

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

جمهوری اسلامی ایران
سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور

فرهنگ واژگان نظام فنی و اجرایی کشور

به همراه لوح فشرده چند رسانه‌ای

معاونت امور فنی

دفتر امور فنی، تدوین معيارها و کاهش خطرپذیری ناشی از زلزله
<http://NezamFanni.ir>

انتشارات سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور .. / ۰۰/۸۳ تابستان ۱۳۸۳

فهرست برگه

بسمه تعالی

مقدمه

نظام فنی و اجرایی، مجموعه اصول، روشهای، مقررات و ضوابط فنی، حقوقی و مالی حاکم بر تهیه، اجرا، ارزشیابی و بهرهبرداری طرحهای عمرانی کشور و چگونگی انتخاب و بهکارگیری عوامل دستاندرکار مربوط به آن و نیز تعیین مشخصات عوامل یاد شده و نحوه ارتباط بین آنهاست که به صورت آیین‌نامه، دستورالعمل یا راهنمای داد و سیعی منتشر و در سطح کشور مورد استفاده قرار می‌گیرد. یکی از عوامل اصلی در کاربرد صحیح و سهل ضوابط یاد شده، تعریف دقیق واژه‌های کلیدی به کار رفته در آنهاست و برای این منظور، فرهنگ حاضر با گردآوری واژه‌های کلیدی به کار رفته در ضوابط نظام فنی و اجرایی و مقررات مربوط به آنها به همراه تعاریف مربوط تهیه شده است. واژه‌هایی که در ضوابط مربوط تعریفی برای آنها موجود نبوده، در این فرهنگ، تعریف آنها نیز تدوین شده است. علاوه بر واژه‌های نظام فنی و اجرایی، سایر واژه‌هایی که مستقیماً به نظام فنی و اجرایی مربوط نیست ولی مورد نیاز دستاندرکاران طرحهای عمرانی است، از مقررات عمومی استخراج و در این فرهنگ درج شده است.

این فرهنگ برای هدفهایی از جمله هدفهای زیر تهیه شده است:

- کمک به برنامه‌ریزان، مجریان طرحهای، مشاوران، پیمانکاران، کارشناسان و سایر عوامل دستاندرکار تهیه و اجرای طرحهای عمرانی در کاربرد ضوابط مربوط.
- کمک به تدوین کنندگان آیین‌نامه‌ها و دستورالعمل‌های اجرایی طرحهای عمرانی برای تدوین ضوابط جدید یا اصلاح ضوابط موجود.
- کمک به تدوین کنندگان مقررات عمومی برای تدوین مقررات جدید یا اصلاح مقررات موجود.

- فراهم نمودن امکان مقایسه تعاریف واژه‌های یکسان ولی با کاربردهای متفاوت در ضوابط مختلف، و نشان دادن تفاوت آنها و کاربردهای خاص هر یک به منظور کمک به کاربران ضوابط.
- نشان دادن نوافع و ناهماهنگی‌های موجود در تعاریف واژه‌ها در مراجع مختلف به منظور تکمیل و اصلاح آنها در موقع تجدید نظر هر یک.

این فرهنگ شامل ۱۴۴۰ واژه است که از ۸۰ مرجع فارسی و ۲۲ مرجع خارجی گردآوری شده است. فهرست اسامی مراجع واژه‌ها در قسمت آخر فرهنگ آورده شده است و شماره مرجع مربوط به هر واژه در سمت چپ واژه در داخل کروشه درج گردیده است. اگر واژه‌ای از چند مرجع با تعاریف مختلف آمده باشد، شماره مراجع در کروشه به ترتیب منعکس گردیده و تعاریف مربوط به هر یک به ترتیب با علامت(-) از هم تفکیک شده است. اگر واژه‌ای با دو تعریف از یک مرجع آورده شده باشد، تعاریف مربوط، با حروف الف، ب تفکیک شده است.

بعضی از تعاریف که از منابع مختلف آمده، نیاز به کلمات توضیحی داشته که این کلمات در داخل پرانتز آمده است.

معادل انگلیسی واژه‌ها به استثنای واژه‌ای که از قوانین استخراج شده است، در سمت چپ واژه‌ها درج گردیده است.

مجموعه واژه‌ها با توجه به دامنه کاربرد آنها، طبق نمودار پیوست، به نه گروه و چند زیرگروه طبقه‌بندی و تفکیک شده است. بر اساس این طبقه‌بندی، شناسه (کد) واژه‌ها از شش رقم تشکیل شده است. گروههای ۵ و ۶ و زیرگروههایی که بدون عنوان آورده شده است، برای توسعه آینده واژه‌ها در نظر گرفته شده است. برای سهولت دسترسی به واژه‌ها، فهرست الفبایی فارسی و انگلیسی آنها به صورت جداگانه همراه با شماره واژه در انتهای فرهنگ آمده است.

به منظور کاربردی‌تر نمودن و استفاده سریع و آسان از مطالب کتاب، نسخه الکترونیکی این مجموعه در قالب لوح فشرده دارای قابلیتهای ویژه‌ای در جستجوی واژه، نمایش مناسب مطالب، امکان ارسال آن به چاپگر و ... همزمان تهیه گردیده است.

این فرهنگ جنبه راهنمای دارد و برای استفاده از هر واژه باید به مقررات و ضوابط مربوط مراجعه شود.

بدین وسیله از گروه پژوهشی آقایان مهندس شفیعی‌فر، مهندس عراقی و مهندس اشعری (تھیه کنندگان)، آقای دکتر حسین عرب‌علی‌بیک و آقای سعید جلالی که طراحی و اجرای نسخه الکترونیکی و آماده‌سازی نسخه کاغذی را برای چاپ به عهده داشته‌اند، مهندسان مشاور آوند طرح (مدیریت طرح) و دفاتر معاونت امور فنی (دفاتر مسئول) که در شکل‌گیری، تدوین و انتشار فرهنگ واژگان نظام فنی و اجرایی کشور نقش بسزایی داشته‌اند، تشکر و قدردانی می‌شود.

لازم به یادآوری است با توجه به این که این فرهنگ برای اولین بار تھیه شده است، نقص و کمبودهایی دارد. از تمامی صاحب نظران و متخصصان درخواست می‌شود که با پیشنهادهای اصلاحی و تکمیلی به غنی‌تر شدن این فرهنگ کمک نمایند.

معاونت امور فنی

تابستان ۱۳۸۳

فهرست

صفحه	عنوان
۱	۱۰۰۰۰۰ - واژه‌های مدیریت پروژه
۳	۱۱۰۰۰۰ - مدیریت
۲۶	۱۲۰۰۰۰ - سیستمهای مدیریت پروژه
۳۹	۱۳۰۰۰۰ - روش‌های اجرا
۴۷	۲۰۰۰۰۰ - واژه‌های معیارهای فنی
۴۹	۲۱۰۰۰۰ - مبانی مطالعات و طراحی
۵۲	۲۲۰۰۰۰ - ضوابط طراحی
۵۷	۲۴۰۰۰۰ - مشخصات فنی و اجرایی
۵۸	۲۵۰۰۰۰ - ضوابط کنترل کیفی
۶۱	۲۶۰۰۰۰ - ضوابط بهره‌برداری و نگهداری
۶۲	۲۸۰۰۰۰ - رشته‌های کاری
۶۲	۲۸۰۱۰۰ - توسعه و عمران
۶۸	۲۸۰۲۰۰ - ساختمان
۷۱	۲۸۰۳۰۰ - راه و ترابری
۷۷	۲۸۰۴۰۰ - مهندسی آب
۸۶	۲۸۰۵۰۰ - کشاورزی
۸۹	۲۸۰۶۰۰ - صنعت و معدن
۹۵	۲۸۰۷۰۰ - نفت، گاز و پتروشیمی
۹۸	۲۸۰۸۰۰ - برق و الکترونیک
۱۰۰	۲۸۰۹۰۰ - خدمات جنبی
۱۰۵	۲۸۱۰۰۰ - اطلاعات
۱۰۸	۲۸۱۱۰۰ - محیط زیست
۱۱۳	۲۸۱۲۰۰ - مهندسی ارزش

- پنجم -

۳۰۰۰۰۰ - واژه‌های قراردادها و شرح خدمات

۱۱۷

۱۱۹	۳۱۰۰۰ - قراردادهای مشاوران
۱۲۴	۳۲۰۰۰ - قراردادهای پژوهشی
۱۲۷	۳۳۰۰۰ - قراردادهای پیمانکاران
۱۴۸	۳۴۰۰۰ - شرح خدمات
۱۴۸	۳۴۰۱۰۰ - طبقه‌بندی خدمات
۱۵۰	۳۴۰۲۰۰ - مطالعات و طراحی
۱۶۰	۳۴۰۳۰۰ - نظارت
۱۶۲	۳۴۰۴۰۰ - بهره‌برداری و نگهداری
۱۶۵	۳۹۰۰۰ - سایر

۴۰۰۰۰۰ - واژه‌های قیمتها و تعریفهای

۱۷۳	۴۱۰۰۰ - حق الزحمه
۱۷۵	۴۴۰۰۰ - فهرستهای پایه
۱۷۸	۴۷۰۰۰ - تعديل قیمتها
۱۸۰	۴۸۰۰۰ - برآورد
۱۸۳	۵۰۰۰۰ -

۶۰۰۰۰۰ -

۱۸۷	۷۰۰۰۰۰ - واژه‌های تشخیص صلاحیت، ارجاع کار و ارزشیابی
۱۸۹	۷۱۰۰۰ - تشخیص صلاحیت
۱۸۹	۷۱۰۱۰۰ - تشخیص صلاحیت مشاوران
۱۹۶	۷۱۰۲۰۰ - تشخیص صلاحیت پیمانکاران
۲۰۲	۷۲۰۰۰۰ - ارجاع کار
۲۰۴	۷۳۰۰۰۰ - مناقصه
۲۰۸	۷۴۰۰۰۰ - ارزشیابی تأمین‌کنندگان

- شش -

۸۰۰۰۰۰ - واژه‌های نظارت و ارزیابی طرح‌ها

۲۱۱

۲۱۳

۸۱۰۰۰۰ - نظارت طرح‌ها

۲۱۸

۸۲۰۰۰۰ - ارزیابی طرح‌ها

۲۲۱

۹۰۰۰۰۰ - واژه‌های عمومی

۲۲۳

۹۱۰۰۰۰ - برنامه و بودجه

۲۲۳ .....

۹۱۰۱۰۰ - برنامه

۲۲۵ .....

۹۱۰۲۰۰ - بودجه

۲۲۴ .....

۹۱۰۳۰۰ - طرح

۲۴۷

۹۲۰۰۰۰ - اقتصادی

۲۵۹

۹۳۰۰۰۰ - حقوقی

۲۵۹ .....

۹۳۰۱۰۰ - قانون تجارت

۲۶۴ .....

۹۳۰۲۰۰ - قانون کار

۲۷۱ .....

۹۳۰۳۰۰ - قانون تأمین اجتماعی

۲۷۴ .....

۹۳۰۴۰۰ - قانون مدنی

۲۷۷

۹۴۰۰۰۰ - مالی

۲۹۳

۹۵۰۰۰۰ - بیمه

۳۰۳

۹۸۰۰۰۰ - سازمانها و مراجع رسمی

۳۰۹

۹۹۰۰۰۰ - سایر

۳۱۷

پیوستها

۳۱۹

پیوست یک - فهرست الفبایی فارسی واژه‌ها

۳۴۷

پیوست دو - فهرست الفبایی انگلیسی واژه‌ها

۳۷۳

پیوست سه - فهرست منابع و مأخذ واژه‌ها

- هفت -

1

واژه‌های
مدیریت پروژه
(کد 100000)

۱۱۰۰۰ - مدیریت

Management

[۱۲۵ و ۱۰۷] - مدیریت ۱۱۰۱۰۱

- فعالیتهای هماهنگ شده جهت هدایت و کنترل یک سازمان.

یادآوری - اصطلاح مدیریت گاهی اشاره به افراد دارد. یعنی یک شخص یا گروهی از اشخاص که برای هدایت و کنترل یک سازمان دارای اختیارات و مسئولیتهایی هستند. هنگامی که مدیریت به این معنا به کار برد می‌شود بایستی همواره با یک توصیف‌گر (صفت و یا مضافق‌الیه) به کار رود تا از در هم آمیختن آن با مفهوم مدیریت که در بالا ذکر شده است اجتناب شود. برای مثال «مدیریت باید ...» مقبول نیست، در حالی که «مدیریت رده بالا باید ...» مقبول است.

- مدیریت فرایندی است که از طریق آن تلاشهای انسانی در راستای نیل به اهداف سازمانی یا سایر منافع موجود سازمان هماهنگ و تلقیق می‌شوند.

Manager

[۱۲۵ و ۱۴۰] - مدیر ۱۱۰۱۰۲

شخصی که مسئول اداره سازمانی است و دارای اقتدار استفاده از منابع سازمان نظیر پول، نیروی کار، یا وسائل در جهت پیشبرد اهداف سازمان می‌باشد.

- شخصی که وظایف وی شامل برنامه‌ریزی، سازماندهی، کنترل و تصمیم‌گیری در راستای نیل به اهداف سازمانی است.

Management service

[۱۴۰] - خدمات مدیریت ۱۱۰۱۰۳

هر خدمتی که در یاری رساندن به عملکرد بهتر مدیریت مؤثر باشد. نظیر سیستم اطلاعات مدیریتی و غیره.

Management science

[۱۴۰] - علم مدیریت ۱۱۰۱۰۴

الف- به کارگیری روش‌های علمی، به ویژه روش کمی در اجرای مدیریت.

ب- به کارگیری نقطه نظرات علوم رفتاری یا علم اجتماعی در مطالعه مدیریت.

Management review**[۱۰۵- بازنگری مدیریت]**

ارزیابی رسمی توسط مدیریت رده بالا از وضعیت سیستم کیفیت و کافی بودن آن در رابطه با خطمنشی کیفیت و اهداف آن.

یادآوری ۱- بازنگری مدیریت ممکن است شامل بازنگری خطمنشی کیفیت نیز باشد.

یادآوری ۲- نتایج ممیزی کیفیت می‌تواند یکی از منابع اطلاعاتی برای بازنگری مدیریت باشد.

یادآوری ۳- «مدیریت رده بالا» عبارت است از مدیریت سازمانی که سیستم کیفیت آن تحت بازنگری قرار دارد.

Mechanism**[۱۷۷- ساز و کار]**

الف- فرایند یا فنی برای رسیدن به یک نتیجه که گاهی اوقات به وسیله عمل یا تلاش حاصل می‌شود، ترکیب فرایندهای فکری که نتیجه‌ای از آنها به دست آید.

ب- عملیات ذهنی و فکری که از اثر آن نتیجه‌ای به دست آید.

Organization**[۱۰۷- سازمان]**

گروهی از افراد و تسهیلات همراه با ترتیب مربوط به مسئولیتها، اختیارات و روابط آنها.

مثال: شرکت، مجتمع «صنعتی، تجاری، خدماتی و غیره»، اداره، بنگاه، مؤسسه، بنگاه خیریه، انجمن، تجارتخانه یا بخش یا ترکیبی از آنها.

یادآوری ۱- ترتیب عموماً دارای نظم است.

یادآوری ۲- سازمان می‌تواند عمومی یا خصوصی باشد.

یادآوری ۳- این تعریف در مورد استانداردهای سیستم مدیریت کیفیت معتبر است.

Organizational structure**[۱۰۶ و ۱۱۴ و ۱۰۷- ساختار سازمانی]**

- مسئولیتها، اختیارات و روابطی که به صورت طرحی خاص تنظیم شده و یک سازمان از طریق آن وظایف خود را انجام می‌دهد.

- مجموعه مسئولیتها، اختیارات و روابط تعیین شده در سازمان، که از طریق آن وظایف و فعالیتهای خود را انجام می‌دهد.

- ترتیب مربوط به مسئولیتها، اختیارات و روابط بین افراد.

یادآوری ۱- ترتیب عموماً دارای نظم است.

یادآوری ۲- ساختار سازمانی به صورت رسمی غالباً در نظامنامه کیفیت یا طرح کیفیت مربوط به یک پروژه ارائه می‌گردد.

یادآوری ۳- دامنه شمول ساختار سازمانی می‌تواند فصل مشترکهای مرتبط با سازمانهای بیرونی را دربر گیرد.

Project executive manager [۲۰۱]

شخصی است حقیقی که به نمایندگی از سوی دستگاه اجرایی و به استناد تبصره یک ماده (۵۳) قانون محاسبات عمومی کشور مسئولیت تهیه و اجرای طرحهای عمرانی را در چارچوب قوانین و مقررات عهدهدار می‌شود.

Executive manager duties [۲۰۲]

وظایف مجری عبارت است از تمام یا بخشی از اختیارات و مسئولیتهای تشخیص، انجام تعهد، تسجيل، حواله و اعمال ناظارت بر اجرای طرحهای عمرانی.

Assignable duties [۱۷۷]

وظایفی است که جزو وظایف سیاستگزاری دستگاه اجرایی نبوده و می‌تواند آن را به اشخاص حقوقی یا حقیقی دیگر واگذار کند.

Unassignable duties [۱۷۷]

وظایف سیاستگزاری است که لازم است مستقیماً توسط دستگاه اجرایی و با مسئولیت وی انجام شود و یا طبق قانون محاسبات عمومی به عهده کارفرما می‌باشد.

Infrastructure [۱۰۷]

سازمان > سیستم تسهیلات، تجهیزات و خدمات مورد نیاز برای انجام فعالیتهای یک سازمان.

Work breakdown structure (WBS) [۵۸] - ۱۱۰۴۰۱

تقسیم‌بندی، طبقه‌بندی و تفکیک فعالیتهای طرح بر حسب نوع فعالیتها، مسئولیت انجام آنها، منابع و عوامل انجام آنها، محل انجام آنها و بالاخره علت انجام آنها، ساختار تفکیک فعالیتهای طرح نامیده می‌شود. در این ساختار سلسله مراتب فعالیتها از سطوح کلی تر به سطوح تفصیلی تر است و مبنای مؤثری برای سازماندهی، کنترل و نظارت فعالیتهای طرح می‌باشد.

Work breakdown structure (WBS) [۷۰] - ۱۱۰۴۰۲

سندی است که نحوه و چگونگی تقسیم و تجزیه شدن پروژه را به عناصر و اجزای تشکیل دهنده آن نشان می‌دهد.

ساختار کارهای پروژه، شامل سطوح متعددی می‌باشد. در بالاترین سطح، خود پروژه قرار دارد. عناصر هر سطح (به استثنای سطح اول)، اجزای مربوط و تشکیل دهنده عنصر سطح بالاتر را نشان می‌دهد. آن عناصری از ساختار کارهای پروژه را که به اجزا و قطعات دیگری تفکیک نشده‌اند، اصطلاحاً فعالیت می‌نامند. عموماً پروژه متشكل از ساختارهای زیر است.

ساختار عملیاتی - ساختار کنترلی - ساختار مسئولیتی

سطوح مختلف کارهای پروژه با اسمی خاص مانند، پروژه‌های فرعی، مناطق واحد یا جزیره، بسته کاری، عملیات اصلی، وظایف و فعالیتها نامگذاری می‌شود.

Project organization [۷۰] - ۱۱۰۴۰۳

سازمان پروژه، مجموعه‌ای از عوامل سهیم در اجرای پروژه است که هر یک از آنها، انجام تمام یا بخشی از یک یا چند عملیات پروژه را، در چارچوب شرح خدمات پیش‌بینی شده و یا مندرج در قرارداد، و برای تحقق هدفهای تعیین شده بر عهده دارند و زیر نظر مدیر پروژه، به طور مستقیم یا غیر مستقیم، فعالیت می‌کنند. سازمان پروژه، چگونگی ارائه خدمات نیروی انسانی و سایر امکانات مورد نیاز مدیر پروژه و اختیارات او را نشان می‌دهد.

Project elements

[۷۰] ۱۱۰۴۰۴

پروژه از عناصری تشکیل شده است که با یکدیگر ارتباط متقابل دارند. هدفها و نتایج، دامنه کار، هزینه، زمان، کیفیت و سازمان پروژه، عناصر پروژه را تشکیل می‌دهند.

Operations – Performances

[۷۰] ۱۱۰۴۰۵

هر یک از عملیات کلی پروژه، به دسته‌های عمدی از کارهای مشابه و همگن تقسیک و تقسیم می‌شوند که آنها را عملیات می‌نامند. این عناصر، در سطح سوم ساختار عملیاتی پروژه قرار دارند. مهمترین عملیات در پروژه‌هایی مانند احداث نیروگاهها، پالایشگاهها، سدها، فرودگاهها، مجتمعهای کشت و صنعت و پروژه‌های احداث کارخانه‌ها، که پس از مرحله تعریف پروژه انجام می‌شوند، عبارتند از:

- طراحی مفهومی
- طراحی پایه
- طراحی تفصیلی
- انتقال دانش فنی
- تهیه اسناد مناقصه و قراردادها، انتخاب مشاوران و پیمانکاران و انعقاد قرارداد
- سفارش و خرید کال
- ساخت کالا
- حمل کال
- ابینه و ساختمان
- نوسازی و تعمیر کالای دست دوم (در پروژه‌هایی که از تجهیزات دست دوم استفاده می‌کنند)
- نصب
- آزمایش و راهاندازی
- تجهیز و آماده سازی کارگاه
- سیستمهای اطلاعاتی دوران ساخت و بهره‌برداری
- آموزش و استخدام نیروی انسانی.

Main activity**[۷۰] - فعالیت اصلی [۱۱۰۴۰۶]**

هر یک از عملیات، به مجموعه کارهای مشابه و همگنی تفکیک می‌شود که آنها را فعالیت اصلی می‌نامیم. فهرست فعالیتهای اصلی هر یک از عملیات اصلی، شامل تمام یا بخشی از شرح خدمات مندرج در قراردادها می‌باشد. فعالیتهای اصلی، در سطح چهارم ساختار عملیاتی پروژه قراردارند.

Activity**[۷۰] - فعالیت [۱۱۰۴۰۷]**

هر یک از فعالیتهای اصلی به کارهای مشخص و معین قابل کنترل تقسیم می‌شود که آنها را فعالیت می‌نامند. هر یک از عوامل و ارکان پروژه، در ساختار عملیاتی پروژه خود (سطح پنجم) بنابر ضرورتهای کاری، فعالیتها را ایجاد و تعریف خواهد کرد. فعالیت، آن عنصری در ساختار تقسیم کار می‌باشد که به اجزای دیگری تفکیک نشده باشد.

Weight factor**[۷۰] - ارزش نسبی [۱۱۰۴۰۸]**

ارزش نسبی یا درصد وزنی نشان دهنده اهمیت و ارزش نسبی مقدار کار پیش‌بینی و برآورد شده، یک جزء از ساختار کارهای پروژه در هر سطح به مقدار کار پیش‌بینی و برآورد شده عنصر سطح بالاتر وابسته به آن می‌باشد.

ارزش نسبی عنصر سطح اول در ساختار کار پروژه برابر ۱۰۰ است. مجموع ارزش نسبی عناصر در هر سطح از این ساختار به عنصر بالاتر از آنها بایستی برابر ۱۰۰ باشد. در هر حال، مجموع ارزش نسبی یا درصد وزنی فعالیتهای پروژه بایستی برابر ۱۰۰ باشد.

System**[۱۲۲] - نظام یا سامانه (سیستم)**

مجموعه‌ای از اجزای به هم وابسته که به علت این وابستگی، کلیت جدیدی را به دست می‌آورد و از نظم و سازمان مخصوصی پیروی و در جهت تحقق هدف خاصی فعالیت می‌کند. مجموعه‌ای از روشها، رویه‌ها و شیوه‌ها که با یکدیگر در تعاملند و یک کل متشکل را به وجود می‌آورند.

[۷۰] - نظام جامع برنامه‌ریزی و کنترل پروژه**Planning and project control total system**

مجموعه‌ای است از فرایندها، روشها و دستورالعملها که مسئولیتها، وظایف کلی و شرح خدمات عوامل

دستاندرکار پروژه را برای انجام فعالیتهایی به شرح زیر تعریف و تبیین می‌کند:

- شناخت اهداف، محیط و دامنه کار پروژه.

- برنامه‌ریزی پایه و راهبردی پروژه.

- برنامه‌ریزی کلان، تفصیلی و عملیاتی پروژه.

- کنترل کلان، تفصیلی و عملیاتی پروژه.

[۱۲۴] - کنترل**Control**

روش یا وسیله‌ای برای هدایت و تنظیم یک فرایند یا سلسله‌ای از رویدادها.

Project control**[۱۷۷] - کنترل پروژه**

کنترل پروژه عبارت است از بررسی تاریخهای واقعی شروع و یا خاتمه فعالیتها و روابط بین آنها، بررسی موارد مهم و بحرانی و تنگناها و مشکلات پروژه، کنترل پیشرفت پروژه و مقایسه آن با برنامه، تحلیل وضعیت مالی پروژه، تهیه و بررسی شاخص پیشرفت و عملکرد پروژه یا کنترل منابع اجرای پروژه.

Steering controls**[۱۲۲] - کنترلهای هدایت، کنترلهای فرمان**

کنترلهایی که طی آن نتیجه کار پیش‌بینی می‌شود و در حین اجرای عملیات، اصلاحات لازم در فرایند کار، انجام می‌شود.

Cost limit**[۱۰۵] - سقف هزینه**

مبلغی است که کارفرما می‌خواهد پروژه یا بخشی از پروژه در آن محدوده اجرا شود.

Cost control**[۱۰۵] - کنترل هزینه**

عبارت است از نظارت هزینه‌ها برای مقایسه با بودجه پروژه و اتخاذ تصمیمهای کنترلی.

Direct project cost

[۷۰] - ۱۱۰۶۰۶ هزینه مستقیم پروژه

مجموع هزینه‌های نیروی انسانی، ماشین‌آلات و تجهیزات و مواد وصالح مستقیمی را که مورد استفاده فعالیتهای پروژه قرار می‌گیرد، هزینه مستقیم پروژه می‌گویند. کلیه هزینه‌هایی را که کارفرما به مشاوران و پیمانکاران پروژه برای انجام فعالیتهای منظور شده در برنامه زمانی پرداخت می‌کند، هزینه مستقیم پروژه می‌باشد.

Indirect project cost

[۷۰] - ۱۱۰۶۰۷ هزینه غیر مستقیم پروژه

مجموع هزینه‌هایی که برای فراهم آوردن شرایط لازم جهت اجرای پروژه صرف می‌شود مانند: هزینه‌های حقوق و دستمزد مدیر پروژه، حقوق و دستمزد ناظران، هزینه‌های امور اداری و دفتری، هزینه اجاره محل، هزینه رفت و آمد و اقامت کارشناسان مقیم در کارگاه، هزینه‌های کسورات قانونی و مانند اینها را اقلام هزینه غیر مستقیم پروژه می‌گویند.

Activity chart

[۱۲۴] - ۱۱۰۷۰۱ نمودار فعالیت

نمایش جدول‌وار یک رشته عملیات در یک فرایند که بر حسب زمان ترسیم شود.

Flow chart

[۱۱۹] - ۱۱۰۷۰۲ نمودار گردشی

بیان تصویری توالی عملیات (یک طرح یا فعالیت) با استفاده از نشانه‌هایی برای نشان دادن عملیات مختلف مثل محاسبه، جایه‌جایی، مقایسه‌ای، پرش کردن (انتقال)، کپی کردن، خواندن و نوشتن و ...

Bar chart

[۱۱۹] - ۱۱۰۷۰۳ نمودار میله‌ای یا نمودار ستونی

نمایش گرافیکی فراوانی‌ها یا مقادیر به وسیله میله‌هایی است که طول آنها متناسب با آن فراوانی‌ها یا مقادیر می‌باشد. مقیاس فراوانی، تغییر دیگری جز تعداد و محل وقوع ندارد. قطر و مساحت میله‌ها در نمودار میله‌ای معنای خاص ندارد.

Critical path method(CPM)

[۱۵۰ و ۱۵۱] - ۱۱۰۸۰۱ روش مسیر بحرانی

- فنی که زمان اجرای پروژه را به وسیله تحلیل توالی فعالیتها با کمترین انعطاف پذیری پیش‌بینی می‌کند. زودترین تاریخهای اجرا با حرکت به جلو با تاریخ مشخصی برای شروع، و دیرترین تاریخها با حرکت به عقب از تاریخ تکمیل تعیین می‌شوند.

- یک روش تحلیل شبکه‌ای که مدت اجرا را برای هر فعالیت پروژه برآورد می‌کند. این روش کوتاه‌ترین زمان تکمیل کار را با توجه به صرفه‌جویی در زمان توالی فعالیتها از شروع تا پایان شبکه به دست می‌دهد.

Critical activity

[۱۲۳ و ۷۰]

- فعالیتی است که آزادی عمل جمعی آن، برابر تفاضل زودترین و دیرترین تاریخهای شروع (یا خاتمه) پروژه باشد. معمولاً دیرترین تاریخ خاتمه پروژه را برابر زودترین تاریخ خاتمه آن قرار می‌دهند. از این رو، فعالیت بحرانی، فعالیتی است که آزادی عمل جمعی آن صفر است.

- فعالیتی است که خاتمه برنامه‌ای پروژه مبتنی بر انجام آن مطابق برنامه است و تأخیر آن عیناً در خاتمه پروژه مؤثر می‌باشد. تعداد فعالیتهای بحرانی در یک زمانبندی نرمالیزه شده حدود ۱۰ درصد است.

Critical path analysis (CPA)

[۱۲۲]

روشی در برنامه‌ریزی که طی آن فعالیتهای مختلف اجرایی یک پروژه مشخص و توالی فعالیتهای مهم و بحرانی لازم برای پیشرفت آن پروژه، به صورت شبکه رسم می‌شود.

Fast tracking

[۱۵۱]

فرایند کاستن تعداد فعالیتهای متوالی و دسته‌بندی و جایگزینی آنها به فعالیتهای موازی برای صرفه‌جویی در زمان اجرا می‌باشد.

Monte carlo analysis

[۱۲۳]

روش تجزیه و تحلیل زمان بهینه اجرا، در این روش با توزیع نتایج محتمل بین هر یک از فعالیتها، توزیع نتایج محتمل برای کل پروژه به دست می‌آید.

Quality

[۱۲۲ و ۱۰۷]

میزانی که مجموعه‌ای از ویژگی‌های ماهیتی الزامات و یا خواسته‌ها را برآورده می‌کند.
یادآوری ۱- اصطلاح «کیفیت» ممکن است همراه با یک صفت از قبیل ضعیف، خوب یا عالی به کار برده شود.

یادآوری ۲- «ماهیتی»، در مقابل تخصیص یافته، یعنی موجود در چیزی به صورت یک ویژگی دائمی.

- مزیتی در کالا که موجب رضایت مشتری یا مصرف کننده می‌شود. وقتی یک کالا یا خدمت با مشخصاتی که برایش تعیین شده است، مطابقت داشته باشد.

Quality system

[۱۱۰۹۰۲] - نظام کیفیت

ساختار سازمانی مسئولیتها، دستورالعملها، فرایندها و منابع مورد نیاز برای اجرای مدیریت کیفیت را نظام کیفیت می‌گویند.

۱- نظام کیفیت به حدی باید گسترده و فراگیر باشد که جوابگوی اهداف کیفیتی مورد نیاز باشد.

۲- نظام کیفیت یک سازمان در وهله نخست به منظور تأمین نیازهای مدیریتی آن سازمان طراحی می‌گردد. این وسیع‌تر از خواسته‌های یک مشتری خاص است که فقط بخشی از نظام کیفیت را مورد بررسی قرار می‌دهد.

۳- برای مقاصد قراردادی یا ارزیابی‌های اجباری کیفی ممکن است لازم باشد که اجرای اجزای معینی از نظام کیفیت مورد اثبات واقع گردد.

Quality manual

[۱۰۹۰۳] - نظامنامه کیفیت

مدرک مشخص کننده سیستم مدیریت کیفیت یک سازمان.

یادآوری - نظامنامه‌های کیفیت می‌توانند از نظر شرح جزئیات و شکل با هم فرق داشته باشند تا با بزرگی و کوچکی و پیچیدگی یک سازمان معین متناسب گردد.

Quality objective

[۱۰۹۰۴] - هدف کیفیت

چیزی که در رابطه با کیفیت جستجو یا مقصود باشد (مجموعه مقاصد و عملیاتی که برای تحقق کیفیت مورد نظر است).

یادآوری ۱- اهداف کیفیت عموماً مبتنی بر خطمشی کیفیت سازمان است.

یادآوری ۲- اهداف کیفیت عموماً برای انواع کارها و سطوح ذی‌ربط در سازمان مشخص می‌گردد.

Quality plan

[۱۱۰۹۰۵] - برنامه کیفیت

مدرکی است که در آن روش‌های کیفیتی خاص، منابع و مراحل فعالیتهای مربوط به یک فرآورده، پروژه و یا قرارداد معین شده است. برنامه کیفیت معمولاً به بخش‌هایی از نظام نامه کیفیت اشاره دارد.

Quality planning

[۱۱۰۹۰۶] - برنامه‌ریزی کیفیت

فعالیتهایی که برای پایه‌گذاری اهداف و خواسته‌های کیفیتی و به کار گرفتن اجزای نظام کیفیت تدوین می‌گردد. برنامه‌ریزی کیفیت شامل موارد زیر است.

الف- برنامه‌ریزی فرآوری شامل شناسایی، طبقه‌بندی و سنجش خصوصیات کیفیتی و همچنین تعیین اهداف، خواسته‌های کیفیت و الزامات آن.

ب- برنامه‌ریزی مدیریتی و عملیاتی شامل آماده به کار نمودن نظام کیفیت شامل سازماندهی و زمان‌بندی.

ج- آماده نمودن برنامه‌های کیفیتی و فراهم ساختن بهبودهای کیفی.

Quality plan of project

[۱۴۰] - برنامه کیفیت طرح

سندي است که رویه‌های مكتوب، دستورالعملها، مشخصات نيري انساني به لحاظ تخصص و تجربه، مشخصات فني و شرح شغلهاي مربوط به يك طرح در آن معين شده باشد.

Quality loop

[۱۰۶] - چرخه کیفیت

الگویی ذهنی از فعالیتهای متقابل مؤثر بر کیفیت در مراحل مختلف از شناسایی نیازها گرفته تا ارزیابی اینکه آیا نیازها برآورده شده‌اند یا نه؟
یادآوری- مارپیچ کیفیت مفهومی مشابه دارد.

Quality plan

[۱۰۷] - طرح کیفیت

مدرکی که مشخص می‌کند کدام روش اجرایی و منابع مرتبط با آن به وسیله چه شخصی و در چه هنگام در مورد یک پروژه، محصول، فرایند یا قرارداد خاصی باید به کار رود.

یادآوری ۱- این روش‌های اجرایی عموماً شامل روش‌های اجرایی مربوط به فرایندهای مدیریت کیفیت و فرایندهای پدید آوری محصول می‌باشند.

یادآوری ۲- در یک طرح کیفیت غالباً به بخش‌هایی از نظام نامه کیفیت یا مدرک روش‌های اجرایی ارجاع داده می‌شود.

یادآوری ۳- طرح کیفیت عموماً یکی از نتایج حاصل از طرح ریزی کیفیت می‌باشد.

Quality planning [۱۰۷]

بخشی از مدیریت کیفیت که بر تعیین اهداف کیفیت و مشخص کردن فرایندهای اجرایی لازم و منابع مربوطه جهت برآورده کردن اهداف کیفیت تمرکز دارد.

یادآوری- ایجاد طرح‌های کیفیت می‌تواند بخشی از طرح ریزی کیفیت باشد.

Quality system [۱۰۶]

ساختار سازمانی، روش‌های اجرا، فرایندها و منابع مورد نیاز برای به اجرا در آوردن مدیریت کیفیت.

یادآوری ۱- سیستم کیفیت بایستی فقط تا آن حد گستردگی و مشروح باشد که برای برآورده کردن اهداف کیفیت لازم است.

یادآوری ۲- سیستم کیفیت یک سازمان اساساً به منظور برآورده کردن نیازهای مدیریتی درونی سازمان، طراحی می‌شود و دامنه آن وسیع‌تر از نیازمندی‌های یک مشتری خاص است که تنها قسمت مربوط به خود را از سیستم کیفیت ارزیابی می‌کند.

یادآوری ۳- در مواردی که ارزیابی کیفیت مبتنی بر قرارداد است و یا انجام آن اجباری است، ممکن است اثبات به اجرا درآمدن اجزای تعیین شده‌ای از سیستم کیفیت، الزامی باشد.

Quality policy [۱۰۷]

مقاصد و جهت‌گیری کلی یک سازمان در رابطه با کیفیت که رسماً به وسیله مدیریت رده بالا اعلام شده باشد.

یادآوری ۱- خطمشی کیفیت عموماً با خطمشی کلی سازمان سازگار است و چارچوبی را برای تعیین اهداف کیفیت فراهم می‌آورد.

یادآوری ۲- اصول مدیریت کیفیت می‌تواند مبنای برای تعیین خطمشی کیفیت باشد.

Quality control

[۱۱۱۰۰۱- کنترل کیفیت [۱۰۸ و ۱۵۰]

- بخشی از مدیریت کیفیت که بر برآورده کردن الزامات و یا خواسته‌های مربوط به کیفیت تمرکز دارد.

- فعالیتهايی که به منظور اطمینان و تأیید کیفیت مشخصی برای محصول یا خدمت انجام می‌شود.

Quality surveillance

[۱۱۱۰۰۲- نظارت کیفیت [۱۱۴]

رسیدگی و تحت نظر قرار دادن وضعیت یک جوهره و تحلیل سوابق برای کسب اطمینان از اینکه الزامات معینی تأمین گردیده است.

نظارت کیفیت ممکن است توسط مشتری و یا از طرف او به منظور کسب اطمینان از رعایت شدن الزامات قراردادی انجام پذیرد.

Total quality control (TQC)

[۱۱۱۰۰۳- کنترل کیفیت جامع [۱۲۲]

فلسفه آکاهی از جنبه‌های گوناگون کیفیت کالا یا خدمت، کنترل کیفیت فراگیر بر جزئیات عملیات، خودنظمی در تأمین کیفیت در کلیه مرحله‌ها و تشویق همه اعضای سازمان برای رسیدن به هدف بهبود کیفیت تأکید دارد. این فلسفه که در دوران بعد از جنگ توسط دمینگ Deming در ژاپن ابداع شد و در عملیات تولیدی و ساخت و ارائه خدمات، به کار می‌رود.

Quality surveillance

[۱۱۱۰۰۴- بازبینی کیفیت [۱۰۶]

زیر نظر گرفتن مداوم و تصدیق وضعیت یک مقوله و تجزیه و تحلیل سوابق برای حصول اطمینان از اینکه نیازمندی‌های مشخص شده برآورده می‌شوند.

یادآوری ۱- بازبینی کیفیت ممکن است به وسیله مشتری یا از جانب او انجام گیرد.

یادآوری ۲- بازبینی کیفیت ممکن است شامل کنترلهایی از طریق مشاهده و نظارت باشد که بتواند از خرابی یا تنزل درجه یک مقوله (مثالاً یک فرایند) در طول زمان جلوگیری کند.

یادآوری ۳- واژه «مداوم» هم می‌تواند به معنای «پیوسته» و هم به معنای «مکرر» باشد.

Quality improvement**[۱۱۱۰۰۵]**

اقداماتی که در سازمان، برای افزایش اثربخشی و راندمان فعالیتها و فرایندها به منظور افودن منافع سازمان و مشتریان انجام می‌شود.

Quality improvement**[۱۱۱۰۰۶]**

بخشی از مدیریت کیفیت که بر افزایش توانایی جهت برآورده کردن الزامات و یا خواسته‌های مربوط به کیفیت تمرکز دارد.

یادآوری - الزامات و یا خواسته‌ها می‌تواند بر هر جنبه‌ای از قبیل اثربخشی، کارایی یا قابلیت دیابی مرتبط باشد.

Continual improvement**[۱۱۱۰۰۷]**

فعالیتی که به منظور افزایش توانایی برآورده کردن الزامات و یا خواسته‌ها به صورت پی‌درپی انجام می‌گیرد.

یادآوری - فرایند تعیین اهداف و یافتن فرصت‌هایی برای بهبود، فرایند مستمری است که از طریق استفاده از یافته‌های ممیزی، نتایج ممیزی، تحلیل داده‌ها، بازنگری‌های مدیریت یا سایر طرق انجام می‌گیرد و معمولاً منجر به اقدام اصلاحی یا اقدام پیشگیرانه می‌گردد.

Characteristic**[۱۱۱۱۰۱]**

خصوصیت تمایز کننده.

یادآوری ۱ - یک ویژگی می‌تواند ماهیتی باشد یا نسبت داده شود.

یادآوری ۲ - یک ویژگی می‌تواند کیفی یا کمی باشد.

یادآوری ۳ - ویژگی دارای انواع مختلفی است، مانند:

- فیزیکی (مانند ویژگی‌های مکانیکی، الکترونیکی، شیمیایی، و یا زیست شناختی)

- حسی (مانند ویژگی‌های مربوط به بویایی، لامسه، چشایی، بینایی و شنوایی)

- رفتاری (مانند ادب، درستکاری و صداقت)

- زمانی (مانند وقت‌شناسی، قابلیت اطمینان و قابلیت در دسترس بودن)

- مهندسی عوامل انسانی (مانند ویژگی فیزیولوژیکی یا مربوط به اینمی انسانی)
- کارکردی (مانند حداکثر سرعت یک هواپیما).

Quality characteristic

[۱۰۷]

- ویژگی ماهیتی یک محصول، فرایند یا سیستم مربوط به یک الزام و یا خواسته.
- یادآوری ۱- «ماهیتی» به معنای موجود در چیزی است، به ویژه به صورت یک ویژگی دائمی.
- یادآوری ۲- ویژگی نسبت داده شده به یک محصول، فرایند یا سیستم (برای مثال قیمت یک محصول، مالک یک محصول) ویژگی کیفیت آن محصول، فرایند یا سیستم به حساب نمی‌آید.

Acceptable quality level

[۱۲۴]

- حداکثر درصد عیوب قابل تحمل، به منزله میانگین عیوب فرایندی در یک طرح نمونه‌گیری در حین بازرگانی یا آزمون فراورده‌ای، از لحاظ شرایط کار کردی و اقتصادی.

Quality assurance(QA)

[۱۰۷]

- بخشی از مدیریت کیفیت که بر ایجاد اطمینان از برآورده شدن الزامات و یا خواسته‌های مربوط به کیفیت تمرکز دارد.

Model for quality assurance

[۱۰۶]

- مجموعه‌ای از نیازمندی‌های استاندارد شده یا انتخاب شده مربوط به سیستم کیفیت که به منظور برآوردن نیازهای تضمین کیفیت برای وضعیت معین تلفیق شده‌اند.

Requirements for quality

[۱۰۶]

- بیان نیازها یا تعبیری از آنها که به صورت مجموعه‌ای از نیازمندی‌های کمی یا کیفی اعلام می‌شود تا تحقق و بررسی ویژگی‌های یک مقوله را ممکن سازد.
- یادآوری ۱- بسیار ضروری است که نیازمندی‌های کیفیت، نیازهای تصریح شده یا تلویحاً مفهوم شده مشتری را به طور کامل منعکس نماید.

یادآوری ۲- اصطلاح «نیازمندی‌ها» شامل نیازمندی‌های مبتنی بر بازار یا قرارداد و نیز نیازمندی‌های درونی یک سازمان می‌باشد. این نیازمندی‌ها ممکن است در مراحل مختلف برنامه‌ریزی، توسعه و تفصیل یابند و به روز شوند.

یادآوری ۳- نیازمندی‌هایی که برای ویژگی‌ها به طور کمی اعلام شده باشند، شامل مواردی از قبیل مقادیر اسمی، مقادیر تخصیصی، حدود و انحرافات و رواداری‌ها می‌گردد.

یادآوری ۴- نیازمندی‌های کیفیت بایستی به صورت کارکردی بیان شوند و مدون گردد.

Audit ۱۱۱۲۰۱- ممیزی [۱۰۷]

فرایندی نظام یافته، مستقل و مدون به منظور به دست آوردن شواهد ممیزی و ارزیابی آنها به صورت عینی جهت تعیین میزانی که معیارهای ممیزی برآورده می‌شوند.

یادآوری- ممیزی‌های داخلی که گاهی (ممیزی شخص اول) نامیده می‌شود، توسط خود سازمان یا از جانب آن برای مقاصد داخلی انجام می‌گیرد و می‌تواند مبنایی برای خود اظهاری سازمان در مورد انطباق باشد. ممیزی‌های بیرونی آنچه را که عموماً ممیزی «شخص دوم» یا «شخص ثالث» می‌نامند، دربر می‌گیرد. ممیزی‌های «شخص دوم» توسط طرفهایی که در مورد سازمان ذی‌نفع هستند، از قبیل مشتریان یا از جانب آنها توسط سایر اشخاص انجام می‌گیرد.

ممیزی‌های «شخص ثالث» توسط سازمانهای مستقل بیرونی انجام می‌شود. این سازمانها انطباق یا الزاماتی از قبیل الزامات استاندارد ایران - ایزو ۹۰۰۱ و ایران - ایزو ۱۴۰۰۱ را گواهی یا ثبت می‌کنند. هنگامی که سیستمهای مدیریت کیفیت و زیستمحیطی با هم مورد ممیزی قرار می‌گیرند، آن را «ممیزی تلفیقی» می‌نامند.

هنگامی که دو یا چند سازمان ممیزی کننده در انجام مشترک ممیزی یک ممیزی شونده همکاری می‌کنند، آن را «ممیزی مشترک» می‌نامند.

Audit criteria ۱۱۱۲۰۲- معیارهای ممیزی [۱۰۷]

مجموعه‌های از خطوشی‌ها، روش‌های اجرایی یا الزامها و یا خواسته‌هایی که به عنوان مرجع مورد استفاده واقع می‌شود.

Audit programme

۱۱۱۲۰۳ - برنامه ممیزی [۱۰۷]

مجموعه‌ای از یک یا چند ممیزی برنامه‌ریزی شده برای محدوده زمانی مشخص و برای دستیابی به هدف خاص.

Quality audit

۱۱۱۲۰۴ - ممیزی کیفیت [۱۰۶]

بررسی مستقل و نظام یافته برای تعیین اینکه فعالیتها مرتبط به کیفیت و نتایج مربوط با ترتیبات برنامه‌ریزی شده مطابقت دارد و اینکه این ترتیبات به طور مؤثر اجرا می‌شوند و برای دست یافتن به اهداف مناسب هستند.

یادآوری ۱- ممیزی کیفیت نوعاً در مورد یک سیستم کیفیت یا اجزایی از آن و یا در مورد فرایندها، محصولات یا خدمات به کار می‌رود، ولی به اینها محدود نمی‌گردد. این ممیزی‌ها را غالباً ممیزی سیستم کیفیت، ممیزی کیفیت فرایند، ممیزی کیفیت محصول و ممیزی کیفیت خدمات می‌نامند.

یادآوری ۲- ممیزی‌های کیفیت به وسیله کارکنانی انجام می‌گیرد که مسئولیت مستقیمی در حوزه‌های مورد ممیزی ندارد ولی ترجیحاً با کارکنان مربوطه همکاری دارند.

یادآوری ۳- یکی از مقاصد ممیزی کیفیت آن است که نیاز برای بهبود و یا اقدام اصلاحی را ارزیابی می‌کند. ممیزی را نباید با فعالیتها بازبینی کیفیت یا بازرسی که به منظور کنترل فرایند و یا پذیرش محصول انجام می‌گیرد، اشتباه کرد.

یادآوری ۴- ممیزی کیفیت را می‌توان برای مقاصد درون سازمانی یا برون سازمانی انجام داد.

Audit findings

۱۱۱۲۰۵ - یافته‌های ممیزی [۱۰۷]

نتایج حاصل از ارزیابی شواهد ممیزی، گردآوری شده در مقایسه با معیارهای ممیزی.

یادآوری - یافته‌های ممیزی می‌تواند انطباق یا عدم انطباق با معیارهای ممیزی یا فرصتهای بهبود را مشخص کند.

Operational research (OR)

۱۱۱۳۰۱ - تحقیق عملیاتی [۱۲۲]

یکی از رشته‌های علم مدیریت است که از نظریه‌های ریاضی در حل مسائل سازمانی بهره می‌گیرد.

Preventive action**[۱۰۷-۱۱۱۳۰۲] اقدام پیشگیرانه**

- اقدامی که برای از بین بردن علت یک عدم انطباق بالقوه یا سایر شرایط نامطلوب بالقوه انجام گیرد.
- یادآوری ۱- ممکن است برای یک عدم انطباق بالقوه بیش از یک علت وجود داشته باشد.
- یادآوری ۲- اقدام پیشگیرانه به منظور پیشگیری از وقوع انجام می‌گیرد. در صورتی که اقدام اصلاحی به منظور پیشگیری از وقوع مجدد انجام می‌گیرد.

Compatibility**[۱۰۶-۱۱۱۳۰۳] سازگاری**

- قابلیت مقوله‌ها برای با هم به کار رفتن، در شرایط ویژه، به طوری که نیازمندی‌های مربوطه را برآورده نمایند.
- یادآوری- این تعریف برای استانداردهای کیفیت معتبر است.

Release**[۱۰۷-۱۱۱۳۰۴] ترخیص**

- اجازه پیش رفتن به مرحله بعدی در یک فرایند.
- یادآوری- در زبان انگلیسی در زمینه نرمافزار رایانه اصطلاح «ترخیص» غالباً جهت ارجاع به یک نسخه از خود نرمافزار، به کار می‌رود.

Qualification process**[۱۰۷-۱۱۱۳۰۵] فرایند اثبات شرایط**

- قابلیت برآورده کردن الزامات و یا خواسته‌های مشخص شده.
- یادآوری ۱- اصطلاح «واجد شرایط»، برای مشخص کردن وضعیت مربوط به کار می‌رود.
- یادآوری ۲- اثبات شرایط می‌تواند مرتبط به اشخاص، محصولات، فرایندها و یا سیستمها باشد.
- مثال: فرایند اثبات شرایط ممیز، فرایند اثبات شرایط مواد.

Qualified**[۱۰۶-۱۱۱۳۰۶] واجد شرایط**

- حالتی از یک مقوله هنگامی که قابلیت برآورده کردن نیازمندی‌های مشخص شده برای آن اثبات شده باشد.

Validation

[۱۰۷-۱۱۱۳۰۷] صحه‌گذاری

- تأیید از طریق فراهم آوردن شواهد عینی در مورد اینکه الزامات و یا خواسته‌ها برای استفاده مورد نظر یا کاربرد خاص برآورده‌اند.

یادآوری ۱- اصطلاح «صحه‌گذاری شده» به منظور مشخص کردن وضعیت مربوط (پس از صحه‌گذاری) به کار می‌رود.

یادآوری ۲- شرایط استفاده می‌تواند واقعی یا شبیه‌سازی شده باشد.

- در طراحی و توسعه، صحه‌گذاری به فرایند بررسی یک محصول به منظور تعیین انطباق با نیازهای استفاده کننده مربوط می‌باشد.

Competence

[۱۰۷-۱۱۱۳۰۸] شایستگی

توانی به اثبات رسیده در به کارگیری دانش و مهارت.

Capability

[۱۰۷-۱۱۱۳۰۹] توانمندی

توانایی یک سازمان، سیستم یا فرایند برای پدید آوری یک محصول به نحوی که الزامات و یا خواسته‌های مربوط به آن محصول را برآورده سازد.

Grade

[۱۰۷-۱۱۱۳۱۰] درجه

رده یا رتبه تخصیص یافته به انواع الزامات و یا خواسته‌های مربوط به کیفیت در مورد محصولات فرایندها یا سیستمها که دارای استفاده عملی یکسان باشند.

یادآوری - هنگام تعیین الزام و یا خواسته مربوط به کیفیت عموماً درجه مشخص می‌شود.

Effectiveness

[۱۰۷-۱۱۱۳۱۱] اثربخشی

میزانی که فعالیتهای برنامه‌ریزی شده تحقق یافته و نتایج برنامه‌ریزی شده به دست آمده است.

Record

[۱۰۷-۱۱۱۳۱۲] سابقه

مدرکی که در آن نتایج به دست آمده ذکر می‌شود یا شواهدی را دال بر انجام فعالیتها فراهم می‌آورد.

یادآوری ۱- سوابق را می‌توان مثلاً برای مدون کردن قابلیت ردیابی و فراهم کردن شواهد مربوط به تصدیق اقدام پیشگیرانه و اقدام اصلاحی به کار برد.

یادآوری ۲- عموماً سوابق نیاز ندارد که از نظر تجدید نظر تحت کنترل باشد.

Duty

[۱۴۰-وظیفه]

اقداماتی که یک جایگاه سازمانی حسب ضرورت ملزم به انجام آن است.

Authority

[۱۴۰- اختیار]

اقداماتی که یک جایگاه سازمانی برای تحقیق وظیفه مجاز به انجام آن است.

Verification

[۱۰۷- تصدیق]

تأیید از طریق فراهم آوردن شواهد عینی در مورد اینکه الزامات و یا خواسته‌های مشخص شده برآورده شده‌اند.

یادآوری ۱- اصطلاح تصدیق شده به منظور مشخص کردن وضعیت مربوطه «پس از تصدیق» به کار می‌رود.

یادآوری ۲- تأیید می‌تواند شامل فعالیتهاي باشد از قبيل:

انجام محاسبات به روشهای دیگر.

مقایسه مشخصات یک طراحی جدید با مشخصات طراحی‌های مشابه که درستی آنها به اثبات رسیده است. انجام آزمونها و اثبات از طریق نشان دادن. بازنگری مدارک پیش از صدور.

Correction

[۱۰۷- اصلاح]

اقدامی که برای از بین بردن یک عدم انطباق تشخیص داده شده انجام می‌گیرد.

یادآوری ۱- اصلاح ممکن است همراه با یک اقدام اصلاحی انجام گیرد.

یادآوری ۲- اصلاح می‌تواند بازکاری یا درجه‌بندی مجدد باشد.

Feed back

[۱۴۰ و ۱۲۲- بازخور]

- اصلی در وظیفه نظارت که در مدیریت و رفتار سازمانی کاربرد دارد. بر اساس این اصل اطلاعات مربوط به بازده یک نظام، به مدیریت برگشت داده می‌شود و مدیر می‌تواند نتایج به دست آمده را با

هدفهای تعیین شده مقایسه کند و در صورت مشاهده تفاوت بین آن دو، اقدامهای اصلاحی به عمل آورد.

- یکی از عوامل اصلی در فرایند کنترل که اطلاعاتی را در جهت تصمیم‌گیری‌ها در سازمان فراهم می‌نماید. بازگشت اطلاعات خروجی هر سیستم به عنوان اطلاعات ورودی به منظور اصلاح سیستم.

Corrective action [۱۰۷-۱۱۱۴۰۶]

اقدامی که برای از بین علت یک عدم انطباق یا سایر شرایط نامطلوب تشخیص داده شده انجام می‌گیرد.

یادآوری ۱- ممکن است برای یک عدم انطباق بیش از یک علت وجود داشته باشد.

یادآوری ۲- اقدام اصلاحی به منظور پیشگیری از وقوع مجدد انجام می‌گیرد. در صورتی که اقدام پیشگیرانه به منظور پیشگیری از وقوع انجام می‌گیرد.

یادآوری ۳- میان اصلاح و اقدام اصلاحی تفاوت وجود دارد.

Customer [۱۰۶-۱۱۱۵۰۱]

دریافت کننده محصولی که توسط عرضه کننده فراهم می‌گردد. در موارد مبتنی بر قرارداد، مشتری را خریدار می‌نامند. مشتری ممکن است مثلاً مصرف کننده نهایی، استفاده کننده، ذی نفع یا خریدار باشد. مشتری می‌تواند درون سازمانی یا برون سازمانی باشد.

Customer satisfaction [۱۰۷-۱۱۱۵۰۲]

تلقی مشتری از میزانی که خواسته‌های وی برآورده شده است.

یادآوری ۱- شکایتهاي مشتری یکی از شاخصهای متدالو در مورد پایین بودن سطح رضایت مشتری است، اما نبودن آن نیز ضرورتاً دلالت بر بالا بودن سطح رضایت مشتری ندارد.

یادآوری ۲- حتی وقتی که خواسته‌های مشتری با وی مورد توافق قرار گرفته و برآورده شده باشد. این امر الزاماً بالا بودن سطح رضایت مشتری را تضمین نمی‌کند.

Supplier**[۱۱۱۵۰۳] - تأمین کننده**

سازمانی است که فراوردهای را برای مشتری تهیه می‌کند. در شرایط قراردادی تأمین کننده را می‌توان پیمانکار نیز نامید. تأمین کننده برای نمونه می‌تواند تولید کننده، پخش کننده، وارد کننده، مونتاژ کننده و یا سازمان خدماتی باشد. به علاوه تأمین کننده می‌تواند داخل یا خارج از سازمان باشد.

Requirement**[۱۱۱۶۰۱] - الزام و یا خواسته**

نیاز یا انتظاری که تصریح می‌شود. عموماً تلویحی می‌باشد یا اجباری است.

یادآوری ۱- «عموماً تلویحی می‌باشد» یعنی در عرف یا رویه‌ی عمومی یک سازمان، مشتریانش و سایر طرفهای ذی نفع نیاز یا انتظار مورد نظر، تلویحی است.

یادآوری ۲- برای نشان دادن نوع خاصی از الزام و یا خواسته می‌توان قیدی را به کار برد. برای مثال الزام و یا خواسته مربوط به محصول، الزام مدیریت کیفیت و خواسته مشتری.

یادآوری ۳- الزام و یا خواسته مشخص شده آن است که تصریح شده باشد مثلاً در یک مدرک.

یادآوری ۴- الزام و یا خواسته، ممکن است توسط طرفهای ذی نفع مختلفی ایجاد شود.

(نیاز یا انتظار مشتری تا هنگامی که توسط سازمان مورد پذیرش قرار نگرفته است، خواسته، پس از آن الزام می‌نامند.)

Conformity**[۱۱۱۶۰۲] - انطباق**

برآورده شدن یک الزام و یا خواسته.

یادآوری - اصطلاحات «مطابقت» و «تطابق» نیز به این معنا به کار می‌روند ولی بهتر است استفاده نشوند.

Nonconformity**[۱۱۱۶۰۳] - عدم انطباق**

برآورده نشدن یک الزام و یا خواسته.

Document**[۱۱۱۷۰۱] - مدرک**

اطلاعات و رسانه آن.

مثال: سابقه، مشخصات، مدرک روش اجرایی، نقشه، گزارش، استاندارد.

یادآوری ۱- رسانه ممکن است کاغذ، دیسک مغناطیسی، الکترونیکی یا نوری برای رایانه‌ها، عکس یا نمونه مرجع یا ترکیبی از آنها باشد.

یادآوری ۲- مجموعه‌ای از مدارک از قبیل مشخصات و سوابق را غالباً «مستندات» می‌نامند.

یادآوری ۳- برخی الزامات و یا خواسته‌ها (مانند الزام و یا خواسته مربوط به خوانا بودن) به تمام انواع مدارک مربوط می‌شود ولی ممکن است الزامات و یا خواسته‌های مختلفی برای مشخصات (مانند الزام و یا خواسته مربوط به تحت کنترل بودن تجدید نظرها) و سوابق (مانند الزام و یا خواسته مربوط به قابل دستیابی بودن) وجود داشته باشد.

Valid evidence

[۱۱۱۷۰۲- ادله معتبر]

اطلاعاتی که بتوان درستی و صحت آن را بر اساس واقعیات به دست آمده از طریق مشاهده، اندازه‌گیری، آزمون و یا دیگر وسایل ثابت نمود.

Objective evidence

[۱۱۱۷۰۳- شواهد عینی]

داده‌هایی که وجود یا واقعیت چیزی را تأیید می‌کند.

یادآوری- شواهد عینی را می‌توان از طریق مشاهده، اندازه‌گیری، آزمون یا طرق دیگر به دست آورد.

Audit evidence

[۱۱۱۷۰۴- شواهد ممیزی]

سوابق، شرح م الواقع یا سایر اطلاعات، که به معیارهای ممیزی مربوط و قابل تصدیق باشند.

یادآوری- شواهد ممیزی می‌تواند کیفی یا کمی باشد.

Technical expert

[۱۱۱۷۰۵- کارشناس فنی ممیزی]

<ممیزی> شخصی که دانش یا تخصص معینی را در زمینه مورد ممیزی ارائه می‌نماید.

۱۲۰۰۰ - سیستمهای مدیریت پروژه

Project strategy

۱۲۰۱۰۱ - استراتژی پروژه [۱۴۰]

استراتژی پروژه فرایندی است که چارچوب و روش اجرای پروژه را مشخص می‌کند. این فرایند در ابتدا با توجه به هدف، اعتبارات، زمان، شرایط، محدودیتها و الزامات پروژه، به وسیله کارفرما مشخص می‌شود. همچنین این فرایند شامل اجرا، نوع پیمان، مسئولیتها، نحوه طراحی، نحوه تدارک و ساخت می‌باشد و مشخص می‌کند که پروژه به چه نحو اجرا شود، امانی (در صورتی که کارفرما نیروی لازم را داشته باشد) یا پیمانی، طراحی به وسیله مهندسین کارفرما یا مهندس مشاور و اجرای طرح به روش اجرای سریع یا عادی انجام می‌شود. میزان مخاطره برای طرفین قرارداد نیز مشخص می‌شود. تمام روشها و احتمالات در این فرایند بررسی شده و بهترین روش برای اجرای پروژه مشخص می‌شود.

Program director

۱۲۰۲۰۱ - مدیر برنامه [۱۴۵]

مدیر ارشد با مسئولیت برای حصول موفقیت کلی برنامه به منظور رسیدن به هدفهای مدیریتی برنامه.

Program management

۱۲۰۲۰۲ - مدیریت برنامه [۱۴۴]

مدیریت برنامه، یک نظام اجرایی طرح (مجموعه‌ای از فرایندها) است که بر مبنای موافقتنامه بهوسیله واحد ساخت، خدمات نمایندگی فرآگیر را به کارفرما ارائه می‌دهد و از مرحله برنامه‌ریزی تا مرحله راهاندازی و بهره‌برداری طرح ادامه دارد. مدیریت برنامه عمولاً به عنوان قائم مقام کارفرما است و تمام تدارکات را انجام می‌دهد و همچنین هماهنگی در طراحی و ساخت را تا اتمام و تحويل کار به عهده دارد و لی مسئولیت انجام طراحی و ساخت به عهده وی نمی‌باشد.

Management plan

۱۲۰۲۰۳ - برنامه مدیریت [۱۲۱]

طرح مكتوبی که مؤثرترین و اقتصادی‌ترین راه انجام کار یا امور بنگاه یا واحد را با استفاده از ابزارها و اصول سازماندهی و مدیریت نشان می‌دهد.

Project manager (PM)**۱۲۰۳۰۱ - مدیر طرح [۲۲ و ۱۷۷]**

- شخصیتی حقوقی است که تمام یا بخشی از اختیارهای قابل واگذاری کارفرما، با عنوان مدیریت طرح، به وی واگذار می‌شود.

- مدیر طرح شخصی است حقوقی که به منظور اجرای صحیح طرح از طرف کارفرما تعیین شده و هدایت، کنترل و ناظارت بر کار تمام عوامل انجام دهنده طرح را در مراحل مختلف به عهده دارد و مسئولیت دارد که طرح طبق برنامه پیش‌بینی شده و با کیفیت استاندارد و مشخصات فنی انجام دهد.

Project manager**۱۲۰۳۰۲ - مدیر پروژه [۱۰۵]**

شخصی است که از طرف کارفرما برای مدیریت طراحی و ساخت ساختمان و پروژه‌های مهندسی عمران به کار گمارده می‌شود.

Project management**۱۲۰۴۰۱ - مدیریت پروژه [۱۳۲ و ۱۲۳ و ۷۰]**

- مدیریت پروژه عبارتست از به کار گیری دانش، مهارت‌ها، ابزارها و فنون برای طرح‌بیزی و انجام فعالیتها، مطابق با نیازها و انتظارات کارفرمای پروژه.

- به کار گیری دانش، ابزار، مهارت‌ها و تکنیک‌ها در فعالیتها پروژه، به منظور حصول به نیازها و انتظارات متولیان از (اجرای) پروژه است. مدیریت پروژه اعمال مدیریت بر تغییرات است. مدیریت پروژه با انجام سریع فعالیتها از طریق کسر سطوح مدیریتی و ناظراتی، مدیریت پروژه تلفیق مدیریت و برنامه‌ریزی است.

- مدیریت پروژه فرایندی است که جریان و بستر اجرای پروژه را (از طریق) ممکن‌ترین راه و یا ممکن‌ترین نتیجه مطلوب، برای تحقق و دستیابی به هدفهای مورد نظر، برنامه‌ریزی، سازماندهی، هدایت و کنترل می‌کند.

Modern project management**۱۲۰۴۰۲ - مدیریت پروژه مدرن [۱۵۱]**

اصطلاحی است که برای تمایز بین مدیریت پروژه با دامنه کار گستردگی به کار می‌رود و شامل توجه بیشتر به دامنه کار، هزینه، زمان، کیفیت و خسارت پذیری نسبت به روش سنتی مدیریت پروژه می‌باشد.

Multi-project management

[۱۴۵] - ۱۲۰۴۰۳ مدیریت چند پروژه مرتبط

هنر و علمی که مدیریت چند پروژه مرتبط را با هم اداره می‌کند. مدیریت چند پروژه نامیده می‌شود و این ارتباط می‌تواند ارتباطات منطقی یا مشترک بودن منابع مورد استفاده پروژه باشد.

Project scope management

[۱۵۱] - ۱۲۰۴۰۴ مدیریت محدوده پروژه

یک زیرمجموعه از مدیریت پروژه شامل آشنایی با پروژه، برنامه‌ریزی محدوده پروژه، تعریف محدوده، تأیید محدوده و کنترل تغییرات آن و تلاش برای اطمینان از اینکه تمام کارهای مورد نیاز برای تکمیل پروژه در نظر گرفته شده‌اند.

Project construction management

[۱۳۲] - ۱۲۰۴۰۵ مدیریت عملیات اجرایی پروژه

هدف از مدیریت عملیات اجرایی پروژه، تکمیل مرحله (فاز) اجرایی پروژه در چارچوب بودجه، زمان‌بندی و کیفیت برنامه‌ریزی شده و نیز انتقال به موقع پروژه از مرحله اجرایی به مرحله راهاندازی می‌باشد. به طور معمول شرایط و پیش‌نیازهای لازم برای انجام یک کار در مرحله اجرایی پروژه را می‌توان به صورت زیر برشمرد:

- انجام دهنده کار، آماده و مهیا باشد.
- مواد و تجهیزات لازم کار فراهم باشد.
- اطلاعات فنی و نقشه‌های اجرایی موجود باشد.

برآورده ساختن سه مورد فوق، علی‌رغم سادگی ظاهری دارای ابعاد گسترده‌ای است که مدیریت عملیات اجرایی یک پروژه به طور مستقل و بدون هماهنگی و همکاری بخش‌های تدارک و مهندسی پروژه، قادر به انجام این کارها نمی‌باشد.

Project engineering management

[۱۳۳] - ۱۲۰۴۰۶ مدیریت مهندسی پروژه

هدف از مدیریت مهندسی پروژه، تکمیل مرحله (فاز) مهندسی پروژه در چارچوب بودجه، زمان‌بندی و کیفیت برنامه‌ریزی شده و انتقال به موقع از مرحله مهندسی به مراحل تدارکاتی و اجرایی پروژه می‌باشد. این کار از طریق مدیریت و هماهنگی گروههای مهندسی با بخش‌های تدارکاتی و اجرایی پروژه انجام می‌پذیرد. مدیریت مهندسی یک پروژه، به طور کلی شامل تعریف محدوده و بسته‌های کار مهندسی،

طراحی ساختار، تجزیه کار مهندسی، کنترل تغییرات در محدوده کار، برنامه‌ریزی و کنترل پیشرفت کار، مدیریت طراحی مفهومی، پایه‌ای و تفصیلی، هماهنگی بین گروههای تخصصی مهندسی و کنترل فضول مشترک فنی مابین آنها، مدیریت کیفیت و استانداردهای مهندسی و بالاخره مدیریت ثبت و گردش اطلاعات و مستندات فنی پروژه می‌باشد.

Project human resource management [۱۳۲-۱۲۰۴۰۷] - مدیریت منابع انسانی پروژه

هدف از مدیریت منابع انسانی در پروژه، اطمینان یافتن از استفاده صحیح و کارآمد و برنامه‌ریزی شده از نیروهای انسانی در پروژه است که شامل برنامه‌ریزی منابع انسانی و سازماندهی، جذب و به کار گماردن نیروهای انسانی، کنترل عملکرد و راندمان نیروی انسانی و توسعه تیم و فرهنگ کار تیمی می‌گردد.

Human resources [۱۴۰-۱۲۰۴۰۸]

نیروهای انسانی که به نحوی درگیر در یکی از مراحل طرح عمرانی هستند منابع انسانی نامیده می‌شوند.

[۱۵۱ و ۱۳۲-۱۲۰۴۰۹] - مدیریت ارتباطات پروژه

Project communication management

- هدف از مدیریت ارتباطات در پروژه، ایجاد زمینه و بستر مناسب برای تولید، جمع‌آوری، ذخیره‌سازی و تبادل صحیح اطلاعات در سطح پروژه است. این مهم از طریق برنامه‌ریزی برای ارتباطات متقابل سازمان و افراد، ایجاد و راهاندازی بانکهای اطلاعاتی، برقراری رویه‌های گزارش دهی و دستورالعملهای لازم برای تبادل اطلاعات، انجام می‌شود.

- یک زیرمجموعه از مدیریت پروژه است که شامل برنامه‌ریزی ارتباطات، برنامه‌ریزی اطلاعات و توزیع اطلاعات، گزارش اجرا و گزارش خاتمه کار و تلاش برای انتشار صحیح اطلاعات پروژه می‌باشد.

Project procurement management [۱۵۱-۱۲۰۴۱۰]

یک زیرمجموعه از مدیریت پروژه است، شامل برنامه‌ریزی تدارکات، درخواست تأمین کالا و تجهیزات پروژه، برنامه‌ریزی تقاضا، انتخاب منابع، مدیریت قرارداد و تلاش برای دریافت کار خوب و خدماتی که از بیرون گرفته می‌شود.

Project time management [۱۵۱-۱۲۰۴۱۱]

یک زیرمجموعه از مدیریت پروژه است شامل: تعریف فعالیتها، توالی فعالیتها، برآورد زمان فعالیتها و توسعه برنامه‌ریزی و کنترل برنامه زمانی برای تکمیل به موقع پروژه.

Project cost management [۱۵۱-۱۲۰۴۱۲]

یک زیرمجموعه از مدیریت پروژه که شامل برنامه‌ریزی تأمین منابع مالی طرح، برآورد هزینه، کنترل هزینه و بودجه طرح و تلاش در جهت تکمیل پروژه با بودجه مصوب می‌باشد.

Project integration management [۱۲۳-۱۲۰۴۱۳]

مجموعه فرایندهای لازم برای کسب اطمینان از هماهنگی کافی بین ارکان اجرایی پروژه می‌باشد.

Project environment [۱۵۱-۱۲۰۴۱۴]

مدیریت محیط زیست پروژه زمینه‌ای که برای فرموله شدن، تشخیص و تعیین بررسی آثار طرح بر محیط زیست و پیامدهای آن و به حداقل رساندن آثار سوء طرح بر محیط زیست و شامل تمام عوامل خارج از طرح که بر طرح اثر مؤثر دارند می‌باشد.

Construction manager (CM) [۱۴۰-۱۲۰۵۰۱]

مدیر ساخت، یک پیمانکار عمومی با تجربه است که خدمات مدیریت را طبق پیمان به کارفرما ارائه می‌دهد و از شروع طراحی تا انتهای ساخت، کارها را هدایت می‌کند. مدیر ساخت بنا به درخواست کارفرما خدمات مختلفی را ارائه می‌دهد. ممکن است فقط برای بررسی و قضاآور در مورد پروژه باشد یا به طور کامل کارها را در طول برنامه‌ریزی، طراحی و ساخت، مدیریت و هدایت کند و حتی ممکن است در مرحله ساخت به عنوان پیمانکار عمومی مسئولیت اجرای طرح را به عهده بگیرد.

Construction management (CM)

[۱۴۴] - مدیریت ساخت [۱۲۰۵۰۲]

- مدیریت ساخت، فرایندی است اجرایی با مبانی مشخص، در قالب موافقنامه‌ای که با کارفرما دارد، به ارائه یک سری خدمات به کارفرما مانند: تجدید نظر در طراحی، تهیه برنامه کلی، کنترل قیمت، مهندسی ارزش، روش‌های اجرا و تهیه اسناد مناقصه و هماهنگی در اجرای طرح. در این روش معمولاً طراحی و خدمات ساخت به طور همزمان انجام می‌شود. ولی معمولاً مسئولیت خطرپذیری مالی طرح به عهده مدیریت ساخت نیست. البته در صورتی که لازم باشد می‌توان مسئولیت خطرپذیری مالی طرح را نیز به عهده مدیریت ساخت گذاشت که در این حالت باید از شرکتهای بزرگ ساختمانی استفاده کرد.

Risk

[۱۷۷ و ۱۲۴ و ۱۴۳] - مخاطره - خطرپذیری [۱۲۰۶۰۱]

- میزان ناتوانی یا عدم موفقیت در رسیدن به اهداف یک برنامه با هزینه معین، و محدودیتهای آن را خسارت پذیری گویند. در این مورد دو نقطه نظر مطرح است. یکی احتمال عدم حصول به یک نتیجه معین، و دیگر عدم حصول به نتیجه.

- تحقق بالقوه پیامدهای ناگوار ناشی از خطرات رویدادی ممکن.

- احتمال وقوع یک رویداد غیرمنتظره و آثار وقوع آن.

Risk reduction

[۱۴۵] - کاهش خطرپذیری [۱۲۰۶۰۲]

عملی که برای به حداقل رساندن خطرپذیری و یا کاستن احتمال وقوع آن انجام می‌شود.

Accepted risks

[۱۰۵ و ۱۴۸] - مخاطرات پذیرفته شده [۱۲۰۶۰۳]

مخاطراتی هستند که در طول اجرای پیمان پیش می‌آید و به عهده کارفرما می‌باشد تا پیمانکار، به طور مثال مسائلی که پیش‌بینی نشده‌اند و مربوط به سازه ساختمان مرتبط با قرارداد هستند، یا مسائلی که در طول اجرا از طریق صاحبان اطراف محل اجرای کار پیش می‌آید. این مسائل بیشتر مربوط به ساختمانهای موجود و مسائل مربوط به کارهای محافظتی می‌شود.

- ریسک (مخاطره) پذیرفته شده، ریسک مشخص شده در پیمان است که کارفرما مسئولیت آن را می‌پذیرد.

Construction manager at risk

[۱۴۰] - مدیر ساخت خطرپذیر

مانند مدیر ساخت است به اضافه اینکه مسئولیتهای مدیریتی و مالی نیز به عهده وی می‌باشد.

Risk management

[۱۴۳] - مدیریت خطرپذیری

عمل و روش کنترل خطرپذیری، فرایند شناسایی و تشخیص آن، تحلیل و محدود کردن قسمتهایی از کار که در معرض خطر می‌باشند همچنین سازماندهی فنی برای تکمیل اهداف یک شرکت که با خطر مواجه می‌باشد با به حداقل رساندن زیانهای مالی است.

Project risk Management

[۱۴۳] - مدیریت ریسک (خطرپذیری) پروژه

مجموعه فرایندهای مورد نیاز برای شناسایی، تجزیه و تحلیل و واکنش در مقابل ریسک (مخاطره) پروژه و به حداقل رساندن پیامدهای نامطلوب می‌باشد.

Management development

[۱۴۵] - توسعه مدیریت

توسعه مدیریت شامل همه جنبه‌های برنامه‌ریزی برای کارکنان، آموزش، ارتقای کارایی و ارزیابی آنها می‌باشد، و همچنین توجه به خواسته‌های کارکنان مانند مدیریت حقوق، درصد سود به عنوان پاداش را نیز شامل می‌شود.

Management by crisis

[۱۴۶] - مدیریت بحران

به شیوه‌ای از مدیریت گفته می‌شود که بر حل و فصل مشکلات و موارد بحرانی تأکید دارد و در صورت نیاز منابع بیشتری را برای رفع مشکلات بسیج می‌کند. این شیوه مدیریت دارای نارسانی‌هایی است از جمله به جای پرداختن به هدفهای درازمدت به مسائل کوتاه‌مدت و فوری می‌پردازد و ممکن است منابع را از زمینه‌هایی که به آن نیاز است، دور سازد و دشواری‌هایی جدید به وجود آورد.

System management

[۱۵۱] - مدیریت سیستم

مدیریتی که شامل فعالیتهای مهم تحلیل سیستمها، طراحی سیستمها و مهندسی و توسعه سیستمها می‌باشد.

Quality management

[۱۰۷] - مدیریت کیفیت

فعالیتهای هماهنگ شده جهت هدایت و کنترل یک سازمان از نظر کیفیت.

یادآوری- هدایت و کنترل از نظر کیفیت عموماً شامل برقراری خطمنشی کیفیت و اهداف کیفیت، طرح‌ریزی کیفیت، کنترل کیفیت، تضمین کیفیت و بهبود کیفیت می‌باشد.

Project quality management [۱۵۱-۱۲۰۸۰۲]

یک زیرمجموعه از مدیریت پروژه شامل برنامه‌ریزی کیفیت، اطمینان از کیفیت، و کنترل کیفیت و تلاش برای تحقق اهداف و نیازهای پروژه می‌باشد.

Total quality management (TQM) [۱۰۶-۱۲۰۸۰۳]

روش مدیریت یک سازمان که اساس آن محور بودن کیفیت (بهبود مستمر کیفیت) با مشارکت همه اعضای سازمان می‌باشد و هدف آن نیل به موفقیت در درازمدت از طریق جلب رضایت مشتری و تأمین منافع همه اعضای سازمان و جامعه است.

یادآوری-۱- منظور از «همه اعضای سازمان» کارکنان در همه بخشها و در کلیه سطوح ساختار سازمانی می‌باشد.

یادآوری-۲- برای موفقیت این روش مدیریت، رهبری قوی و پایدار مدیریت رده بالا و تعلیم و آموزش همه اعضای سازمان، ضرورت اساسی دارد.

یادآوری-۳- در مدیریت کیفیت فراگیر، مفهوم کیفیت با دستیابی به همه اهداف مدیریتی مرتبط است.

یادآوری-۴- (تأمین منافع جامعه) در صورت لزوم به معنی برآورده کردن نیازمندیهای جامعه نیز هست.

یادآوری-۵- گاهی مدیریت کیفیت فراگیر TQM یا بخشایی از آن را به نام کیفیت فراگیر، کنترل کیفیت سراسری شرکت CWQC، کنترل کیفیت فراگیر TQC و نظایر آن نیز می‌نامند.

Product quality management (PQM) [۱۵۰-۱۲۰۸۰۴]

مدیریت کیفیت محصول، فرایندی برای تأمین الزامات کالا و خدمات است، مدیریت کیفیت محصول، تمام ملاحظات و تعهدات فرایند تدارک و تهیه کالا و خدمات را که برای تأیید کیفیت لازم است در نظر می‌گیرد. و ذاتاً مدیریت کیفیت محصول، عملی است که الزامات درست و مشخص و عاقلانه و کاربردی

را برای ارزیابی تهیه کننده مورد توجه قرار داده و شامل کیفیت درست مطابق با خواسته و شرایط قرارداد است.

Ecosystem management

[۱۷۷] مدیریت اکوسیستم

مدیریت متعادل یک اکوسیستم توسط انسان، تعادل رابطه بین سازمان یا طرح و محیط آن و مطلوب کردن آن.

[۱۷۷ و ۱۱۹] مدیریت اکوسیستم سودمند

Beneficial ecosystem management

- مدیریت متعادل یک اکوسیستم توسط انسان.

- نگهداری و مدیریت یک اکوسیستم توسط انسان به منظور دستیابی به حداکثر بهره‌دهی.

[۱] مدیریت کنترل و نظارت بر اجرای طرح

Management ,supervision and control of project

شامل فعالیتهایی است که برای مدیریت و کنترل کمی و کیفی اجرای طرحها، از طریق انجام هماهنگی لازم و اعمال کنترلهای فنی و نظارت عالی یا مستقیم بر کار، بر اساس مشخصات فنی، استانداردها و معیارها در چارچوب برنامه زمانبندی مربوط صورت می‌گیرد.

Benefit management

[۱۵۱ و ۱۴۵] مدیریت سود

- مدیریت سود در ترکیب با مدیریت برنامه است. مدیریت سود فرایندی است برای برنامه‌ریزی، اداره کردن، نظام اجرایی و بررسی برنامه‌ریزی برای سود آوری.

- یک فرایند رسمی با مدیریت برنامه‌ریزی برای طراحی، مدیریت، نظام اجرایی و محاسبه سودهایی که برنامه خواسته است.

Solid waste management

[۱۱۹] مدیریت دفع مواد زاید

کنترل سیستماتیک و هدفدار در مورد نحوه ایجاد، جمع‌آوری، انبار کردن، حمل و نقل، جداسازی، عمل آوری، بازیافت و دفع مواد زاید جامد می‌باشد.

Configuration management

[۱۵۱ و ۱۴۵]- مدیریت پیکربندی

فرایند تعریف اقلام پیکربندی در یک سیستم، کنترل، آزادی عمل و تغییرات این اقلام در طول عمر پروژه، ضبط و گزارش وضعیت اقلام پیکربندی و گزارش تغییرات و تأیید کامل بودن و صحت اقلام پیکربندی می‌باشد.

Conflict management

[۱۴۵]- مدیریت تعارضی

از آنجا که برای اجرای طرح نهادهای مختلفی درگیر هستند و با هم کار می‌کنند و شناخت کاملی نسبت به هم ندارند و فشار کار هم بر آنها وارد می‌شود و در نتیجه در تعارض قرار می‌گیرند. هنر مدیریت تعارضی این است که اینها را در مسیری هدایت کند تا این تعارض به جای اثر تخریبی نتیجه مثبت داشته باشند.

Top management

[۱۰۷]- مدیریت رده بالا

شخص یا گروهی از افراد که یک سازمان را در بالاترین سطح، هدایت و کنترل می‌کنند.

Management system

[۱۰۷]- سیستم مدیریت

سیستمی جهت تعیین خطمشی و اهداف و دستیابی به آن اهداف.
یادآوری- سیستم مدیریت یک سازمان می‌تواند شامل سیستمهای مدیریت مختلفی از قبیل سیستم مدیریت کیفیت، سیستم مدیریت مالی یا سیستم مدیریت زیستمحیطی باشد.

Project management system

[۱۳۲]- سیستم مدیریت پروژه

سیستم مدیریت پروژه، سیستمی است گسترده و پویا که با آن، ورودی‌هایی همچون نیروی انسانی، سرمایه‌ها، دانش فنی، طرحها و برنامه‌ها و ... به گونه‌ای هماهنگ و هدفمند از طریق مجموعه‌ای از فرایندهای عملیاتی و مدیریتی به خدمات، محصولات، اطلاعات و هر خروجی یا نتیجه مورد نظر دیگر تبدیل می‌گردد.

Quality management system

[۱۰۷]- سیستم مدیریت کیفیت

سیستم مدیریت کیفیت به منظور هدایت و کنترل یک سازمان از نظر کیفیت به کار می‌رود.

۱۲۰۹۰۱- نظام اطلاعات مدیریت [۱۷۷]

الف- نظامی است کامپیوترا که کارکرد آن جمع‌آوری، تولید، پردازش و تحلیل داده‌ها و تهیه گزارشی است که مورد نیاز مدیریت برای پی‌گیری پیشرفت‌ها، تصمیم‌گیری‌ها و یا بررسی حل مسائل به صورت دقیق و زمان‌بندی شده در سطوح مختلف می‌باشد.

ب- نظامی است که اطلاعات لازم را در زمینه‌های مختلف سازمان (کارکنان، دستورالعملها، تجهیزات و داده‌ها) در اختیار مدیریت قرار می‌دهد و آنان را در تصمیم‌گیری‌های ایشان یاری می‌دهد.

۱۲۰۹۰۲- روش شناسی [۱۴۵ و ۱۵۱]

- یک روش مستند برای مدیریت پروژه شامل روش‌های اجرایی، تعاریف، مقررات و مسئولیتها است.

- یک سری از روش‌ها که برای سطوح مشخص فعالیتها استفاده می‌شود.

۱۲۰۹۰۳- روش اجرایی [۱۰۷]

طریقه مشخص شده‌ای برای اجرای یک فعالیت یا یک فرایند.

یادآوری ۱- روش‌های اجرایی می‌توانند مدون باشند یا نباشند.

یادآوری ۲- هرگاه روش اجرایی به صورت مدون باشد، غالباً اصطلاح «روش اجرایی مكتوب» یا «روش اجرایی مدون» را به کار می‌برند. مدرکی را که حاوی یک روش اجرایی باشد می‌توان «مدرک روش اجرایی» نامید.

۱۲۱۰۰۱- حجم کار [۷۰]

میزان کار پیش‌بینی و برآورد شده هر فعالیت را مقدار یا حجم کار آن فعالیت می‌گویند، حجم کار فعالیتهای پروژه را با واحدهای مختلفی نظیر: متر، متر مربع، متر مکعب، تن، کیلو، تعداد، مورد و مانند اینها و یا به صورت واحدهای ترکیبی نظیر: نفر/ روز و تن/ کیلومتر تعریف می‌کنند.

۱۲۱۰۰۲- چرخه کار [۱۲۴]

ترتیبی از تکلیفها، عملیات و فرایندها، یا الگویی از حرکتهای دستی اجزا و فعالیتها که برای هر واحد کار تکرار می‌شود.

Construction

[۱۲۱۰۰۳] - عملیات اجرایی - ساخت

شامل تأمین امکانات ضروری اولیه و تحقق کارهای سیویل و سازه، نصب تجهیزات و ماشین‌آلات و ابزار، لوله و اتصالات، برق و ابزار دقیق، رنگ‌آمیزی و عایق‌بندی در محل اجرا.

Duration

[۱۲۱۰۰۴] - مدت اجرا

مدت زمانی را که هر فعالیت، برای انجام کار پیش‌بینی شده نیاز دارد، مدت اجرا می‌گویند. مدت اجرای فعالیت، بر دو نوع است: مدت اجرای عادی یا متعارف، و مدت اجرای ضربتی یا فشرده.

Time analysis

[۱۲۱۰۰۵] - تحلیل زمان

فرایند بررسی و محاسبه زودترین و دیرترین تاریخ هر فعالیت پروژه بر مبنای زمان مورد نیاز انجام آن فعالیت و ارتباط منطقی بین آنها می‌باشد.

Physical progress

[۱۷۷] - پیشرفت کار (فیزیکی)

پیشرفت کار عبارتست از مقدار وزنی فعالیتهای انجام شده نسبت به کل آن و معمولاً به صورت درصدی از کل کار بیان می‌شود.

Financial progress

[۱۷۷] - پیشرفت ریالی

مقدار پول هزینه شده برای یک کار، نسبت به کل هزینه آن و معمولاً به صورت درصد بیان می‌شود.

Actual progress

[۷۰] - درصد پیشرفت واقعی یا عملکردی

برای محاسبه درصد پیشرفت واقعی یا عملکردی هر فعالیت، مقدار کار انجام شده آن را بر حجم کل کار تقسیم و حاصل را در ۱۰۰ ضرب می‌کنند. در این رابطه، واحد مقدار عدد مندرج در صورت کسر، با واحد عدد مندرج در مخرج کسر مشابه می‌باشد.

[۱۵۱] - ارزیابی برنامه و فن بازبینی آن

Program evaluation and review technique (PERT)

ارزیابی برنامه و فن بازبینی آن، یک فن مدیریت پروژه برای مشخص نمودن اینکه چه مدت زمانی یک پروژه نیاز دارد تا تکمیل شود.

برای هر فعالیتی بهترین و بدترین و محتمل‌ترین زمان برای تکمیل آن برآورد می‌شود. این برآورد برای مشخص کردن متوسط زمان تکمیل طرح مورد استفاده قرار می‌گیرد و زمان متوسط برای رسم مسیر بحرانی و انحراف استاندارد زمان تکمیل اتمام پروژه نیز لازم می‌باشد.

۱۳۰۰۰ - روش‌های اجرا

Execution method

۱۳۰۱۰۱ - روش اجرا [۱۷۷]

الف- روش اجرا فرایندی است برنامه‌ریزی شده که با توجه به ویژگی‌های طرح، توانایی دستگاه اجرایی، وضع اعتبارات طرح، حساسیت زمان (مدت اجرای طرح) و از طریق تبیین رویه‌ها، اقدامات، توالی وقایع، ارتباطات قراردادی و محدوده تعهدات و مسئولیتهای عوامل اصلی، تعیین می‌شود. در نتیجه، طرح با هزینه و زمان پیش‌بینی شده باید اجرا شود.

ب- رویه‌ای برنامه‌ریزی شده مطابق با اهداف، منابع و شرایط کار که مهارت‌های فنی را در جهت مسائل مطالعاتی و اجرایی به کار می‌گیرد.

In house

۱۳۰۱۰۲ - روش امانی [۱۷۷]

روش امانی روشی است که طی آن دستگاه اجرایی مدیریت، مطالعه، طراحی و اجرای پروژه‌ای را با به کارگیری امکانات خود رأساً بر عهده گرفته و به انجام می‌رساند.

روش امانی در مواردی که کارفرما تنها فعالیتهای اجرایی (مشتمل بر تأمین و تدارک و تجهیز و به کارگیری عوامل لازم برای انجام عملیات اجرایی) را انجام می‌دهد نیز روش امانی نامگذاری شده است.

Design build

۱۳۰۱۰۳ - روش طرح و ساخت [۱۴۰ و ۵]

- در این روش کارهای طراحی و ساخت توسط یک واحد انجام می‌شود و این واحد مسئولیت طراحی، تهیه، تدارک و ساخت و نصب را به عهده دارد، خسارت پذیری کارفرما در این روش به حداقل می‌رسد و در زمان هم صرفه‌جویی می‌شود.

- منظور از روش طرح و ساخت انجام کارهای زیر است.

تمام یا برخی از مراحل مختلف کارهای مهندسی پروژه (مهندسی مقدماتی، مهندسی بنیادی و مهندسی تفضیلی)، تأمین و تدارک کالاهای، تجهیزات و مصالح پروژه و خدمات فنی مرتبط با آنها، عملیات ساختمنان و نصب و راهاندازی و آزمایش‌های کارایی و سایر خدمات جانبی مرتبط با آنها، که به طور توأم، توسط پیمانکار انجام می‌شود.

۱۳۰۱۰۴- روش متعارف [۱۴۰]

روش سنتی اجرای طرحهایی به کار می‌رود که جزئیات آن روشن و مشخص باشد و سه عامل، کارفرما، مشاور و پیمانکار در آن دخالت دارند. در این روش ابتدا مشاور بر اساس خواسته‌های کارفرما طراحی را انجام داده و سپس از طریق مناقصه، پیمانکار یا پیمانکاران انتخاب می‌گردد و به وسیله آنها و با نظارت مشاور، طرح طبق نقشه و مشخصات تهیه شده اجرا می‌شود. در این روش مسئولیت و هماهنگی بین طراحی و ساخت و خسارت پذیری به عهده کارفرماست. این روش زمان پیشتری را نیز طلب می‌کند ولی اداره طرح آسان است.

۱۳۰۱۰۵- روش مدیریت طرح [۱۷۷]

روش مدیریت طرح نوعی روش متعارف است که در آن کارفرما، عامل دیگری را به منظور هماهنگی بین کارفرما و مشاور و پیمانکار و همچنین مدیریت و کنترل طرح به خدمت می‌گیرد. مدیر طرح به عنوان نماینده کارفرما در قبال حق‌الزحمه معین خدمات لازم را ارائه می‌دهد.

۱۳۰۲۰۱- پیمان مهندسی و تدارک تجهیزات و کالا [۱۷۷]**Engineering and procurement contract (EPC)**

پیمانی است که در آن مجموعه خدمات طراحی، مهندسی و تأمین مصالح و تجهیزات و نظارت بر نصب و راهاندازی توسط یک پیمانکار انجام می‌شود.

۱۳۰۲۰۲- پیمان تدارک تجهیزات و کالا و ساختمان و نصب [۱۷۷]**Procurement and construction contract (PC)**

پیمانی است که در آن مجموعه خدمات تأمین، مصالح و تجهیزات و عملیات ساختمان و نصب و راهاندازی توسط یک پیمانکار انجام می‌شود.

۱۳۰۲۰۳- پیمان مهندسی، تدارک تجهیزات و کالا و ساختمان و نصب [۱۷۷]**Engineering, procurement and construction contract (PC)**

یک نوع پیمان طرح و ساخت است که در آن مجموعه خدمات مهندسی و طراحی و تهیه و تأمین تجهیزات و مصالح و عملیات ساختمان و نصب و راهاندازی، تماماً توسط یک پیمانکار انجام می‌شود.

Turnkey contract

[۱۴۰ و ۱۴۴ - پیمان کلیدگردان]

- پیمان کلیدگردان پیمانی است که پیمانکار مسئولیت طراحی، تهیه و تدارک مصالح و تجهیزات، ساخت و نصب و سایر کارها برای تکمیل طرح را به عهده دارد و طرح را در وضعیت عملیات و آماده بهره‌برداری تحويل کارفرما می‌دهد و کارفرما فقط مسئولیت بهره‌برداری را به عهده دارد. و همچنین تأمین موقت منابع مالی نیز به عهده پیمانکار می‌باشد و پس از تکمیل، هزینه‌ها به وی پرداخت می‌شود.

- یکی از روش‌های اجرای طرح و ساخت می‌باشد که پیمانکار تأمین مالی، طراحی و ساخت را برمبنای مشخصات تعیین شده و قیمت مورد توافق انجام می‌دهد. بعد از تکمیل کار و راهاندازی، کارفرما تمام هزینه‌ها را پرداخت می‌کند.

Fixed price contract

[۱۰۵ - پیمان با مبلغ ثابت]

پیمانی است که مبلغ آن در مناقصه اعلام و یا بر اساس فهرست‌بها تعیین می‌شود. یادآوری - در صورت تغییر در شرایط اقتصادی مبلغ نهایی قابل تعديل است.

[۱۰۵ و ۱۴۳ - پیمان با مبلغ مقطوع]

Firm fixed price contract - fixed price contract

پیمانی است که مبلغ آن ثابت بوده و هیچ‌گونه تعديل قیمت به آن تعلق نمی‌گیرد. این نوع پیمان با پیمانکاری منعقد می‌شود که تجربه اجرایی این قبیل کارها را داشته باشد و تمام مسئولیت قیمت متوجه وی می‌باشد و ضمناً بیشترین انگیزه را برای کنترل هزینه‌ها و کارایی بیشتر پیمانکار دارد.

- پیمانی است که علی‌رغم تعییرات در شرایط اقتصادی مبلغ آن قابل تعديل نیست.

Lump sum contract

[۱۰۵ و ۱۴۴ - پیمان یک قلم]

- پیمان با مبلغ ثابت که بر اساس مناقصه تک قیمتی منعقد شده است.

- پیمانی است با مبلغ ثابت برای انجام یک طرح و یا کار مشخص، کار یا طرح، با محدوده مشخص و شرایط از پیش تعیین شده و با توافق اولیه انجام می‌شود. مبلغ قرارداد قابل تغییر نمی‌باشد مگر اینکه حجم کار تغییر کند و دو طرف با مبلغ آن به توافق برسند.

Remeasurement contract

۱۳۰۲۰۸- قرارداد اندازه‌گیری مجدد [۱۷۷]

پیمانی است که برای انجام کار بر اساس حجم عملیات و واحد بهای مربوط تنظیم شده است و پرداخت بر مبنای مقادیر اقلام کار انجام شده و قیمت واحد آنها صورت می‌گیرد.

Measurement contract

۱۳۰۲۰۹- پیمان متره [۱۰۵]

پیمانی است که در آن، با اندازه‌گیری مقدار کار انجام شده، پس از تکمیل کار، و قیمتگذاری آن براساس فهرست بهای مورد توافق، از مبلغ پیمان اطمینان حاصل می‌شود.

Contract with adjustment

۱۳۰۲۱۰- پیمان با تعديل قیمت [۱۷۷]

پیمانی است که قیمت یا مبلغ آن با استفاده از فرمول از قبل توافق شده تعديل می‌شود.

۱۳۰۲۱۱- پیمان مختلط مقطوع و فهرست بها [۱۷۷]

Firm fixed price and unit price contract

پیمانی است که قسمتهایی از آن (که دقیقاً مشخص شده است) به صورت مقطوع و بقیه قسمتهای هنگام عقد پیمان دقیقاً مشخص نیست) به صورت فهرست‌بها می‌باشد.

Design and construct contract

۱۳۰۲۱۲- پیمان طرح و اجرا [۱۰۵]

پیمانی است که پیمانکار پروژه‌ای را بر اساس اطلاعات ارائه شده به وسیله کارفرما، طراحی و اجرا می‌کند.

Cost reimbursement contract

۱۳۰۲۱۳- پیمان امانی [۱۰۵]

پیمان بر اساس هزینه‌های انجام شده می‌باشد.

Target cost contract

۱۳۰۲۱۴- پیمان امانی با سقف هزینه [۱۰۵]

پیمان امانی است که در آن سقف هزینه اولیه برآورد می‌شود و پس از خاتمه کار تفاوت بین سقف هزینه و هزینه واقعی بر اساس توافق بین کارفرما و پیمانکار سرشکن می‌شود.

Cost plus contract

۱۳۰۲۱۵- پیمان امانی ذی نفع [۱۰۵]

پیمان امانی است که پرداخت به پیمانکار بر اساس هزینه‌های واقعی به علاوه درصدی از هزینه‌ها یا دستمزد انجام می‌شود.

Cost plus fixed fee contract

[۱۴۳] - پیمان امانی ذی نفع با مبلغ ثابت [۱۳۰۲۱۶]

پیمانی است که مبلغ آن بر اساس توافق در بدو قرارداد تعیین و ثابت می‌باشد، این قیمت ثابت با هزینه‌های عملی تغییر نمی‌کند مگر اینکه کارهای مورد پیمان تغییر پیدا کند، این نوع قرارداد برای پیمانکار انگیزه‌ای برای کنترل هزینه‌ها پدید می‌آورد و در غیر این صورت خسارت زیادی را متحمل خواهد شد.

[۱۷۷ و ۱۲۳] - پیمان امانی ذی نفع با درصد سود [۱۳۰۲۱۷]

Cost plus a percentage fee contract

- قراردادی است که قیمت کار پیمانکار مقطوع نیست، اما معادل درصد تعیین شده (به عنوان سود) علاوه بر هزینه‌های مستند به پیمانکار پرداخت می‌شود.

- پیمانی است که هزینه‌های مستند پیمانکار به علاوه درصدی به عنوان سود به وی پرداخت می‌شود.

[۱۴۳] - پیمان امانی ذی نفع با قیمت ثابت و پاداش [۱۳۰۲۱۸]

Cost plus award fee contract

قرارداد بر مبنای پرداخت هزینه‌ها که شامل دو قسمت می‌باشد: ۱- قیمت مبنای ثابت اولیه ۲- مبلغی به عنوان پاداش، که تمام یا قسمتی از آن در طول کار به پیمانکار پرداخت می‌شود. این پاداش انگیزه‌ای است که پیمانکار در منابع مالی و زمان صرفه‌جویی کند و کیفیت فنی کار را نیز مد نظر قرار دهد و میزان پرداخت پاداش بر مبنای قضاوت و ارزیابی کار پیمانکار از طرف کارفرما بر اساس پیمان تعیین می‌شود.

Laboure-only contract

[۱۰۵] - پیمان دستمزدی [۱۳۰۲۱۹]

پیمانی است که تنها برای تأمین نیروی کار منعقد می‌شود.

[۱۱۹ و ۱۰۵] - پیمان مذاکره‌ای (توافق یا قرارداد بدون مناقصه) [۱۳۰۲۲۰]

Negotiated contract

- قراردادی که بر اساس بررسی صلاحیت و قدرت اجرایی و سوابق و تجهیزات یک یا چند پیمانکار بدون مناقصه منعقد می‌شود. مبلغ و شرایط پیمان نیز بر اساس مذاکره تعیین می‌شود.

- پیمانی است که بر اساس شروط مالی و شروط دیگر بین کارفرما و یک پیمانکار واحد مذاکره و توافق شده است.

Competitive bid contract

[۱۷۷]- پیمان مناقصه‌ای

پیمانی است که از طریق مناقصه و دعوت از تمام آنهايی که خواهان و دارای توان انجام آن هستند، برنده مناقصه مشخص و با وی پیمان بسته می‌شود.

Management contract

[۱۰۵]- پیمان مدیریت

پیمانی است که به موجب آن پیمانکار در مرحله طراحی، خدمات مشاوره‌ای ارائه می‌کند و پس از عقد پیمان، در کارگاه مسئول برنامه‌ریزی و مدیریت تمام امور و اجرای کامل پیمان می‌باشد.

Construction

[۱۶۳ و ۱۴۴]- ساخت

- یک واژه عمومی برای انجام دادن مجموعه فعالیتهای یک طرح است. این واژه معمولاً برای کارهای صنعتی و برای ایجاد ساختمانهای عمومی و بناهای تاریخی به کار می‌رود.

- همه کارهایی که در کارگاه برای ساختن ساختمان یا ایجاد تغییر در سازه‌ها، لازم است انجام شود و از پاکسازی زمین گرفته تا تکمیل ساختمان یا سازه می‌باشد و شامل گودبرداری، برپاسازی، نصب قطعات و تجهیزات است.

Build operate transfer (BOT)

[۱۴۰]- ساخت، بهره‌برداری، انتقال

روشی است که یک واحد وظیفه طراحی، ساخت و تأمین مالی و بهره‌برداری از طرح را برای دوره مشخصی بر عهده دارد و پس از مدت یاد شده بهره‌برداری از طرح به منظور برگشت هزینه‌ها، آن را به کارفرما تحويل می‌دهد.

[۱۴۰]- ساخت، تملک، بهره‌برداری، انتقال

Build own operate transfer (Boot)

در این روش، امتیاز اجرا و بهره‌برداری طرح، از طرف صاحب اصلی به سرمایه‌گذار واگذار می‌شود و سرمایه‌گذار مسئول طراحی، خرید تجهیزات، ساخت و نصب، تأمین مالی می‌باشد و همچنین بهره‌برداری و نگهداری را تا زمان انتقال به عهده دارد. در زمان یاد شده مالکیت طرح با سرمایه‌گذار می‌باشد.

هزینه‌های طراحی و ساخت و بهره‌برداری و نگهداری که توسط سرمایه‌گذار پرداخت شده، همچنین سود وی از محل درآمد حاصل از فروش محصولات یا خدمات تولیدی طرح در طی دوره‌ای که بهره‌برداری در اختیار وی می‌باشد تأمین می‌گردد.

Build own operate (BOO)

[۱۷۷] - ساخت، تملک، بهره‌برداری

فرایندی است که تأمین مالی، ساخت و بهره‌برداری از تأسیسات یا طرح به سرمایه‌گذار محول می‌گردد و بر خلاف روش‌های BOT و BOOT تأسیسات یا طرح به صاحب اصلی آن عودت داده نمی‌شود بلکه صاحب اصلی به صورت مشتری یا خریدار نهایی طرح باقی می‌ماند.

[۱۷۷] - اجرای کار به روش پیمان مدیریت

Execution using project management contract

در این روش اجرای کار از طریق ترک تشریفات مناقصه به یک پیمانکار مدیریت واگذار می‌شود و پیمانکار مدیریت در ازای مدیریت فنی و اجرایی حق‌الزحمه مقطوعی دریافت می‌کند. هزینه اجرای عملیات (به استثنای حق‌الزحمه مدیریت) از وجهی که کارفرما به حساب مشترک واریز می‌کند پرداخت می‌شود (حساب مشترک با امضا نماینده کارفرما و رئیس کارگاه است). حداقل هزینه اجرای عملیات بر مبنای فهرست‌بهای مربوط و ضرایب آن به اضافه ۲۰ درصد به عنوان صعوبت نیمه کاره بودن آن محاسبه می‌شود. این روش برای کارهایی که از پیمانکار خلخ ید شده یا قسمتی از طرح که قبلاً انجام شده است، به کار می‌رود. (موضوع بخشنامه شماره ۶۶۹۰۰ ۱۱/۱۵ مورخ ۱۳۰۴۰۱ سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور)

Buy back

[۱۴۰ و ۱۲۱] - بيع مقابل

- شکلی از تجارت مقابل است که در آن فروشنده کالایی نظیر ماشین‌آلات، تجهیزات یا تکنولوژی (که به عنوان نهاده در تولید دیگر محصولات مورد استفاده قرار می‌گیرند) را تأمین و موافقت می‌کند تا کالای تولید شده را به عنوان تمامی یا بخشی از طلب خود دریافت دارد.

- عقدی است که بین دو شخص حقیقی یا حقوقی منعقد می‌گردد و ضمن آن یکطرف (تأمین کننده) در مقابل تعهد طرف دیگر (صادر کننده) مبتنی بر تولید و تحويل مقدار معینی از کالا یا کالاهای

مشخص جهت صدور به خارج کشور طی زمان مورد توافق تعهد می‌نمایند که مواد، ابزار، ماشین‌آلات، قطعات و خدمات مورد نیاز آن طرف را برای ایفای تعهدش در اختیار وی قرار دهد.

Usance

[۱۲۲ و ۱۷۷ - یوزانس ۱۳۰۴۰۳]

- یوزانس نوعی قرارداد خرید خارج از کشور است که مبلغ کالا مدتی پس از حمل و تحویل کالا در بنادر کشور خریدار به فروشنده پرداخت می‌شود و بابت تأخیر پرداخت نیز سودی به آن تعلق می‌گیرد.
- به کارگیری بهره یا درآمد مهلتی که برای پرداخت تعهدات خارجی در نظر گرفته می‌شود.

2

واژهای
معیارهای فنی
(کد 200000)

۲۱۰۰۰ - مبانی مطالعات و طراحی

Technical criteria

[۲۱۰۱۰۱] معیارهای فنی

معیارها، استانداردها و ضوابط فنی، عبارتند از مجموعه‌ای از مشخصات فنی، روشها، ضوابط و دستورالعملهایی که بر اساس اصول علمی و فنی موجود در کشور و جهان، با توجه به شرایط اقلیمی، زیستمحیطی، اجتماعی و امکانات موجود برای پذیرش طرح از نظر فنی و اقتصادی، تضمین اینی، حفاظت اطلاعات و بهبود کیفیت طراحی، اجرا، بهره‌برداری و نگهداری طرحها تهیه و تدوین می‌شوند.

Technical information

[۲۱۰۲۰۱] اطلاعات فنی

اطلاعاتی شامل اطلاعات علمی، برای تحقیق، تکمیل، مهندسی، آزمون، ارزیابی، تولید، بهره‌برداری، مصرف و تعمیر و نگهداری دستگاه.

Basic data

[۱۷۷] اطلاعات پایه

اطلاعات پایه عبارت است از مشخصات ورودی‌ها، ظرفیتها، داده‌های اقلیمی منطقه، اطلاعات جغرافیایی و عمر مفید طرح می‌باشد.

Durability

[۱۷۷] دوام یا پایایی

منظور از پایایی این است که طرح یا سازه، کیفیت یا عملکرد مناسب خود را در تمام طول عمر پیش‌بینی شده حفظ کند به طوری که در اثر مرور زمان و فرسودگی، اینی و قابلیت بهره‌برداری آن بیش از حد مجاز تقلیل نیابد.

Performance

[۱۷۷] عملکرد

نتیجه کار، حاصل کار و یا کیفیت انجام کار را عملکرد گویند.

Desired performance

[۱۷۷] عملکرد مطلوب

چنانچه نتیجه کار یا حاصل آن طبق برنامه پیش‌بینی شده یا مطابق دلخواه باشد آن را عملکرد مطلوب گویند.

۲۱۰۵۰۱- بررسی تأثیرات زیستمحیطی [۱۲۱]

مطالعه و تحلیل برای تعیین آثار پژوهه سرمایه‌گذاری بر کل محیط زیست، مثل اثر یک طرح بر آلودگی محیط زیست و یا از بین بردن مناظر زیبای طبیعی و غیره.

۲۱۰۵۰۲- ارزیابی زیستمحیطی [۱۷۷]

ارزیابی زیستمحیطی عبارت است از شناخت و بررسی آثار و پیامدهای زیستمحیطی ناشی از اجرای طرح و یافتن گزینه مناسب برای طرح در رابطه با اهداف توسعه پایدار، کاهش آثار سوء زیستمحیطی ناشی از اجرای طرح و چاره‌جوبی یا جبران آنها.

۲۱۰۶۰۱- قابلیت اطمینان [۱۲۲ و ۵۸]

- قابلیت سیستم در انجام یک کارکرد الزامی، تحت شرایط معین و برای یک دوره زمانی معین، قابلیت اطمینان یا ثبات آن سیستم نامیده می‌شود.

- احتمال این که یک ماشین یا ابزار طبق مشخصات و زمان تعیین شده برای آن، بدون خرابی کار کند.

- احتمال این که اطلاعات جمع‌آوری شده در یک بررسی آماری را بتوان در صورت تکرار بررسی در زمان دیگر دوباره به دست آورد.

۲۱۰۶۰۲- قابلیت اعتماد [۱۰۷ و ۱۴۰]

- اصطلاحی کلی برای توصیف عملکرد مربوط به قابلیت و در دسترس بودن و عوامل تأثیرگذار آن یعنی:

عملکرد مربوط به قابلیت اطمینان، عملکرد مربوط به قابلیت نگهداری و تعمیر، عملکرد مربوط به پشتیبانی، نگهداری و تعمیر.

یادآوری - قابلیت اعتماد فقط برای توصیفهای کلی در موارد غیر کمی به کار می‌رود.

- قابلیت اعتماد شامل ایمنی، قابلیت بهره‌برداری و دوام یک سازه است.

Reliability

[۱۲۴]-۲۱۰۶۰۳ اعتمادپذیری

احتمال آن که یک قطعه، دستگاه یا سیستمی کارکرد مورد انتظار را، تحت شرایط مفروض، از قبیل شرایط زیستمحیطی، محدودیتهای زمان عمل، فراوانی و دقت نگهداری در دوره زمانی مشخص، به صورت رضایتبخش انجام دهد.

Traceability

[۱۰۷]-۲۱۰۶۰۴ قابلیت ردیابی

امکان ردیابی تاریخچه، کاربرد یا موقعیت چیزی که تحت بررسی است.
 یادآوری ۱- هنگامی که محصول بررسی می‌شود، قابلیت ردیابی می‌تواند به موارد زیر مربوط باشد.
 - مبدا مواد و قطعات.
 - تاریخچه فرآوری.
 - توزیع و موقعیت محصول پس از تحويل.
 یادآوری ۲- در رشته اندازه شناسی، تعریف یاد شده در استاندارد ملی ۴۷۲۳ بند ۶-۱۰، پذیرفته شده است.

۲۲۰۰۰ - ضوابط طراحی

Bases of design

[۱۷۷] - مبانی طراحی [۲۲۰۱۰۱]

مبانی طراحی عبارت است از: حصول ایمنی، قابلیت بهره‌برداری، پایایی و عملکرد مطلوب.

Design criteria

[۱۲۹] - معیارهای طراحی [۲۲۰۱۰۲]

مجموعه ضوابط فنی هستند که قضاوت و تصمیم‌گیری‌های طراحی بر آنها استوار می‌گردد.

Building codes

[۱۴۴ و ۱۶۳] - ضوابط ساختمانی - مقررات ساختمانی [۲۲۰۲۰۱]

- مجموعه‌ای از قوانین و مقرراتی که مقامات واجد صلاحیت برای کنترل طرح و ساخت ساختمانها، تغییرات، تعمیرات، کیفیت مصالح، کاربری و عوامل مربوط به ساختمان در حوزه اقتدار خود پذیرفته‌اند و حاوی استانداردهای معماري، سازه و تأسیسات برای بهداشت فردی و عمومی، رفاه ایمنی و تأمین نور و هواست.

- قوانین و مقررات دولتی که برای نظم دادن به طراحی و ساخت به منظور حفاظت، مقاومت، پایداری ساختمان و ایمنی و بهداشت شهروندان تهیه شده است و به وسیله مأمورین کنترل می‌شود. این ضوابط معمولاً چند سال یک بار تجدید نظر و به روز می‌شود.

Technical regulation

[۱۲۹] - مقررات فنی [۲۲۰۲۰۲]

مجموعه مقررات پذیرفته شده و مدونی هستند که جنبه عمومی داشته و بدان استناد می‌شود و دربرگیرنده استانداردها و مشخصات فنی نیز می‌باشد.

National building code

[۱۴۰] - مقررات ملی ساختمان [۲۲۰۲۰۳]

مجموعه اصول و قواعدی است که رعایت آنها در طراحی، محاسبه و بهره‌برداری و نگهداری ساختمان به منظور اطمینان از ایمنی، بهداشت، بهره‌دهی مناسب، آسایش و صرفه اقتصادی وضع گردیده است.

Live load

[۱۷۷]- بار زنده [۲۲۰۳۰۱]

بار زنده عبارت است از بار داخل سازه که متحرک بوده یا مقدار آن ثابت نمی‌باشد. مانند وزن اثاثیه ساختمان و اشخاص وسایط نقلیه.

Dead load

[۱۷۷]- بار مرده [۲۲۰۳۰۲]

باری است که به طور ثابت به سازه اثر کرده و نقطه اثر و موقعیت آن ثابت می‌باشد. مانند وزن ساختمان یا خاک روی لوله.

Static load

[۱۶۳]- بار استاتیکی [۲۲۰۳۰۳]

بار وارد بر سازه است که مقدار و یا موقعیت آن با زمان تغییر نمی‌کند.

Dynamic load

[۱۷۷]- بار دینامیکی [۲۲۰۳۰۴]

باری است که مقدار و یا موقعیت آن با زمان تغییر می‌کند مانند بار باد یا بارهای متحرک.

Safety factor

[۱۱۹]- ضریب اطمینان [۲۲۰۴۰۱]

الف- شاخص استقامت یک ساختمان در برابر شکست، گسیختگی ناگهانی (و یا ناپایداری) می‌باشد.

ب- نسبت تنش نهایی سازه به تنش مجاز یا تنش واقعی آن.

Acceptability

[۱۲۴]- مقبولیت [۲۲۰۵۰۱]

حالت یا وضعیتی که در آن استانداردهای حداقل، در مورد روشها، تجهیزات یا کالاهای مصرفی تأمین شود.

Allowable stress

[۱۷۷]- تنش مجاز [۲۲۰۶۰۱]

بزرگترین تنشی را که طبق آئین نامه و مشخصات در طراحی و محاسبات سازه‌ها در اثر بارهای وارد می‌توان در نظر گرفت تا سازه دوام و پایایی خود را حفظ کند، تنش مجاز گویند.

Allowable deformation

[۱۷۷]- تغییر شکل مجاز [۲۲۰۶۰۲]

تغییر شکل مجاز عبارت است از حداقل تغییر شکل که یک سازه تحت اثر بارهای وارد، می‌تواند داشته باشد تا دوام یا پایایی آن به خطر نیفت.

Engineering control

۲۲۰۷۰۱ - کنترل مهندسی [۱۷۷]

کنترل مهندسی عبارت است از بررسی و کنترل کمی و کیفی مدارک فنی، محاسبات و نقشه‌های اجرایی، توسط دستگاه اجرایی یا واحد صلاحیتدار.

Stability control

۲۲۰۷۰۲ - کنترل پایداری [۱۷۷]

کنترل مقاومت سازه یا عضو در برابر لغزش، واژگونی، کمانش یا فروبریش.

Environmental design

۲۲۰۸۰۱ - طراحی محیط زیست [۱۴۴]

یک واژه عمومی با دامنه وسیع برنامه‌ریزی و طراحی برای تمام محیط زیست انسانی است، بعضی اوقات آن را برای طراحی سیستم گرمایش و تهویه مطبوع هم به کار می‌برند.

Design and development

۲۲۰۸۰۲ - طراحی و توکین [۱۰۷]

مجموعه‌های از فرایندها که الزامات و یا خواسته‌ها را به ویژگی‌های مشخص شده یا به مشخصات محصول فرایند یا سیستم تبدیل می‌کند.

یادآوری ۱ - اصطلاحات «طراحی» و «توکین» گاهی متراffد با یکدیگر و گاهی برای تعریف کردن مراحل مختلف فرایند کلی طراحی و توکین به کار می‌روند.

یادآوری ۲ - ممکن است یک توصیف‌گر (صفت یا مضاف‌الیه) برای مشخص کردن ماهیت آنچه که طراحی می‌شود و توکین می‌باید به کار می‌رود. (برای مثال طراحی و توکین محصول یا طراحی و توکین (فرایند)

Design, optimal

۲۲۰۸۰۳ - طراحی بهینه [۱۲۰]

طراحی سیستم مبتنی بر انتخاب یا تلفیق مناسب‌ترین متغیرها (گزینه‌ها) به منظور به حداقل رسانیدن برخی توابع هدفهای مورد نظر (مثلاً سود خالص) بر اساس ضوابط طراحی.

Cathodic protection

۲۲۰۹۰۱ - حفاظت از زنگ (حفاظت کاتدی) [۱۱۹]

روش الکتریکی برای جلوگیری از زنگ‌زدگی سطح فولاد و آهنی که با آب یا خاک مرطوب در تماس است. در این روش جریانی با ولتاژ کم را به ترتیبی به داخل مایع یا خاک در تماس با فلز، می‌فرستند. این جریان به فلز خاصیت کاتدی می‌بخشد و خوردگی را بر روی قسمتهای آند کمکی (آند

منیزیمی که دارای پتانسیل الکتروشیمیایی زیادتری است) که برای همین منظور ساخته شده است متمرکز می‌سازد.

Fire protection [۱۴۴]

ملاحظات وسیعی در طراحی ساختمان برای جلوگیری از آتش‌سوزی با رعایت ضوابط ایمنی کار، خدمات در شرایط اضطراری و آتش‌نشانی.

Safety [۱۲۴ و ۱۰۶] - ایمنی

- حالتی که در آن احتمال خطر آسیب (به اشخاص) یا خسارت مادی، به میزان قابل قبولی محدود شده باشد.

یادآوری - ایمنی یکی از جنبه‌های کیفیت است.

- روشها و فنون اجتناب از حوادث یا بیماری‌ها.

Safety regulation [۱۷۷] - مقررات ایمنی

مجموعه اصول و دستوراتی که برای حصول ایمنی لازم است اجرا شود.

Strengthening [۱۴۰] - مقاوم سازی

مقاوم سازی عبارت از مجموعه اقداماتی است که به منظور افزایش پایداری سازه ساختمانها و مستحداثات برای مقابله با خطر زلزله و دیگر بلایای طبیعی انجام می‌گیرد.

Tabular drawings [۱۱۹ و ۱۷۷] - نقشه‌های همسان (تیپ)

- نقشه مجموعه یا یک جزء از ساختمان یا ماشین که در آن ابعاد به وسیله الفبا مشخص می‌گردد. این نقشه با جدولی همراه است که اندازه‌ها را در مقابل حروف برای سری‌های مختلف اجزای ساختمان یا قطعات ماشین می‌دهد و با این ترتیب ممکن است یک رسم (نقشه) برای یک سری از سازه یا قطعات مورد نظر کافی باشد.

- مجموعه‌ای از نقشه‌هایی که به دلیل کاربرد انبوه آنها، با دقت به صورت همسان تهیه می‌شود و در محلهای مختلف مورد استفاده قرار می‌گیرد مانند نقشه‌های همسان پلها و نقشه همسان مجاری آب بر زیر زمینی.

۲۲۱۳۰۲- جزئیات تیپ (همسان) [۱۷۷]

عبارت است از مجموعه‌ای از نقشه‌های جزئیات اجرایی که کاربرد انبوه دارد و به صورت همسان تهیه می‌شود و در محلهای مختلف مورد استفاده قرار می‌گیرد.

Typical details

۲۴۰۰۰۰ - مشخصات فنی و اجرایی

Technical specifications

۲۴۰۱۰۱ - مشخصات فنی [۱۲۹ و ۱۷۷ و ۱۰۵]

- مجموعه مدارکی است که ویژگی‌هایی مانند سطح کیفیت، نحوه و دقت انجام کار، درجه ایمنی، ابعاد، لوازم و تجهیزات، (روش پذیرش) و عملیات و یا خدمات را تعیین می‌کند.
- بخشی از اسناد پیمان که شامل، ویژگی‌های فنی مصالح، سیستمها و استانداردهای ساخت تجهیزات و کیفیت اجرا می‌باشد.
- مدرکی است که خواسته‌های فنی را که یک محصول، فرایند یا خدمت باید تأمین نماید شرح می‌دهد.

General technical specifications

۲۴۰۱۰۲ - مشخصات فنی عمومی [۱۷۷]

- سندی است که ویژگی‌هایی مانند سطح کیفیت، نحوه و دقت انجام کار، درجه ایمنی، رواداری‌های ابعاد و لوازم و تجهیزات و آزمایش‌های لازم را برای یک زمینه کاری تعیین می‌کند و معمولاً به صورت همسان تهیه می‌شود.

Particular technical specifications

۲۴۰۱۰۳ - مشخصات فنی خصوصی [۱۷۷]

- سندی است مکمل مشخصات فنی عمومی که ویژگی‌های خاص یک طرح را تعیین می‌کند.

۲۵۰۰۰ - ضوابط کنترل کیفی

Acceptance criteria

[۱۲۴]-۲۵۰۱۰۱-معیار پذیرش

استانداردهای داوری در مورد مقبولیت کالاهای ساخته شده.

Quality requirements

[۱۷۷]-الزامات کیفیت

ویژگی‌هایی که هر جوهره entity باید دارا باشد تا بتوان آن را تأیید کرده و یا پذیرفت. الزامات کیفیت باید ضرورتاً نیازهای بیان شده و اشاره شده مشتری را به نحو کاملی منعکس نمایند. این واژه نیازهای قراردادی، نیازهای مبتنی بر بازار و همچنین نیازهای داخلی سازمان را نیز دربر می‌گیرد. الزامات کمی برای ویژگی‌ها می‌تواند مقادیر عددی ارزشهای نسبی، حدود انحراف، رواداری را شامل شود و الزامات کیفیت ممکن است در ابتدا بر حسب عبارات عملکردی بیان شود.

Inspection

[۱۰۶ و ۱۴۳ و ۱۰۷]-بازرسی

- فعالیتی مانند اندازه‌گیری، بررسی، آزمایش یا آزمون با شاخص (شابلون‌گیری) در مورد یک یا چند ویژگی یک مقوله و مقایسه نتایج با نیازمندی‌های مشخص شده، به منظور تعیین اینکه برای هر ویژگی، انطباق حاصل شده است.

- بررسی و آزمایش مصالح و تجهیزات و خدمات و تطابق آن با مشخصات خواسته شده در قرارداد
- ارزیابی انطباق از طریق مشاهده و قضاؤت همراه با اندازه‌گیری، آزمایش یا مقایسه با شاخص، هر کدام که مقتضی باشد.

Test

[۱۰۷]-آزمون

تعیین یک یا چند ویژگی بر طبق یک روش اجرایی.

Qualification test

[۱۲۴]-آزمون کیفیت

یک رشته آزمون معین که به وسیله آنها عملکرد کارکردی، محیطی و اعتمادپذیری هر قطعه یا سیستم را می‌توان ارزیابی کرد تا مهندس، پیمانکار، یا مالک پیش از پذیرش و تصویب نهایی، از درستی طرح و ساخت قطعه اطمینان حاصل کند.

Acceptance test

[۱۲۴]-۲۵۰۳۰۴ آزمون پذیرش

آزمونی که برای تعیین تطبیق یک فراورده با مشخصات فنی طرح، به منزله مبنای پذیرش آن، انجام می‌شود.

Monitoring

[۱۲۴]-۲۵۰۳۰۵ پایش - رفتارسنجی

استفاده از سنجه‌ها یا فنون مختلف برای اندازه‌گیری پیوسته یا منقطع وضعیتی که باید در محدوده مشخص شده باقی بماند.

Self inspection

[۱۰۶]-۲۵۰۳۰۶ خودبازرسی

بازرسی از کار انجام گرفته به وسیله شخص انجام دهنده آن کار بر طبق قواعد مشخص شده.
یادآوری - نتایج خودبازرسی ممکن است برای کنترل فرایند به کار رود.

Check list

[۱۷۷]-۲۵۰۴۰۱ سیاهه وارسی

کاربرگی است که برای کنترل خدمات، کارهای انجام شده و یا برای حصول اطمینان از وضعیت یک سازه یا دستگاه مورد استفاده قرار می‌گیرد.

Tolerance

[۱۷۷]-۲۵۰۵۰۱ رواداری (تلرانس)

الف - تغییر مجاز در ابعاد قطعات ماشین.
ب - انحراف مجاز از مقدار مشخص شده که بر حسب مقادیر واقعی، یا بیشتر اوقات به صورت درصدی از مقدار نامی بیان می‌شود.

Review

[۱۰۷]-۲۵۰۶۰۱ بازنگری

فعالیتی جهت تعیین مناسب بودن، کفایت و اثربخشی موضوع تحت بررسی برای دستیابی به اهداف تعیین شده.

یادآوری - بازنگری می‌تواند تعیین کارایی را نیز شامل گردد.

Rework

[۱۰۷]-۲۵۰۷۰۱ بازکاری

اقدامی که در مورد یک محصول نامنطبق انجام می‌گیرد تا با الزامات و یا خواسته‌ها انطباق یابد.

یادآوری - برخلاف بازکاری، تعمیر ممکن بر بخشی از محصول نامنطبق اثر بگذارد یا آن را تغییر دهد.

Concession

[۱۰۷-۲۵۰۸۰۱]

اجازه استفاده یا ترجیح محصولی که با الزامها و یا خواسته‌های مشخص شده انطباق ندارد.
یادآوری - این اجازه، عموماً منحصر به تحويل محصولی است که دارای ویژگی‌های نامنطبق در محدوده مشخص و برای مدت زمان و مقدار معینی از محصول بوده که قبلاً مورد توافق قرار گرفته باشد.

Deviation

[۱۲۴-۲۵۰۹۰۱]

اختلاف بین مقدار واقعی متغیر کنترل شده و مقدار مطلوب متناظر با نقطه تنظیم.

Deviation permit

[۱۰۷-۲۵۰۹۰۲]

اجازه عدول از الزامات و یا خواسته‌های مشخص شده اولیه در مورد یک محصول، پیش از پدیدآوری آن.

یادآوری - این اجازه عموماً برای مقدار محدود محصول یا دوره زمانی و برای کاربردی مشخص داده می‌شود.

Scrap

[۱۰۷-۲۵۱۰۰۱]

اقدامی که در مورد یک محصول نامنطبق انجام می‌گیرد، تا مانع استفاده از آن در کاربرد مورد نظر اصلی گردد. مثال: بازیافت و تخریب

یادآوری - در مورد یک خدمت نامنطبق، اسقاط از طریق «متوقف کردن» خدمت انجام می‌گیرد.

Measuring equipment

[۱۰۷-۲۵۱۱۰۱]

ابزار اندازه‌گیری، نرمافزار، برسنج، مواد مرجع و یا وسایل کمکی یا ترکیبی از آنها که برای تحقق فرایند اندازه‌گیری لازم هستند.

Measurement control system

[۱۰۷-۲۵۱۲۰۱]

مجموعه‌ای از عناصر مرتبط به هم یا متعامل مورد نیاز برای دستیابی به تأیید اندازه شناختی و کنترل مستمر فرایندهای اندازه‌گیری.

۲۶۰۰۰ - ضوابط بهره‌برداری و نگهداری

۲۶۰۱۰۱ - مرحله بهره‌برداری و نگهداری [۱۲۹ و ۱۷۷]

Operation and maintenance phase

- خدمات این مرحله بر اساس دستورالعملهای ارائه شده توسط مشاور یا سازندگان تجهیزات به منظور بهره‌برداری و نگهداری بهینه از تأسیسات ایجاد شده انجام می‌پذیرد. انجام این خدمات به وسیله کارفرما یا دستگاه بهره‌برداری کننده صورت می‌گیرد.
- فعالیتهای این مرحله شامل بهره‌برداری و نگهداری و انجام تعمیرات و بازرگانی‌های لازم طبق دستورالعملهای مشخص شده می‌باشد و بهره‌برداری به نحوی باید انجام شود که اهداف طرح حاصل گردد.

Operation manual

۲۶۰۲۰۱ - دستورالعمل بهره‌برداری [۱۷۷]

مدرکی است که نحوه راهبری و استفاده از تأسیسات و تجهیزات را توصیه می‌کند.

Maintenance manual

۲۶۰۳۰۱ - دستورالعمل نگهداری [۱۷۷]

سندي است که حاوی جزئيات روش نگهداری و تعمیرات کارهای اجرا شده می‌باشد و شامل توصیه‌هایی نیز در این مورد می‌باشد.

۲۸۰۰۰- رشته‌های کاری

۲۸۰۱۰۰- توسعه و عمران

Development and improvement

۲۸۰۱۰۱- توسعه و عمران [۱۷۷]

توسعه و عمران عبارت است از هدایت و کنترل استقرار مطلوب مراکز فعالیتها، بررسی قابلیتها و محدودیتها، بهره‌برداری از امکانات و منابع موجود، تعیین نقاط حساس و آسیب‌پذیر، تعیین کاربری اراضی، خواباط استفاده از اراضی، تعیین استراتژی توزیع جمعیت.

Spatial plan

۲۸۰۱۰۲- طرح آمایش سرزمین [۸۹]

طرح آمایش سرزمین به معنای تعیین استراتژی‌های توزیع فضایی جمعیت و فعالیت در پهنه سرزمین، توسط سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور با همکاری دستگاههای ذی‌ربط تهیه و به تصویب هیئت وزیران خواهد رسید.

آمایش سرزمین به عنوان قسمتی از برنامه درازمدت کشور راهنمای تهیه برنامه‌های میان‌مدت و کوتاه‌مدت کشور خواهد بود.

Development and improvement plan

۲۸۰۱۰۳- طرح توسعه و عمران [۸۹]

به منظور تدوین سیاستها و ارائه راهبردها در زمینه هدایت و کنترل توسعه و استقرار مطلوب مراکز فعالیت، مناطق حفاظتی و همچنین توزیع مناسب خدمات برای ساکنان شهرها و روستاهای در یک یا چند شهرستان که از نظر ویژگی‌های طبیعی و جغرافیایی همگن بوده و از نظر اقتصادی، اجتماعی و کالبدی دارای ارتباطات فعال متقابل باشند، تهیه می‌شود.

۲۸۰۱۰۴- طرح توسعه و عمران (جامع) ناحیه [۳۴]

Comprehensive development and improvement

این طرح با شناخت چگونگی استقرار عوامل زیستی (انسان - فضا - فعالیت) و با توجه به گرایشها، روند رشد و توسعه، اولویتها و امکانات و محدودیتها، نسبت به تدوین سیاستها و ارائه راهبردها اقدام می‌نماید. طرح توسعه و عمران (جامع) ناحیه به هدایت و کنترل توسعه و استقرار مطلوب مراکز فعالیت

(مسکونی و غیر مسکونی)، مناطق حفاظتی و همچنین توزیع مناسب خدمات برای ساکنین شهرها و روستاهای خواهد پرداخت.

۲۸۰۱۰۵ - طرح جامع سرزمین [۱۸۹]

طرحی است که شامل استفاده از سرزمین در قالب هدفها و خطمشی‌های ملی و اقتصادی از طریق بررسی امکانات و منابع و مراکز جمعیت شهری و روستایی کشور و حدود و توسعه و گسترش شهرها و شهرکهای فعلی و آینده و قطبهای صنعتی کشاورزی و مراکز جهانگردی و خدماتی بوده و در اجرای برنامه‌های عمرانی بخش‌های عمومی و خصوصی ایجاد نظم و هماهنگی نماید.

Development studies

۲۸۰۱۰۶ - مطالعات توسعه [۱۷۷]

مطالعات توسعه فرایندی است مستمر برای بررسی و شناسایی کمیتها و کیفیتها، امکانات و محدودیتها در زمینه‌های مختلف اعم از موضوعی و یا جغرافیایی که عموماً زمینه‌ساز انجام مراحل مختلف برنامه‌ریزی است، مطالعات توسعه را می‌توان بر حسب موارد زیر طبقه‌بندی نمود. مطالعات توسعه منطقه‌ای - مطالعات جامع بخشی - مطالعات بخشی

Regional development studies

۲۸۰۱۰۷ - مطالعات توسعه منطقه‌ای [۱۷۷]

مطالعات توسعه منطقه‌ای را می‌توان به شرح زیر طبقه‌بندی نمود.
- مطالعات جامع توسعه منطقه‌ای

این نوع مطالعات دربر گیرنده موضوعهای مختلف اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و آمایشی است که در یک قلمرو جغرافیایی مشخص انجام می‌شود.

- مطالعات موردي

این مطالعات برای شناخت عوامل بروز یک پدیده خاص و چگونگی برخورد با آن انجام می‌شود. عمدهاً بر حسب یک یا چند بخش اقتصادی - اجتماعی و یا محیطی صورت می‌پذیرد. مراحل انجام این مطالعه همچون مطالعات جامع توسعه منطقه‌ای است، لیکن آثار و بازتابهای ناشی از عملکرد برای سایر بخش‌های اقتصادی - اجتماعی منطقه ارائه نمی‌شود و جمع‌بندی‌ها عموماً به صورت موردى و مناسب با اهداف مطالعه ارائه می‌شود.

Sector comprehensive studies**[۱۷۷-۲۸۰۱۰۸] مطالعات جامع بخشی**

این گونه مطالعات ویژگی‌های ساختاری و عملکردی یک بخش معین را با در نظر گرفتن آثار متقابل با سایر بخشها مورد بررسی قرار می‌دهد و بر اساس شاخصهای کلان و تفصیلی هر بخش در ارتباط با سایر فعالیتها صورت می‌پذیرد و عمدتاً به جمع‌بندی‌های مربوط به شناخت وضعیت موجود و عملکرد بخش بر حسب شاخصهای عملکردی می‌پردازد.

Sector studies**[۱۷۷-۲۸۰۱۰۹] مطالعات بخشی**

مطالعات بخشی فرایندی است که فعالیتهای مختلف یک بخش و روند تغییرات حال و آینده آن بخش را در یک دوره زمانی معین مورد بررسی قرار می‌دهد.

Urban planning**[۱۷۷-۲۸۰۱۱۰] برنامه‌ریزی شهری**

برنامه‌ریزی شهری عبارت است از برنامه‌ریزی برای تأسیس جوامع شهری آینده یا شکل دادن و گسترش دادن جوامع موجود به شیوه‌ای سازمان یافته و با طرحی منظم که در آن عواملی مانند آسایش ساکنین، شرایط زیست‌محیطی، نیازهای اجتماعی، امکانات تفریحی، زیبایی شهر، مسائل اقتصادی و نیازهای موجود در نظر گرفته شده باشد و همچنین نیازهای آینده پیش‌بینی شده باشد.

[۱۷۷ و ۱۴۰-۲۸۰۱۱۱] شهرسازی

- شهرسازی عبارت است از مطالعه طرح‌ریزی و توسعه شهرها با در نظر گرفتن احتیاجات اجتماعی و اقتصادی با توجه به حداقل رساندن مشکلات شهری و پاسخگویی به نیازهای عمومی جمعیت شهری.
- شهرسازی عبارت است از انعکاسات بیرونی مابین عناصر مختلف شهری و آثار متقابل آنها بر یکدیگر و در نتیجه آرایش مطلوب فضایی این عناصر.

[۸۹-۲۸۰۱۱۲] طرح هادی شهر

عبارت از طرحی است که در آن جهت گسترش آتی شهر و نحوه استفاده از زمینهای شهری برای عملکردهای مختلف به منظور حل مشکلات حاد و فوری شهر و ارائه راه حل‌های کوتاه‌مدت و مناسب برای شهرهایی که دارای طرح جامع نمی‌باشند، تهییه می‌شود.

[۸۹]- طرح جامع شهر

طرح جامع شهر عبارت از طرح بلندمدتی است که در آن نحوه استفاده از اراضی و منطقه‌بندی مربوط به حوزه‌های مسکونی، صنعتی، بازرگانی، اداری و کشاورزی و تأسیسات و تجهیزات و تسهیلات شهری و نیازمندیهای عمومی شهری، خطوط کلی ارتباطی و محل مراکز انتهای خط (ترمینال) و فرودگاهها و بنادر و سطح لازم برای ایجاد تأسیسات و تجهیزات و تسهیلات عمومی مناطق نوسازی، بهسازی و اولویتهای مربوط به آنها تعیین می‌شود و ضوابط و مقررات مربوط به کلیه موارد فوق و همچنین ضوابط مربوط به حفظ بنا و نماهای تاریخی و مناظر طبیعی، تهیه و تنظیم می‌گردد. طرح جامع شهر بر حسب ضرورت قابل تجدید نظر خواهد بود.

[۸۹]- طرح تفصیلی شهر

طرح تفصیلی عبارت از طرحی است که بر اساس معیارها و ضوابط کلی طرح جامع شهر نحوه استفاده از زمینهای شهری در سطح محلات مختلف شهر و موقعیت و مساحت دقیق زمین برای هر یک از آنها و وضع دقیق و تفصیلی شبکه عبور و مرور و میزان تراکم جمعیت و تراکم ساختمانی در واحدهای شهری و اولویتهای مربوط به مناطق بهسازی و نوسازی و توسعه و حل مشکلات شهری و موقعیت کلیه عوامل مختلف شهری در آن تعیین می‌شود و نقشه‌ها و مشخصات مربوط به مالکیت بر اساس مدارک ثبتی تهیه و تنظیم می‌گردد.

[۳۴ و ۸۹]- محدوده قانونی

- در شهرهایی که طرح جامع یا طرح هادی برای آنها تهیه و به تصویب مراجع ذی‌ربط رسیده باشد شامل محدوده خدماتی به اضافه محدوده توسعه آینده شهر که در طرح جامع یا هادی منظور گردیده است خواهد بود مگر اینکه حدود حوزه شهرداری تعیین شده طبق ماده (۲) قانون شهرداری وسیع‌تر از آن باشد که در این صورت محدوده اخیرالذکر محدوده قانونی شناخته می‌شود در مورد سایر شهرها محدوده قانونی همان حدود حوزه شهرداری است که طبق ماده (۲) قانون شهرداری تعیین می‌گردد. [ماده (۲) قانون شهرداری به موجب تبصره ۱ ماده (۴) قانون تعاریف و ضوابط تقسیمات کشوری مصوب ۱۳۶۲ لغو

شده است و به موجب قانون اخیرالذکر تعیین محدوده شهری به پیشنهاد شورای شهر و تصویب وزارتین کشور و مسکن و شهرسازی خواهد بود.

- محدوده‌ای است که طبق قانون، تعاریف و ضوابط تقسیمات کشوری تعیین می‌شود.

۲۸۰ ۱۱۶ - حریم شهرها (حوزه استحفاظی) [۳۴]

آن قسمت از مناطق خارج از محدوده قانونی شهر که در آن فعالیتهای عمرانی، از قبیل تفکیک اراضی، احداث و تعریض معابر و ایجاد ساختمان بر توسعه شهر تأثیر می‌گذارد. این حریم بر اساس طرحهای مصوب یا جامع شهرها و مفاد ماده (۹۹) قانون شهرداری تعیین می‌گردد. [ماده (۹۹) قانون شهرداری - شهرداری‌ها مکلفاند در مورد حریم شهر اقدامات زیر را بنمایند:

۱- تعیین حدود حریم و تهیه نقشه جامع شهرسازی با توجه به توسعه احتمالی شهر.

۲- تهیه مقرراتی برای کلیه اقدامات عمرانی از قبیل قطعه‌بندی و تفکیک اراضی، خیابان کشی، ایجاد باغ و ساختمان، ایجاد کارگاه و کارخانه و همچنین تهیه مقررات مربوط به حفظ بهداشت عمومی مخصوص به حریم شهر با توجه به نقشه عمرانی شهر.

حریم و نقشه جامع شهرسازی و مقررات مذکور پس از تصویب انجمن شهر و تأیید وزارت کشور برای اطلاع عمومی آگهی و به موقع اجرا گذاشته خواهد شد.

۲۸۰ ۱۱۷ - حوزه نفوذ شهرها [۱۴۰]

حوزه نفوذ شهر محدوده‌ای است عرفی که نشان دهنده حدود شهر و روستاهای مستقر در آن است که از خدمات شهر مرکزی (مدرسه، درمانگاه، بازار و غیره) استفاده می‌نمایند.

District

۲۸۰ ۱۱۸ - ناحیه [۳۴]

ناحیه عبارت است از حداقل یک یا چند شهرستان که از نظر ویژگی‌های طبیعی و جغرافیایی همگون بوده (قابل تمیز از نقاط دیگر) و از نظر اقتصادی، اجتماعی و کالبدی، دارای ارتباطات فعال متقابل باشند.

Zone

۲۸۰ ۱۱۹ - منطقه [۳۴]

منطقه عبارت است از تمام یا بخشی از یک یا چند استان با خصوصیات مورد اشاره در تعریف ناحیه.

Physical planning

[۹۸] ۲۸۰۱۲۰ - برنامه‌ریزی فیزیکی

فرایندی است در زمینه به کار بردن جنبه‌های فیزیکی و کالبدی و تجهیزاتی در برنامه‌ریزی و امروزه بیشتر در قلمرو مسائل شهرسازی و مسکن، برنامه‌ریزی درون منطقه‌ای و آمایش سرزمین به کار می‌رود.

[۸۹] ۲۸۰۱۲۱ - طرح کالبدی ملی و منطقه‌ای

با هدف مکان‌بایی برای گسترش آینده شهرهای موجود و ایجاد شهرها و شهرکهای جدید، پیشنهاد شبکه شهری آینده کشور، تعیین اندازه شهرها، چگونگی استقرار آنها در پهنه کشور و سلسله مراتب میان شهرها به منظور تسهیل و مدیریت سرزمین و امر خدمات رسانی به مردم و پیشنهاد چارچوب مقررات ساخت و ساز در کاربری‌های مجاز زمینهای سراسر کشور.

Civil services

[۱۷۷] ۲۸۰۱۲۲ - خدمات شهری

خدمات شهری عبارت است از تأمین آب، برق، گاز، بهداشت، نظافت معابر، خدمات ورزشی، فرهنگی، ارتباطات و وسائل رفت و آمد در داخل محدوده شهر.

۲۸۰۲۰۰ - ساختمان

Building

۲۸۰۲۰۱ - ساختمان [۱۴۰]

ساختمان در حالت عام، فضایی است محصور، مسقف، ثابت و از پی تا سقف دارای استقلال کامل که به وسیله دیوار از فضاهای پیرامون خود مجزا و تفکیک شده و یک یا چند در ورودی به معابر عمومی داشته باشد و برای سکونت یا فعالیتهای تجاری و اداری مورد استفاده قرار می‌گیرد.

Dwelling

۲۸۰۲۰۲ - ساختمانهای مسکونی [۱۴۰ و ۸۹]

- به ساختمانی اطلاق می‌شود که فقط برای سکونت مورد استفاده قرار گیرد.
- ساختمانهایی است که فقط برای سکونت مورد استفاده قرار می‌گیرد، محل پارکینگ اتومبیل در خانه، سایر تأسیسات جانبی محل مسکونی، خانه‌های شناور و خانه‌های قابل انتقال را نیز شامل می‌شود.

Public buildings

۲۸۰۲۰۳ - ساختمانهای عمومی و اداری [۱۷۷]

به ساختمانهایی اطلاق می‌شود که عموم مردم می‌توانند به آن مراجعه نمایند و معمولاً به دولت تعلق دارد و توسط دولت اداره می‌شود.

Health buildings

۲۸۰۲۰۴ - ساختمانهای بهداشتی [۱۷۷]

به ساختمانهایی اطلاق می‌شود که برای پیشگیری از امراض یا بیماری، خدمات درمانی و یا سایر عملیات پزشکی و درمانی مورد استفاده قرار می‌گیرند.

Touristic buildings

۲۸۰۲۰۵ - ساختمانهای سیاحتی [۱۷۷]

به ساختمانهایی اطلاق می‌شود که به علت باستانی بودن یا داشتن مناظر زیبا مورد توجه بوده و جهانگردان و گردشگران از آن بازدید به عمل می‌آورند.

Industrial buildings

۲۸۰۲۰۶ - ساختمانهای صنعتی [۱۷۷]

به ساختمانهایی اطلاق می‌شود که در آن فعالیتهای ساخت و تولید محصولات و قطعات، ترکیب، پرداخت، تزئین و یا تعمیر وسایل و تجهیزات انجام می‌شود.

Silo

[۱۲۴]-۲۸۰۲۰۷

سازه عمودی استوانه‌ای بزرگ ساخته شده از بتن مسلح، فولاد یا الوار، که برای ذخیره‌سازی غلات، سیمان و مواد دیگر به کار می‌رود.

Apartment-flat

[۱۷۷ و ۱۰۴]-۲۸۰۲۰۸

- مجموعه‌ای از چند اتاق با سرویس بهداشتی به صورت مستقل که برای سکونت در نظر گرفته شده است.

- واحد مسکونی عمدتاً در یک تراز، واقع در یک ساختمان بزرگ‌تر.

Rebuilding

[۱۷۷ و ۱۴۰]-۲۸۰۲۰۹

- بازگرداندن ساختمان یا دستگاه به وضعیت شبیه وضعیت نو، از طریق تعمیر، اصلاح و یا تعویض قطعات آن.

- برگرداندن به شرایط خواسته شده با مشخصات اولیه و یا تعویض قطعات اصلی طبق مشخصات و یا مشخصات پیشرفته‌تر.

Renewals

[۱۱۹ و ۱۴۰]-۲۸۰۲۱۰

- تعمیرات وسیعی که عملاً بر روی تمام ناحیه، بدون افزودن بر ارزش اصلی سرمایه، انجام می‌گیرد. تعویض قسمتهای آسیب دیده تأسیسات و ساختمان نیز جزو نوسازی است.

- نوسازی عبارت است از بازبینی تمام قسمتها، تعویض یا اصلاح قسمتهای معیوب.

Reconditioning of structure

[۱۷۷]-۲۸۰۲۱۱

اصلاح ساختمانهای موجود از قبیل تغییر شکل ظاهری ساختمان، تقویت سازه به منظور حفظ و یا بهتر کردن شرایط آن است.

Air conditioning

[۱۷۷]-۲۸۰۲۱۲

کنترل هم زمان دما، رطوبت و پاکیزگی هوا و توزیع مناسب آن، به منظور تأمین شرایط مورد نیاز فضای ساختمان برای ایجاد آسایش افراد ساکن در آن، تهویه مطبوع می‌باشد.

Structure

[۱۷۷]-۲۸۰۲۱۳

اعضایی هستند که برای تحمل بار، طراحی و ساخته می‌شود.

Model

[۱۰۵]-۲۸۰۲۱۴

نمایش سه بعدی یک پروژه و یا بخشی از آن است که غالباً به صورت ساده‌ای ارائه می‌شود.

Module

[۱۴۰]-۲۸۰۲۱۵

واحدهای استاندارد شده و همسان که ساختمان یا سیستم از مجموع آنها تشکیل می‌شود.

۲۸۰۳۰۰ - راه و ترابری**Transportation****[۱۷۷] - راه و ترابری [۲۸۰۳۰۱]**

حمل و نقل (زمینی، هوایی، آبی) با استفاده از خودرو، حمل هیدرولیکی یا حمل با تسخیر نقاله، احداث تأسیسات زیربنایی حمل و نقل مانند: راه، راه آهن، فرودگاه، پایانه‌ها، بندر و تأسیسات آنها.

Transportation**[۱۷۷] - حمل و نقل [۲۸۰۳۰۲]**

حمل و نقل عبارت است از رفت و آمد مسافران، جابه‌جایی بار و مسافر از طریق زمینی یا هوایی و یا دریایی.

Traffic**[۱۲۴] - ترافیک [۲۸۰۳۰۳]**

رفت و آمد وسایل نقلیه، عابران پیاده، کشته‌ها یا هوایپیماها، در طول مسیرهای معینی مانند جاده، پیاده‌رو، خطوط دریایی یا هوایی.

Road**[۱۷۷] - راه (جاده) [۱۰۴] و [۱۷۷]**

- راه روسازی شده عمدتاً برای وسایل نقلیه

- مسیر عبور و مرور روسازی شده‌ای که عمدتاً برای وسایل نقلیه مورد استفاده قرار می‌گیرد.

Expressway**[۶۷] - آزاد راه [۲۸۰۳۰۵]**

راهی با حداقل چهار خط عبور که مسیرهای رفت و برگشت از هم جدا شده و بدون تقاطع همسطح، بدون دسترسی از حاشیه، ممنوعیت عبور پیاده و دوچرخه و سایر وسایل نقلیه غیر موتوری، ورود و خروج با زاویه کم و در موردهایی ممنوعیت عبور تمام یا بخشی از وسایل نقلیه تجاری.

Highway**[۶۷] - بزرگراه [۲۸۰۳۰۶]**

مانند آزاد راه ولی با امکانات محدود تقاطع همسطح و دسترسی از حاشیه.

First class, main road**[۶۷] - راه اصلی درجه یک [۲۸۰۳۰۷]**

راه اصلی دو طرفه با سواره روی آسفالتی به عرض حداقل $7/3$ متر و شانه هر طرف به عرض حداقل ۱/۸۵ متر.

Second class-main road

[۶۷]- راه اصلی درجه دو [۲۸۰۳۰۸]

راه اصلی دو طرفه با سواره روی آسفالتی به عرض حداقل ۷/۰ متر و شانه هر طرف به عرض حداقل یک متر.

First class - secondary road

[۶۷]- راه فرعی درجه یک [۲۸۰۳۰۹]

راه با دو خط عبور و سواره رو روسازی شده به عرض ۶/۵ متر و شانه در هر طرف به عرض یک متر.

Second class-secondary road

[۶۷]- راه فرعی درجه دو [۲۸۰۳۱۰]

راه با دو خط عبور و سواره رو سازی شده به عرض ۵/۵ متر و شانه در هر طرف به عرض یک متر.

Country road

[۶۸]- راه روستایی درجه یک [۲۸۰۳۱۱]

راهی است با رویه شنی به عرض ۶/۵ متر که مراکز تولید و جمعیت روستایی را به یکدیگر و به شبکه راههای فرعی و یا اصلی مربوط ساخته و تعداد وسایل نقلیه سنگینی که پیش‌بینی می‌شود تا ۵ سال آینده در آن عبور نمایند به طور متوسط از ۸۰ دستگاه در روز کمتر و از ۳۰ دستگاه در روز بیشتر باشد.

Country road

[۶۸]- راه روستایی درجه دو [۲۸۰۳۱۲]

راهی است با رویه شنی به عرض ۵/۵ متر که مراکز تولید و جمعیت روستایی را به یکدیگر و به شبکه راههای فرعی و یا اصلی مربوط ساخته و تعداد وسایل نقلیه سنگینی که پیش‌بینی می‌شود تا ۵ سال آینده در آن عبور نمایند به طور متوسط از ۵۰ دستگاه در روز کمتر و از ۲۰ دستگاه در روز بیشتر باشد.

Service road

[۱۷۷]- راه (جاده) سرویس [۲۸۰۳۱۳]

راهی که برای دستیابی به قسمتهای مختلف یک طرح احداث می‌شود و در مرحله بهره‌برداری از آن استفاده می‌شود.

Railroad

[۱۲۴]- راه آهن [۲۸۰۳۱۴]

خط دائمی ساخته شده با ریل که مسیری برای عبور واگن‌های مسافری و باری متصل به لکوموتیو می‌باشد.

Bridge

[۲۸۰۳۱۵ - پل [۱۷۷ و ۱۰۴]

- سازه‌ای است که برای عبور از روی موانع طبیعی یا مصنوعی مانند رودخانه، کanal، جاده یا راه‌آهن ساخته می‌شود.

- سازه‌ای برای عبور افراد پیاده، حیوانات یا وسایل نقلیه، راه آهن، راههای آبی و خدماتی که در بالای موانع یا بین دو نقطه در ارتفاع بالاتر از سطح زمین قرار دارند.

Fixed bridge

[۲۸۰۳۱۶ - پل ثابت [۱۱۹]

پلی که به جز انبساط و انقباض هیچ‌گونه حرکتی ندارد.

Cantilever bridge

[۲۸۰۳۱۷ - پل طره‌ای یا کنسول [۱۱۹]

پلی که قسمتی از آن که دورتر از پایه‌ها قرار دارد، کنسول شده باشد.

Arch bridge

[۲۸۰۳۱۸ - پل قوسی [۱۱۹ و ۱۲۴]

پلی است که عناصر اصلی تحت فشار آن قوسی می‌باشند.

پلی که تکیه‌گاههای اصلی آن را چند طاق تشکیل می‌دهد.

Draw bridge

[۲۸۰۳۱۹ - پل متحرک [۱۱۹]

پلی که ممکن است کشیده و یا به دور خود بچرخد یا بلند شود و این تحرک ممکن است در تمام ساختمان پل یا قسمتی از آن صورت گیرد و بدین وسیله می‌تواند تسهیلاتی جهت عبور کشتی فراهم نماید.

Suspension bridge

[۲۸۰۳۲۰ - پل معلق [۱۷۷ و ۱۰۴]

پلی است که اجزای اصلی آن آویزان بوده و به وسیله کابل‌هایی که از روی دکلهایی عبور کرده و به تکیه گاه ثابتی مهار می‌شود نگه داشته می‌شود.

پلی که اجزای اصلی معلق آن، کابل‌هایی است که کف پل از آن معلق می‌باشد.

Floating bridge

[۲۸۰۳۲۱ - پل شناور [۱۰۴]

پلی که بر روی آب تکیه دارد.

Swing bridge

[۱۰۴]-۲۸۰۳۲۲ پل چرخشی

پلی که کف آن برای امکان کشتن رانی می‌تواند حول یک محور قائم بچرخد.

Viaduct

[۱۰۴]-۲۸۰۳۲۳ پل چند دهانه

پلی که از تعداد زیادی دهانه تشکیل شده باشد.

Foot bridge

[۱۰۴]-۲۸۰۳۲۴ پل عابر پیاده

پلی که برای استفاده عابرین پیاده به کار می‌رود.

Tunnel

[۱۰۴]-۲۸۰۳۲۵ تونل

- مجرای محصور زیرزمینی یا درون کوه و تپه که معمولاً دارای مقطع یکنواختی می‌باشد، افقی یا شیبدار با طول معین که برای رفت و آمد و یا انتقال آب یا فاضلاب مورد استفاده قرار می‌گیرد.
- راه محصور زیرزمینی، افقی یا شیبدار با طول معین.

UnderPass

[۱۰۴]-۲۸۰۳۲۶ زیرگذر

راهی در زیر یک جاده یا سازه دیگر، برای سهولت جریان عبور و مرور.

Flyover

[۱۰۴]-۲۸۰۳۲۷ روگذر

معبری در بالای یک راه یا سازه دیگر، برای سهولت جریان عبور و مرور.

Underground railway

[۱۷۷]-۲۸۰۳۲۸ مترو

مسیر زیرزمینی برای عبور وسایل نقلیه ریلی.

Airport

[۱۷۷]-۲۸۰۳۲۹ فرودگاه

- محوطه، ساختمان، تأسیسات و تجهیزات لازم برای ترافیک هوایی یک شهر یا ناحیه.

- پایانه مورد استفاده برای برخاستن و نشستن هواپیما، دارای امکاناتی برای حمل مسافر و بار و خدمات رسانی به هواپیما.

Air terminal

[۱۲۴]-۲۸۰۳۳۰ پایانه هوایی

محلی برای گردآمدن و استراحت مسافران خطوط هوایی و انجام تشریفات اداری.

Terminal clearance capacity

۲۸۰۳۳۱ - ظرفیت پایانه [۱۲۴]

مقدار بار یا مسافری که روزانه می‌تواند به پایانه وارد یا از آن خارج شود.

Navigation

۲۸۰۳۳۲ - ناویری [۱۲۴]

فرایند هدایت حرکت کشتی یا هواپیما، به صورتی که به مقصد مورد نظر برسد، فرایندهای فرعی عبارتند از تشییت موضع، ناویری کور، هدایت و ردیابی امواج رادیویی.

Field

۲۸۰۳۳۳ - میدان فرود [۱۲۴]

محوطه فرودگاه که به برخاستن و نشستن هواپیماها اختصاص دارد.

Pad

۲۸۰۳۳۴ - محوطه پرواز [۱۲۴]

ناحیه‌ای در باند فرودگاه که برای گرم کردن موتورهای هواپیما پیش از برخاستن از زمین از آن استفاده می‌شود.

Port

۲۸۰۳۳۵ - بندر [۱۷۷]

محلی که کشتیها بارگیری یا بار را تخلیه می‌کنند.

Anchorage

۲۸۰۳۳۶ - لنگرگاه [۱۲۴]

محوطه‌ای که کشتی در آن لنگر می‌اندازد، یا به دلیل مناسب بودن یا مشخص شدن آن برای این عمل، می‌تواند در آن لنگر بیندازد.

Break water

۲۸۰۳۳۷ - موج شکن [۱۱۹]

یک نوع ساختمان بندری با هسته خاکی و یا سنگی که از ساحل تا آبهای عمیق ادامه پیدا می‌کند. عمل این ساختمان شکستن امواج و یا حفظ کشتی‌ها در لنگرگاه و یا هر دوی آنها می‌باشد.

Jetty

۲۸۰۳۳۸ - اسکله [۱۱۷]

نوعی سازه چوبی، سنگی، بتونی، فلزی و غیره که در مجاورت ساحل دریا و یا رودخانه به منظور پهلوگیری شناورها و یا انجام عملیات لایروبی ساخته می‌شود.

Analemma -platform [۱۲۴- سکو ۲۸۰۳۳۹]

هر سازه برجسته‌ای که به عنوان تکیه‌گاه عمل کند.

Navigation canal [۱۱۷- کanal کشتیرانی ۲۸۰۳۴۰]

کanalی قابل کشتیرانی که اغلب به منظور برقراری ارتباط بین یک رودخانه قابل کشتیرانی و یک بندر دریاپی، یک ناحیه مسکونی یا صنعتی و یا یک رودخانه قابل کشتیرانی دیگر و همچنین برای ارتباط بین دو دریا احداث می‌گردد.

۲۸۰۴۰۰ - مهندسی آب

Water resources survey

[۱۷۷] - بررسی منابع آب [۲۸۰۴۰۱]

روشهای و فنون به کار رفته برای جمع‌آوری اطلاعات پایه موجود و یا تهیه شده، تفسیر و تحلیل آنها به منظور به دست آوردن اطلاعاتی که امکان ارزیابی منابع آب یک حوضه آبریز، یک منطقه یا یک کشور را فراهم سازد. این اقدام ممکن است شامل پیشنهاد بهبود شبکه مراکز جمع‌آوری اطلاعات برای دقیق‌تر بودن آنها نیز باشد.

Hydrology

[۱۱۹] - هیدرولوژی (آب شناسی) [۲۸۰۴۰۲]

دانشی است که از آبهای موجود در روی زمین، زیرزمین و در هوا به حالات گوناگون و نیز از گردش آب در طبیعت مانند پیدایش و پخش بارندگی، جریان ناشی از بارندگی، جریان رودخانه‌ای، پدیده تراوش و جریان آب زیرزمینی، تبخیر و بارش دوباره گفتگو می‌کند.

Surface water

[۱۱۶] - آب سطحی [۲۸۰۴۰۳]

کلیه آبهایی که در سطح کره زمین جریان یافته یا روی آن جمع می‌شوند.

Groundwater

[۱۲۰] - آب زیرزمینی [۲۸۰۴۰۴]

مخازن آب زیرزمینی که در در لایه‌های اشباع تشکیل می‌شود و قابل بهره‌برداری است.

Hydrogeology

[۱۲۰] - هیدرو ژئولوژی [۲۸۰۴۰۵]

علم مطالعه آبهای موجود در داخل پوسته خاکی زمین با تکیه بر مخازن زیرزمینی تجدیدپذیر و جریان در محیط اشباع می‌باشد. در این دیدگاه مطالعه آبهای زیرزمینی با تکیه بر اصول زمین‌شناسی صورت می‌پذیرد.

Aquifer

[۱۷۷] - آبخوان [۲۸۰۴۰۶]

آبخوان لایه آبرفتی یا سازند تراوای زیرسطحی است که آب زیرزمینی را در خود ذخیره کرده و ممکن است به صورت طبیعی یا مصنوعی آب از آن تخلیه شود. به آبخوان، سفره یا مخزن زیرزمینی نیز می‌گویند.

Watershed project

۲۸۰۴۰۷ - آبخیزداری یا ساماندهی حوضه آبریز [۱۴۰]

عملیاتی که برای بهبود و ایجاد پوشش گیاهی به منظور حفاظت خاک انجام می‌شود و شامل عملیات زراعی بهتر، تغییر در گردش زراعی و در بهره‌برداری فشرده از زمین، ردیف‌کاری، کشت روی خطوط تراز، جلوگیری از آتش‌سوزی، تنظیم چراغ‌ها، نگهداری آبگذرها، جنگل‌کاری، پر کردن آبروها، تثبیت شیب تپه‌ها و هر گونه اقدام مدیریتی یا بیولوژیکی دیگر برای تثبیت منابع طبیعی می‌باشد.

Basin-Catchment

۲۸۰۴۰۸ - حوضه آبریز یا آبخیز [۱۷۷]

پهنه‌ای است که تمام روان آب ناشی از باران یا ذوب برف نازل بر آن به یک رودخانه یا آبراه جریان می‌یابد.

Water conservation

۲۸۰۴۰۹ - حفاظت منابع آب [۱۱۶ و ۱۷۷]

- اقداماتی که به منظور صرفه‌جویی در مصرف آب و یا محافظت آن در مقابل آلودگی به عمل می‌آید.
- بهره‌برداری و استفاده صحیح و مؤثر از منابع آبهای سطحی و زیرزمینی و جلوگیری از برداشت بی‌رویه آن.

Water resources appraisal

۲۸۰۴۱۰ - ارزیابی منابع آب [۱۷۷]

عبارتست از بررسی کمی و کیفی منابع آب به کمک اطلاعات جمع‌آوری شده یا با استفاده از سایر روش‌های شناخته شده برای حصول اطمینان از وضعیت منابع آب سطحی و زیرزمینی در یک حوضه آبریز یا رودخانه، یک منطقه یا کشور به منظور به کار بردن نتایج این بررسی به عنوان پایه قضاوت برای مناسب بودن طرح و استفاده از منابع آب موجود.

Kannat

۲۸۰۴۱۱ - قنات، کاریز [۱۱۶]

مجرای زیرزمینی برای تخلیه آبی که از سفره آب زیرزمینی (به صورت ثقلی) تا سطح زمین ادامه یافته و شیب آن کمتر از شیب سفره آب زیرزمینی و سطح زمین می‌باشد.

Spring

[۱۱۶]- چشمۀ [۲۸۰۴۱۲]

محلی که در آن آب به طور طبیعی از درون خاک یا سنگها به سطح زمین و یا به درون یک توده آب جریان می‌یابد.

Well

[۱۷۷]- چاه [۲۸۰۴۱۳]

حفره یا سوراخ مصنوعی است که معمولاً به طور عمودی و استوانه‌ای شکل، حفر شده و آب زیرزمینی یا سیال دیگر از طریق درز و شکاف سنگها و یا خلل و فرج خاک در آن تراوosh می‌کند و قابل استحصال می‌باشد.

Well logging

[۱۲۴]- چاه‌پیمایی [۲۸۰۴۱۴]

فن تحلیل و ثبت مشخصه‌های سازندی که در هنگام کاوش (حفر گمانه) برای یافتن نفت (و یا آب) و عملیات استخراج، گمانه از آن عبور کرده است.

Water fall

[۱۴۰]- آبشار [۲۸۰۴۱۵]

ریزش آزاد آب در اثر اختلاف ارتفاع ناگهانی در بستر رود یا نهر.

Fen-Marsh

[۱۴۰]- باقلاق [۲۸۰۴۱۶]

زمین پستی که از آب اشیاع بوده و به صورت دائم یا موقت از آب پوشیده باشد و معمولاً رستنی‌هایی از نوع بوته و درختچه در آن موجود می‌باشد.

Lagoon

[۱۲۰]- تالاب [۲۸۰۴۱۷]

پهنه‌ای از آب کم عمق که از طریق آبراهه‌ای باریک و کم عمق به دریا متصل است.

Marsh - swamp

[۱۱۶]- مرداب [۲۸۰۴۱۸]

زمین پست غرقاب شده در فصل بارندگی و معمولاً به طور دائم مملو از آب.

Greenhouse effect

[۱۲۰]- اثر گلخانه‌ای [۲۸۰۴۱۹]

پدیده گرم شدن لایه‌های پایینی نیوار (هوای اطراف زمین) که به علت تغییر طول موج تابش‌های پایین سو و بالاسو ایجاد می‌شود. در این فرایند تابش‌های خورشیدی که طول موج آنها نسبتاً کوتاه است،

عملأً بدون آنکه جذب قابل توجهی رخ دهد، از نیوار عبور می‌کند و عمدهاً در سطح زمین جذب می‌شوند، در صورتی که تابش زمین که با طول موج بلند انجام می‌گیرد به مقدار بسیار زیادتر جذب نیوار و به گرما تبدیل می‌شود.

Dam [۱۴۰-۲۸۰۴۲۰]

سازه‌ای است که در مسیر رودخانه به منظور ذخیره و تنظیم آب، کنترل سیالابها، تولید برق آبی، انحراف آب و یا بالا آوردن سطح آب احداث می‌گردد.

Large dam [۱۱۸-۲۸۰۴۲۱]

بر اساس استانداردهای کمیسیون بین‌المللی سدهای بزرگ، سد بزرگ به سدی اطلاق می‌شود که ارتفاع آن از پایین ترین نقطه تا بالای تاج بیشتر از ۱۵ متر باشد. سدهایی که ارتفاع آنها بین ۱۰ تا ۱۵ متر است با داشتن یکی از شرایط زیر در زمرة سدهای بزرگ به شمار می‌آیند: طول تاج کمتر از ۵۰۰ متر نباشد.

حجم مخزن سد کمتر از یک میلیون متر مکعب نباشد.

حداکثر ظرفیت تخلیه سیالاب کمتر از ۲۰۰۰ متر مکعب بر ثانیه نباشد.
پایه و پی سد دارای مسائل خاص باشد.

سد دارای طراحی غیر عادی باشد.

Buttress dam [۱۱۸-۲۸۰۴۲۲]

سدی که دارای یک جدار آب‌بند در وجه بالادست و تعدادی پشت‌بند یا پایه در وجه پایین دست است که به وسیله آنها فشار آب به پی منتقل می‌گردد. این سد می‌تواند دارای اشکال مختلفی باشد.

Regulating dam [۱۱۸-۲۸۰۴۲۳]

سدی که برای ذخیره و رها کردن آب به منظور تنظیم جریان آب رودخانه ساخته می‌شود.

Diversion dam [۱۲۰-۲۸۰۴۲۴]

سدی که در مسیر جریان به منظور بالا آوردن سطح آب و سوار شدن یا انحراف آن در مسیر معین ساخته می‌شود.

Embankment dam - earth fill dam

[۱۱۸]-۲۸۰۴۲۵ سد خاکی

سدی است که از مواد طبیعی حاصل از حفاری یا مواد زائد صنعتی ساخته می‌شود.

Rockfill dam

[۱۱۸]-۲۸۰۴۲۶ سد سنگریزه‌ای

سد خاکی که بیش از ۵۰٪ حجم کل آن از مصالح طبیعی نفوذپذیر یا سنگهای خرد شده تأمین می‌شود. (قسمت سراب آن معمولاً سنگچین بوده و به وسیله قشر خاک یا بتون آب‌بندی شده است).

Arch dam

[۱۱۸]-۲۸۰۴۲۷ سد قوسی

سدی است که از بتون یا مصالح بنایی به ترتیبی ساخته می‌شود که تصویر افقی آن به صورت قوس باشد. قسمت اعظم فشار آب به تکیه‌گاهها منتقل می‌گردد.

Gravity dam

[۱۱۸]-۲۸۰۴۲۸ سد وزنی

سدی که از بتون و یا مصالح بنایی ساخته می‌شود. پایداری این سد به وسیله وزن آن تأمین می‌گردد.

Barrage - Gate structure dam

[۱۱۸]-۲۸۰۴۲۹ سد دریچه‌دار

سد کوچکی است که در عرض رودخانه ساخته می‌شود و مشتمل بر یک سری دریچه برای عبور سیلان است بدون اینکه در موقع سیلان سطح آب بالا دست به طور محسوسی بالا ببرد.

Check dam - Debris dam

[۱۱۸]-۲۸۰۴۳۰ سد سرعت‌گیر

سدی که بر روی آبراهه‌های پرشیب به منظور کاهش انرژی جنبشی و اصلاح بستر ساخته می‌شود.

Under groundwater dam

[۱۲۰]-۲۸۰۴۳۱ سد زیرزمینی

دیواره طبیعی یا مصنوعی از مواد غیر قابل نفوذ یا با نفوذپذیری بسیار کم، واقع در زیرزمین که مانع حرکت غیر قائم آب زیرزمین می‌شود.

Coffer dam

[۱۴۰]-۲۸۰۴۳۲ بند

سازه‌ای است که در مسیر کانالها و یا رودخانه‌ها به دلایلی مانند ذخیره، تنظیم و یا تغییر جهت جریان آب تعییه می‌گردد. توضیح اینکه بند معمولاً با پسوند و یا پیشوند می‌آید (فرازبند).

River engineering

[۱۱۷]-۲۸۰۴۳۴- مهندسی رودخانه

مهندسی رودخانه یکی از شاخه‌های رشته مهندسی عمران و مباحث مطرح در مهندسی آب می‌باشد. مهندسی رودخانه به اقداماتی گفته می‌شود که در زمینه مطالعات «شناخت - برنامه‌ریزی و طراحی» ساخت سازه‌ها و بهره‌برداری بهینه به منظور مهار، کاهش خطرات و به حداقل رساندن تبعات منفی و همچنین بهسازی وضعیت آن در جهت تأمین نیازهای بشری و حفظ محیط زیست صورت می‌گیرد.

River

[۱۱۷]-۲۸۰۴۳۴- رود

بستر یا توده‌ای از آب جاری که در یک مسیر یا مجرای طبیعی باز جریان دارد و نهایتاً به یک اقیانوس، دریا، دریاچه، رودخانه دیگر و غیره می‌ریزد.

River

[۱۴۰]-۲۸۰۴۳۵- رودخانه (مسیل)

رودخانه مجرایی طبیعی است که رواناب حوضه آبریز خود را به صورت دائمی یا فصلی به یک پایانه (دریا، دریاچه، باتلاق یا رودخانه بزرگتر) هدایت می‌نماید.

Perennial river

[۱۱۷]-۲۸۰۴۳۶- رودخانه دائمی

رودخانه‌ای که در سرتاسر سال آب در آن روان است و اغلب سطح آب در آن پایین‌تر از سطح آب زیرزمینی در زمینهای اطراف می‌باشد.

Ephemeral river

[۱۱۷]-۲۸۰۴۳۷- رودخانه غیر دائم، خشک رود

رودخانه‌ای که در طی یک دوره زمانی طولانی خشک و فاقد جریان است (قسمتی از سال آب در آن روان است و بقیه سال خشک است). معمولاً مقطع تیپ این رودخانه‌ها عریض، کم‌عمق و مستطیل شکل با نسبت عرض به عمق ۵۰ برابر یا بیشتر می‌باشد.

Seasonal river

[۱۱۷]-۲۸۰۴۳۸- رودخانه فصلی

رودخانه‌ای که در یک فصل معینی از سال، آب در آن جاری می‌باشد.

River training

[۱۱۷]-۲۸۰۴۳۹- ساماندهی رودخانه

مجموعه اقداماتی که برای مهار و تنیبیت یک رودخانه در یک مسیر مورد نظر و مناسب انجام می‌شود. این اقدامات اهداف مختلفی نظیر مهار سیل، تأمین یک آبراه کشتیرانی مناسب و مطمئن، مهار

رسوب، حفاظت بستر و کناره‌های رودخانه در مقابل عوامل فرسایش و هدایت جریان رودخانه در یک مسیر مشخص و مطلوب را تأمین می‌کند.

Flood

[۱۱۷ و ۱۲۰-۲۸۰ ۴۴۰]

- افزایش سریع و کوتاه‌مدت ارتفاع سطح آب رودخانه نسبت به مقادیر عادی تا رسیدن به اوج که از آن پس با روند کمتری کاهش می‌یابد. جریان نسبتاً زیاد که مقدار آن با ارتفاع سطح آب یا دبی سنجیده می‌شود.

- افزایش جریان یا بالا آمدن سریع سطح آب در یک رودخانه، یا آبراه را که نسبت به شرایط عادی به طور چشمگیر بیشتر باشد و نیز بالا آمدن سطح آب که منجر به زیر آب رفتن زمینهای پست می‌شود، سیل گویند.

[۱۷۷ و ۱۱۶-۲۸۰ ۴۴۱]

Artificial recharge-flood spreading

- عملیاتی که به منظور افزایش حجم آب طبیعی ذخایر آب زیرزمینی در سازندهای آبدار از طریق تزریق آب (رودخانه) به وسیله چاهها، پخش آب در روی زمین یا ایجاد تغییرات ممکن در شرایط طبیعی منطقه انجام می‌شود.

- انحراف و پخش کردن آب رودخانه‌ها در سطح اراضی به منظور نفوذ و ذخیره شدن آب در زیرزمین.

Self purification

[۱۱۹-۲۸۰ ۴۴۲]

قابلیت یک گستره آبی برای خالص سازی خود از آلودگی مواد آلی.

Water quality

[۱۱۷-۲۸۰ ۴۴۳]

مشخصه‌ای از آب که تحت تأثیر مواد معلق یا محلول در آن می‌باشد. این مواد شامل رسوبات مختلف، آلاینده‌های شیمیایی یا بیولوژیک، آشغال و غیره می‌باشد که کیفیت آبهای سطحی یا زیرزمینی را تغییر می‌دهد.

۲۸۰۴۴۴-آلدگی آب [۱۱۹]

مواد خارجی آلی و کانی موجود در آب به حدی که باعث فساد آب شده و آن را برای مصارف خانگی، صنعتی، کشاورزی، تغذیه و هر گونه مصرف مفید دیگر زیان آور می‌نماید. مانند آلدگی که در اثر ریزش فاضلابها، تفاله‌های کارخانه‌ها یا مواد زیان آور و ناخوشایند دیگر در آب تولید می‌شود. آب ممکن است به وسیله مواد سمی یا ناسالم آلدود شود و در این صورت در ردیف آبهای پلید قرار می‌گیرد. اگر بوی بد یا منظره ناخوشایندی در آب، مصرف کنندگان را ناراحت کند، این شرایط را ناراحت کننده می‌نامند.

۲۸۰۴۴۵-سختی آب [۱۲۰]

خاصیتی از آب که ناشی از وجود بی‌کربناتها، کلوروها، سولفات‌های کلسیم و منیزیم است و مانع کف کردن صابون می‌شود.

۲۸۰۴۴۶-آبرسانی [۱۷۷]

تأمین، تصفیه، انتقال و توزیع آب برای مصارف خانگی و یا صنعتی را آبرسانی می‌گویند و حسب مورد شامل ایستگاه پمپاژ هم می‌شود.

۲۸۰۴۴۷-برج آبگیر [۱۱۹]

تأسیساتی برای آبگیری از دریاچه‌ها یا مخزن‌های آب و یا رودخانه‌ها که با این برج، آبگیری به طور دلخواه از عمق مناسب می‌باشد.

۲۸۰۴۴۸-تصفیه [۱۲۴]

جدا کردن تشکیل دهنده‌های نامطلوب از ماده مورد نظر.

۲۸۰۴۴۹-تصفیه خانه آب [۱۴۰]

تأسیساتی که برای پالایش و تصفیه (دفع ناخالصی‌های فیزیکی و مواد شیمیایی نامطلوب و ارگانیسم‌های زنده مضر) آب به کار می‌رود.

Water pipeline

۲۸۰۴۵۰ - خطوط انتقال آب [۱۷۷]

لوله‌هایی که در یک مسیر طولانی به صورت مدفون در خاک و یا در روی زمین، مجرای ممتدی را تشکیل داده و آب را از محل تأمین آن به محل مصرف منتقل می‌کند.

Water distribution system

۲۸۰۴۵۱ - شبکه توزیع آب [۱۷۷]

مجموعه‌ای از خطوط لوله مرتبط با هم و دارای فشار لازم به منظور توزیع آب برای مصارف مختلف خانگی، اداری و صنعتی در داخل یک شهر یا یک منطقه.

Sewage-waste water

۲۸۰۴۵۲ - فاضلاب [۱۱۶]

آب مصرف شده یک محل مسکونی (یا صنعتی) که پس از آلوده شدن بر اثر مصارف مختلف در محل جمع می‌شود. این واژه همچنین به محلوت این آبهای آلوده و آبهای سطحی یا زیرزمینی دیگر نیز اطلاق می‌شود.

Sewerage system

۲۸۰۴۵۳ - شبکه (سیستم) فاضلاب [۱۷۷]

مجموعه‌ای از لوله‌ها یا کانالها که آبهای سطحی و پسابهای خانگی یک منطقه و یا یک شهر را جمع‌آوری کرده و به محل تصفیه خانه یا محل دفع منتقل می‌نماید و عموماً جریان آن به صورت ثقلی است.

Sewage treatment plant

۲۸۰۴۵۴ - تصفیه خانه فاضلاب [۱۷۷]

مجموعه تأسیساتی است که برای فرایند تصفیه فاضلاب یعنی تهنشینی مواد جامد، اکسید کردن و تهنشین کردن مواد آلی، دفع لجن و ضد عفونی کردن فاضلاب به کار می‌رond و در نتیجه این واکنشهای فیزیکی و شیمیایی و زیستی، فاضلاب در حدی پالایش شده که طبق استاندارد، قابل پذیرش برای محل دفع باشد.

۲۸۰۵۰۰ - کشاورزی

Agricultural

۱- کشاورزی [۱۷۷ و ۱۲۷]

- امور مربوط به کشت و رشد گیاهان و منابع طبیعی و دامپروری و نظایر آن را کشاورزی گویند.
- عبارت است از به کار گیری عوامل طبیعی و محیط زیست به عنوان مواد اولیه و استفاده از نیروی انسانی و یا وسایل تولید و ماشین آلات برای تولید محصولات کشاورزی.

Irrigation

۲- آبیاری [۱۱۹]

دادن مصنوعی آب تا ارتفاع معین به زمین به منظور تأمین احتیاجات آبی مربوط به دوره های مختلف رشد گیاهان و یا بالا بردن رطوبت خاک تا میزان مورد نیاز گیاهان.

Flow irrigation

۳- آبیاری ثقلی [۱۱۹]

آبیاری به وسیله نیروی ثقل در زمینهایی امکان دارد که سطح آب موجود بالاتر از سطح اراضی زیر کشت بوده باشد. (زمین مورد نظر باید دارای کمی شبیب باشد).

Sprinkler irrigation

۴- آبیاری بارانی [۱۲۰]

نوعی آبیاری که آب از بالای سطح خاک با آپاشهای مخصوص به صورت قطره هایی مشابه باران پخش می شود.

Perforated pipe irrigation system

۵- آبیاری با لوله سوراخدار [۱۲۰]

آبیاری بارانی توسط لوله های سبک وزن با اتصال سریع که قابل جابه جایی بوده و در یک سوم سطح جانبی بالای آن سوراخهای کوچکی برای خروج قطرات آب تعییه شده است. معمولاً فشار آب در این لوله ها کم و برد آن فقط چند متر است.

Corrugation irrigation

۶- آبیاری نشتی [۱۱۹]

نوعی روش آبیاری سطحی است که در آن آب با رشته های باریکی در جویچه های باریک و کم عمق در یک خاک قابل نفوذ جاری می شود. آب به مدت کافی در جویچه ها جاری می شود، برای اینکه آبهایی که به وسیله جویچه ها به طور افقی نشت می کنند به هم برستند.

Drip irrigation

[۱۱۹]-۲۸۰۵۰۷ آبیاری قطره‌ای

نوعی آبیاری است که در آن آب با فشار نسبتاً کم به صورت قطره از لوله‌های جانبی نسبتاً باریک که در کنار گیاه قرار دارد، مستقیماً به پای ریشه گیاه می‌چکد.

Irrigation system

[۱۷۷]-۲۸۰۵۰۸ شبکه آبیاری

شبکه آبیاری به تأسیساتی گفته می‌شود که انتقال و توزیع آب را برای کشاورزی به عهده دارد و شامل قسمتهای زیر می‌باشد:

ساختمانهای انحراف آب و آبگیر، کانالها یا مجاری آب‌آور و توزیع آب، ساختمانهای تنظیم و توزیع آب، حوضچه رسوب‌گیر و تأسیسات اندازه‌گیری.

Drainage

[۱۴۰]-۲۸۰۵۰۹ زهکش

مجرای طبیعی یا مصنوعی. سطحی یا زیرسطحی که جریان آب مازاد را زهکشی نموده و به خارج از منطقه هدایت می‌کند.

Drainage system

[۱۷۷]-۲۸۰۵۱۰ شبکه زهکشی

مجموعه آبروها و تأسیساتی هستند که به منظور جمع‌آوری و انتقال آب مازاد سطحی یا روان آب ناشی از بارندگی و یا زه‌آبها به خارج ساخته می‌شوند.

Edaphology

[۱۲۰]-۲۸۰۵۱۱ خاک‌شناسی

علم بررسی اثرهای خاک روی موجودات زنده به ویژه گیاه که شامل استفاده بشر از زمین برای رشد گیاه نیز می‌باشد.

Livestock husbandry

[۱۲۱]-۲۸۰۵۱۲ دامپروری

- الف- علم و فن تولید، مدیریت، و بازاریابی دام.
- ب- فعالیتهایی شامل تکثیر، اصلاح نژاد، تغذیه، کشتار، حمل و فروش دام و فرآورده‌های دامی.

Fisheries

[۱۷۷]-۲۸۰۵۱۳ شیلات

عبارت است از صنعت، تجارت و یا کار ماهیگیری، تأسیسات مربوط به کار ماهیگیری یا سایر آبزیان.

Natural resources**۲۸۰۵۱۴- منابع طبیعی [۱۲۱]**

دارایی‌هایی که طبیعت ایجاد (عرضه) می‌کند مانند ذخایر معدنی، خاکها، جنگلها، مراتع، آب و غیره. از نظر اقتصادی یک ماده یا شیئی طبیعی در صورتی جزو منابع محسوب می‌شود که بالقوه و یا بالفعل می‌تواند برای رفع احتیاجات انسان مورد استفاده قرار گیرد.

Cover crops**۲۸۰۵۱۵- پوشش گیاهی [۱۷۷]**

چمن و یا سایر گیاهانی که به منظور حفاظت خاک در مقابل فرسایش ناشی از باد و آب کشت می‌شود.

Fertility**۲۸۰۵۱۶- حاصلخیزی [۱۱۹]**

توانایی خاک در کمک به رشد گیاهان به وسیله فراهم کردن مواد غذایی به نسبت و مقدار مطلوب.

Land improvement**۲۸۰۵۱۷- اصلاح اراضی [۱۲۱]**

هر تغییری در زمین که باعث افزایش و بهبود بهره‌وری آن شود.

Soil conservation**۲۸۰۵۱۸- حفاظت خاک [۱۱۹ و ۱۷۷]**

انجام کارهایی بر روی زمین از نظر کشاورزی و نباتات و اداره کردن آن به نحوی که این کارها چه به طور مجزا و چه توانماً بدون ایجاد ضرر و کم شدن حاصلخیزی آن (یا زمین دیگر) بهره‌برداری از آن را تا حد مورد نظر تأمین نماید.

- فعالیتهای مکانیکی، بیولوژیکی برای جلوگیری از فرسایش خاک.

Soil erosion**۲۸۰۵۱۹- فرسایش خاک [۱۱۹]**

پدیده جدا شدن و حرکت کردن ذرات خاک از سطح زمین توسط باد و آبهای جاری که شامل فرسایش عادی و فرسایش تشدیدی نیز می‌شود.

Dry year**۲۸۰۵۲۰- خشکسالی [۱۱۹]**

سال کم‌آبی که در آن بارندگی و یا جریان رودخانه‌ها از مقدار عادی کمتر است.

۲۸۰۶۰۰ - صنعت و معدن

Mine and industry

[۱۲۷ و ۱۷۷] - صنعت و معدن

- مطالعات، طراحی و اجرای عملیات فرآوری، ذخیره، تبدیل و تولید انواع تجهیزات، ماشین‌آلات و ابزار (به جز صنایع نفت، گاز و پتروشیمی) و نیز اکتشاف، حفاری، استخراج، فرآوری، حمل و بهره‌برداری انواع معدن روباز و زیرزمینی در خشکی و آب را شامل می‌شود.
- هر نوع فعالیت اقتصادی که با استفاده از نیروی انسانی، وسایل تولید و ماشین‌آلات، مواد اولیه یا نیم‌ساخته را با تغییر شکل فیزیکی یا شیمیایی به محصول ساخته شده مصرفی یا واسطه‌ای تبدیل نماید، فعالیت صنعتی و معدنی نامیده می‌شود.

Industry

[۱۴۰ و ۱۲۲] - صنعت

- هر گونه اقدام تولیدی، به ویژه ساختن اشیا یا اقدام در فراهم کردن بعضی از خدمات (حمل و نقل و ارتباطات) که سرمایه و نیروی کار نسبتاً بزرگ را به کار می‌گیرد، تجارت، کسب و کار، تولید و ساخت.
- گروهی از مؤسسات یا سازمانهای تولیدی که کالا، خدمات یا منابع درآمد، تولید یا عرضه می‌کنند صنعت نامیده می‌شود. و بر سه نوع می‌باشد: صنایع نوع اول، صنایع نوع دوم، صنایع نوع سوم.

Primary industries

[۱۴۰] - صنایع نوع اول

- صنایع نوع اول صنایعی هستند که تولید منابع طبیعی را به عهده دارند و عبارتند از صنایع ژنتیک و صنایع استخراجی.

Genetic industries

[۱۴۰] - صنایع ژنتیک

- صنایعی هستند که تولید مواد خام از نوع تجدید شونده را شامل می‌شود. یعنی با مداخله انسان و بهبود روش‌های علمی و فنی، منابع اولیه این صنایع قابل افزایش است. مانند کشاورزی، جنگل‌داری و پرورش دام.

Extractive industries

[۱۴۰]- صنایع استخراجی [۲۸۰۶۰۵]

صنایعی است که تولید مواد تمام شدنی را شامل می‌شوند (یعنی استخراج منابع طبیعی و به کارگیری آنها). مانند مواد خام، سنگها و نفت و گاز.

Secondary industries

[۱۴۰]- صنایع نوع دوم [۲۸۰۶۰۶]

صنایعی هستند که با تولید و ساخت کالاهای سروکار دارند. در این صنایع از منابع طبیعی حاصل از صنایع نوع اول و احتمالاً کالاهای دیگر، کالای جدیدی تولید می‌کنند. و شامل ساختمان، مبلمان، محصولات شیمیایی، تولیدات فلزی و ماشین‌آلات می‌باشد.

Tertiary industries

[۱۴۰]- صنایع نوع سوم [۲۸۰۶۰۷]

صنایعی هستند که به بخش خدمات اختصاص دارند و شامل رشته‌هایی چون خرده فروشی، بانک، بیمه، هتل‌داری، و معاملات ملکی می‌باشد.

Manufacturing

[۱۴۰]- تولید یا ساخت [۲۸۰۶۰۸]

تولید فرایندی است که طی آن مواد و اقلام کنار هم قرار می‌گیرند و با انجام کارهایی روی آنها محصولاتی قابل فروش به وجود می‌آید. این کار انجام شده می‌تواند به صورت تغییر اجزای جداگانه به محصولی که ارزش بیشتری دارد، باشد.

Drug industries

[۱۷۷]- صنایع دارویی [۲۸۰۶۰۹]

صنایعی که به تولید مواد اولیه دارو و سنتز مواد مؤثر آن، فرموله کردن و استفاده از اقلام دارویی، استفاده از منابع بالقوه دارویی طبیعی و شناسایی و ارائه مواد مؤثر در آنها می‌پردازد.

Processing industries

[۱۷۷]- صنایع تبدیلی [۲۸۰۶۱۰]

در این صنایع فرایند عمل‌آوری به گونه‌ای است که بعد از فرایند اولیه، مواد و محصولات به دست آمده مجدداً برای عمل‌آوری نهایی به عنوان خوراک برای صنایع دیگری که به همین منظور ایجاد شده است، ارسال می‌شود. مانند صنایع شیمیایی و پتروشیمی.

Chemical industries

[۲۸۰۶۱۱- صنایع شیمیایی]

عمل تولید مواد با استفاده از فرایندهای شیمیایی شامل مواد دارویی، کودهای آلی، روغنهای اساسی، رزینها، عصاره‌های مورد نیاز دباغی، مواد رنگی، شویندها و ... را صنایع شیمیایی گویند.

Textile industries

[۲۸۰۶۱۲- صنایع نساجی و پوشاک]

فرایند تولید پارچه از الیاف طبیعی یا مصنوعی، فن فرآوری و تابیدن نخ و بافت آن، فرایند تابیدن و به هم پیچیدن دو یا چند نخ و یا الیاف و بافت آنها، عملیات رسیندگی و بافندگی و دوختن لباسها را صنایع نساجی و پوشاک گویند.

Metal industries

[۲۸۰۶۱۳- صنایع فلزی]

صناعی است که برای فرم دادن و یا تغییر شکل فلزات و فرآوری آنها شامل تولید ورق، میلگرد، تیرآهن و ماشین سازی کاربرد دارد.

Non metallic industries

[۲۸۰۶۱۴- صنایع غیر فلزی]

صنعت استفاده از مواد افروزنی در فرآوری آلیاژها به منظور بالا بردن کیفیت آنها را صنایع غیر فلزی گویند مانند استفاده کریں برای فولاد و یا کوارتز، سیلیس و تیتانیوم برای آهن.

Food industries

[۲۸۰۶۱۵- صنایع غذایی]

عمل فرآوری و تولید مواد برای خوراک انسان، تبدیل مواد و محصولات به فرآوردهای مفید و قابل مصرف برای خوراک و محصولات و استه به آن شامل چندر قند و نیشکر، نوشابه سازی، فرآوردهای گوشتی و لبنی و ماهی، کنسرو سازی، قند و شکر، نان شیرینی، فرآوردهای غلات و ... را صنایع غذایی گویند.

Cellulose industries

[۲۸۰۶۱۶- صنایع سلولزی]

فرایند تولید مواد از الیاف گیاهان و درختان شامل کاغذ، پلاستیک مصنوعی، اترها، استرهای الیاف مصنوعی و ... را صنایع سلولزی می‌گویند.

Medical engineering industries

۲۸۰۶۱۷- صنایع مهندسی پزشکی [۱۷۷]

صنایعی است که به تولید دستگاههای مهندسی پزشکی و تجهیزات پزشکی و تجهیزات مورد نیاز معلولین می‌پردازد.

Heavy industries

۲۸۰۶۱۸- صنایع سنگین [۱۲۲]

صنایعی که به تولید کالاهای اساسی و زیربنایی اشتغال دارند.

Mine

۲۸۰۶۱۹- معدن (کانسار) [۸۵]

ذخیره معدنی که بهره‌برداری از آن مقرر به صرفه باشد.

Mineral

۲۸۰۶۲۰- ماده معدنی (کانی) [۸۵]

هر ماده یا ترکیب طبیعی که به صورت جامد یا مایع یا گاز در اثر تحولات زمین‌شناسی در قشر زمین به وجود آمده باشد.

Mineral reservoir

۲۸۰۶۲۱- ذخیره معدنی [۸۵]

تمرکز یا انباست یک یا چند ماده معدنی در زیر یا روی زمین.

Non-metallic mineral

۲۸۰۶۲۲- کانی‌های غیر فلزی [۱۷۷]

مواد معدنی هستند که دارای ترکیبات فلزی نبوده و در صنعت کاربرد دارد مانند گوگرد، خاک، آهک، سیمان و ...

Exploration

۲۸۰۶۲۳- اکتشاف [۸۵]

تجسس ارادی به منظور یافتن کانسار شامل عملیاتی از قبیل:

۱- آثاريابی و نمونه برداری و آزمایشهاي کمي و كيفي.

۲- بررسيهای زمین‌شناسی، ژئوفیزیکی و ژئوشیمیایی و مانند آنها و انجام اموری که برای این گونه بررسی‌ها لازم باشد.

۳- عملیات حفاری رویاز و زیرزمینی.

Extraction

[۲۸۰۶۲۴]-استخراج [۸۵]

مجموعه عملیاتی که به منظور جدا کردن کانه از کانسار و انتقال آن به سنگر مواد انجام می‌گیرد.

Ore dressing

[۲۸۰۶۲۵]-کانه آرایی [۸۵ و ۱۷۷]

- عبارتست از کلیه عملیات فیزیکی، شیمیایی و حرارتی که به منظور جدا کردن قسمتی از مواد باطله از کانه یا تفکیک کانه‌ها از یکدیگر انجام می‌گیرد.

- کانه آرایی عبارت است از آماده‌سازی سنگها یا مواد معدنی برای فرآوری لازم، شامل دانه‌بندی ساده، متراکم کردن به وسیله گندله‌سازی و کلوخه کردن که برای سنگها از جمله سولفید آهن و اکسید آهن کاربرد دارد. مجموعه عملیاتی که بهره‌برداری از یک ماده معدنی را میسر می‌سازد.

Product

[۲۸۰۶۲۶]-فرآورده [۱۱۴]

نتیجه فعالیتها یا فرایندها را فرآورده گویند. فرآورده می‌تواند خدمات سخت‌افزار، مواد فرایнд شده و یا نرم‌افزار، و یا ترکیبی از آنها باشد. فرآورده ممکن است ملموس (مثل مجموعه‌ها و مواد) یا غیر ملموس (مثل اطلاعات) یا ترکیبی از آنها باشد. همچنین فرآورده ممکن است خواسته و عمدى (مثلاً تهیه شده برای پیشنهاد و ارائه به مشتری) و غیر عمدى مثل (آلودگی و آثار ناخواسته) باشد.

Technology

[۱۲۱ و ۱۴۰]-فناوری [۲۸۰۶۲۷]

الف- داشتن و به کار گرفتن فن و روش‌های علمی در یک حیطه خاص و مهارت در آن حیطه.
ب- دانش و فن ساخت و عرضه کالا و خدمات.

الف- شناخت مجموعه دانشها، مهارت‌ها و روش‌ها برای دستیابی به نتیجه معین با بازدهی مطلوب.
ب- روش ویژه به کارگیری نهاده‌ها و عملیات تولیدی.

Product flow diagram

[۱۵۱]-نمودار گردشی تولید [۲۸۰۶۲۸]

نموداری که چگونگی تولید محصول را به وسیله مشخص نمودن نحوه ایجاد محصول از مواد اولیه آن و ارتباط بین آنها را نشان می‌دهد.

Product

[۱۰۷]-محصول [۲۸۰۶۲۹]

ماحصل یک فرایند.

یادآوری ۱- چهار نوع محصول به شرح زیر وجود دارد:

الف- خدمات، برای مثال: حمل و نقل

ب- نرمافزار، برای مثال: برنامه رایانه‌ای، فرهنگ لغات

ج- سختافزار، برای مثال: قطعات مکانیکی موتور

د- مواد فرایند شده، برای مثال: روغنهای روان کننده

یادآوری ۲- خدمت ماحصل حداقل یک فعالیت است که الزاماً در فصل مشترک بین تأمین کننده و مشتری انجام می‌گیرد و عموماً ناملموس است.

یادآوری ۳- تضمین کیفیت عموماً بر محصول خواسته شده تأکید دارد.

Industrial revolution

۲۸۰۶۳۰- انقلاب صنعتی [۱۲۴]

تغییر گسترده‌ای در روش‌های صنعتی یا تولیدی، در جهت گسترش تولید ماشین و فاصله گرفتن از کار دستی.

۲۸۰۷۰۰ - نفت، گاز و پتروشیمی

Oil, gas and petrochemical industries [۱۷۷] - صنایع نفت، گاز و پتروشیمی [۱۷۷]
عملیات مربوط به اکتشاف، حفاری، استخراج، پالایشگاهها، خطوط انتقال نفت و گاز، شبکه توزیع گاز و صنایع پتروشیمی و سایر تجهیزات مربوط می‌باشد.

Exploration [۱۷۷] - اکتشاف [۱۷۷]

اکتشاف عبارت است از مجموعه عملیاتی که برای شناسایی مخازن نفتی و دسته‌بندی عناصر تشکیل دهنده توده خاک و سیال موجود در آن انجام می‌شود.

Upstream [۱۷۷] - تأسیسات بالادستی [۱۷۷]

تأسیساتی را که قبل از پالایشگاه نفت یا گاز یا پایانه‌ها قرار می‌گیرند مانند تأسیسات سرچاهی، خطوط لوله جریانی و تلمبه‌خانه آن و واحدهای بهره‌برداری و نمک‌زدایی و تزریق گاز و آب را تأسیسات بالادستی گویند.

Down stream [۱۷۷] - تأسیسات پایین‌دستی [۱۷۷]

تأسیساتی هستند که بعد از تأسیسات بالادستی قرار می‌گیرند. مانند پالایشگاههای نفت و گاز خطوط لوله انتقال فراورده‌های نفتی و گاز، ایستگاههای تقویت یا کاهش فشار و شبکه توزیع نفت و گاز.

Oil field [۱۷۷] - میدان نفتی [۱۷۷]

میدان نفتی عبارت است از بخشی از زمین یا سازند که دارای ذخیره نفتی بوده و از نظر اقتصادی قابل استخراج و بهره‌برداری باشد.

Oil terminal [۱۷۷] - پایانه نفتی [۱۷۷]

تأسیساتی که در آنجا نفت تحویل کشتی یا تلمبه‌خانه اصلی به منظور صادرات می‌شود و عموماً مخزن هم دارد.

Exploration well

[۱۷۷]- چاه اکتشافی [۲۸۰۷۰۷]

چاه اکتشافی چاهی است که در یک منطقه پس از مطالعات زمین‌شناسی برای بررسی بیشتر وجود نفت و گاز و همچنین شناخت بیشتر لایه‌های مختلف زمین حفر می‌شود.

Operation well

[۱۷۷]- چاه عملیاتی [۲۸۰۷۰۸]

چاهی که برای بهره‌برداری از نفت یا گاز مورد استفاده قرار می‌گیرد.

Injection well

[۱۷۷]- چاه تزریق [۲۸۰۷۰۹]

چاهی است که از طریق آن گاز یا سیال دیگری تزریق می‌شود تا فشار مخزن حفظ یا بالا رود.

Oil refinery

[۱۷۷]- پالایشگاه نفت [۲۸۰۷۱۰]

مجموعه‌های از واحدهای عملیاتی که در آنها نفت خام تحت تأثیر واکنشها و فرایندهای فیزیکی و شیمیایی به سایر فراوردهای نفتی نظیر بنزین، روغن و ... تبدیل می‌شود. و همچنین عمل جداسازی مواد زاید نفت را نیز شامل می‌شود.

Gas refinery

[۱۷۷]- پالایشگاه گاز [۲۸۰۷۱۱]

مجموعه‌های از واحدهای عملیاتی که برای عاری کردن گاز از ناخالصی‌ها و جدا کردن برشهای مختلف گاز به کار می‌روند.

Curde oil or gas feed

[۱۷۷]- خوراک پالایشگاه [۲۸۰۷۱۲]

نفت خام یا گاز طبیعی ورودی به پالایشگاه را خوراک پالایشگاه گویند.

Oil processing

[۱۷۷]- فراوری نفت [۲۸۰۷۱۳]

فرایند جداسازی مواد جامد، آب نمک، هیدروژن سولفور و گاز از نفت خام را فرآوری نفت گویند.

Oil pipeline

[۱۷۷]- خطوط انتقال نفت و گاز [۲۸۰۷۱۴]

لولهایی که در یک مسیر طولانی جهت انتقال مواد نفتی و گازی، به صورت مدفون در خاک و یا در روی زمین کشیده می‌شود و نفت را از محل استخراج یا مخازن به پالایشگاه یا محل مصرف یا پایانه‌ها منتقل می‌کند.

Gas distribution system**[۱۷۷] - شبکه توزیع گاز [۲۸۰۷۱۵]**

مجموعه‌ای از خطوط لوله مرتبط با هم به منظور توزیع گاز برای مصارف مختلف خانگی، اداری و صنعتی در داخل یک شهر یا منطقه.

Petrochemical industries**[۱۷۷] - صنایع پتروشیمی [۲۸۰۷۱۶]**

الف - صنایع پتروشیمی صنایعی است که با استفاده از دانش و فن، مشتقات نفت و گاز طبیعی را به فرآوردهای جدید مورد نیاز جامعه تبدیل می‌کند.

ب - فرآوری موادی که از گاز یا مشتقات نفت به دست می‌آید.

Aromatization**[۱۷۷] - آروماتیک شدن (خوشبوسازی) [۲۸۰۷۱۷]**

عبارت است از افزودن مواد آروماتیکی (بودار) در مقیاس کم به مواد نفتی و مشتقات آن برای خوشبو کردن و تشخیص آنها. مانند افزودن مواد آروماتیک بودار به گاز طبیعی که هنگام نشت تشخیص داده شود و یا معطر کننده‌ها به حشره‌کشها که باعث خوشبو شدن آنها می‌شود.

۲۸۰۸۰۰ - برق و الکترونیک**Electric and electronics****[۱۷۷] - برق و الکترونیک**

شاخه‌ای از علوم و فناوری است که رفتار جریان برق و تجهیزات و وسایل برقی و کاربرد آنها را مطالعه و بررسی می‌کند.

Power plant**[۱۲۴] - نیروگاه**

واحدی که صورتی از انرژی را به انرژی الکتریکی تبدیل می‌کند، مانند نیروگاه برق آبی، نیروگاه بخاری، موتور دیزل و نیروگاه هسته‌ای.

Energy transfer**[۱۷۷] - انتقال نیرو**

انتقال نیرو عبارت است از انتقال انرژی الکتریکی توسط کابل از محل تولید به شبکه توزیع یا محل مصرف.

Electrical distribution system**[۱۷۷] - شبکه توزیع برق**

مجموعه‌ای از خطوط انتقال برق در شهرها به منظور رساندن انرژی برق برای انواع مصارف مختلف از جمله روشنایی و مصارف خانگی و ... را شبکه توزیع برق گویند.

Communication**[۱۴۵] - ارتباطات**

انتقال مؤثر اطلاعات که برای دریافت کننده واضح و قابل درک باشد. اطلاعات ممکن است از محملهای مختلف منتقل شود، شفاهی یا کتبی، مذاکره‌ای و تصویری، رقومی و یا با زبان فیزیکی، مشاهده، کاغذی، الکترونیک و غیره.

Instrumentation**[۱۲۴] - ابزار دقیق**

طراحی، ساخت و کاربرد اسبابهای فیزیکی برای آشکارسازی، مشاهده و اندازه‌گیری، کنترل خودکار، محاسبه خودکار، مخابره یا پردازش داده‌ها.

Telecommunication

[۱۷۷] ۲۸۰۸۰۷ - مخابرات

مخابرات عبارت است از سیستمی که برای ارسال صدا و یا پیام (به صورت شفاهی یا کتبی)، تصاویر و یا اطلاعات به صورت الکترونیکی به کار می‌رود.

۲۸۰۹۰۰ - خدمات جنبی

Side surveys

۲۸۰۹۰۱ - خدمات جنبی [۲۲]

خدمات جنبی خدماتی هستند که به تنها یی کاربرد ندارند ولی برای طراحی و یا اجرای طرحها نیاز به انجام و استفاده از نتایج آنها می‌باشد. محدوده عملیات و کمیت‌ها و میزان دقت عملیات جنبی به وسیله مشاور اصلی تعیین و زیر نظر وی انجام می‌شود. خدمات جنبی، مانند تهیه نقشه‌های توپوگرافی، زمین‌شناسی، کاداستر، عکس‌های هوایی و تصاویر ماهواره‌ای، همچنین، انجام آزمایش‌های ژئوتکنیک و مقاومت مصالح، ژئوفیزیک، اطلاعات و آمار هواشناسی و هیدرولوژی، آب‌نگاری، مدل هیدرولیکی، خاک‌شناسی و کارهایی مانند اینها.

Geotechnique

۲۸۰۹۰۲ - ژئوتکنیک [۱۲۴ و ۱۲۰]

شاخه‌ای از علوم مهندسی که در آن مشخصات فنی لایه‌های زیر سطحی زمین مورد ارزیابی قرار می‌گیرد و شامل مباحث مکانیک خاک، مکانیک سنگ، مهندسی زلزله، مهندسی بی، زمین‌شناسی مهندسی دینامیک خاک و مصالح شناسی است. (برای حل مسائل مهندسی مورد استفاده قرار می‌گیرد).
- کاربرد روش‌های علمی و اصول مهندسی، برای حل مسائل مهندسی، از طریق جمع‌آوری، تفسیر و به کارگیری اطلاعات مربوط به پوسته زمین.

Morphology

۲۸۰۹۰۳ - ریخت شناسی [۱۷۷]

ریخت شناسی علمی است که در مورد ساختمان و شکل موضوع مورد بررسی از جمله پلان و هندسه و مقطع آن، مشخصات و نیم‌رخ طولی آن بحث می‌کند و تغییرات آنها را در اثر عواملی نظیر فرسایش و مشخصات، جنس مواد آن، شرایط زمین‌شناسی و سایر عوامل، مورد بررسی قرار می‌دهد.

Geology

۲۸۰۹۰۴ - زمین‌شناسی [۱۷۷]

بررسی رسوبات، آبرفت‌ها، ساختمان زمین، ضخامت لایه‌ها، رخساره، همبستگی، تاریخ تشکیل سازنده‌ها و سایر مشخصات تشکیلات زمین.

Engineering geology [۱۲۴]-۲۸۰۹۰۵

به کارگیری علم فن و تجربه در زمین‌شناسی و سایر علوم زمینی برای حل مسائل زمین‌شناسی که در سازه‌ها مطرح می‌شود.

Geomorphology [۱۲۰]-۲۸۰۹۰۶

علم بررسی شکل ظاهری سطح زمین با تکیه بر علل پیدایش و تکوین و تحول آن.

Geophysics [۱۱۹]-۲۸۰۹۰۷

کاوش یا بررسی و زمین‌شناسی به کمک اسبابهای و روش‌های فیزیکی و فنی، نتیجه‌گیری از پدیده‌های زلزله‌ای (لرزه‌ای) یا الکتریکی یا جاذبه‌ای یا مغناطیسی یا توزیع حرارتی.

Physiography [۱۷۷]-۲۸۰۹۰۸

مطالعه در مورد مشخصات فیزیکی کره زمین و یا هر چیز دیگر، علل به وجود آورنده این خصوصیات و ارتباط آنها با هم.

Soil mechanics [۱۲۴]-۲۸۰۹۰۹

استفاده از قوانین مقاومت مصالح و مکانیک سیالات در مورد خاک‌ها و مواد دانه‌ای مشابه به منزله اساسی برای طراحی، ساخت و نگهداری بی‌ها و سازه‌های خاکی پایدار.

Seismology [۱۷۷]-۲۸۰۹۱۰ - زلزله‌شناسی - لرزه‌شناسی

الف- مطالعه و بررسی پدیده زمین‌لرزه، امواج به وجود آمده در اثر آن، دامنه و سرعت و شدت زمین‌لرزه و آثار آن بر سازه‌ها

ب- مطالعه ساختار زمین و مکانیسم پدیده زلزله.

Tectonic [۱۷۷]-۲۸۰۹۱۱ - تکتونیک

شاخه‌ای از مهندسی زمین‌شناسی که با ساختارهای پوسته زمین، به ویژه چین‌خوردگی و گسل‌ها، سروکار دارد.

Technical inspection[۱۷۷]-**بازرسی فنی** [۲۸۰۹۱۲]

بازرسی تجهیزات برای اینکه طبق مشخصات و شرایط قرارداد ساخته شود و دارای کیفیت خواسته شده باشد.

Survey[۱۲۴]-**نقشهبرداری** [۲۸۰۹۱۳]

فرایند تعیین دقیق وضعیت زمین (ارتفاع، فاصله)، دامنه نیمروخ و سایر ویژگی‌های یک ناحیه که معمولاً با هدف تهیه نقشه اجرا می‌شود.

Ground survey[۱۱۹]-**نقشهبرداری زمینی** [۲۸۰۹۱۴]

انجام نقشهبرداری به روشهای زمینی شامل تعیین یک شبکه نقاط مسطحاتی و ارتفاعی، نقشهبرداری‌های ثبتی، نقشهبرداری‌های توپوگرافی، نقشهبرداری‌های محله‌ای مشخص و تعیین موقعیت آنها، در نقشهبرداری زمینی می‌توان از عکسهای زمینی هم استفاده کرد ولی برای بررسی و تحقیقات مقدماتی و یا به منظور کنترل و شناسایی، عکسهای هوایی مورد استفاده قرار می‌گیرد.

Cadastral survey[۱۱۹]-**نقشهبرداری ثبتی** [۲۸۰۹۱۵]

نقشهبرداری برای مشخص نمودن مرزها و تعیین حدود قطعات زمین و حدود مالکیت می‌باشد و همچنین شامل عملیات نقشهبرداری به منظور پیاده‌کردن اصلاح و زوايا و حدود املاک است.

Photogrammetry[۱۱۹ و ۱۴۷]-**فتوگرامتری** [۲۸۰۹۱۶]

- علم یا فن تهیه نقشه به کمک عکس.
- اندازه‌گیری‌های هوایی از طریق عکس، شامل اندازه‌گیری سطح، فاصله، جهت، ارتفاع یا اختلاف ارتفاع، شبیه‌ها و فرایند تهیه نقشه‌ها.

Aerial photogrammetry[۱۲۴]-**فتوگرامتری هوایی** [۲۸۰۹۱۷]

استفاده از عکس‌های هوایی برای انجام اندازه‌گیری‌های دقیق در مساحتی و تهیه نقشه.

Terrestrial photogrammetry[۱۱۹]-**فتوگرامتری زمینی** [۲۸۰۹۱۸]

فتوگرامتری به کمک عکسهای زمینی.

Aerial survey

۲۸۰۹۱۹ - نقشهبرداری هوایی [۱۲۴]

روش نقشه برداری که در آن از داده‌های عکاسی، الکترونیکی یا مانند آن، که از یک دستگاه هوابرد به دست آمداند، استفاده می‌شود.

Aerial photography

۲۸۰۹۲۰ - عکسبرداری هوایی [۱۲۴]

تهیه عکس از سطح زمین از داخل هواپیما، فضایپما یا موشک.

Hydrography

۲۸۰۹۲۱ - آبنگاری [۱۲۰]

بررسی، توصیف و تهیه نقشه شبکه آبراهه‌ها که به منظور شناخت مجموعه‌های آبی، خشکی‌ها مثل رودخانه‌های دائمی و فصلی، دریاچه‌های طبیعی و مصنوعی، مخازن آب سطحی، تالابها و برکها، آبانبارها و آبهای کم عمق به کار می‌رود.

Topography

۲۸۰۹۲۲ - توپوگرافی [۱۱۹]

علم برداشت عوارض طبیعی، (پستی و بلندی سطح زمین) یک منطقه و فن نمایش دقیق آنها روی نقشه.

Topographic survey

۲۸۰۹۲۳ - نقشه توپوگرافی [۱۷۷]

پیکربندی هر سطح، شامل پستی و بلندی‌ها، مکان عوارض طبیعی و مصنوعی آن که معمولاً روی نقشه ثبت می‌شود و تغییرات سطح زمین را با استفاده از خطوط تراز یا رقوم عددی نسبت به مبنای ثابت نشان می‌دهد.

Geographic maps

۲۸۰۹۲۴ - نقشه‌های جغرافیایی [۱۱۹]

نقشه‌هایی از مناطق وسیع که در آن شهرها، مناطق مسکونی، آبهای جاری، سفره‌های آب، مرزهای سیاسی و برجستگی‌ها نمایش داده شده است.

Simulation

۲۸۰۹۲۵ - شبیه‌سازی [۱۷۷ و ۱۲۵]

- فرایندی است برای ایجاد سیستمی مشابه یک سیستم واقعی که از بررسی عملکرد آن می‌توان عملکرد سیستم اصلی را مطالعه و تجزیه و تحلیل نمود. برای نمونه وضعیت اقتصادی را می‌توان به

کمک برنامه‌ریزی‌های کامپیوتری، شبیه‌سازی کرد و اثر تغییر عامل‌های اقتصادی را در آن ملاحظه نمود.

- مدلسازی از یک مسئله واقعی با استفاده از کامپیوتر، به عبارت دیگر تلاش در راستای ارائه سیستمی واقعی با استفاده از یک مدل، جهت تعیین این که چگونه تغییری در یک یا چند متغیر باعث ایجاد تأثیر و تغییر بر سایر اجزای آن سیستم می‌شود.

۲۸۱۰۰ - اطلاعات**Information**

[۲۸۱۰۰۱ - اطلاعات]

داده‌های معنادار.

Data base

[۱۲۲ - پایگاه اطلاعاتی]

مجموعه‌ای از داده‌ها که به طور منظم سازمان یافته و ثبت شده است و با سیستمهای کامپیوتری، به آسانی در دسترس قرار می‌گیرد.

Back up

[۱۲۵ - پشتیبان]

خطب نسخه‌ای از داده‌ها یا فایل‌های اصلی به عنوان پشتیبان که امکان بازیافت مجدد فایل‌ها یا داده‌ها را در صورت از بین رفتن داده‌های اصلی فراهم سازد.

System

[۱۲۵ و ۱۰۷ - سیستم (سامانه)]

- مجموعه عناصر دارای ارتباط درونی یا دارای تعامل.

- مجموعه‌ای از بخشها و اجزای مختلف و مرتبط به هم که وقتی در کنار یکدیگر قرار داده شوند به صورت یک کل و در راستای نیل به هدف عمل می‌کنند.

Information System

[۱۲۲ - نظام اطلاعاتی]

روشی منظم و سازمان یافته برای کسب اطلاعات مربوط به گذشته و حال و پیش‌بینی اطلاعات آینده در مورد عملیات داخلی سازمان و آگاهی‌های مربوط به محیط خارج از سازمان.

System analysis

[۱۲۴ - تحلیل سیستم]

استفاده از روابط ریاضی برای تعیین نحوه رفتار مجموعه‌ای از اجزای بر هم کنش کننده، که مشخصه‌های فردی آنها معلوم است، در پاسخ به ورودی یا مجموعه ورودی‌های مفروض، (تحلیل فعالیت، راهکار، فن یا روش برای تعیین کارهایی که باید انجام داد و بهترین روش انجام کارهای ضروری).

System effectiveness[۱۲۴]-**کارایی سیستم** [۲۸۱۰۰۷]

معیاری از توانایی سیستم برای دستیابی به مجموعه‌ای از شرایط عملیاتی خاص که به صورت تابعی از قابلیت دسترسی، اتکاپذیری و قابلیت سیستم بیان می‌شود.

Hardware[۱۷۷]-**سخت افزار** [۲۸۱۰۰۸]

به قسمتهای فیزیکی یک سیستم کامپیوتراً مثل واحد داده‌پردازی مرکزی، صفحه نمایش، دیسک، چاپگر و اجزای دیگر اطلاق می‌شود. همچنین وسایل مکانیکی، مغناطیسی، الکتریکی، یا الکترونیکی را نیز سخت افزار گویند.

Software[۱۲۲]-**نرم افزار** [۲۸۱۰۰۹]

مجموعه‌ای از برنامه‌ها و روشها که با سیستم عملیاتی در پردازش داده‌ها مربوط می‌شود. برنامه‌های کامپیوتراً که برای اجرای وظیفه‌های خاص تنظیم شده‌اند.

Decision system[۱۴۰]-**سیستم تصمیم‌گیری** [۲۸۱۰۱۰]

این سیستم به منظور کمک به فرایند تصمیم‌گیری مدیریت، اطلاعات به هنگام دریافتی از سیستم هوشمند را با شرایط و وضعیت حاکم تطبیق داده و به مدیر توصیه می‌کند که چگونه باید در حل مسائل اتخاذ تصمیم نماید، اینکه آیا سازمان باید خود را با محیط تطبیق دهد یا محیط را با خود سازگار نماید.

Scanning system[۱۴۰]-**سیستم کنکاش** [۲۸۱۰۱۱]

این سیستم به مدیر کمک می‌کند تا بتواند اطلاعات لازم و مربوط به یک مسئله خاص را از داخل و خارج سازمان گردآوری نماید. عملکرد سیستم کنکاش در صورت هماهنگی با اجزای تشکیل دهنده سازمان، نفوذ مدیر در پرسنل سازمان، توانایی ایجاد انگیزش جهت کسب اطلاعات، استفاده از فرستهای محیط، امكان استفاده از اطلاعات سازمانهای دیگر و قدرت و پشتوانه مالی بهتر خواهد شد.

Intelligence system[۱۴۰]-**سیستم هوشمند** [۲۸۱۰۱۲]

این سیستم با استفاده از کامپیوتراً، اطلاعات دریافتی از سیستم کنکاش را مورد بررسی قرار داده و آنها را با اطلاعات قبلی مقایسه می‌کند و در نتیجه اطلاعات بهنگام و جدید را در حافظه کامپیوتراً بایگانی و در دسترس کاربر قرار می‌دهد.

Internet**[۱۷۷-۲۸۱۰۱۳]**

الف- اینترنت از پیوند تعداد بی‌شماری شبکه‌های ارتباطی کامپیوتری کوچک و بزرگ که حاوی اطلاعات متنوع می‌باشد تشکیل می‌شود.

ب- اینترنت عبارتست از مجموعه‌ای از شبکه‌های جهانی کامپیوتری که ممکن است ناهمگون بوده و توسط دروازه‌های شبکه‌ای به همدیگر متصل می‌باشند. این دروازه‌های شبکه‌ای، انتقال داده‌ها و پیام‌ها را از شبکه فرستنده به گیرنده می‌سازد.

Decision theory**[۱۲۴-۲۸۱۰۱۴]**

طیف گسترده‌ای از مفاهیم و فنون ابداع شده برای توصیف و بهینه‌سازی فرایند تصمیم‌گیری، یعنی انتخاب یک گزینه بهینه از میان چندین گزینه.

۲۸۱۱۰۰ - محیط زیست

Environment

[۱۰۹] - محیط زیست ۲۸۱۱۰۱

محیطی شامل هوا، آب، خاک، منابع طبیعی، گیاهان، جانوران، انسان و روابط متقابل بین آنها که سازمان در آن فعالیت می‌نماید.
یادآوری - محیط در این تعریف از درون یک سازمان تا سیستم جهانی را دربر می‌گیرد.

Environmental protection

[۱۱۹] - حفاظت محیط زیست ۲۸۱۱۰۲

مجموعه اقداماتی که موارد زیر را شامل می‌شود.
۱ - فراهم نمودن امکان زندگی سالم انسان در یک محیط و همچنین تضمین شرایط مطلوب برای نسلهای آینده.

۲ - حفظ طبیعت شامل: خاک، آب، گیاهان و جانوران در مقابل اقدامات و فعالیتهایی که تعادل زیستی و بیولوژیک محیط را بر اثر افزایش جمعیت، پیشرفت صنعت و تکنولوژی بر هم می‌زند.
۳ - از بین بردن خطراتی که از فعالیتهای انسان بر محیط حاصل می‌شود.

۴ - اصلاح و بهبود کیفیت محیط زیست به صورت یک مجموعه بر اساس برنامه‌ریزی‌های درازمدت.

Continual improvement

[۱۰۹] - بهبود مستمر ۲۸۱۱۰۳

فرایند ارتقای سیستم مدیریت زیست‌محیطی برای دستیابی به بهبودهایی در عملکرد زیست‌محیطی کلی در راستای خطمنشی زیست‌محیطی سازمان.
یادآوری - این فرایند لازم نیست در تمام زمینه‌های فعالیتها به طور هم‌زمان صورت گیرد.

[۱۰۹] - سیستم مدیریت زیست‌محیطی ۲۸۱۱۰۴

Environmental management system

بخشی از کل سیستم مدیریت که شامل ساختار سازمانی، فعالیتهای طرح‌ریزی، مسئولیتها، اعمال روشهای فرایندها و منابع برای تهیه، اجرا، حصول، بازنگری و حفظ خطمنشی زیست‌محیطی است.

Environmental aspect

[۲۸۱۱۰۵- جنبه زیستمحیطی]

- بخشی از فعالیتها، محصولات یا خدمات یک سازمان که بتواند با محیط زیست تأثیر متقابل داشته باشد.

یادآوری - جنبه زیستمحیطی بارز، آن جنبه زیستمحیطی است که پیامد زیستمحیطی بارزی داشته یا بتواند داشته باشد.

- در نظر داشتن آثار فعالیتهای انسانی و یا اقداماتی دیگر بر محیط زیست.

Environmental impact statement

[۲۸۱۱۰۶- شرح آثار زیستمحیطی طرح]

گزارش‌هایی که علاوه بر تشریح شرایط اجرا و سوددهی یک پروژه، ارزیابی تفصیلی نتایج احتمالی پروژه را بر محیط زیست به دست می‌دهد.

Environmental capacity

[۲۸۱۱۰۷- ظرفیت زیستمحیطی]

توانایی یک ناحیه جغرافیایی در قبال بهره‌برداری انسان، بدون خطر تخریب محیط زیست.

Environmental objective

[۲۸۱۱۰۸- هدف کلان زیستمحیطی]

هدف زیستمحیطی فرآیند، برگرفته از خطمشی زیستمحیطی، که یک سازمان خود را محدود به حصول آن می‌داند و حتی المقدور به صورت کمی بیان می‌گردد.

Environmental target

[۲۸۱۱۰۹- هدف خرد زیستمحیطی]

الزام عملکردی تفصیلی حتی المقدور به صورت کمی بیان شده و قابل اعمال در سازمان یا بخش‌هایی از آن که از اهداف کلان زیستمحیطی برگرفته می‌شود و لازم است به منظور دستیابی به آن اهداف کلان، تعیین و برآورده شود.

Environmental policy

[۲۸۱۱۱۰- خطمشی زیستمحیطی]

بیانیه اعلام شده توسط سازمان (محیط زیست) راجع به مقاصد و اصول آن در رابطه با عملکرد زیستمحیطی کلی سازمان که چارچوبی برای اقدام و برای تعیین اهداف کلان و اهداف خرد زیستمحیطی آن به دست می‌دهد.

۲۸۱۱۱۱- ممیزی سیستم مدیریت زیستمحیطی [۱۰۹]**Environmental management system audit**

فرایند تصدیق نظام یافته (سیستماتیک) و مدون برای یافتن و ارزیابی شواهد به طور عینی به منظور تعیین اینکه آیا سیستم مدیریت زیستمحیطی سازمان با معیارهای تعیین شده توسط سازمان برای ممیزی سیستم مدیریت زیستمحیطی انطباق دارد یا نه و اعلام نتایج این فرایند به مدیریت.

Environmental impact**[۱۰۹]- پیامد زیستمحیطی**

هر تغییری در محیط زیست، اعم از نامطلوب یا مفید، که تمام یا بخشی از آن ناشی از فعالیتها، محصولات یا خدمات یک سازمان باشد.

Natural environment**[۱۱۹]- محیط زیست طبیعی**

محیط زیستی که از فعالیتهای انسان به دور مانده یا به میزان اندکی در آن دخل و تصرف صورت پذیرفته باشد.

Social environment**[۱۱۹]- محیط زیست اجتماعی**

محیط زیستی که معرف یک جامعه در یک منطقه معین باشد.

Environmental performance**[۱۰۹]- عملکرد زیستمحیطی**

نتایج قابل اندازه‌گیری سیستم مدیریت زیستمحیطی، مربوط به کنترل جنبه‌های زیستمحیطی توسط یک سازمان، بر مبنای خطمنشی، اهداف کلان و اهداف خرد زیستمحیطی آن.

Life cycle**[۱۱۹]- چرخه حیات**

تفییرات یا مراحل مختلفی که یک موجود زنده بالغ از زمان تلقیح و باروری تخمک تا زمان مرگ پیدا می‌کند.

Biotic resources**[۱۱۹]- منابع زیستی، منابع حیاتی**

منابع وابسته به حیات جانوری و گیاهی که قادر به تولید مثل، جایگزینی و تکثیر می‌باشند.

Sanitation

[۲۸۱۱۱۸- بهداشت]

کنترل تمام عوامل در محیط زیست طبیعی انسان که می‌تواند آثار نامساعدی در رشد، سلامتی یا بقای انسان پدید آورد.

Environmental health

[۲۸۱۱۱۹- بهداشت محیط]

عبارت است از تمیز نگه داشتن محیط یا محل کار و جلوگیری از آلودگی‌هایی مانند بو و مواد مضر بیماری‌زا و همچنین جلوگیری از آلودگی هوا، برطرف کردن تمام عواملی که آثار نامساعد در رشد و سلامتی یا بقای انسان دارد.

Prevention of pollution

[۲۸۱۱۲۰- پیشگیری از آلودگی]

استفاده از فرایندها، روش‌های کاری، مواد یا محصولاتی که موجب اجتناب، کاهش یا کنترل آلودگی شود و می‌تواند شامل بازگردانی، تصفیه، تغییر فرایند، مکانیزم‌های کنترل، استفاده کارا از منابع و جایگزینی مواد باشد.

یادآوری - منافع بالقوه پیشگیری از آلودگی شامل کاهش پیامدهای نامطلوب زیستمحیطی، بهبود کارایی و کاهش هزینه‌ها می‌شود.

Emissary

[۲۸۱۱۲۱- محیط پذیرنده]

بخشی از محیط طبیعی که برای تخلیه پس‌آب، آب باران و سایر آبهای مازاد به کار می‌رود نظیر آبراهه‌ها، دریاچه‌ها، دریاها، خاکهای نفوذپذیر یا گودالهایی با خروجی‌های طبیعی دائمی.

Air Pollutants

[۲۸۱۱۲۲- آلاینده‌های هوای]

ذرات جامد، گازها، بوها، دود و هر گونه ترکیبی از گازهای زیان‌آور، که ممکن است در هوای باشد. بخار آب همراه با هوای آلاینده محسوب نمی‌شود.

Air pollution control

[۲۸۱۱۲۳- کنترل آلودگی هوای]

روشی عملی برای کنترل منابع آلودگی، به منظور تأمین درجه مطلوبی از پاکیزگی هوای.

Air quality standards

۲۸۱۱۲۴- استانداردهای کیفیت هوای [۱۱۹]

سطح و میزان حد مجاز قراردادی آلوده کننده‌ها در هوای خارج که در طول زمان معین و در یک ناحیه جغرافیایی مشخص نمی‌توان از آن تجاوز نمود.

Pollutant

۲۸۱۱۲۵- آلوده کننده - آلاینده [۱۱۹]

موادی اعم از گاز، مایع یا جامد که موجب نامناسب شدن منع برای استفاده‌های ویژه می‌گردد.

Sanitation

۲۸۱۱۲۶- سالم‌سازی [۱۷۷]

حذف منشأ آلودگی‌های موجود، جلوگیری از آلودگی‌های احتمالی، اقداماتی به منظور کاهش آلودگی‌های غیر قابل اجتناب را سالم‌سازی گویند.

۲۸۱۲۰۰ - مهندسی ارزش**Value engineering****۲۸۱۲۰۱ - مهندسی ارزش [۱۷۷]**

مهندسي ارزش کاربرد سازمان یافته فون شناخته شده‌ای است که برای بررسی عملکرد یک محصول و یا خدمت مورد استفاده قرار می‌گیرد و با استفاده از فکر خلاق به منظور تأمین کارکرد موردنیاز برای تحقق اهداف طرح به طور مطمئن و با کمترین هزینه دوران عمر و با حفظ و یا ارتقای کیفیت و حفظ ایمنی و ویژگی‌های زیستمحیطی می‌باشد.

Value planning**۲۸۱۲۰۲ - برنامه‌ریزی ارزش [۱۷۷]**

برنامه‌ریزی ارزش با همان مفهوم مهندسی ارزش است که، در مرحله برنامه‌ریزی، مرحله اولیه، مرحله مفهومی و امکان‌سنجی طرح کاربرد دارد.

Value management**۲۸۱۲۰۳ - مدیریت ارزش [۱۷۷]**

با همان مفهوم مهندسی ارزش است با این تفاوت که در تمام مراحل طرح کاربرد دارد و نسبت به برنامه‌ریزی ارزش، مهندسی ارزش، تحلیل ارزش معمولاً در سطح بالاتری قرار دارد.

Value analysis**۲۸۱۲۰۴ - تحلیل ارزش [۱۷۷]**

تحلیل ارزش با همان مفهوم مهندسی ارزش است و معمولاً در مراحل بعد از طراحی و ساخت به کار می‌رود.

۲۸۱۲۰۵ - پیشنهاد تغییر به روش مهندسی ارزش [۱۷۷]**Value engineering change proposal (VECP)**

پیشنهادی که پیمانکار بر اساس شرایط قرارداد با هدف کاهش مبلغ پیمان یا هزینه دوره عمر محصول (موضوع پیمان) با استفاده از تجربه و خلاقیت و فن مهندسی ارزش به کارفرما می‌دهد.

۲۸۱۲۰۶- متدولوژی ارزش [۱۴۰]

کاربرد نظاممند فنون سازمان یافته‌ای است که کارکردهای یک محصول یا خدمت را مشخص و بهای آن کارکردها را تعیین می‌کند و در نهایت کارکردهای ضروری برای کارایی مورد نیاز را با کمترین هزینه محقق می‌سازد.

۲۸۱۲۰۷- ارزش [۱۷۷]

الف- معادل واقعی یا عادلانه هر چیز به ویژه وقتی که فروخته یا معاوضه می‌شود، قیمت مناسب آن بر حسب پول یا کالا در یک زمان مشخص. قیمت بازار، کیفیتی از یک چیز که بر طبق آن می‌توان گفت که از درجه مطلوبیت، سودمندی، منزلت، اهمیت و ... کمتر یا بیشتری برخوردار است.

ب- کمترین هزینه‌ای که توسط آن یک کارکرد را می‌توان به صورت مؤثر و قابل اطمینان و با کیفیت مشخص و کارایی که مورد نیاز بهره‌بردار است، انجام داد.

۲۸۱۲۰۸- بها [۱۷۷ و ۱۴۰]

- ارزش مادی، به ویژه هنگامی که بر حسب پول یا سایر چیزها مبادله می‌شود. کیفیتی از چیز که به آن اهمیت، ارزش و شایستگی می‌بخشد و قابل اندازه‌گیری بوده و با آن سنجیده می‌شود. مبلغی که در ازای تملک آن چیز باید پرداخت کرد.

- کمترین هزینه‌ای که به وسیله آن عملکرد مورد انتظار از یک جزء کاری یا کالایی قابل دستیابی است.

۲۸۱۲۰۹- توفان اندیشه [۱۴۵ و ۱۷۷]

- تولید دینامیکی فکر و ایده نو توسط گروهی غیر سازمان یافته است. هر فکر و پیشنهادی بدون انتقاد پذیرفته می‌شود. این فرایند در مهندسی ارزش کاربرد دارد.

- یک فرایند که در آن شرکت کنندگان در کارگاه توفان اندیشه در برابر یک مسئله تا آنجا که می‌توانند راه حل‌های ممکن را بدون هر گونه انتقاد ارائه می‌کنند.

Value index

[۱۴۲ و ۳۱] - شاخص ارزش

- شاخص ارزش عبارت است از مجموع درآمدهای حاصل از هر گزینه (ارزش کارکرد) تقسیم بر مجموع هزینه‌های آن (هزینه‌های کارکرد).

- شاخص ارزش، نشانهٔ پتانسیل اصلاح یا ارتقا برای کار مورد نظر است و برابر هزینهٔ تقسیم بر ارزش آن می‌باشد.

Value control

[۱۴۰] - کنترل ارزش

بررسی و بازنگری ارزش تخمین زده در فرایند تحلیل ارزش

Function

[۱۷۷] - کارکرد

الزامات و خواسته‌هایی است که موجب برآورده شدن نیاز و رضایت مشتری می‌شود.

Basic function

[۱۷۷] - کارکرد اصلی

الف - کارکرد اصلی بیانگر هدف اصلی یک محصول یا یک خدمت بوده و موجب تولید یا فروش آن محصول یا خدمت می‌باشد و برای مصرف کننده ضروری است و مهمترین ویژگی مصرفی هر محصول یا خدمت را شامل می‌شود.

ب - هدف اولیه یا مهمترین فعالیتی که توسط یک محصول یا خدمت انجام می‌شود. کارکرد اصلی باید همیشه محقق شود، اما ممکن است روشها و طراحی‌های مربوط به تحقق آن تغییر کند.

Secondary function

[۱۷۷] - کارکرد ثانویه

الف - کارکردی است که به منظور مقاصد دیگری (غیر از هدف) مطرح شود و به طور مستقیم با مقاصد اصلی مربوط نمی‌شود و ممکن است آنها را پشتیبانی کند یا برای زیبایی به کار رود.

ب - کارکرد ثانویه کارکردی است که کارکرد اصلی را پشتیبانی نموده و نتیجه طراحی صورت گرفته برای حصول کارکرد اصلی می‌باشد.

Cost

[۱۴۰] - هزینه

مخراج ضروری برای تولید یک محصول، خدمت، فرایند یا ساخت.

Price

[۱۴۰]- قیمت ۲۸۱۲۱۶

مقدار مقطوع و مشخصی است که از سوی استفاده کننده یا بهره‌بردار برای خرید محصول مورد مطالعه پرداخت می‌شود.

3

واژه‌های
قراردادها و شرح خدمات
(کد 300000)

۳۱۰۰۰ - قراردادهای مشاوران

Contract

[۳۱۰۱۰۱] - قرارداد [۲۲] و [۱۴۰]

- مجموعه اسناد و مدارک غیر قابل تفکیک مشخص شده در موافقنامه است، که برای انجام خدمات موضوع قرارداد، بین دو طرف مبادله می‌شود.
- قرارداد عبارت است از توافق ارادی دو طرف که در نتیجه آن رابطه جدیدی به وجود می‌آید یا رابطه حقوقی موجود را تغییر می‌دهد.

Agreement

[۳۱۰۱۰۲] - موافقنامه [۲۲]

- سندی است که در آن مشخصات اصلی قرارداد، مانند مشخصات دو طرف، موضوع، مدت، حق‌الزحمه و تعهدات دو طرف بیان شده است و باید به امضای هر دو طرف برسد.

General conditions

[۳۱۰۱۰۳] - شرایط عمومی [۱۷۷] و [۱۴۰]

- سندی است که روابط بین دو طرف قرارداد، الزامات، اختیارات، تعهدات و مسئولیتهای هر یک از دو طرف قرارداد را در حالت عمومی مشخص می‌کند و معمولاً به صورت همسان تهیه می‌شود و جزو مدارک قرارداد است.
- شرایط عمومی قرارداد عبارت است از تعهدات تبعی غیر قابل تغییر و عام حاکم بر قراردادهای خدمات مشاوره که الزامات و اختیارات هر یک از دو طرف را مشخص می‌کند.

Particular conditions of contract

[۳۱۰۱۰۴] - شرایط خصوصی قرارداد [۲۲]

- شرایط خصوصی، شرایط ویژه‌ای است که به منظور تکمیل شرایط عمومی، با توجه به وضعیت و ماهیت موضوع قرارداد تنظیم می‌شود. موارد درج شده در شرایط خصوصی، هیچ‌گاه نمی‌تواند مواد شرایط عمومی را نقض کند، یا تعهدات مالی کارفرما را افزایش دهد.

Appendix

[۳۱۰۱۰۵] - پیوست [۲۶]

- مشخصات و مدارک تکمیلی است که به منظور تکمیل مفاد موافقنامه تنظیم شده است.

Contract price**[۱۷۷]- مبلغ قرارداد ۳۱۰۲۰۱**

مبلغ درج شده در موافقنامه بابت ارائه خدمات، با احتساب مبلغ ناشی از تغییر خدمات است.

Contract period**[۲۲]- مدت اولیه قرارداد ۳۱۰۲۰۲**

مدت اولیه هر قسمت یا مرحله، مدت درج شده در موافقنامه برای آن قسمت یا مرحله است.

Exchange of contract**[۱۷۷]- مبادله قرارداد ۳۱۰۳۰۱**

عملی است که طرفین قرارداد، اسناد و مدارک قرارداد مورد توافق و امضا شده را به یکدیگر رد و بدل می‌کنند (در قراردادهای همسان خدمات مشاوره، مبادله قرارداد و ابلاغ قرارداد معادل یکدیگر در نظر گرفته شده است).

Letter of commencement**[۱۷۷]- ابلاغ قرارداد ۳۱۰۳۰۲**

ابلاغ قرارداد عبارت است از ارسال نامه رسمی کارفرما به همراه قرارداد به طرف دیگر.

Contract effectiveness**[۲۶]- نافذ شدن قرارداد ۳۱۰۳۰۳**

نافذ شدن قرارداد به معنای شروع تعهدات دو طرف است.

Standard form contract -model form contract ۳۱۰۴۰۱

قراردادی است که موافقنامه، شرایط عمومی، شرح خدمات و حق الزحمه مصوب داشته باشد.

Customized contract**[۱۷۷]- قرارداد ناهمسان ۳۱۰۴۰۲**

قرارداد ناهمسان قراردادی است که موافقنامه، شرایط عمومی، شرح خدمات یا حق الزحمه مصوب نداشته باشد و یا هر یک از مدارک مصوب یاد شده در آنها قابل استفاده نباشد.

Employer - Client**[۲۲]- کارفرما ۳۱۰۵۰۱**

شخصیتی حقوقی است که قرارداد را امضا می‌کند و انجام خدمات موضوع قرارداد را به مهندس مشاور واگذار می‌نماید. جانشینان قانونی و نمایندگان مجاز کارفرما، در حکم کارفرما هستند.

Consult engineer

[۱۷۷]-۳۱۰۵۰۲ مهندس مشاور

مهندس مشاور، شخص حقوقی یا حقیقی است که برای انجام خدمات پژوهشی، مطالعات، طراحی و ارائه خدمات فنی و نظارت بر اجرای کار، در چارچوب اختیارات تعیین شده در اسناد و مدارک قرارداد به کار گرفته می‌شود.

Time schedule

[۱۴۰]-۳۱۰۶۰۱ برنامه زمانی اجرای کار

تعیین مدت زمان انجام هر یک از فعالیتهای طرح و زمان شروع و پایان آن در ارتباط با فعالیتهای طرح به نحوی که طرح در مدت تعیین شده اجرا شود.

Master time schedule

[۲۲]-۳۱۰۶۰۲ برنامه زمانی کلی

برنامه‌ای است که تاریخ شروع و خاتمه انجام بخش‌های مختلف خدمات هر قسمت یا مرحله از قرارداد را بر حسب ماه نشان می‌دهد و در اسناد و مدارک قرارداد درج می‌شود.

Detailed time schedule

[۲۲]-۳۱۰۶۰۳ برنامه زمانی تفصیلی

برنامه‌ای است که تاریخ شروع و خاتمه هر یک از فعالیتهای درج شده در شرح خدمات را به تفصیل همراه با زمانبندی فعالیتهای جزئی و در چارچوب برنامه زمانی کلی در هر قسمت یا مرحله نشان می‌دهد.

Average monthly price

[۲۲]-۳۱۰۷۰۱ متوسط حق‌الزحمه ماهانه

متوسط حق‌الزحمه ماهانه هر قسمت یا مرحله، عبارت است از حاصل تقسیم مبلغ برآورد اولیه حق‌الزحمه آن قسمت یا مرحله، بر مدت اولیه مربوط است.

Extra services

[۱۷۷]-۳۱۰۸۰۱ خدمات اضافی

خدمات اضافی عبارت از خدماتی است که در حین انجام کار و در حد متعارف و در چارچوب موضوع قرارداد، انجام دادن آن به مشاور ابلاغ می‌شود و هزینه آن جزو مبلغ اولیه قرارداد منظور نشده است و به صورت جداگانه محاسبه و به مبلغ قرارداد اضافه می‌شود.

Retention sum (money)

[۱۷۷]-۳۱۰۹۰۱ تضمین حسن انجام کار

به منظور حصول اطمینان از حسن انجام کار، ده درصد از هر پرداخت مشاور کسر و نزد کارفرما نگهداری می‌شود. این مبلغ نگهداری شده را تضمین حسن انجام کار گویند.

Advance payment

[۳۱۱۰۰۱- پیش پرداخت]

مبلغی است که به منظور تقویت بنیه مالی مشاور، کارفرما پس از امضای قرارداد در مقابل تضمین معتبر به او پرداخت می‌کند.

Services

[۳۱۱۱۰۱- خدمات]

- عبارت است از فعالیتها و اقدامهایی که در اجرای موضوع قرارداد از سوی مهندس مشاور تعهد شده است.

- هر نوع فعالیت اقتصادی و عمده‌ای با استفاده از نیروی انسانی و وسائل کار و بدون به کارگیری مواد اولیه قابل ملاحظه انجام گیرد.

Suspension

[۳۱۱۲۰۱- تعلیق]

تعلیق قرارداد عبارت است از این که کارفرما به دلایلی از مشاور بخواهد که کار یا خدمات را برای مدت محدودی متوقف سازد.

Termination of contract

[۳۱۱۲۰۲- خاتمه دادن به قرارداد]

خاتمه دادن به قرارداد قبل از اتمام آن تحت شرایطی که در قرارداد یا قانون عمومی پیش‌بینی شده است.

- پایان دادن به قرارداد قبل از اتمام کار بنا به درخواست هر یک از طرفین قرارداد تحت شرایطی که در قرارداد پیش‌بینی شده است.

Termination of contract

[۳۱۱۲۰۳- فسخ قرارداد]

خاتمه دادن به قرارداد در اثر کوتاهی مهندس مشاور تحت شرایطی که در قرارداد مشخص شده است.

Force majeure

[۳۱۱۳۰۱- حوادث قهری]

- یک واقعه پیش‌بینی نشده و غیر قابل کنترل و یا شرایط اضطراری که اجرای تعهدات قرارداد (یا پیمان) را برای یکی از طرفین و یا هر دو طرف، غیر ممکن سازد.

- منظور از حوادث قهری حوادثی است که انجام تعهدات قراردادی را غیر ممکن سازد، بدون آن که طرفین قرارداد در ایجاد آن حادثه مؤثر بوده یا قدرت دفع آن را داشته باشند.
- حادثه‌ای است غیر قابل پیش‌بینی، غیر قابل کنترل و خارج از قوه و نفوذ طرفهای قرارداد که مانع از انجام بخشی یا تمام تعهدات آنها می‌شود.

Covenant

[۱۲۲-۳۱۱۴۰۱]

عهده‌ی که بین دو طرف در یک قرارداد بسته می‌شود.

Nonfeasance

[۱۷۷ و ۱۲۲-۳۱۱۵۰۱]

- کوتاهی در انجام دادن یک وظیفه قانونی.
- کوتاهی در انجام وظایف و تعهداتی که در قرارداد معین شده است.

Disputes in the contract

[۱۷۷-۳۱۱۶۰۱]

اختلاف در قرارداد عبارت است از این که یکی از دو طرف حقی را برای خود قائل باشد و طرف دیگر آن را قبول نداشته باشد. معمولاً اختلاف در اثر برداشتها یا تفاسیر متفاوت از مفاد قرارداد پیش می‌آید.

۳۲۰۰۰ - قراردادهای پژوهشی

Research contract

[۱۷۷] - قرارداد پژوهشی [۳۲۰۱۰۱]

قراردادی است که برای انجام دادن خدمات یا کارهای پژوهشی و تحقیقاتی مورد استفاده قرار می‌گیرد.

Research

[۱۴۰] - پژوهش (تحقیقات) [۳۲۰۲۰۱]

فعالیتهای نظام یافته و خلاق و یا بررسی‌های دقیق برای کشف موضوعات یا اطلاعات جدید با خصوصیات زیر را فعالیت پژوهشی گویند:

- ایجاد نظریه‌های جدید علمی و فنی.
- ارتقای سطح دانش علمی و فنی.
- گسترش دانش علمی و فنی.
- یافتن کاربردهای جدید برای دانش علمی و فنی موجود.

پژوهش خود به سه گروه تقسیم می‌شوند پژوهش بنیادی - پژوهش کاربردی - پژوهش توسعه‌ای.

Basic research

[۱۴۰] - پژوهش بنیادی [۳۲۰۳۰۱]

پژوهش بنیادی عبارتست از بررسی‌های اصیل و بدیع به منظور پیشبرد دانش بشری و افزایش اندوخته‌های علمی و درک بهتر پدیده‌های طبیعی، انسانی، اجتماعی و فرهنگی.

پژوهش‌های بنیادی را می‌توان به دو گروه پژوهش‌های بنیادی محض و پژوهش‌های بنیادی راهبردی تقسیم کرد.

Pure basic research

[۱۴۰] - پژوهش بنیادی محض [۳۲۰۳۰۲]

آن دسته از پژوهش‌های بنیادی است که بدون توجه به کاربردهای عملی آن و به منظور گسترش مرزهای دانش صورت می‌گیرد.

Basic strategic research	[۱۴۰] - پژوهش بنیادی راهبردی
آن دسته از پژوهش‌های بنیادی که به منظور فراهم ساختن زمینه‌های لازم برای حل مسائل جاری و آتی انجام می‌شود.	۳۲۰۳۰۳
Applied strategic research	[۱۲۴] - پژوهش کاربردی راهبردی
پژوهشی که برای درک مبانی تحقیق کاربردی در حال اجرا انجام می‌شود.	۳۲۰۳۰۴
Development research	[۱۴۰] - پژوهش توسعه‌ای (توسعه تجربی)
هر گونه فعالیت مبتنی بر دانش موجود حاصل از تحقیقات و یا تجربیات که به منظور تولید مواد، فرآورده‌ها، ابزارها، فرایندها و روش‌های جدید و یا بهبود آنها صورت گیرد.	۳۲۰۳۰۵
Applied research	[۱۲۴ و ۱۲۱ و ۱۴۳] - پژوهش کاربردی
- پژوهشی است که با هدف استفاده از دانش حاصل از تحقیق پایه برای ساختن اشیا یا خلق موقعیتهای مناسب برای پیشبرد مقاصد عملی انجام می‌شود. - پژوهشی است که برای حل مسئله‌ای خاص انجام می‌شود. در تحقیقات کاربردی از اصولی که در نتیجه تحقیقات بنیادی به دست آمده برای حل مسائل مبتلا به جامعه استفاده می‌شود. - تلاش برای استفاده از نتایج تحقیقات بنیادین و ممکن است از تحقیقات بنیادین قابل تفکیک نباشد. - تلاشی که معمولاً در پی تحقیق اولیه برای به کارگیری توانایی‌های کشفیات علمی به منظور اصلاح و پیشرفت فناوری، مواد، فرایندها، روش‌ها، ابزار و فن انجام می‌شود. تلاش برای تعالی و بهروز کردن فرایندها و روشها.	۳۲۰۳۰۶
Research and development (R&D)	[۱۲۱] - پژوهش و توسعه
فعالیتهایی که در جهت افزایش دانش فنی و علمی و کاربرد آن دانش در ایجاد کالاها و وسایل تولید جدید و بهبود کیفیت کالاها و فرایندهای تولید انجام می‌شود.	۳۲۰۴۰۱

۱۴۰- خدمات علمی و فنی [۳۲۰۵۰]

خدمات علمی و فنی عبارت است از: هر گونه فعالیت خدماتی و پشتیبانی که در تسهیل امر تحقیق و توسعه مؤثر بوده و موجب اشاعه و توسعه فرهنگ تحقیقاتی شود.

فعالیتهای عمده خدمات علمی و فنی عبارتند از:

- ۱- اطلاع‌رسانی علمی و فنی از طریق کتابخانه‌های تخصصی، مراکز اسناد و مدارک علمی و فنی و بانکهای اطلاعات علمی و فنی که با روش‌های شناخته شده انجام می‌گیرد.
- ۲- اشاعه و انتشار دانش علمی و فنی و فعالیتهای منظم برای ترجمه و تأثیف کتاب و مجلات علوم و فنون در سطح کشور.
- ۳- بررسی و مطالعات مستمر درباره پدیده‌های طبیعی از قبیل: آب‌شناسی، زمین‌شناسی، هواشناسی، زلزله‌نگاری، خاک‌شناسی، منابع طبیعی، محیط زیست، آزمایش‌های علمی که با به کارگیری روش‌ها و فنون شناخته شده انجام می‌گیرد.
- ۴- گردآوری اطلاعات و آمار درباره پدیده‌های انسانی، اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی.
- ۵- آزمایش، استاندارد کردن، کنترل کیفی که با روش‌ها و فنون شناخته شده انجام می‌گیرد.
- ۶- فعالیتهای مربوط به ثبت اختراعات.
- ۷- کمک به تأمین تجهیزات آزمایشگاهی مؤسسات پژوهشی.
- ۸- موزه‌های علمی و فنی.

۳۳۰۰۰ - قراردادهای پیمانکاران

Contract

[۳۳۰۱۰۱ - پیمان ۱۷۷ و ۱۰۵ و ۲۷ و ۱۴۰]

- مجموعه استناد و مدارک غیر قابل تفکیک است که برای انجام کار یا خدمات بین دو طرف مبالغه می‌شود.

- توافق مستند قانونی است برای تهیه کالا، اجرای عملیات یا ارائه خدمات.

- یعنی موافقتنامه پیمان، نامه پذیرش، برگ پیشنخدا مناقصه، شرایط عمومی، خواسته‌های کارفرما، جدولها، پیشنخاد (فنی) پیمانکار و هر گونه مدرک دیگری (در صورت وجود) که در متن موافقتنامه پیمان یا در نامه پذیرش درج شده باشد.

- منظور از پیمان عبارت از تعهداتی است که طرفین قرارداد طبق استناد و مدارک پیمان، جهت اجرای وظایف، مسئولیتها و تعهدات نسبت به یکدیگر به عهده می‌گیرند و این به مثابه موافقتنامه بین طرفین محسوب می‌شود.

Agreement

[۳۳۰۱۰۲ - موافقتنامه ۲۵]

موافقتنامه سندی است که مشخصات اصلی پیمان، مانند مشخصات دو طرف، موضوع، مبلغ و مدت پیمان در آن بیان شده است.

Conditions of contract

[۳۳۰۱۰۳ - شرایط پیمان ۱۷۷]

شرایط پیمان شامل شرایط عمومی و شرایط خصوصی است.

General conditions

[۳۳۰۱۰۴ - شرایط عمومی ۱۷۷ و ۲۵]

- سندی است که با جزئیات و توضیحات کامل روابط بین دو طرف پیمان و الزامات و مسئولیت هر یک از طرفین را در حالت عمومی مشخص می‌کند و معمولاً به صورت همسان تهیه می‌شود.
- متنی است که شرایط عمومی حاکم بر پیمان را تعیین می‌کند.

۳۳۰ ۱۰۵- شرایط خصوصی [۲۵]

شرایط خاصی است که به منظور تکمیل شرایط عمومی، برای پیمان، با توجه به وضعیت و ماهیت آن، تنظیم شده است. موارد درج شده در شرایط خصوصی، هیچ‌گاه نمی‌تواند مواد شرایط عمومی را نقض کند.

۳۳۰ ۲۰۱- الحقیقیه [۱۴۴]

مکمل مدارک قرارداد، شامل اضافات یا تغییراتی است که معمولاً بعد از ارسال مدارک اما قبل از پذیرش پیشنهاد توسط پیمانکار، ارسال می‌شود.

۳۳۰ ۳۰۱- نامه پذیرش [۲۷]

به معنی نامه پذیرش رسمی پیشنهاد پیمانکار است که به امضای کارفرما رسیده است و شامل توافقنامه‌های کتبی امضا شده دو طرف می‌باشد. در موقعی که چنین نامه‌ای وجود نداشته باشد، معنای نامه پذیرش، موافقتنامه پیمان و تاریخ صدور یا دریافت آن، تاریخ امضای موافقتنامه پیمان خواهد بود.

۳۳۰ ۴۰۱- برگ پیشنهاد مناقصه [۲۷]

مدرکی با همین عنوان است که توسط پیمانکار تکمیل شده و شامل پیشنهاد امضا شده پیمانکار برای انجام کارهاست.

۳۳۰ ۵۰۱- اسناد و مدارک پیمان [۲۵ و ۱۴۰]

- تمام مدارک مربوط به اجرای یک پیمان که شامل موافقتنامه، شرایط عمومی، شرایط خصوصی، برنامه زمانی کلی، فهرست بها و مقادیر کار، مشخصات فنی، استانداردهای فنی و نقشه‌های اجرایی می‌باشد. همچنین اسناد تکمیلی که حین اجرای کار به منظور اجرای پیمان به پیمانکار ابلاغ می‌شود یا بین طفین پیمان مبادله می‌گردد نیز جزو اسناد و مدارک پیمان به شمار می‌آید.

- اسناد و مدارک پیمان عبارت است از موافقتنامه بین کارفرما و پیمانکار، تعاریف، شرایط عمومی پیمان، شرایط خصوصی، مشخصات، نقشه‌ها و سایر مدارک منضم به آن.

Submittals**[۲۶] - مدارک تسلیمی پیمانکار [۳۳۰۵۰۲]**

عبارت از هر گونه نقشه، مشخصات و مدارک تهیه شده به وسیله پیمانکار از قبیل گزارش‌های پیشرفت، نقشه‌های کارگاهی، برنامه‌ریزی‌های دوره‌ای و ... است که در طول مدت پیمان تسلیم کارفرما می‌شود.

Contractor's document**[۲۷] - مدارک پیمانکار [۳۳۰۵۰۳]**

عبارت است از محاسبات، برنامه‌های کامپیوترا، سایر نرم‌افزارها، نقشه‌ها، کتابچه‌های راهنمایی، مدلها و اسناد دیگری که ماهیت فنی دارند (در صورت وجود) و بر اساس پیمان توسط پیمانکار تهیه می‌شود.

Employer's requirements**[۲۷] - خواسته‌های کارفرما [۳۳۰۵۰۴]**

اسناد و مدارکی است با همین عنوان که منضم به پیمان بوده و شامل هر گونه اصلاحیه به آنها بر اساس پیمان می‌باشد. این اسناد و مدارک تعیین کننده هدف، شرح و حدود کارها، معیارهای طراحی و سایر مبانی فنی برای کارها می‌باشد.

Contract price**[۲۵ و ۱۰۵] - مبلغ پیمان [۳۳۰۶۰۱]**

- مبلغ درج شده در موافقتنامه با احتساب مبلغ ناشی از تغییر مقادیر کار و قیمت جدید است. مبلغ پیمان هنگام مبادله پیمان، همان مبلغ درج شده در موافقتنامه است که مبلغ اولیه پیمان نامیده می‌شود.
- مبلغ قید شده در پیمان بابت اجرای کار

Provisional sum**[۲۷ و ۲۶] - مبلغ مشروط [۳۳۰۶۰۲]**

- مبلغی است که در موافقتنامه درج شده است و پرداخت آن، مشروط بر دستور کارفرما برای انجام کارها و خدمات یا خرید مصالح و تجهیزات به وسیله پیمانکار است.
- مبلغ مشروط (در صورت وجود) عبارت است از مبلغی که در پیمان برای اجرای هر قسمت از کارها یا برای تدارک تجهیزات، مصالح یا ارائه خدمات به صورت مشروط مشخص شده است.

Final contract price**[۲۵] - مبلغ نهایی پیمان [۳۳۰۶۰۳]**

مبلغ درج شده در موافقتنامه و تغییرات احتمالی است که بر اساس اسناد و مدارک پیمان، در آن ایجاد می‌شود.

Contract effectiveness

۱۳۰۷۰۱- نافذ شدن پیمان [۲۶]

به معنای شروع تعهدات دو طرف است.

Retention sum(money)

۱۳۰۸۰۱- تضمین (سپرده) حسن انجام کار [۲۷ و ۱۰۵]

- مبلغی است که از طرف کارفرما برای مدت زمان مشخصی ضبط می‌شود تا هزینه‌هایی را که در اثر اهمال پیمانکار در اجرای کامل مفاد پیمان پیش می‌آید، جبران نماید.
- به منظور حصول اطمینان از حسن انجام کار، ده درصد از هر پرداخت پیمانکار کسر و نزد کارفرما نگهداری می‌شود. این مبلغ نگهداری شده را تضمین حسن انجام کار گویند.
- عبارت است از وجود تجمعی ذخیره شده‌ای که توسط کارفرما از پرداختهای (پیمانکار) کسر و نگهداری می‌شود.

Bond

۱۳۰۸۰۲- ضمانتنامه (حسن انجام تعهدات) [۱۰۵ و ۱۷۷]

- مبلغ یا وثیقه پرداختی پیمانکار به کارفرما یا شخص ثالث به عنوان سپرده برای تضمین اتمام کار و جبران مبالغی است که پیمانکار طبق شرایط پیمان، مدیون شناخته می‌شود.
- یادآوری - ضمانتنامه بانکی می‌تواند جایگزین ضمانتنامه شود.
- ضمانتنامه‌ای است به مبلغ تعیین شده در پیمان که پیمانکار به منظور انجام تعهدات خود، پس از امضای پیمان تسلیم کارفرما می‌کند.

Bank guarantee

۱۳۰۸۰۳- ضمانتنامه بانکی [۱۷۷]

- ضمانتنامه‌ای است که بانک در مقابل شخص حقیقی یا حقوقی متعهد آن است و در مقابل ضمانتنامه ملکی به کار می‌رود.

Advance payment

۱۳۰۹۰۱- پیش‌پرداخت [۱۰۵ و ۱۷۷]

- مبلغی که کارفرما به پیمانکار پس از امضای پیمان و پیش از شروع کار یا تهیه کالا یا ارائه خدمات پرداخت می‌کند.
- مبلغی است که به منظور تقویت بنیه مالی پیمانکار، کارفرما در موعدهای مقرر در مقابل تضمین معتبر به پیمانکار پرداخت می‌کند.

Contract period [۳۳۱۰۰۱]

- مدت درج شده در موافقنامه و تغییرات احتمالی است که بر اساس پیمان در آن ایجاد می‌شود.
مدت پیمان هنگام مبادله پیمان، همان مدت درج شده در موافقنامه است که مدت اولیه پیمان نامیده می‌شود.

- مدت اولیه پیمان با احتساب تأخیرهای مجاز (تمدید مدت) خارج از قصور پیمانکار.

Time for completion [۳۳۱۰۰۲]

مدت تکمیل عبارت از مدت لازم برای تکمیل تمام یا بخشی از کارهاست (بر حسب مورد) به همان نحوی که در پیوست پیشنهاد مناقصه آمده به علاوه هر گونه تمدید (تمدید مدت تکمیل) که از تاریخ شروع محاسبه می‌شود.

Extension [۳۳۱۰۰۳]

اجازه افزایش مدت انجام کار به خاطر تأخیر ناشی از عواملی که خارج از کنترل پیمانکار باشد و یا حجم کار اضافه شده باشد.

Unit price of contract [۳۳۱۱۰۱]

نرخ پیمان در مورد هر یک از اقلام کار عبارت از بهای واحد آن قلم کار در فهرست بهای منضم به پیمان با اعمال ضریب پیمان و ضریبهای پیش‌بینی شده در فهرست‌بها و مقادیر کار است. در پیمانهایی که مشمول تعديل آحاد بها هستند، نرخ پیمان، نرخ محاسبه شده به روش پیش‌گفته، پس از اعمال تعديل آحاد بها، می‌باشد.

Supplementary of contract [۳۳۱۲۰۱]

- پیمانی است مستقل که در ادامه کار پیمان قبلی به منظور تکمیل آن منعقد می‌شود.
- متمم پیمان، پیمانی است که در ادامه پیمان قبلی برای ادامه کار مشابه منعقد می‌شود.

Sub contract [۳۳۱۳۰۱]

پیمانی است که به منظور انجام قسمتی از کار یا بخشی از خدمات توسط شخص ثالثی با پیمانکار اصلی بسته می‌شود.

Performance schedule**[۲۵] ۳۳۱۴۰۱**- برنامه زمانی اجرای کار

الف- برنامه زمانی کلی: برنامه‌ای است که در آن، زمانبندی کلی کارهای مورد پیمان بر حسب ماه، منعکس گشته و در اسناد و مدارک پیمان درج شده است.

ب- برنامه زمانی تفضیلی: برنامه‌ای است که زمانبندی فعالیتهای مختلف کارهای موضوع پیمان، به تفضیل و در چارچوب برنامه زمانی کلی، در آن آمده است.

Programming**[۵۸] ۳۳۱۴۰۲**- برنامه‌ریزی اجرایی

توالی منظم و مرتب شده‌ای از اجرای کار، رویدادها و فعالیتها، جهت نیل به مجموعه معینی از اهداف است که در آن مشخص شده که چه وقت و چگونه هر کار انجام شود و همه تصمیمهای اساسی موردنیاز در آن تعیین شده‌اند.

Estimated monthly cashflow**[۲۵] ۳۳۱۵۰۱**- متوسط کارکرد فرضی ماهانه

عبارت از حاصل تقسیم مبلغ اولیه پیمان به مدت اولیه پیمان است.

Drawings**[۱۷۷] ۳۳۱۶۰۱**- نقشه‌های اجرایی

نقشه‌ایست که اطلاعات، موقعیت و ابعاد مقاطع، قطعات و اندازه‌های لازم و جزئیات کافی همراه با جداول لازم برای سازه یا ساخت یا نصب شیئی مورد نظر را نشان می‌دهد و با آن اطلاعات می‌توان، آن سازه یا شیء را ساخت و بخشی از اسناد پیمان است.

Shop drawings**[۱۷۷] ۳۳۱۶۰۲**- نقشه‌های کارگاهی

نقشه‌های جزئیات ساخت قسمتهای مختلف تجهیزات یا قسمتهایی از کار که بر اساس نقشه‌های اجرایی و مشخصات فنی و دستورالعمل‌های سازندگان، ضمن اجرای کار به وسیله پیمانکار تهیه و پس از تأیید مشاور از این نقشه‌ها برای ساخت و نصب قطعات و یا قسمتهایی از کار استفاده می‌شود.

As built drawings**[۱۷۷] ۳۳۱۶۰۳**- نقشه‌های چونساخت

نقشه‌های کارهای انجام شده به نحوی که اجرا شده‌اند و شامل تمام نقشه‌های اجرایی، اعم از تغییر یافته یا بدون تغییر است که توسط پیمانکار تهیه و به تأیید مهندس مشاور می‌رسد.

Conceptual documents

[۲۶] ۳۳۱۷۰۱ - اسناد فنی مبنا

عبارت از مجموعه اسناد فنی، استانداردها، کدها، آینین‌نامه‌ها، مشخصات فنی، نقشه‌ها و سایر مدارک است که کار موضوع پیمان باید طبق آنها، به وسیله پیمانکار انجام شود.

Technical documents

[۱۵۰] ۳۳۱۷۰۲ - مدارک فنی

یک یا همه اطلاعات، علمی و فنی مربوط به کار اجرایی و قرارداد است. شامل طراحی‌ها، گزارش‌های فنی، عکس‌ها، نقشه‌ها، برنامه‌ها، مشخصات و نرم‌افزارهای کامپیوتری می‌باشد. خواه قابل تکثیر باشد یا نباشد.

Licenses

[۲۶ و ۱۴۴] ۳۳۱۸۰۱ - دانش فنی (لیسانس)

- یک اجازه قانونی تضمین شده برای کاربرد و یا استفاده از یک دانش کاربردی خاص می‌باشد. تمام دانش‌های کاربردی خاص، لیسانس دارند و هر مهندس یا پیمانکاری که بخواهد از آن استفاده کند باید با اجازه صاحب لیسانس باشد.

- دانش فنی، بخش‌هایی از کار است که منحصراً به نام «صاحب لیسانس» ثبت شده است.

Licensor

[۲۶] ۳۳۱۸۰۲ - صاحب لیسانس

شخصی است حقیقی یا حقوقی که صاحب فنی انحصاری، تمام یا بخشی از کار موضوع پیمان است و طبق مشخصات، فناوری و دانش فنی تمام یا بخشی از کار را تأمین می‌کند.

License agreement

[۱۵۰] ۳۳۱۸۰۳ - موافقتنامه لیسانس

عبارت از یک قرارداد که به وسیله آن صاحب لیسانس حق استفاده قانونی از لیسانس را به دیگری می‌دهد.

Site

[۲۷ و ۲۶ و ۲۵] ۳۳۱۹۰۱ - کارگاه

- محل یا محله‌ایی است که عملیات موضوع پیمان در آن اجرا می‌شود یا به منظور اجرای پیمان، با اجازه کارفرما از آن استفاده می‌کنند. کارگاهها یا کارخانه‌های تولیدی خارج از محلها و زمینهای تحویلی کارفرما، که به منظور ساخت تجهیزات یا قطعاتی که در کار نصب خواهد شد مورد استفاده قرار می‌گیرد، جزو کارگاه به شمار نمی‌آید.

- اراضی یا سایر محوطه‌هایی است که طبق اسناد و مدارک پیمان به منظور احداث کار موضوع پیمان و یا انبار و راههای دسترسی مرتبط با آنها، از سوی کارفرما به پیمانکار تحویل داده می‌شود.
- کارگاه یعنی محلهایی که کارهای دائم قرار است در آنجا اجرا شود و تجهیزات و مصالح به آنجا تحویل شود و یا هر محل دیگری که در پیمان به عنوان بخشی از کارگاه مشخص شده است.

Site manager[۲۵]-**رئیس کارگاه**

رئیس کارگاه، شخص حقیقی دارای تخصص و تجربه لازم است که پیمانکار، او را به مهندس مشاور معرفی می‌کند تا اجرای موضوع پیمان در کارگاه را سرپرستی کند.

Designer[۲۶]-**مهندس طراح**

شخصی حقیقی یا حقوقی است (با تخصص و تجربه لازم) که از طرف پیمانکار، مسئولیت انجام تمام یا بخشهایی از خدمات طراحی و مهندسی کار موضوع پیمان را به عهده دارد. مهندس طراح می‌تواند از زیرمجموعه‌های سازمانی پیمانکار و یا یک شخص ثالث طرف پیمان با وی باشد، که در هر حال پس از تأیید کارفرما، شروع به کار می‌کند.

Technical arbitrator[۲۶]-**مرجع فنی**

شخص حقیقی یا حقوقی شناخته شده و معتبر در زمینه تخصصی ویژه است که کارفرما یا مشاور کارفرما و پیمانکار، در موارد اختلاف نظر فنی و یا تعبیرهای متفاوت از اسناد و مدارک فنی، از وی استفسار می‌کنند و نظر وی برای دو طرف قطعی است.

Contractor[۲۵]-**پیمانکار**

پیمانکار شخص حقیقی یا حقوقی است که سوی دیگر امضا کننده پیمان است و اجرای موضوع پیمان را بر اساس اسناد و مدارک پیمان، به عهده گرفته است. نمایندگان و جانشینهای قانونی پیمانکار، در حکم پیمانکار می‌باشند.

Sub contractor[۲۵]-**پیمانکار جزء**

پیمانکار جزء، شخصی حقیقی یا حقوقی است که تخصص در انجام کارهای اجرایی را دارد و پیمانکار برای اجرای بخشی از عملیات موضوع پیمان، با او قرارداد می‌بندد.

Sub contractor

[۳۳۲۲۰۲- پیمانکار دست دوم [۲۶ و ۱۰۵]

- شخص حقیقی یا حقوقی است که به منظور انجام بخش یا بخش‌هایی از عملیات ساختمان و نصب و خدمات فنی مرتبط با آن در کارگاه، به وسیله پیمانکار و از طریق عقد قرارداد، به کار گمارده شده است.

- پیمانکاری است که یک پیمانکار مادر، بخشی از کارهای خود را به او واگذار کرده است.

Manufacturers

[۳۳۲۲۰۳- سازندگان [۱۷۷]

افرادی حقیقی یا حقوقی که وظیفه آنها ساخت و یا تولید وسایل، ابزار و یا تجهیزات است.

Equipments

[۳۳۲۳۰۱- تجهیزات [۲۵]

عبارت از دستگاهها و ماشین‌آلاتی است که در عملیات موضوع پیمان نصب شده و در کار باقی می‌ماند.

Plant

[۳۳۲۳۰۲- تجهیزات [۲۷]

یعنی دستگاهها، ماشین‌آلات و وسایل نقلیه‌ای که تمام یا بخشی از کارهای دائم را تشکیل دهد.

Machinery and tools

[۳۳۲۴۰۱- ماشین‌آلات و ابزار [۲۵ و ۲۷]

- عبارت از دستگاهها، تجهیزات، ماشین‌آلات، و به طور کلی، ابزارهای اجرای کار است که به منظور اجرای موضوع پیمان به صورت موقت به کار گرفته می‌شود. ماشین‌آلات و ابزار را ممکن است ماشین‌آلات نیز بنامند.

- عبارت است از تمام دستگاهها، ماشین‌آلات، وسایل نقلیه و سایر وسایل و ابزار مورد نیاز برای اجرا و تکمیل کارها و رفع نواقص. لیکن ماشین‌آلات و ابزار پیمانکار شامل کارهای موقت، ماشین‌آلات و ابزار کارفرما (در صورت وجود) تجهیزات و سایر چیزهایی که تمام یا بخشی از کارهای دائم را تشکیل می‌دهد نیست.

Construction machinery

[۳۳۲۴۰۲- ماشین‌آلات ساختمانی [۲۶]

عبارت است از تمام دستگاهها و ماشین‌آلاتی است که برای اجرا و تکمیل عملیات ساختمان و نصب لازم است، اما شامل دستگاههایی که در کار باقی می‌مانند نمی‌شود.

Mobilization

۱-۳۳۲۵۰۱- تجهیز کارگاه [۲۵]

عبارت از عملیات، اقدامها و تدارکاتی است که باید به صورت موقت برای دوره اجرا انجام شود، تا آغاز کردن و انجام دادن عملیات موضوع پیمان، طبق اسناد و مدارک پیمان، میسر شود.

Site regulation

۱-۳۳۲۶۰۱- مقررات کارگاه [۱۷۷]

مجموعه اصول و دستورات تدوین شده برای حصول ایمنی و نظم و ترتیب که در کارگاه لازم است اجرا شود.

Work

۱-۳۳۲۷۰۱- کار [۲۶ و ۲۵]

- مجموعه خدمات طراحی، مهندسی، تأمین، مصرف و به کارگیری مصالح و تجهیزات و عملیات ساختمانی و نصب و راهاندازی است، که طبق اسناد و مدارک پیمان باید تکمیل و تحويل شود.

- عبارت است از مجموعه عملیات، خدمات یا اقدامات مورد نیاز، برای آغاز کردن، انجام و پایان دادن عملیات موضوع پیمان است و شامل کارهای دائمی است که باقی خواهد ماند و به عنوان موضوع پیمان تحويل کارفرما می‌گردد، و کارهای موقتی که به منظور اجرا و نگهداری موضوع پیمان انجام می‌شود.

Permanent works

۱-۳۳۲۷۰۲- کارهای دائم [۲۷]

عبارة است از کارهای دائمی که طبق پیمان باید توسط پیمانکار اجرا شود.

Temporary works

۱-۳۳۲۷۰۳- کارهای موقت [۲۷]

عبارة از تمام کارهای موقت از هر نوع (به غیر از ماشینآلات و ابزار پیمانکار) است که در کارگاه برای اجرا و تکمیل کارهای دائم و رفع تمام نواقص ضروری می‌باشد.

Temporary works

۱-۳۳۲۸۰۱- تأسیسات موقتی [۱۱۸]

کارها و تأسیسات موقتی از هر نوع که برای تکمیل ساختمانها و تأسیسات دائم یک پروژه لازم است.

Permanent works

۱-۳۳۲۹۰۱- تأسیسات دائم [۱۱۸]

کلیه تأسیسات دائمی که برای تکمیل پروژه باید ساخته شود.

Utility

۳۳۳۰۰۱ - تأسیسات جانبی [۱۴۴]

هر گونه خدمات عمومی مانند آب، گاز، برق و تلفن می‌باشد.

Supporting buildings

۳۳۳۱۰۱ - ساختمانهای پشتیبانی [۵۱]

به ساختمانهایی گفته می‌شود که برای پشتیبانی عملیات اجرایی، مورد بهره‌برداری قرار می‌گیرند. مانند کارگاههای سرپوشیده، شامل کارگاههای تأسیساتی، آهنگری، نجاری، آرماتوربندی، باطری‌سازی، صافکاری، نقاشی، ساخت قطعات پیش‌ساخته و مانند آن، تعمیرگاههای سرپوشیده ماشین‌آلات، انبارهای سرپوشیده، انبار مواد منفجره، آزمایشگاه پیمانکار، محل استقرار ترانسفورماتورها و مولدات برق، ایستگاه سوخت رسانی و ...

Permanent structures

۳۳۳۱۰۲ - ساختمانهای دائم [۱۱۹]

هر گونه ساختمان، تأسیسات، مصالح، لوازم و تجهیزاتی که پیمانکار باید بعد از اتمام کار قرارداد در محل باقی بگذارد.

Temporary structures

۳۳۳۱۰۳ - ساختمانهای موقت [۱۷۷]

به ساختمانهایی گفته می‌شود که برای افراد مستقر در کارگاه و سرویس دادن به آنها مورد استفاده قرار می‌گیرند مانند دفاتر کار، نمازخانه، مهمانسرای، ساختمانهای مسکونی، غذاخوری، آشپزخانه، نانوایی، فروشگاه، درمانگاه، تلفنخانه، پارکینگهای سرپوشیده، کارگاهها، تعمیرگاهها، انبارها و ...

Performance bond

۳۳۳۲۰۱ - تعهد اجرا [۱۴۴]

تعهدی که اجرای طرح را مطابق قرارداد منعقده تضمین می‌کند. تعهد اجرا عمولاً با تعهد پرداخت دستمزد کارگران و پرداخت قیمت مواد و مصالح و تعهد تعمیرات همراه است.

Construction

۳۳۳۳۰۱ - عملیات ساختمان و نصب [۲۶]

عبارت از عملیات اجرایی اعم از سیویل و سازه، مکانیک، لوله‌کشی، برق، ابزار دقیق، رنگ، عایق و سایر کارهای تکمیلی مرتبط با آنها است، که در محل کارگاه به منظور احداث کار موضوع پیمان، تا مرحله پیش راهاندازی، با استفاده از مصالح و تجهیزات، به اجرا درمی‌آید.

Installation

[۱۲۴- نصب ۳۳۳۳۰۲]

برپاسازی تجهیزات برای استفاده یا خدمت‌رسانی (طبق نقشه و مشخصات).

Material

[۲۷- مصالح ۳۳۳۳۰۳]

- عبارت از مواد، اجناس و کالاهایی است که در عملیات موضوع پیمان مصرف یا نصب شده و در کار باقی می‌ماند.

- مصالح عبارت از هر چیز (به غیر از تجهیزات دائم) که قرار است تمام یا بخشی از کارهای دائم را تشکیل بدهد و شامل مصالحی است طبق پیمان (در صورت وجود) تنها تهیه آنها توسط پیمانکار انجام می‌شود.

Material and equipment tended

[۲۵- مصالح و تجهیزات پای کار ۳۳۳۳۰۴]

مصالح و تجهیزات پای کار، عبارت از مصالح و تجهیزاتی است که پیمانکار، با توجه به استناد و مدارک پیمان برای اجرای موضوع پیمان، تهیه کرده و در محل یا محلهایی از کارگاه که در طرح جانمایی تجهیز کارگاه به عنوان انبار کارگاه یا انباشت مصالح تعیین گردیده است، نگهداری و حفاظت می‌کند. مصالح و تجهیزات موجود در محل مصرف یا محل نصب نیز مصالح و تجهیزات پای کار نامیده می‌شود.

تبصره - قطعات پیش ساخته و تجهیزاتی که در اجرای موضوع پیمان، با اجازه کارفرما و زیر نظر مهندس مشاور، در کارگاهها یا کارخانه‌های تولیدی خارج از کارگاه ساخته شده است نیز در حکم مصالح و تجهیزات پای کار به شمار می‌رود.

Procurement

[۱۲۳- تدارکات ۳۳۳۴۰۱]

تدارکات کالا و خدمات، فراهم نمودن سرویسها و خدمات فردی یا گروهی لازم برای انجام فعالیتها، شامل درخواست خرید، ارزیابی پیشنهادها، سفارش خرید، پیگیری و تسریع، بازرگانی، حمل و تحویل در محل استفاده می‌باشد.

Vendor

[۲۶] - فروشنده ۳۳۳۵۰۱

تولید کننده، سازنده، تأمین کننده، توزیع کننده یا عوامل فروش است که از طریق انعقاد پیمان با پیمانکار، متعهد به تأمین اقلامی از مصالح و تجهیزات مورد نیاز اجرای کار است. تولید کنندگان، سازنده‌گان، تأمین کنندگان یا توزیع کنندگان اقلامی از مصالح و تجهیزات مورد نیاز کار فروشنده‌گان نیز، «فروشنده» نامیده می‌شوند.

Supplier

[۱۰۶] - عرضه کننده ۳۳۳۵۰۲

سازمانی که محصولی را برای مشتری فراهم می‌کند در موارد مبتنی بر قرارداد عرضه کننده را ممکن است پیمانکار بنامند. عرضه کننده ممکن است برای مثال تولید کننده، توزیع کننده، وارد کننده، مونتاژ کننده و یا سازمان خدماتی باشد.

Interim payment

[۱۰۵] - پرداخت مؤقت ۳۳۳۶۰۱

پرداختی است که در نتیجه ارزیابی مؤقت انجام می‌شود.

Cost

[۲۷] - هزینه ۳۳۳۷۰۱ و ۱۲۳

- هزینه عبارت است از تمام مخارجی که به طور معقول و متعارف توسط پیمانکار صرف می‌شود. هزینه‌های داخل و خارج از کارگاه و بالاسری را دربر می‌گیرد. - هزینه عبارت از تمام مخارجی است که پیمانکار به طور معقول و متعارف در داخل یا خارج کارگاه متحمل شده (یا خواهد شد) و شامل مخارج بالاسری و مشابه آن نیز می‌شود. لیکن شامل سود پیمانکار نمی‌گردد.

Construction cost

[۳۶] - هزینه تمام شده عملیات ۳۳۳۷۰۲

عبارة است از هزینه عملیات انجام شده برابر مجموع مبالغ صورت وضعیت قطعی و تبدیل آحاد بها.

Mechanical completion

[۲۶] - تکمیل مکانیکی ۳۳۳۸۰۱

به معنای اتمام عملیات ساختمان و نصب و پیش راهاندازی است، به نحوی که کار مورد نظر آماده راهاندازی باشد.

Precommissioning

۳۳۳۸۰۲- پیش راهاندازی [۲۶]

به تمام عملیات پس از تکمیل ساختمان و نصب، از قبیل انجام آزمایشها، بازرگانی‌ها و هر نوع کارهای تکمیلی دیگر گفته می‌شود، به نحوی که کار موضوع پیمان را آماده راهاندازی سازد.

Commissioning

۳۳۳۸۰۳- راهاندازی [۲۶]

به معنای انجام کارهای لازم برای قرار دادن موضوع پیمان در شرایط عملیاتی پس از تکمیل مکانیکی، است.

Performance test

۳۳۳۹۰۱- آزمایش عملکردی [۲۶]

مجموعه آزمایشها و رسیدگی‌هایی است که به منظور حصول اطمینان از دستیابی به شرایط تضمین شده عملکردی و میزان مصارف، پس از مرحله راهاندازی صورت می‌گیرد.

Tests on completion

۳۳۳۹۰۲- آزمایش‌های زمان تکمیل [۲۷]

به معنای آزمایش‌هایی است که در پیمان مشخص شده یا مورد توافق دو طرف پیمان قرار گرفته، یا به عنوان دستور تغییر کار که باید قبل از تحويل گرفتن کارها یا بخشی از کارها (بر حسب مورد) توسط کارفرما انجام شوند.

Tests after completion

۳۳۳۹۰۳- آزمایش‌های پس از تکمیل [۲۷]

یعنی آزمایش‌هایی (در صورت وجود) که در پیمان تصریح شده و پس از تحويل تمام یا بخشی از کارها به کارفرما (بر حسب مورد)، باید انجام شود.

Operational preparation

۳۳۴۰۰۱- آماده سازی برای بهره‌برداری [۱]

شامل تمام اقداماتی است که به موازات سایر فعالیتهای اجرایی انجام می‌شود تا بهره‌برداری به موقع و با ظرفیت پیش‌بینی شده در طراحی ممکن گردیده و همچنین نگهداری مؤثر، مطلوب و ساده‌تر طرح عملی باشد.

Statement

۳۳۴۱۰۱- صورت وضعیت [۱۷۷ و ۲۷]

- سندی که مقدار کار یا خدمات انجام شده را در مقاطع زمانی مشخص و مبلغی را که برای آنها باید پرداخت شود (بر مبنای قرارداد یا پیمان) نشان می‌دهد.

- یعنی صورت وضعیتی که پیمانکار به عنوان قسمتی از درخواست پرداخت به کارفرما ارائه می‌دهد.

Provisional statement

[۳۳۴۱۰۲ - صورت وضعیت موقت]

- مدرکی است که توسط پیمانکار به طور ادواری در ضمن کار تنظیم شده و طی آن بولهای مورد مطالبه وی بر اساس مجموع کارها و مصالح ثبت شده (پای کار) در تاریخ مشخص درخواست می‌شود.
- صورت میزان کارهای انجام شده از شروع کار تا تاریخ مورد نظر و مصالح پای کار که بر اساس فهرست‌بها یا جدول درصد پرداختهای منضم به پیمان و سایر پرداختها بر اساس پیمان، مبلغ آن محاسبه و مبنای پرداخت مطالبات پیمانکار می‌باشد. صورت وضعیت موقت معمولاً به صورت ماهانه تهیه می‌شود.

Final statement

[۳۳۴۱۰۳ - صورت وضعیت قطعی]

صورت مقادیر کارهای انجام شده که بعد از اتمام کار با دقت و همراه با مستندات لازم و بر مبنای اسناد و مدارک پیمان تهیه می‌شود و این صورت وضعیت به تنها‌ی قاطع است و مأخذ تسویه حساب قرار می‌گیرد.

Executed work sum

[۳۳۴۱۰۴ - مبلغ کارکرد صورت وضعیت]

تفاوت صورت وضعیت مورد نظر با صورت وضعیت قبلی برای هر فصل از فهرست بهای منضم به پیمان

Demobilization

[۳۳۴۱۰۵ - برچیدن کارگاه]

عبارت از جمع‌آوری مصالح، تجهیزات، تأسیسات و ساختمانهای موقت، خارج کردن مواد زاید، مصالح، تجهیزات، ماشین‌آلات و دیگر تدارکات پیمانکار از کارگاه و تسطیح و تمیز کردن محلهای تحويلی کارفرما می‌باشد.

Handover

[۳۳۴۲۰۱ - تحويل و تحول]

فرایند تحويل پس از پایان کار به کارفرما در کارگاه است که با شرط یا بدون شرط انجام می‌شود.

Provisional taking over

[۳۳۴۲۰۲ - تحويل موقت]

فرایندی است که پس از تکمیل عملیات موضوع پیمان با حضور هیئت تحويل موقت (متشكل از نماینده کارفرما، نماینده مشاور و نماینده پیمانکار) ضمن بازدید از کار انجام شده، آزمایشها را که برای

تحویل کار لازم است انجام داده و در صورتی که عیب و نقصی که مانع از بهره‌برداری باشد مشاهده نکنند کار برای بهره‌برداری طی صورت مجلس تحویل کارفرما می‌شود.

Final taking over

[۱۷۷]- تحویل قطعی

تحویل قطعی فرایندی است که در پایان دوره تضمین، هیئت تحویل (متشكل از نماینده کارفرما، نماینده مشاور و نماینده بیمانکار) از کار انجام شده بازدید کرده و در صورتی که عیب و نقصی که ناشی از کار پیمانکار باشد، مشاهده نکنند، این موضوع صورت مجلس شده و کار به طور قطعی تحویل کارفرما می‌شود.

Defects liability

[۱۰۵]- مسئولیت رفع نواقص

تعهدی است که به موجب آن پیمانکار ملزم می‌شود در مدت زمان معینی پس از تحویل کار هر عیب و کمبودی را که کارفرما و یا نماینده او اعلام می‌دارد ترمیم کند.

Remedying defect period

[۲۷ و ۱۷۷]- دوره رفع نقص

- دوره زمانی تعیین شده در پیمان است، که طی آن پیمانکار مسئول رفع هر نوع عیب و نقص در کارهایی که در تعهد اوست می‌باشد.
- دوره رفع نقص به معنای مدت زمانی است که برای اعلام نواقص تمام یا بخشی از کارها (برحسب مورد) که در پیمان مشخص شده است.

Defects remedy certificate

[۲۶ و ۱۰۵]- گواهی رفع نقص

- عبارت از گواهی تأیید رفع نواقص احتمالی موجود در کارها به هنگام تحویل موقت است. (پس از بازدید کامل کارها و نبودن اشکال اساسی).
- مدرکی است که پس از انقضای دوره مسئولیت رفع نواقص صادر شده و گواهی می‌کند که نواقص ترمیم شده‌اند.

Guarantee period

[۱۷۷]- دوره تضمین

دوره‌ای است که از تاریخ تحویل موقت یا پس از رفع نقص (در صورتی که رفع نقص پس از مهلت تعیین شده انجام شده باشد) شروع می‌شود و تا زمانی که در پیمان پیش‌بینی شده است ادامه دارد. در

این دوره هزینه تعمیرات و جبران خسارت‌های احتمالی ناشی از نقص کار پیمانکار (ولو در حال بهره‌برداری) به عهده پیمانکار است.

Defect

[۱۰۷-۳۳۴۳۰۵] عیب

برآورده نشدن یک الزام و یا خواسته در رابطه با کاربرد مورد نظر یا کاربرد مشخص شده.

یادآوری ۱- تمایز میان مفاهیم عیب و عدم انطباق حائز اهمیت است زیرا که متضمن عواقب حقوقی، به ویژه در مورد مسائل مربوط به مسئولیت در قبال محصول می‌باشد. بنابر این اصطلاح «عیب» را بایستی با نهایت احتیاط به کار برداشت.

یادآوری ۲- کاربرد مورد نظر به نحوی که مورد نظر مشتری باشد می‌تواند تحت تأثیر اطلاعاتی که تأمین کننده ارائه می‌کند از قبیل دستورالعمل به کارگیری یا نگهداری قرار گیرد.

Defect

[۱۰۵-۳۳۴۳۰۶] نقص

عدم تطابق یکی از اقلام با الزامات مشخص شده می‌باشد.

Rectification of defect-remedyng defect

[۱۷۷-۳۳۴۳۰۷] رفع نقص

رفع نقص عبارت است از شناسایی ضعف، عیب و یا نارسانی در کارها و برطرف کردن آنها.

Repair

[۱۰۸-۳۳۴۳۰۸] تعمیر

اقدامی که در مورد یک محصول نامنطبق باید انجام گیرد تا برای کاربرد مورد نظر قابل قبول شود.

یادآوری ۱- تعمیر شامل اقدامی جبرانی هم می‌شود که بر روی محصولی که زمانی منطبق بوده است، انجام می‌گیرد تا بتوان آن را برای استفاده به وضعيت اولیه خود بازگرداند، مثلاً به عنوان بخشی از فعالیتهای نگهداری و تعمیر.

یادآوری ۲- برخلاف بازکاری تعمیر ممکن است بر بخشی از محصول نامنطبق اثر بگذارد یا آن را تغییر دهد.

Reconditioning

[۱۲۴-۳۳۴۳۰۹] ترمیم

بازسازی یک شیء برای رسیدن به شرایط مطلوب.

۱۳۳۴۴۰۱- قیمت جدید [۱۷۷]

اگر کارهایی به پیمانکار برای انجام دادن ابلاغ شود که قیمت آن در اسناد و مدارک پیمان وجود نداشته باشد پیمانکار قیمت پیشنهادی خود را همراه با تجزیه بهای آن به کارفرما اعلام می‌کند و پس از تأیید کارفرما ملاک عمل قرار می‌گیرد این قیمت را قیمت جدید گویند.

۱۳۳۴۴۰۲- کارهای جدید [۳۷]

کارهایی که پس از انعقاد پیمان در حین اجرای عملیات و در چارچوب موضوع پیمان به پیمانکار ابلاغ شود و برای آنها قیمت و مقدار در فهرست بهای منضم به پیمان، پیش‌بینی نشده است.

۱۳۳۴۵۰۱- دستور کار [۱۰۵]

خواسته کارفرما یا نماینده‌ی در مورد اجرای پیمان که به پیمانکار کتاباً اعلام یا ابلاغ می‌شود.

۱۳۳۴۵۰۲- دستور تغییر کار [۱۴۳ و ۲۶]

- سندی است که افزایش، کاهش و یا تغییر کار و تغییرات در مدت و مبلغ پیمان ناشی از آنها، در آن درج شده است و به امضای کارفرما و پیمانکار می‌رسد.
- دستور کتبی یکطرفه، امضا شده نماینده کارفرما به پیمانکار برای انجام تغییرات در حدی که در پیمان آمده می‌باشد و هر گاه در پیمان نیامده باشد، نیاز به موافقت پیمانکار دارد.

۱۳۳۴۶۰۱- تغییر (مقادیر) کار [۱۴۴ و ۱۷۷]

- تغییر کارهای پژوهه با دستور کارفرما یا مهندس مشاور با توجه به شرایط پیمان انجام می‌شود، اگر تغییرات در حدود دامنه کار باشد با دستور تغییر کار که به وسیله مشاور یا کارفرما داده می‌شود پیمانکار آن را انجام می‌دهد ولی اگر خارج از آن باشد توافق پیمانکار هم برای انجام آن لازم است.
- ضمن اجرای کار ممکن است مقادیر درج شده در منضمهای پیمان تغییر کند. تغییر مقادیر به وسیله مهندس مشاور محاسبه و پس از تصویب کارفرما ابلاغ می‌شود و پیمانکار موظف به اجرای آن با نرخ پیمان است به شرط آن که در چارچوب پیمان بوده و از ۲۵ درصد مبلغ اولیه پیمان بیشتر نباشد.

Termination of contract

[۱۷۷]- فسخ پیمان [۳۳۴۷۰۱]

فسخ پیمان عبارت است از خاتمه دادن به پیمان در اثر کوتاهی پیمانکار (مانند تأخیر در شروع کار، تأخیر در انجام دادن کار و یا عدم اجرای دستورات مهندس مشاور) که شرایط و جزئیات آن در شرایط عمومی پیمان مشخص شده است.

Termination of contract

[۱۷۷ و ۱۰۵]- خاتمه دادن به پیمان [۳۳۴۷۰۲]

- خاتمه دادن به پیمان قبل از اتمام آن تحت شرایطی که در پیمان یا قانون عمومی پیش‌بینی شده است.

- پایان دادن به پیمان قبل از اتمام کار بنا به درخواست کارفرما و یا به درخواست پیمانکار در مواردی که در شرایط عمومی یا سایر مدارک قرارداد چنین اختیاری به کارفرما و پیمانکار داده شده باشد.

Suspension of work

[۱۷۷]- تعليق پیمان [۳۳۴۷۰۳]

عبارة است از اینکه کارفرما به دلایلی از پیمانکار بخواهد که کار یا خدمات را برای مدت محدودی و حداقل سه ماه متوقف سازد.

Construction

[۱۷۷]- کار اجرایی [۳۳۴۷۰۴]

عبارة است از فعالیتهای مربوط به اجرای کار در محل کارگاه بر اساس نقشه و مشخصات فنی پروژه از زمان تحويل کارگاه تا مرحله راهاندازی و تحويل پروژه به بهره‌بردار.

Disputes in the contract

[۱۷۷]- اختلاف در پیمان [۳۳۴۸۰۱]

اختلاف در پیمان عبارت است از این که یکی از طرفین حق را برای خود قائل باشد و طرف دیگر آن را قبول نداشته باشد. معمولاً اختلاف در اثر برداشتها یا تفاسیر متفاوت از مفاد پیمان پیش می‌آید.

Claim

[۱۷۷]- ادعا [۳۳۴۸۰۲]

الف- مطالبه پیمانکار برای پرداخت اضافی، مطالبه خسارت در مقابل نقض پیمان، تمدید زمان اجرای کار و یا خواسته دیگر که به اعتقاد وی بر اساس پیمان استحقاق آن را دارد.

ب- درخواستی که معمولاً برای افزایش دریافت یا تمدید زمان اجرا به وسیله پیمانکار انجام می‌شود.

Protest

[۹۶ و ۱۴۳]-اعتراض [۳۳۴۸۰۳]

- درخواست کتبی یکی از طرفین ذی نفع برای مطرح کردن حق یا مطالباتی که طبق قرارداد یا برای انجام دادن خدمات، خود را محق به دریافت آن می دارد و به وسیله نماینده وی اعلام می شود.
- اعتراض در لغت به معنی منع و جلوی کسی یا چیزی را گرفتن است. فرهنگستان لغت واخواهی را به جای آن نهاده است.

Notice

[۱۷۷]-اخطر [۳۳۴۸۰۴]

اخطر عبارت است از یادآوری، آگاهی دادن و یا تذکر درباره یک موضوع یا یک امر خلاف یا قصور در کار.

Delay

[۱۷۷]-تأخير [۳۳۴۹۰۱]

تأخير عبارت است از دیر کرد و یا انجام کار و یا فعالیت دیرتر از زمان پیش‌بینی شده در برنامه یا قرارداد.

Allowable delay

[۳۷]-تأخير مجاز [۳۳۴۹۰۲]

آن بخش از تطویل مدت پیمان که خارج از قصور پیمانکار باشد.

Disallowed delay

[۳۷]-تأخير غير مجاز [۳۳۴۹۰۳]

آن بخشی از تطویل مدت پیمان که ناشی از قصور پیمانکار باشد.

Delay indemnity

[۱۷۷]-خسارت تأخیر کار [۳۳۵۰۰۱]

خسارت تأخیر کار، عبارت است از مبلغی که بابت تأخیر در اجرای کار که ناشی از قصور پیمانکار باشد از پیمانکار طبق قرارداد دریافت و یا از صورت وضعیت وی کسر می شود.

Unforeseeable

[۲۷]-غير قابل پیش‌بینی [۳۳۵۱۰۱]

به معنای مواردی است که به طور منطقی توسط یک پیمانکار با تجربه در زمان تسلیم پیشنهاد قابل پیش‌بینی نیست.

Arbitration

۳۳۵۲۰۱ - داوری (حل اختلاف در پیمان) [۱۰۵ و ۱۴۴]

- روش حل اختلاف که طرفین دعوی، یک نفر یا یک گروه سه نفری را به عنوان حکم تعیین می‌کنند تا برای اختلافات فی‌مابین نظر بدهند و آن نظر مورد قبول طرفین باشد. و نظرات حکم باید بر مبنای قانون، مدارک و مستندات، مشاهدات و گواهی‌ها باشد و نظر داوری معمولاً مورد قبول یا استناد محاکم قرار می‌گیرد.
- روش حل اختلاف خارج از دادگاهها توسط یک یا چند نفر است که معمولاً به وسیله طرفهای ذی‌نفع انتخاب می‌شوند.

۳۴۰۰۰ - شرح خدمات

۳۴۰۱۰ - طبقه‌بندی خدمات

Terms of reference- scope of services [۱۷۷ و ۱۲۹] - شرح خدمات

- مجموعه ریز خدماتی است که انجام آنها برای رسیدن به اهداف تعیین شده در زمینه‌های مطالعاتی، طراحی، اجرایی و بهره‌برداری ضروری بوده و متناسب با نیاز پروژه تمامی یا قسمتهایی از فهرست خدمات را شامل می‌شود. بدیهی است، شرح خدمات جنبه قراردادی و حقوقی دارد.
- مجموعه ریز خدمات و فعالیتها و تکالیفی است که برای انجام دادن خدمات مشاوره برای گروهی از کارها در یک زمینه کاری که به صورت همسان تهیه می‌شود و برای پروژه در آن زمینه کاری عیناً مورد استفاده قرار می‌گیرد. شرح خدمات جنبه حقوقی دارد و جزو اسناد و مدارک قرارداد خدمات مشاوره است.

List of services [۱۷۷ و ۱۲۹] - فهرست خدمات

- مجموعه خدمات مربوط به هر یک از زمینه‌های کاری است که شرح خدمات هر پروژه بر اساس آن تهیه می‌گردد.
- مجموعه ریز خدمات مربوط به یک زمینه کاری می‌باشد. یعنی یک طرح را در کلی‌ترین حالت ممکن در نظر گرفته و مجموعه ریز خدماتی که برای مراحل مختلف آن طرح (مطالعات، طراحی، اجرا و بهره‌برداری) لازم است، به طور کامل تهیه می‌شود. این مجموعه، فهرست خدمات نامیده می‌شود. شرح خدمات با توجه به نیاز آن طرح خاص از این فهرست خدمات استخراج می‌شود.

Detail of services -Checklist of services [۱۲۹] - جزئیات فهرست خدمات

- به مجموعه جزئیات و روشهای ضروری انجام کار خدمات مندرج در فهرست خدمات اطلاع می‌شود که بر اساس آن می‌توان خدمات انجام شده را کنترل نمود.

Services**[۱۷۷] - خدمات [۳۴۰۱۰۴]**

عبارت است از فعالیتها و اقداماتی که در اجرای موضوع قرارداد از سوی مهندس مشاور تعهد شده است.

Phase**[۱۰۵] - فاز (مرحله)**

بخشی از کار است که از تقسیم بروزه یا پیمان بر اساس توافق مشخص حاصل می‌شود.

Phase, part**[۲۲] - مرحله، قسمت [۳۴۰۱۰۶]**

بخش تفکیک شده‌ای از شرح خدمات است که تحت این عنوان، با مدت و حق‌الزحمه معین، در قرارداد مشخص شده است. در صورت لزوم، هر مرحله می‌تواند به چند قسمت جداگانه با حق‌الزحمه مشخص، طبق شرح خدمات تقسیم شود.

Industrial project**[۵] - طرح صنعتی [۳۴۰۱۰۷]**

منظور از طرح (پروژه صنعتی)، طرح یا پروژه‌ای است که برای تبدیل انرژی و بهره‌برداری از آن، فناوری ابزارآلات و ماشینها، اندازه‌گیری و کنترل، فناوری استخراج و تبدیل مواد خام و فرایندهای تولید صنعتی در صنایع مختلف، مانند: صنایع نفت و گاز و پتروشیمی، مخابرات و الکترونیک، صنایع فلزی، صنایع کانی، صنایع سنگین، صنایع شیمیایی، صنایع نساجی، صنایع سلولزی، تولید نیرو، تولید وسایل حمل و نقل، کارخانه‌های تولید تجهیزات اندازه‌گیری و وسایل آزمایشگاهی، تولید ماشینها و تأسیسات صنعتی جانبی آنها، اجرا می‌گردد.

Civil project -non industrial project**[۱۷۷] - طرح غیر صنعتی [۳۴۰۱۰۸]**

طرحهایی غیر از طرحهای صنعتی مانند انواع راهها و سدها، شبکه‌های آبیاری و زهکشی و انواع ساختمانهای غیر صنعتی است.

۳۴۰۲۰۰ - مطالعات و طراحی

Basic study and research

[۱] - ۳۴۰۲۰۱ - مطالعات بنیادی و تحقیقاتی

مطالعاتی است که نتایج حاصل از آنها منجر به تصمیم‌گیری کلی در مورد برنامه‌ها و شناخت طرحها و مدیریت آنها می‌شود یا دستاوردهای علمی نظیر معیارها و استانداردهای فنی یا اطلاعات پایه را نتیجه می‌دهد.

Studies and design

[۱۷۷] - ۳۴۰۲۰۲ - مطالعات و طراحی

مطالعات و طراحی شامل مراحل شناسایی، توجیهی و طراحی تفضیلی است.

Prefeasibility and feasibility study

[۱] - ۳۴۰۲۰۳ - تهیه طرح

عبارت است از انجام تحقیق، بررسی، مطالعه و طراحی مورد لزوم برای شناسایی، توجیه فنی، اقتصادی، اجتماعی و زیستمحیطی و به طور کلی فعالیتهایی که منجر به پذیرش یا رد طرح (به معنای توصیه به سرمایه‌گذاری یا عدم سرمایه‌گذاری در طرح) می‌شود و نیز اقداماتی که به منظور برنامه‌ریزی، ساماندهی، هدایت و راهبری و مراقبت و کنترل بر فعالیتهای فوق انجام می‌گیرد.

Reconnaissance phase

[۱۷۷] - ۳۴۰۲۰۴ - مرحله مطالعات شناسایی

مرحله مطالعات شناسایی شامل شناخت اجزای تشکیل دهنده طرح، امکانات فنی اجرایی، مطرح کردن ایده‌های مختلف و تبدیل آن به طرح، بررسی نیازها و بازاریابی.

مطالعات شناسایی بیشتر در جهت نیاز به انجام یا عدم انجام مطالعات بیشتر و تشخیص محدودیتهای فیزیکی، مشخصات کلی - محل طرح - حدود سرمایه‌گذاری یک طرح و همچنین امکان اجرا و یا عدم امکان اجرای طرح و گزینه‌های مختلف مورد بررسی قرار می‌گیرد و عموماً با استفاده از اطلاعات موجود و کارهای دفتری، گزارش این مرحله تهیه می‌شود.

مطالعات این مرحله باید پاسخگوی سئوالات زیر باشد.

گزینه‌های قابل اجرا کدامند؟

آیا ادامه مطالعات در مرحله بعدی قابل توجیه است؟

چه نوع مطالعات اضافی مورد نیاز است؟

برآورد هزینه و ظرفیت و بازده تقریبی طرح چقدر است؟

Feasibility phase

[۳۴۰۲۰۵] - مرحله توجیهی (مرحله یک)

مرحله توجیهی به مرحله‌ای اطلاق می‌گردد که در آن با انجام مطالعات لازم و با جزئیات کافی، گزینه‌های پیشنهادی مورد بررسی قرار می‌گیرد و گزینه برتر بر پایه بررسی‌ها و محاسبات انجام شده و توجیه فنی، اقتصادی، اجتماعی و زیستمحیطی معرفی می‌شود، و طراحی و تهیه نقشه‌های لازم در حد این مرحله و تحلیلها جهت تأیید توجیه‌پذیری طرح و دستیابی به برآوردهای قابل قبول هزینه‌های طرح انجام می‌شود.

نتیجه این مرحله باید پاسخگوی سوالات زیر باشد.

آیا طرح ارزش اجرایی دارد؟

در صورت داشتن ارزش اجرایی چه گزینه‌هایی مناسب است؟

گزینه برتر (بهینه) از بین گزینه‌های مناسب کدامست؟

برآورد هزینه‌ها و حجم سرمایه‌گذاری چقدر است؟

Reconnaissance studies

[۳۴۰۲۰۶] - مطالعات شناسایی

گردآوری تمام داده‌ها و نتایج کارهای انجام شده در مورد طرحی در منطقه مورد مطالعه و در صورت نیاز انجام کارهای صحراوی به کمترین مقدار ممکن و در کمترین مدت برای مطالعات تفصیلی (بررسی امکانات و محدودیتها، بررسی امکان اجرای طرح و برآورد تقریبی هزینه اجرا).

Feasibility studies

[۳۴۰۲۰۷] - مطالعات امکان سنجی

بررسی فنی و اقتصادی مقدماتی طرحهای توسعه که در برگیرنده میزان هزینه‌ها، درآمدها و سودآوری طرح و امكان اجرای آن است و به تصمیم‌گیری جهت ادامه یا قطع مطالعات مراحل بعدی طرح می‌انجامد.

Conceptual studies

[۳۴۰۲۰۸] - مطالعات طراحی مفهومی

مطالعاتی که بر اساس داده‌های اصلی طرح انجام می‌شود و سیمای کلی طرح را ترسیم می‌کند.

Design

[۱۴۴]- طراحی [۳۴۰۲۰۹]

فرایند ترکیب ایده‌ها با نیازها و ارائه آن به صورت شماتیک یا نقشه همراه با مشخصات و دستورالعملهای لازم به منظور اجرای آن.

Conceptual design

[۵۸]- طراحی مفهومی [۳۴۰۲۱۰]

بخشی از فرایند طراحی است که در آن فرایندهای اصلی و کارکرد سیستمهای عمدۀ تشکیل دهنده طرح، تعیین می‌شود. در این فرایند ممکن است بیش از یک گزینه برای برآورده ساختن اهداف طرح ارائه گردد.

Basic engineering

[۱۸]- طراحی بنیادی یا مهندسی پایه [۳۴۰۲۱۱]

طراحی که بر اساس نتیجه طراحی مفهومی، با بررسیهای کامل و انجام محاسبات دقیق مهندسی انجام می‌شود، و مشخصات عناصر اصلی طرح را تعیین می‌کند.

Basic design

[۵۸]- طراحی اولیه (پایه) [۳۴۰۲۱۲]

بخشی از فرایند طراحی است که در آن ساختارهای اصلی طرح بر اساس گزینه برتر در مرحله طراحی مفهومی تعیین می‌گردد. در این مرحله، فرایندها به روشنی تعیین و کارکردهای اصلی تمامی سیستمهای و سازه‌های تشکیل دهنده طرح مشخص می‌شود.

Detail engineering

[۱۸]- مهندسی تفصیلی [۳۴۰۲۱۳]

مهندسي تفصيلی، که بر مبنای مهندسی پایه، انجام می‌شود و جزئیات اجرایی در بخش‌های مختلف اعم از خرید و ساخت تجهیزات و کالا، مدارک لازم برای عملیات ساختمان و نصب و راهاندازی و ... را تهیه می‌کند.

Detail design

[۱۷۷ و ۵۸]- طراحی تفصیلی [۳۴۰۲۱۴]

- فرایند طراحی و محاسبات و تهیه نقشه‌های لازم در مقیاس مناسب و با جزئیات کافی به نحوی که اجرای آن با ابهام یا مشکلی مواجه نشود و همچنین ویژگی مواد و روش ساخت برای هریک از اجزای تشکیل دهنده طرح و مشخصات فنی آنها نیز تعیین می‌گردد.

- فرایند طراحی که در آن اطلاعات لازم در مورد جزئیات ساختار طرح فراهم می‌گردد. در این طراحی شکلها، ابعاد و رواداری‌ها دقیقاً مشخص می‌شود و ویژگی‌های مواد و روش ساخت برای هر یک از اجزای تشکیل دهنده طرح تعیین می‌گردد.

Scope of work

[۱۴۴]-**دامنه کار**

واژه‌ای قراردادی که محدوده یا گستره کار از جمله محل، هندسه طرح، مجموعه فعالیتها، توسعه یا اصلاح تجهیزات را طبق قرارداد مشخص می‌کند.

Salient features of a project

[۱۱۹]-**مشخصات طرح**

اطلاعات مهم یک طرح به طور مختصر که مشخص کننده نوع، اهمیت، ویژگی‌ها و هدف آن باشد.

Project geographical area(position)

[۵۸]-**محل جغرافیایی طرح**

محدوده جغرافیایی، در حد شهر و یا روستا که ساختگاه طرح در آن واقع است.

Geographic region

[۵۸]-**منطقه طرح**

محدوده جغرافیایی، در حد استان که محل جغرافیایی طرح در آن واقع است.

Work environment

[۱۰۷]-**محیط کار**

مجموعه‌ای از شرایط که کار تحت آن شرایط انجام می‌گیرد.

یادآوری - شرایط شامل عوامل فیزیکی، اجتماعی، روانشناختی و زیستمحیطی است. (مانند دما،

نحوه ارزشیابی و پذیرش، مهندسی، عوامل انسانی و ترکیب مواد موجود در هوا)

Climate

[۱۴۷]-**اقلیم**

شرایط آب و هوای یک منطقه در یک دوره چند ساله

Climatology

[۱۱۹]-**اقلیم شناسی**

بخشی از علوم که از آب و هوای یک محل معین و در یک دوره زمانی مشخص گفتگو می‌نماید، همچنین روابط آماری، مقادیر میانگین، مقادیر نرمال، بسامدها، تغییرات و چگونگی پخش پدیده‌های آب و هوا را بررسی می‌کند.

Meteorology

[۱۲۰-۳۴۰۲۲۲] هواشناسی

علمی که جو زمین (نبوار) و پدیده‌های درون آن را مطالعه و سیر تحول آنها بررسی می‌کند.

Ecology

[۱۷۷-۳۴۰۲۲۳] اکولوژی (بوم شناسی)

علمی است که درباره رابطه بین گیاهان و موجودات زنده و ارتباط آنها با محیط زیستشان بحث می‌کند.

Ecosystem

[۱۱۹-۳۴۰۲۲۴] اکوسیستم

- الف- مجموعه‌ای از موجودات زنده و یا غیر زنده با تأثیرات متقابل روی یکدیگر و محیط زیست.
- ب- زیستگاهی طبیعی شامل اجزای زنده و غیر زنده که بر روی یکدیگر اثر متقابل داشته و با تغییراتی که در مواد به وجود می‌آورند، موجبات تجمع موجودات زنده با خصوصیت‌های ویژه را فراهم می‌سازند.

Environmental conditions

[۵۸-۳۴۰۲۲۵] شرایط محیطی

شرایط فیزیکی، شیمیایی یا بیولوژیکی محیط خارج است که سیستم در زمانهای معینی، در معرض آنها قرار می‌گیرد، شرایط محیطی، معمولاً شامل شرایط محیط طبیعی و شرایط محیطی ایجاد شده توسط خود سیستم یا عوامل خارجی می‌باشد.

Environmental factors

[۵۸-۳۴۰۲۲۶] عوامل محیطی

عوامل فیزیکی، شیمیایی یا بیولوژیکی نظیر دما، ارتفاع و ... که به تنها یا در ترکیب با یکدیگر بر یک سیستم تأثیر می‌گذارند و شرایط محیطی را به وجود می‌آورند، عوامل محیطی خوانده می‌شود.

Drawing

[۱۰۵ و ۱۷۷-۳۴۰۲۲۷] نقشه

- عبارتست از اطلاعاتی که به صورت ترسیمی و با ابعاد و اندازه‌های مشخص و جزئیات لازم ارائه شده و ممکن است دارای حاشیه‌نویسی نیز باشد.
- اطلاعات ارائه شده به صورت ترسیمی است که ممکن است حاوی حاشیه‌نویسی نیز باشد.

Site

[۵۸ و ۱۴۴]- ساختگاه

- محل استقرار قسمتهای مختلف طرح را ساختگاه گویند و این محل معمولاً با نقشه‌برداری تعیین حدود و با محدوده عملیات ساختمانی مشخص می‌شود.

- مکان یا مسیر دقیق اجرای طرح.

Layout

[۱۷۷]- جانمایی

الف- شکل قرار گرفتن قسمتهای مختلف یک طرح و فضاهای بین آنها را با توجه به شرایط طرح در نظر گرفتن ارتباط مطلوب، امکان دسترسی و استفاده بهینه از آنها را نشان می‌دهد.

ب- نقشه‌ای که در آن آرایش تجهیزات و فضا و ترتیب استقرار آنها نشان داده شده است.

Process

[۱۰۸ و ۳۴۰۲۳۰]- فرایند

- مجموعه فعالیتهای مرتبط به هم یا متعامل که دروندادها را به بروندادها تبدیل می‌کند.

یادآوری ۱- دروندادهای یک فرایند عموماً بروندادهای سایر فرایندها هستند.

یادآوری ۲- فرایندها در یک سازمان عموماً برنامه‌ریزی می‌شوند و تحت شرایط کنترل شده به اجراء می‌آیند تا ارزش افزوده حاصل گردد.

یادآوری ۳- فرایندی که انطباق محصول حاصل از آن را نتوان به سهولت یا به طور اقتصادی مورد تصدیق قرار داد، غالباً «فرایند ویژه» می‌نامند.

- سیستم یا رشتهدی از عملیات که به طور پیوسته یا منظم به شیوه‌ای از پیش معین یا طرح‌ریزی شده برای رسیدن به نتیجه‌ای مطلوب انجام می‌شود.

Project justification

[۱۱۹ و ۳۴۰۲۳۱]- توجیه طرح

- امکان اجرای طرح از لحاظ فنی یا دیگر جنبه‌های زیر:

- ۱- ملاحظات اقتصادی و مالی
- ۲- ملاحظات سیاسی
- ۳- ملاحظات دفاعی
- ۴- از نقطه نظر ملی

۵- از نقطه نظر منطقه‌ای

- اطمینان از اینکه برای رفع نیاز جامعه تمام گزینه‌های مختلف مورد مطالعه قرار گرفته و از میان آنها بهترین گزینه مشخص شده است از این رو انتخاب و اجرای طرح از نظر جامعه سودمند و خردمندانه است.

Economic feasibility

۳۴۰۲۳۲- توجیه اقتصادی [۱۱۹]

بررسی طرح پیشنهادی به منظور اطمینان از این که درآمدهای پیش‌بینی شده بیشتر از هزینه‌های برآورد شده است.

Environmental feasibility

۳۴۰۲۳۳- توجیه زیستمحیطی [۱۷۷]

قسمتی از مطالعات امکان‌پذیری اجرای یک طرح که آثار اجرا و بهره‌برداری از طرح را بر محیط طبیعی ناحیه یا منطقه از لحاظ تعادل اکولوژیک و حفظ محیط زیست مورد بررسی قرار می‌دهد.

Life cycle cost

۳۴۰۲۳۴- هزینه طول عمر [۱۴۰]

الف- مجموع تمام هزینه‌های مطالعات و طراحی، خرید، اجرا، بهره‌برداری و نگهداری طی یک دوره زمانی مشخص (طول عمر طرح) است.

ب- مجموع هزینه‌های دوره عمر محصول که مربوط به طراحی، تهیه، تولید و نصب یک محصول و نیز تأمین بودجه، مالیاتها، بهره‌برداری، پشتیبانی تدارکاتی، نگهداری، بازسازی، تعمیرات، جایگزینی و دفع آن باشد.

ج- در تولید صنعتی همچنین به مجموع هزینه توسعه، تولید و کاربرد اطلاق می‌شود.

Economic analysis of project

۳۴۰۲۳۵- تحلیل اقتصادی طرح [۱۷۷]

هدف از تحلیل اقتصادی طرحها، تخصیص منابع کشور به شیوه‌ای مطلوب تا موجبات افزایش درآمد کشور فراهم گردد، تخصیص منابع به گونه‌ای که برای تولید یک محصول کمترین منابع مصرف شود. در تحلیل اقتصادی تأثیر طرح بر اقتصاد کشور و در نتیجه سودآوری اقتصادی مورد نظر است و دو عمل زیر انجام می‌شود:

الف- برآورد هزینه‌ها و درآمدهای گزینه‌های مختلف بر اساس قیمت‌های واقعی.

ب- مقایسه گزینه‌های مختلف از نظر هزینه و درآمد با در نظر گرفتن اقتصاد ملی کشور.

Financial analysis of project

[۳۴۰۲۳۶- تحلیل مالی طرح ۱۲۱ و ۱۷۷]

- تحلیل مالی به منظور بررسی وضعیت مالی پروژه انجام می‌شود. معیارها یا شاخصهای مورد استفاده در این مطالعه با استفاده از قیمت‌های بازاری عوامل تولید و محصولات محاسبه می‌شوند در حالی که در تحلیل اقتصادی از قیمت‌های حقیقی یا شبیه قیمت‌ها استفاده می‌شود.

- برآورد هزینه‌ها و درآمد گزینه‌های مختلف بر مبنای قیمت بازار، بررسی منابع تأمین اعتبار، برآورد درآمدهای حاصل از اجرای طرح با استفاده از قیمت‌های بازار و بررسی کفايت درآمدها برای بازپرداخت منابع مالی و سود آنها می‌باشد. در تحلیل مالی هدف، اندازه‌گیری و برآورد سودی است که عاید سرمایه‌گذار یا مؤسسه می‌شود.

Cost analysis

[۳۴۰۲۳۷- تحلیل هزینه ۱۵۲]

ارزیابی هر واحد هزینه که مجموعاً قیمت کل را تشکیل می‌دهند. این ارزیابی باید شامل تأیید هزینه‌ها با قیمت روز بوده و به طور دقیق و کامل برای یک زمان مشخص تهیه شده باشد و ممکن است شامل ارزیابی و تصویری از اقلام مشخص قیمت برای تعیین ضرورت هزینه، کاهش هزینه‌های احتمالی و مبانی برای کاهش هزینه‌های بالاسری باشد. تحلیل هزینه به رقم مالی طرح و پیچیدگی تدارک بستگی دارد.

Cost-benefit analysis

[۳۴۰۲۳۸- تحلیل هزینه - فایده ۹۸]

تحلیل منفعت - هزینه یک رویه مهم ارزشیابی انجام‌پذیری و مطلوبیت هر پروژه است. اگر هزینه‌ها از منافع کمتر باشد پروژه، پذیرفتی است. در غیر این صورت، پذیرفته نیست. ارزشیابی پروژه باید چنان گسترده باشد که صرفه‌های خارجی **Externality** پروژه را نیز دربر گیرد. بنابر این، هزینه‌ها باید هزینه‌های غیر بولی اجتماعی از قبیل آسیبهای وارد به محیط زیست و یا سلامتی کارگران را نیز شامل شود. و در منافع نیز می‌باید منافعی از قبیل آموزش کارگران، اشتغالزایی، توزیع درآمد و صرفه‌جویی‌های ارزی نیز لحاظ شود.

Cost-benefit analysis**[۱۲۲-۳۴۰۲۴۹]**

فنی که با آن هزینه‌ها و سودهای یک پروژه، (نحوه برگشت سرمایه و مقایسه سرمایه‌گذاری در حالت‌های جایگزین) تجزیه و تحلیل می‌شود. در این روش هزینه‌ها و سودهای پروژه تا حد امکان با معیارهای کمی بیان می‌شود.

Risk analysis**[۱۴۵-۳۴۰۲۴۰]**

استفاده از دانش و روش‌ها برای بررسی و اندازه‌گیری آثار خطرپذیری و احتمال وقوع خطر می‌باشد.

Sensitivity analysis**[۴۶-۳۴۰۲۴۹]**

برآورد تأثیر تغییرات منفی احتمالی بر نتایج اقتصادی طرح را تحلیل حساسیت می‌گویند. هر گاه یک یا دو متغیر عمدی بر نتیجه اقتصادی طرح تأثیرگزار باشد، باید در طراحی طرح، تدبیر لازم برای کاهش و یا خنثی نمودن آثار منفی آنها اندیشیده شود.

Sensitivity indicator**[۴۶-۳۴۰۲۴۲]**

نسبت درصد تغییر ارزش خالص کنونی طرح، بر درصد تغییر یک متغیر را، شاخص حساسیت می‌نامند. بالاتر بودن نسبت یاد شده، نشان دهنده حساسیت زیادتر طرح، در قبال متغیر مورد بررسی است.

Project alternative**[۱۲۱ و ۴۶-۳۴۰۲۴۳]**

- روش‌های گوناگون و موجه فنی برای تحقق هدف مورد نظر را، گزینه‌های طرح می‌خوانند، گزینه‌های طرح شامل: مکانهای مختلف، انواع تکنولوژی (فناوری)، ظرفیتهای متفاوت، و زمانبندی‌های مختلف می‌شود. گاه می‌توان طرحهای سرمایه‌گذاری، تغییر سیاستها و ظرفیت‌سازی را نیز، گزینه‌های یکدیگر تلقی کرد. پیش از تحلیل و ارزشیابی اقتصادی کل طرح، باید گزینه‌های مختلف تحقق هدف مورد نظر، بررسی گردد و بهترین آنها انتخاب شود.

- راههای چاره، شقوق مختلف. منظور روشها و گزینه‌های مختلفی است برای انجام کاری معین و رسیدن به هدف مشخص.

Optimal alternative

[۱۷۷]- گزینه بهینه [۳۴۰۲۴۴]

روش یا راه حلی که در مجموع، بیشترین مزایا و کمترین هزینه و معایب را در مقایسه با گزینه‌های دیگر داشته باشد.

Design review

[۱۰۶]- بازنگری طراحی [۳۴۰۲۴۵]

بررسی یک طراحی به صورت مدون، جامع و نظامیافته به منظور ارزیابی قابلیت آن برای برآورده کردن نیازمندی‌های کیفیت، شناسایی مشکلات موجود (در این زمینه) و ارائه پیشنهاد برای یافتن راه حل آنها.

یادآوری - بازنگری طراحی را در هر مرحله از فرایند طراحی می‌توان انجام داد، ولی به هر حال باید بعد از پایان این فرایند نیز انجام گیرد.

Project approval

[۱۷۷]- تصویب طرح [۳۴۰۲۴۶]

تصویب طرح فرایندی است که در آن جزئیات طرح مورد بررسی و کنترل قرار گرفته و در صورت پذیرش طرح توسط کارفرما یا نماینده وی مورد قبول قرار می‌گیرد.

Execution phase

[۱۲۹]- مرحله اجرا (مرحله سه) [۳۴۰۲۴۷]

این مرحله شامل انجام مناقصه و نظارت بر پیشرفت فعالیتهای اجرایی طبق نقشه‌های اجرایی و مشخصات فنی تهیه شده در مرحله دوم و برنامه زمانبندی تفصیلی مصوب می‌باشد.

Project execution

[۱۷۷]- اجرای طرح [۳۴۰۲۴۸]

اجرای طرح عبارت است از انجام دادن فعالیتهای زیر: انتخاب روش اجرا، طراحی تفصیلی و تهیه نقشه‌های اجرایی، تهیه یا ساخت تجهیزات و کالا، عملیات ساختمان و نصب و آماده‌سازی برای بهره‌برداری.

۳۴۰۳۰۰ - نظارت**Supervision****[۱۷۷ - نظارت]**

مجموعه خدمات و اقداماتی است که برای کنترل و حصول اطمینان از صحت اجرای کار طبق اسناد و مدارک قرارداد انجام می‌شود.

Overall supervision**[۱۷۷ - نظارت عالی]**

نظارتی است که با هدف هماهنگی بین عوامل دست‌اندرکار اجرای طرح همراه با بازدیدهای منظم از کارگاه برای کنترل کمی و کیفی کار و به منظور حصول اطمینان و تطابق آن با نقشه و مشخصات و کنترل برنامه و پیشرفت کار و تهیه گزارش‌های جامع و مدیریتی و عملیاتی انجام می‌شود.

Site supervision**[۱۴۰ - نظارت کارگاهی]**

مجموعه خدمات و اقداماتی است که توسط عوامل نظارت کارگاهی با پشتیبانی دفتر مرکزی مهندس مشاور در حین عملیات اجرایی طبق اسناد و مدارک قرارداد به منظور اطمینان از تطابق عملیات با نقشه‌ها و مشخصات فنی انجام می‌شود.

Consultant**[۲۷ و ۳۸ - مهندس مشاور (دستگاه نظارت)]**

- مهندس مشاور، شخص حقوقی است که برای نظارت بر اجرای کار، در چارچوب اختیارات تعیین شده در اسناد و مدارک قرارداد، از سوی کارفرما به پیمانکار معرفی می‌شود.
- مهندس مشاور به معنای شخصی است که از طرف کارفرما به این عنوان منصوب شده و با منظوری که در پیمان آمده، فعالیت می‌کند.

Resident engineer**[۱۷۷ و ۲۵ - مهندس ناظر]**

- مهندس ناظر، نماینده مقیم مهندس مشاور در کارگاه است و در چارچوب اختیارات تعیین شده در اسناد و مدارک پیمان به پیمانکار معرفی می‌شود.
- شخصی که از طرف مشاور برای انطباق کارهای اجرایی با نقشه‌ها، مشخصات کارها و سایر مدارک پیمان و نظارت فنی بر عملیات اجرایی و کنترل مستقیم کار، به کار گرفته می‌شود.

Employer's consultant

[۲۶]-۳۴۰۳۰۶ مشاور کارفرما

شخص حقوقی است که به عنوان عامل فنی کارفرما، برای انجام خدمات فنی در زمینه کارهای موضوع پیمان و به شرح مفاد موافقنامه، به پیمانکار معرفی می‌شود.

Technical inspector

[۲۶]-۳۴۰۳۰۷ بازرس فنی

شخصی است حقیقی یا حقوقی، که از سوی کارفرما به منظور نظارت بر فعالیتهای کنترل کیفی کارهای انجام شده از سوی پیمانکار، به کار گمارده می‌شود تا زیر نظر مشاور کارفرما انجام وظیفه کند.

۳۴۰۴۰۰ - بهره‌برداری و نگهداری

۳۴۰۴۰ - نظارت بر بهره‌برداری و نگهداری [۱۷۷]

Supervision of operation and maintenance

نظارت بر بهره‌برداری و نگهداری عبارت است از بررسی و کنترل فعالیتهای بهره‌برداری و نگهداری و تطبیق آنها با دستورالعملها و الزامات آن و مقایسه عملکرد آن با معیارها و هدفهای تعیین شده- کنترل و بررسی انجام تعمیرات و حفاظتهای لازم.

Operation

۳۴۰۴۰۲ - بهره‌برداری [۱۴۰]

بهره‌برداری به فعالیتهای اطلاق می‌شود که به ما اطمینان می‌دهد که عملکرد طرح طبق دستورالعمل تهیه شده به وسیله طراح بوده و اهداف طرح برآورده شده است.

Normal operation

۳۴۰۴۰۳ - بهره‌برداری عادی [۱۷۷]

بهره‌برداری از یک سیستم بر پایه محاسبات و مفروضات طراحی و دستورالعملهای تعیین شده.

Emergency operation

۳۴۰۴۰۴ - بهره‌برداری اضطراری [۱۷۷]

بهره‌برداری از یک سیستم در موقع غیر عادی و اتفاقی.

Co-ordinated operation

۳۴۰۴۰۵ - بهره‌برداری هماهنگ [۱۷۷]

بهره‌برداری درست از تعدادی تأسیسات و یا یک واحد بزرگ، وقتی که تحت نظر دو یا چند مدیریت مستقل و یا اینکه با استقلال جزئی اداره می‌گردد. مدیریت هماهنگ معمولاً برای بالا بردن منافع کلی تأسیسات یا گروههای مختلف تأسیساتی است که اگر به طور جداگانه اداره شوند سود کمتری می‌دهند. برنامه کلی بهره‌برداری ممکن است به توافق ادارات ذی‌نفع یا توسط یک مؤسسه واحد تعیین گردد.

Operation cycle

۳۴۰۴۰۶ - دوره بهره‌برداری [۵۸]

دوره تولید کالا و یا ارائه خدماتی که طرح به منظور تأمین آنها، اجرا شده و شامل مراحل زیر است:
مرحله بهره‌برداری آزمایشی و مرحله بهره‌برداری تجاری.

Trial operation

۳۴۰۴۰۷- مرحله بهره‌برداری آزمایشی [۱۷۷]

مرحله بهره‌برداری آزمایشی، مرحله قبل از مرحله بهره‌برداری تجاری است. یعنی در ابتدای شروع بهره‌برداری و با تولید در مقیاس محدود (کمتر از ظرفیت طرح) می‌باشد. در این مرحله عملکرد قسمتهای مختلف به دقت زیر نظر قرار می‌گیرد و آزمایش‌های عملکردی انجام می‌شود و معایب احتمالی دستگاهها و تجهیزات برطرف می‌شود.

Commercial operation

۳۴۰۴۰۸- مرحله بهره‌برداری تجاری [۱۷۷]

مرحله بهره‌برداری تجاری بعد از مرحله بهره‌برداری آزمایشی است. یعنی پس از آنکه تمامی عوامل تشکیل دهنده خط تولید مورد آزمایش و تأیید قرار گرفت بهره‌برداری تجاری با ظرفیت کامل شروع می‌شود.

Maintenance

۳۴۰۴۰۹- نگهداری [۱۴۰]

نگهداری فعالیتها بی است که با انجام آنها طرح طبق شرایط خواسته شده بوده و مطمئن باشیم که طرح همواره قادر به ادامه کار و آماده برای بهره‌برداری است.

Technical maintenance

۳۴۰۴۱۰- تعمیر و نگهداری فنی [۱۲۴]

بخشی از تعمیر و نگهداری، شامل تعویض قطعات مهم و مجموعه‌ها یا زیرمجموعه‌هایی که دیگر قابل استفاده نیستند، تنظیم دقیق، آزمون و میزان کردن قطعات داخلی.

Planned maintenance

۳۴۰۴۱۱- تعمیر و نگهداری برنامه‌ای [۱۲۲]

برنامه منظم تعمیر و نگهداری که هدف آن افزایش عمر مفید و تجهیزات و جلوگیری از خرابی آنهاست.

Maintainability

۳۴۰۴۱۲- قابلیت نگهداری [۵۸]

قابلیت نگهداری عبارت است از قابلیت سیستم، تحت شرایط معین بهره‌برداری، در پایداری و یا برگشتن به حالتی که در آن سیستم بتواند کارکرد الزامی خود را داشته باشد، در حالی که تعمیرات و نگهداری سیستم تحت شرایط معین و با استفاده از روشها و وسائل تجویز شده انجام شده باشد.

Routine maintenance

۳۴۰۴۱۳- نگهداری عادی [۱۱۹]

- ۱- انجام تعمیرات یا نگهداری از طریق نیروهای ادواری موقت که برای همین منظور فراهم می‌گردد.
- ۲- انجام تعمیرات یا نگهداری که به طور سالانه یا ادواری انجام می‌شود. این گونه نگهداری را «مرمت سالانه» نیز می‌گویند.

Special maintenance

۳۴۰۴۱۴- نگهداری ویژه [۱۱۹]

انجام مرمت یا نگهداری با در نظر گرفتن ارزیابی مجاز (نه ارزیابی عادی) برای این منظور.

Maintenance bond

۳۴۰۴۱۵- تعهد نگهداری [۱۴۴]

یک پوشنش معمولی که صحت فعالیتهای نگهداری و تعمیرات و مواد آن را در مقابل عیب و نقص تضمین می‌کند به هر حال تعهد نگهداری گاهی ممکن است شامل تضمین بهره‌برداری موفق و کارا نیز باشد.

Operation(economic) life

۳۴۰۴۱۶- عمر بهره‌برداری [۱۷۷]

تعداد سالهایی که طرح یا کالا مورد استفاده قرار گرفته و پس از آن طرح یا کالای سرمایه‌ای را به علت فرونی هزینه‌ها برایدها و غیر اقتصادی بودن بهره‌برداری از آن باید جایگزین کرد.

Operating costs

۳۴۰۴۱۷- هزینه بهره‌برداری [۱۱۹]

هزینه‌ای که مستقیماً مربوط به بهره‌برداری از تأسیسات می‌شود. از قبیل: هزینه برق یا سوخت و روغن، سرویس، تعمیرات، هزینه اداری و غیره.

Maintenance cost

۳۴۰۴۱۸- هزینه نگهداری [۱۷۷]

این هزینه شامل هزینه‌های نگهداری و تعمیرات است.

Emergency

۳۴۰۴۱۹- شرایط اضطراری [۱۱۹]

این واژه در حالات غیر مترقبه که انجام فوری کار ضرورت دارد به کار برده می‌شود. مثلاً تعمیر سریع اینبه فی برای جلوگیری از خراب شدن آن و سایر اقدامات مشابه در موقعی که نمی‌توان کار را از طریق قراردادهای ساختمانی انجام داد.

۳۹۰۰۰ - سایر**Cost-effectiveness analysis**[۴۶] **۳۹۰۱۰۱ - تحلیل ثمربخشی هزینه**

تحلیل ثمربخشی هزینه، روشی است که بر اساس آن می‌توان بهترین گزینه تحقق یک فعالیت، یا فرایند، و یا اقدام را با کمترین هزینه اقتصادی، تعیین کرد. از سوی دیگر، در شرایط محدودیت منابع نیز، می‌توان با استفاده از این روش، گزینه‌ای که با کاربرد منابع محدود، حداقل نتیجه را عاید می‌کند مشخص کرد. از این روش، در مواردی استفاده می‌شود که پیامدهای طرح قابل شناسایی است، اما قابل تقویم پولی نیست.

Gross economic benefit[۴۶] **۳۹۰۲۰۱ - فایده ناخالص اقتصادی**

ارزش اقتصادی محصول طرح را، فایده ناخالص اقتصادی آن می‌نامند.

Social benefits[۱۱۹] **۳۹۰۲۰۲ - سودهای اجتماعی**

فایده‌هایی که به علت ایجاد امکاناتی از نظر اشتغال نیروی انسانی و سرمایه در اثنای احداث طرح یا بعد از آن حاصل می‌گردد.

Net present value[۴۶] **۳۹۰۳۰۱ - ارزش خالص کنونی**

تفاوت ارزش کنونی جریان فایده طرح را با ارزش کنونی جریان هزینه طرح، ارزش خالص کنونی می‌نامند. ارزش خالص کنونی اقتصادی طرح عمرانی، باید با استفاده از نرخ تنزیل محاسباتی که از سوی سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور اعلام می‌شود، تعیین گردد.

Contingent valuation[۴۶] **۳۹۰۳۰۲ - ارزش گذاری احتمالی**

پرسش و کسب نظر مستقیم از مصرف کنندگان درباره میل به پرداخت آنان بابت خدمات یا کالاهای حاصل از طرح را، ارزش گذاری احتمالی می‌نامند. از این روش، می‌توان برای برآورد ارزش اقتصادی محصولات و منابع مورد نیاز غیر مبادلاتی افزاینده، که درباره قیمت بازار آنها اطلاعات مستقیمی وجود ندارد، و به ویژه در مورد پیامدهای زیستمحیطی طرح استفاده کرد.

Switching value

[۴۶]-۳۹۰۳۰۳ ارزش تغییر دهنده

در مبحث تحلیل حساسیت، درصد تغییر، به ترتیبی که منجر به تغییر تصمیم‌گیری درباره طرح شود، ارزش تغییر دهنده خوانده می‌شود.

With and without project

[۴۶]-۳۹۰۳۰۴ با اجرا و بدون اجرای طرح

مقایسه وضع آینده در دو وضع به مرحله اجرا در آوردن و به مرحله اجرا در نیاوردن طرح را، به طور خلاصه و در اصطلاح، با اجرا و بدون اجرای طرح، می‌نامند. در واقع، تفاوت این دو وضعیت، نشان دهنده پیامدهای سرمایه‌گذاری، یا تغییر سیاست، و یا فعالیتهای ظرفیت‌سازی است. این اصطلاح، در مقابل اصطلاح پیش از اجرای طرح و پس از اجرای طرح، وضع شده است. در مقایسه وضع پیش از اجرای طرح با وضع پس از اجرای طرح، تغییرهایمنتظره بدون اجرای طرح، مشخص نخواهد شد.

Demand price

[۴۶]-۳۹۰۳۰۵ قیمت تقاضا

میل به پرداخت خریداران بابت محصول طرح و میل به پرداخت طرح بابت منابع مورد نیاز را قیمت تقاضا می‌گویند.

Supply price

[۴۶]-۳۹۰۳۰۶ قیمت عرضه

قیمتی که بر پایه آن منابع مورد نیاز در دسترس قرار می‌گیرد و یا محصول جایگزین طرح بر اساس آن ارزش‌گذاری می‌شود، قیمت عرضه می‌خوانند. قیمت عرضه، در حقیقت هزینه اقتصادی تولید نهایی کالای مورد نظر است.

Relative price

[۴۶]-۳۹۰۳۰۷ قیمت‌های نسبی

قیمت آینده محصول و منبع مورد نیاز طرح، در مقایسه و نسبت به یک محصول و یا منبع دیگر، و یا نسبت به قیمت تمام کالاهای و خدمات را، قیمت‌های نسبی می‌خوانند. هر گاه تمام قیمتها با یک نرخ معین افزایش یابند، با آنکه سطح قیمتها در کل افزایش می‌یابد، اما قیمت‌های نسبی ثابت و بدون تغییر باقی می‌مانند. هر گاه قیمت یک محصول یا منبع، بیشتر یا کمتر از قیمت سایر کالاهای افزایش یا کاهش یابد، در این حالت، قیمت نسبی محصول یا منبع یاد شده تغییر می‌یابد.

Gross economic cost

[۴۶]-۳۹۰۳۰۸ هزینه ناخالص اقتصادی

ارزش اقتصادی منابع مورد نیاز طرح را، هزینه ناخالص اقتصادی می‌خوانند.

Opportunity cost

[۴۶]-۳۹۰۳۰۹ هزینه امکانات از دست رفته

فاایده از دست رفته حاصل از عدم استفاده از یک کالا یا منبع در بهترین گزینه بعدی را، هزینه امکانات از دست رفته آن می‌خوانند. برای تعیین ارزش محصولات غیر افزاینده و منابع مورد نیاز افزاینده، باید هزینه امکانات از دست رفته آنان را تعیین کرد.

[۴۶]-۳۹۰۳۱۰ میانگین هزینه اضافی اقتصادی

Average incremental economic cost

حاصل تقسیم ارزش کنونی هزینه‌های سرمایه‌گذاری و عملیاتی بر حسب قیمت‌های اقتصادی، بر ارزش کنونی مقدار محصول طرح، نشان دهنده میانگین هزینه اضافی اقتصادی است. تفاوت هزینه و مقدار تولید در دو حالت با اجرا و بدون اجرای طرح، نمایانگر هزینه اضافی اقتصادی و تولید اضافی است. نرخ تنزیل مورد عمل برای تعیین ارزش کنونی، نرخ محاسباتی تنزیل است.

[۴۶]-۳۹۰۳۱۱ میانگین هزینه اضافی مالی

Average incremental financial cost

حاصل تقسیم ارزش کنونی هزینه‌های سرمایه‌گذاری و عملیاتی بر حسب قیمت‌های مالی، بر ارزش کنونی مقدار محصول طرح، نشان دهنده میانگین هزینه اضافی مالی است. تفاوت هزینه و مقدار تولید، در دو حالت با اجرا و بدون اجرای طرح، نمایانگر هزینه اضافی مالی و تولید اضافی است. نرخ تنزیل مورد عمل برای تعیین ارزش کنونی، نرخ محاسباتی تنزیل است.

Distribution effects

[۴۶]-۳۹۰۳۱۲ آثار توزیعی

تحلیل چگونگی توزیع فایده خالص حاصل از هزینه و فایده طرح، بین مشارکت کنندگان در طرح را، آثار توزیعی طرح می‌خوانند. مشارکت کنندگان در طرح، شامل عرضه کنندگان منابع، مصرف کنندگان محصول، دولت، کارکنان، وام دهنده‌گان و مؤسسه‌های مجری طرح، می‌باشد.

۳۹۰۳۱۳- آثار و پیامدهای بیرونی [۴۶]

آن گونه پیامدهای طرح که هزینه و فایده آن عاید افراد ثالث می‌شود و هیچ دریافت و یا پرداختی باست آن انجام نمی‌گیرد، و از این رو تأثیر مالی ندارد و در حسابهای مالی طرح منعکس نمی‌شود، پیامدهای بیرونی (یا خارجی، یا جانی، یا فرعی و یا سرریز) طرح نام دارد. در تحلیل اقتصادی طرح، باید پیامدهای بیرونی را بر حسب قیمت‌های اقتصادی برآورد و در محاسبات منظور کرد.

۳۹۰۳۱۴- عمر اقتصادی طرح یا دوره اقتصادی طرح [۱۷۷ و ۱۵۸]**Economic life of a project**

- دوره (عمر) طرح از شروع بهره‌برداری تا زمانی است که آثار اقتصادی و عوامل فیزیکی (استهلاک فیزیکی، منسوخ شدن، تغییر نیازمندی‌های خدماتی طرح، احتمال خطر به علت عدم اطمینان) سبب شود تا هزینه‌های طرح بر فایده‌هایی که انتظار می‌رود، در صورت ادامه آن به دست آید، فزونی گیرد، عمر اقتصادی طرح معمولاً کوتاه‌تر از عمر فیزیکی آنست.

- مدت زمانی که بهره‌برداری و تولید محصول از نظر اقتصادی توجیه داشته باشد.

۳۹۰۳۱۵- نرخ بازده اقتصادی [۴۶]

هر گاه تمام هزینه و فایده طرح بر حسب قیمت‌های اقتصادی تعیین شود، نرخ بازده منابع مورد استفاده در طرح را، نرخ بازده اقتصادی آن می‌خوانند. آن نرخ تنزیلی که ارزش کنونی جریان فایده اقتصادی طرح را با ارزش کنونی هزینه اقتصادی آن به طور دقیق برابر می‌کند، نرخ بازده اقتصادی طرح خوانده می‌شود. طرحی که بازده اقتصادی آن حداقل برابر و یا بیشتر از نرخ محاسباتی تنزیل است، مورد پذیرش قرار می‌گیرد.

۳۹۰۳۱۶- نرخ بازده مالی [۴۶]

هر گاه تمامی اقلام طرح بر حسب قیمت‌های مالی برآورد شود، نرخ تنزیلی که ارزش کنونی هزینه مالی طرح را با ارزش کنونی درآمد مالی آن برابر می‌کند، نرخ بازده مالی آن طرح نام دارد. به سخن دیگر، نرخ بازده مالی، چنان نرخ تنزیلی است که ارزش خالص کنونی مالی طرح را، برابر با صفر می‌کند.

Equalizing discount rate

[۴۶]-۳۹۰۳۱۷ نرخ تنزیل برابر کننده

نرخ تنزیلی که بر اساس آن، ارزش کنونی دو گزینه مختلف طرح با هم برابر می‌شوند، نرخ تنزیل برابر کننده خوانده می‌شود.

Shadow exchange rate

[۴۶]-۳۹۰۳۱۸ نرخ محاسباتی تبدیل ارز

قیمت اقتصادی ارز را در تحلیل اقتصادی طرحها، نرخ محاسباتی تبدیل ارز می‌خوانند. می‌توان نرخ محاسباتی تبدیل ارز را بر پایه میانگین قیمت تقاضا و قیمت عرضه ارز تعیین کرد. راه دیگر این است که ارزش تمام کالاهای کشور بر حسب قیمت‌های داخلی به ارزش همان کالاهای بر حسب قیمت معادل ارزی آن تقسیم شود. به طور اصولی، نرخ محاسباتی تبدیل ارز، بیش از نرخ رسمی تبدیل آن است، و نمایانگر آن است که خریداران داخلی، ارزش زیادتری برای ارز خارجی در مقایسه با نرخ رسمی آن قائلند.

Shadow wage rate

[۴۶]-۳۹۰۳۱۹ نرخ محاسباتی دستمزد

قیمت اقتصادی و یا به سخن دیگر، قیمت محاسباتی نیروی کار، بر پایه میانگین قیمت تقاضا و قیمت عرضه آن تعیین می‌شود. معمولاً نرخ محاسباتی کارگران ماهر، برابر و یا بیش از مبلغ دستمزد دریافتی آنان است، اما نرخ محاسباتی دستمزد کارگران ساده، کمتر از مبالغ دستمزد دریافتی آنان است.

Cost-effectiveness ratio

[۴۶]-۳۹۰۳۲۰ نسبت ثمر بخشی هزینه

نسبت حاصل از تقسیم ارزش کنونی هزینه‌های اقتصادی طرح بر ارزش کنونی پیامدها یا نتایج طرح را، نسبت ثمربخشی هزینه می‌گویند. برای تعیین ارزش کنونی، از نرخ محاسباتی تنزیل استفاده می‌شود. گرینهای که کمترین نسبت ثمربخشی هزینه را دارد، حداکثر نتیجه یا فایده را از منابع مورد استفاده حاصل می‌کند.

Effective assistance ratio

[۴۶]-۳۹۰۳۲۱ نسبت کمک مؤثر

حاصل تقسیم تفاوت ارزش افزوده مالی و ارزش افزوده اقتصادی طرح، بر ارزش افزوده اقتصادی آن، نشان دهنده نسبت کمک مؤثر به طرح است.

Project assistance coefficient

[۴۶]-۳۹۰۳۲۲ ضریب کمک مؤثر به طرح

نسبت حاصل از تقسیم ارزش خالص کنونی مالی، بر ارزش خالص کنونی اقتصادی طرح را، ضریب کمک مؤثر به طرح می‌نامند. این ضریب، معمولاً به صورت درصد بیان می‌شود.

Conversion factor

[۴۶]-۳۹۰۳۲۳ ضریب تبدیل

نسبت بین قیمت اقتصادی و قیمت مالی هر یک اقلام طرح را، ضریب تبدیل آن می‌خوانند. با استفاده از این نسبتها، می‌توان قیمت ثابت مالی هر یک اقلام طرح را، به قیمت اقتصادی آن تبدیل کرد.

Incremental outputs and inputs

[۴۶]-۳۹۰۳۲۴ مخصوصات و منابع افزاینده

تفاوت محصول اضافی حاصل از اجرای طرح، در مقایسه با محصول تولیدی در حالت بدون اجرای طرح را، محصول افزاینده می‌نامند. بر همین اساس، تفاوت منابع عرضه شده اضافی حاصل از اجرای طرح را در مقایسه با منابع تولید شده در حالت بدون اجرای طرح، منابع افزاینده می‌خوانند.

Nonincremental outputs and inputs

[۴۶]-۳۹۰۳۲۵ مخصوصات و منابع غیر افزاینده

به آن مقدار از محصولات تولیدی طرح که جانشین محصول تولیدی موجود می‌شود، محصولات غیرافزاینده می‌گویند. به آن مقدار از منابع مورد نیاز طرح که در حالت بدون اجرای طرح به دیگران عرضه می‌شد، اما با اجرای طرح، به طرح عرضه می‌گردد، منابع غیر افزاینده خوانده می‌شود. به سخن دیگر با اجرای طرح، عرضه منبع مورد نیاز افزایش نمی‌یابد، و مصرف طرح از طریق جایگزینی با سایر مصرف کنندگان، تأمین می‌شود.

Contingency allowance

[۴۶]-۳۹۰۳۲۶ ذخیره احتیاطی

ذخیره‌ای که در برآورد هزینه‌های طرح، بابت از قلم افتادگی برخی از اقلام فیزیکی طرح منظور می‌شود، ذخیره احتیاطی نام دارد. در واقع، این ذخیره نشان دهنده ارزش پولی (بر حسب قیمتها) اقتصادی) منابع فیزیکی اضافی است، که در مطالعه توجیهی پیش‌بینی نشده است و احتمالاً در مرحله اجرا به آن نیاز خواهد بود.

4

واژه‌های
قیمت‌ها و تعریف‌ها
(کد 400000)

۴۱۰۰۰ - حقالزحمه

Remuneration

[۱۴۰] - حقالزحمه

وجوهی است که به ازای انجام کار یا ارائه خدمات طبق مفاد قرارداد به انجام دهنده کار یا ارائه دهنده خدمات پرداخت می‌گردد.

Tariff

[۹۶] و ۱۷۷ - تعرفه

- قیمت یا فهرست قیمت‌هایی است که برای انجام برخی از خدمات جنی طرحها از طرف سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور ابلاغ می‌شود. در مواردی این قیمت به صورت درصدی از بهای کار مربوط تعیین می‌شود.
- صورت قیمت ارقام کالا، صورتی که در آن به حسب مأخذ مقرر قانونی یا قراردادی، حقوقی به شخص تعلق می‌گیرد، مانند تعرفه گمرکی و تعرفه مالیاتی و تعرفه حق‌الوکاله و کیل دادگستری و غیره.

Base salary

[۳۸] - حقوق مبنا

حقوق ماهانه مبنای عوامل، بر حسب طبقه شغلی، درجه تحصیلی و سابقه کار طبق جدول مربوط تعیین می‌شود.

Percentage method

[۳۶] - روش درصدی

روشی است که طبق آن حقالزحمه خدمات مطالعه و طراحی، بر اساس درصدی از برآورد هزینه اجرای عملیات و حقالزحمه خدمات برگزاری مناقصه، بر اساس درصدی از مبلغ پیشنهادی پیمانکار و حقالزحمه خدمات نظارت، بر اساس درصدی از هزینه تمام شده عملیات، طبق دستورالعمل رشته مربوط تعیین می‌شود. حقالزحمه این نوع کارها علاوه بر تبعیت از دستورالعمل رشته مربوط، تابع دستورالعمل حقالزحمه کارهای خدمات مشاوره به روش درصدی نیز می‌باشد.

Percentage of remuneration**[۳۶]- درصد حق الزحمه**

عددی است که درصد مبلغ حق الزحمه را نسبت به مبلغ برآوردهزینه اجرای عملیات یا هزینه تمام شده عملیات نشان می‌دهد، درصد حق الزحمه بر حسب مبالغ هزینه، رشته و گروه کارهای مختلف، مطابق دستورالعملهای مربوط تعیین می‌شود.

Estimating of the work execution**[۳۶]- برآورد هزینه اجرای عملیات**

برآوردهی است که مطابق روش تعیین شده در شرح خدمات قسمت یا مرحله مربوط و بر اساس قیمت‌های روز در تاریخ تسليم گزارش قسمت یا مرحله مربوط تهیه و به تصویب دستگاه اجرایی رسیده باشد.

۴۴۰۰۰ - فهرست‌های پایه

Base unit price list

[۱۷۷] - ۴۴۰۱۰۱ - فهرست بهای واحد پایه

مجموعه‌ای از اقلام گروه‌بندی شده کار شامل شماره ردیف، شرح ردیف (اقلام کار)، واحد و بهای واحد اقلام کار در رشته‌های مختلف است که به صورت همسان از سوی سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور تهیه می‌شود و در برآورد هزینه طرحهای مختلف و پرداخت پیمانها مورد استفاده قرار می‌گیرد و به اختصار قیمتها پایه نیز گفته می‌شود.

Bill of quantity

[۱۷۷] و ۱۰۵ - ۴۴۰۲۰۱ - فهرست مقادیر

- فهرستی از اقلام مختلف یک کار که بر اساس ردیفهای مشخص تنظیم و گروه‌بندی می‌گردد و شامل شماره ردیف، شرح ردیف، واحد و مقدار آن می‌باشد.
 - مدرک مناقصه است که معمولاً در فرم استاندارد تهیه می‌شود و حاوی شرحی است از فهرست مقادیر کارها، مصالح، نحوه اجرای کار و موارد دیگری که برای کارهای اجرایی ضروری است.

[۱۷۷] - ۴۴۰۳۰۱ - فهرست مبانی قیمتها

فهرست نرخ عوامل متشكله کار مانند: مصالح ساختمانی، دستمزدها، حمل و نقل و کرایه ماشین‌آلات با قیمتها متعارف روز تنظیم شده است.

[۱۷۷] - ۴۴۰۴۰۱ - فهرست بهای غیر پایه

Customized price list-nonformal price list

مجموعه‌ای از اقلام یک کار (کارها) که برای آنها فهرست بهای واحد پایه (همسان) تهیه نشده است و به صورت خاص برای آنها شرح ردیف، واحد کار و بهای واحد کار تهیه شده است.

Item description

[۱۷۷] - ۴۴۰۵۰۱ - شرح ردیف

شرح مختصر مشخصات و یا توصیف و یا نحوه اجرای اقلام کار را شرح ردیف گویند.

Unit rate (price)

[۱۰۵] - ۴۴۰۶۰۱ - بهای واحد (قیمت واحد)

قیمتی است که برای هر واحد از کار، کالا یا خدمت تعیین می‌شود.

Analysis of rates**۴۴۰۷۰۱ - تجزیه بها - آنالیز بها [۱۱۹]**

محاسبه واحد بهای اقلام بر اساس قیمت عوامل و اجزای تشکیل دهنده آن اقلام از کار یا مصالح و یا خدمات.

۴۴۰۸۰۱ - اقلام ستاره‌دار [۱۷۷]

اقلامی هستند که در فهرست بهای واحد پایه، شرح ردیف و قیمت واحد که با وضعیت آنها تطابق داشته باشد وجود ندارد و بهای واحد آنها با استفاده از تجزیه بها توسط مشاور، تهیه می‌شود، یا اینکه شرح ردیف آن در فهرست بها وجود دارد ولی فاقد بهای واحد است که در این حالت بهای واحد آن با استفاده از تجزیه بها، برای آن تهیه می‌شود و در هر دو حالت با علامت ستاره در فهرست بها درج می‌شود و به آنها ردیف غیر پایه نیز گفته می‌شود.

Overhead cost**۴۴۰۹۰۱ - هزینه بالاسری [۱۲۰ و ۱۷۷]**

- قسمتی از مجموع هزینه‌های طرح که دربر گیرنده هزینه‌های جاری و سود سرمایه پیمانکار یا مشاور است و به صورت درصدی از هزینه‌های واقعی محاسبه می‌شود.

- هزینه بالاسری، هزینه‌هایی است که بین اقلام مختلف یک کار، مشترک و عمومی بوده و نمی‌توان آن را مستقیماً به هر یک از اقلام کار مربوط کرد. مانند هزینه نیروی انسانی مدیریتی، اداری، مالی، تدارکات و هزینه‌های اداری دفتر مرکزی و دفاتر کارگاهی.

یادآوری ۱ - هزینه‌های بالاسری، به طور کلی، به هزینه‌های عمومی که نمی‌توان آن را به پروژه مشخصی مربوط کرد و هزینه‌های کار، که مربوط پروژه مشخص می‌باشد، تفکیک می‌شود.

یادآوری ۲ - سود حاصل از اجرای یک پروژه، ممکن است جزو هزینه‌های بالاسری محسوب شود، یا این که به صورت جداگانه منظور گردد. در ضریب هزینه‌های بالاسری فهرست‌های بهای واحد پایه، سود جزو هزینه بالاسری منظور شده است.

Regional factor**[۱۷۷-۴۴۱۰۰۱]**

ضریب منطقه‌ای ضریبی است که هزینه اجرای طرح را در منطقه مورد نظر نسبت به هزینه اجرای آن در تهران نشان می‌دهد و از اختلاف قیمت‌های متوسط آماری بین نیروی کار، مواد و مصالح و تجهیزات در نقاط مختلف جغرافیایی نسبت به تهران به دست می‌آید.

Contract factor adjustment**[۲۵-۴۴۱۱۰۱]**

حاصل تقسیم مبلغ اولیه پیمان به مبلغ برآورده زینه اجرای کار است.

Current price**[۳۶-۴۴۱۲۰۱]**

منظور از قیمت‌های روز برای کارهایی که دارای فهرست بهای واحد پایه هستند، بر حسب مورد آخرین فهرست بهای واحد پایه یا مبانی آن، و در مورد کارهایی که قیمت پایه ندارند قیمت‌های متعارف روز طبق ضوابط مربوط می‌باشد.

Access road**[۵۱-۴۴۱۳۰۱]**

راهی است که یکی از راههای موجود کشور را به کارگاه متصل می‌کند.

Service roads**[۵۱-۴۴۱۳۰۲]**

راهایی هستند که برای دستیابی به محل اجرای عملیات، احداث می‌شوند.

Connection roads**[۵۱-۴۴۱۳۰۳]**

راهایی هستند که معادن مصالح، منابع آب، محل قرضه، اتبار مواد منفجره و مانند آن را به طور مستقیم یا با واسطه راههای دیگر، به محل اجرای عملیات متصل می‌کنند.

Diversion road**[۵۱-۴۴۱۳۰۴]**

راهی است، که برای تأمین تردد وسایل نقلیه عمومی که قبل از مسیر موجود انجام می‌شده، اما به علت انجام عملیات موضوع پیمان قطع شده است، احداث شود.

۴۷۰۰۰ - تعدیل قیمتها

Prices adjustment

[۱۷۷] - تعدیل قیمتها [۴۷۰ ۱۰۱]

اعمال تغییرات اتفاق افتاده در نرخ مصالح، ماشینآلات و دستمزدها (اجزای تشکیل دهنده واحد بها) در دوره زمانی اجرای کار نسبت به همان نرخ در زمان تسلیم پیشنهاد قیمت پیمانکار در مبلغ پیمان را تعدیل قیمت گویند.

Price adjustment formula

[۱۰۵] - فرمول تعدیل قیمت [۴۷۰ ۲۰۱]

روشی است مخصوص، برای محاسبه مقدار افزایش یا کاهش مبلغ پیمان، با استفاده از فرمولی در تعدیل قیمتها، با در نظر گرفتن افزایش یا کاهش هزینه نیروی انسانی، ماشینآلات و مصالح و حمل که در ضمن پیمان اتفاق می‌افتد.

Period

[۳۷] - دوره [۴۷۰ ۲۰۲]

هر یک از سه ماهه‌های منتهی به خرداد، شهریور، آذر یا اسفند.

Base period

[۳۷] - دوره پایه [۴۷۰ ۲۰۳]

دوره‌ای که تمامی شاخصهای مربوط به آن (۱۰۰) است.

Index

[۳۷] - شاخص [۴۷۰ ۲۰۴]

عددی که متوسط قیمت هر دوره را نسبت به دوره پایه نشان می‌دهد.

Overall index

[۳۷] - شاخص کلی [۴۷۰ ۲۰۵]

عددی که متوسط تغییرات قیمت‌های واحد اقلام تمامی فهرست‌های واحد پایه در هر دوره را نسبت به دوره پایه نشان می‌دهد.

Group index

[۳۷] - شاخص گروهی (فصلی) [۴۷۰ ۲۰۶]

عددی که متوسط تغییرات قیمت‌های واحد اقلام یک فصل از فهرست‌های بهای واحد پایه در هر دوره را، نسبت به دوره پایه نشان می‌دهد.

Subjective index

[۳۷] - شاخص رشته‌ای [۴۷۰۲۰۷]

عددی که متوسط تغییرات قیمت‌های واحد اقلام یک رشته از فهرست‌های بهای واحد پایه در هر دوره را نسبت به دوره پایه نشان می‌دهد.

Base index

[۳۷] - شاخص مبنای پیمان [۴۷۰۲۰۸]

۱- در مناقصه: یک دوره سه ماهه قبل از دوره سه ماهه‌ای که آخرین روز مهلت تعیین شده توسط کارفرما برای تسلیم پیشنهاد قیمت پیمانکار در آن واقع شده است.

۲- در ترک مناقصه: یک دوره سه ماهه قبل از دوره سه ماهه‌ای که پیشنهاد نهایی پیمانکار در آن دوره به صورت کتبی تسلیم کارفرما شده است.

Performance period index

[۳۷] - شاخص دوره انجام کار [۴۷۰۲۰۹]

شاخص دوره انجام عملیات اجرایی مربوط به آن دوره.

Executed works during the period

[۳۷] - کارکرد دوره [۴۷۰۲۱۰]

مبلغ کارهای انجام شده طی آن دوره شامل عملیات اجرایی، مصالح پایکار و هزینه‌های تجهیز و برچیدن کارگاه.

Modification adjustment

[۱۷۷ و ۳۷] - ضریب تعديل [۴۷۰۲۱۱]

ضریبی که از رابطه به دست می‌آید.

$$\frac{\text{شاخص دوره انجام کار}}{\text{شاخص مبنای پیمان}} = \frac{۰/۹۵}{(۱ - ۰/۹۵)}$$

- ضریبی است که با اعمال آن به کارکرد دوره مربوط، مبلغ تعديل آن دوره به دست می‌آید.

۴۸۰۰۰ - برآورد

Estimate

[۱۵۱] - برآورد [۴۸۰۱۰۱]

پیش‌بینی مقادیر کمیتهای طرح مورد نظر، که معمولاً برای هزینه‌های یک طرح، منابع آن و زمان اجرای طرح کاربرد دارد.

Quantity survey -Bill of quantity estimation

[۱۷۷] - برآورد مقادیر [۴۸۰۲۰۱]

عبارت است از محاسبه ریز مقادیر کمیتهای اقلام مختلف یک طرح.

Preliminary estimation

[۱۱۹] - برآورد مقدماتی [۴۸۰۳۰۱]

برآورده که متکی بر اندازه‌گیری اجمالی و قیمت‌های خیلی کلی واحد کار باشد، مثل برآورد یک مخزن از روی مقطع بدون مطالعه اعمق (یا ساختمان بر اساس زیربنا) و یا برآورد یک شبکه انهر از روی مساحت مورد آبیاری.

Preliminary estimation

[۱۲۳] - برآورد اولیه [۴۸۰۴۰۱]

برآورده است که پس از پایان مهندسی فرایند از مهندسی پایه با درجه خطای مثبت، منفی ۱۵ تا ۲۵ درصد قابل انجام است.

Approximate estimation

[۱۰۵] - برآورد تقریبی [۴۸۰۵۰۱]

برآورده است که چون بر اساس اطلاعات مقدماتی می‌باشد، دقیق نیست.

Definitive estimation

[۱۲۳] - برآورد تعیین کننده [۴۸۰۶۰۱]

برآورده است که پس از پایان مهندسی پایه با درجه خطای مثبت و منفی ۱۰ تا ۱۵ درصد قابل انجام است. وجه تسمیه تعیین کننده نیز برای اتخاذ تصمیم در توقف یا ادامه کار است.

Detailed estimation

[۱۷۷] - برآورد تفصیلی [۴۸۰۷۰۱]

برآورده است که پس از پایان مرحله مهندسی تفصیلی یا طراحی تفصیلی با استفاده از نقشه‌های اجرایی تهیه می‌شود و با خطای تا ۱۰ درصد می‌تواند مورد قبول واقع شود.

Cost estimating

[۱۷۷] - برآورد هزینه [۴۸۰۸۰۱]

یک فرایند محاسباتی است که با توجه به بررسی‌ها، و اندازه‌گیری‌ها و یا متره کردن (بر مبنای نقشه‌ها و مشخصات) مقادیر کمیتهای مختلف طرح به دست آمده و سپس با اعمال قیمت واحد مربوط به آنها، هزینه اجرای طرح محاسبه می‌شود.

Execution cost estimate

[۲۵] - برآورد هزینه اجرای کار [۴۸۰۹۰۱]

مبلغی است که به عنوان هزینه اجرای موضوع پیمان، به وسیله کارفرما محاسبه و اعلام شده است.

5

(500000 ₪)

6

(600000 ₪)

7

واژه‌های
تشخیص صلاحیت،
ارجاع کار و ارزشیابی
(کد 700000)

۷۱۰۰۰ - تشخیص صلاحیت**۷۱۰۱۰ - تشخیص صلاحیت مشاوران****۷۱۰۱۰۱ - تشخیص صلاحیت مشاوران [۳]****Assessment of the consultants qualification**

فرایندی است که در آن توان تخصصی مشاور بر اساس آیین‌نامه مربوط، ارزیابی و تعیین می‌گردد.

۷۱۰۱۰۲ - تشخیص صلاحیت موردي [۱۷۷]**Case assessment of qualification**

فرایندی است که توانایی‌ها (نیروی انسانی متخصص، سوابق کاری و امکانات) شرکت متقاضی برای انجام یک کار مشخص طبق آیین‌نامه مربوط بررسی شده و چنانچه حائز شرایط باشد مورد تأیید قرار می‌گیرد.

Means of assessment**۷۱۰۱۰۳ - عوامل تشخیص صلاحیت [۱۷۷]**

عبارت است از نیروی انسانی متخصص، تجربه کاری شرکت و ساختار تشکیلاتی و امکانات پشتیبانی آن شرکت.

Effective experience**۷۱۰۱۰۴ - تجربه مفید [۱۴۰]**

عبارت است از سابقه کار افراد، پس از اعمال ضرایب مربوط.

Individual - Real person**۷۱۰۱۰۵ - شخص حقیقی [۱۷۷]**

- فرد انسانی را گویند که به تنهایی در ارتباطات مدنی، قانونی و حقوقی مطرح باشد و در مقابل شخص حقوقی به کار می‌رود.

Legal entity**۷۱۰۱۰۶ - شخص حقوقی [۱۷۷]**

عبارت است از گروهی از افراد انسانی به صورت شرکت یا مؤسسه دولتی یا خصوصی و یا اداره دولتی.

Private legal person

[۳]-۷۱۰۱۰۷ اشخاص حقوقی (غیر دولتی)

بیش از پنجاه درصد مالکیت آن متعلق به اشخاص حقیقی یا حقوقی غیر دولتی و یا ترکیبی از آنها باشد.

[۴]-۷۱۰۱۰۸ اشخاص حقوقی دولتی موضوع ماده (۴) قانون محاسبات عمومی کشور

Public legal person

بر اساس قوانین و مقررات، برای انجام فعالیتهای نظام فنی و اجرایی تشکیل یافته و انجام خدمات مورد درخواست در موضوع فعالیت آنها در اساسنامه قید شده باشد.

[۵]-۷۱۰۱۰۹ اشخاص حقوقی بخش عمومی

بر اساس قوانین و مقررات برای انجام فعالیتهای نظام فنی و اجرایی تشکیل یافته و در اداره کل ثبت شرکتها و مالکیتهای صنعتی به ثبت رسیده و انجام خدمات مورد درخواست در موضوع فعالیت آنها در اساسنامه قید شده باشد و این واحدها متعلق به بخش عمومی موضوع ماده (۵) قانون محاسبات عمومی کشور باشد.

Steering committee

[۱۷۷]-۷۱۰۱۱۰ کمیته راهبری مشارکت

کمیته راهبری مشارکت از نمایندگان قائم‌الاختیار شرکتها عضو مشارکت تشکیل می‌شود و درباره سیاستها و خطامشی مشارکت تصمیم می‌گیرد.

Leader

[۱۷۷]-۷۱۰۱۱۱ عضو راهبر

عضوی از اعضای مشارکت است که ریاست کمیته راهبری را بر عهده داشته و کمیته مشارکت را مدیریت و رهبری می‌کند و به عنوان رابط و نماینده مشارکت با کارفرما در ارتباط است و برای مواردی که کمیته راهبری به عهده وی گذاشته است انجام وظیفه می‌کند و هدایت اجرای پروژه را بر عهده دارد.

Associate company

[۵]-۷۱۰۱۱۲ شرکت همکار

واحد خدمات مشاوره یا پیمانکار ایرانی تشخیص صلاحیت شده یا شرکت معتبر خارجی است که بر اساس ضوابط مربوط به منظور انجام بخش‌های مختلف پروژه‌ها، همزمان با درخواست صدور گواهی صلاحیت، به وسیله شرکت مقاضی، به سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور معرفی می‌شود.

Operation company

[۷۱۰۱۱۳- شرکت بهره‌بردار]

شرکت تشخیص صلاحیت شده‌ای است که خدمات بهره‌برداری و نگهداری را مطابق قرارداد انجام می‌دهد.

Industrial and mineral research unit [۶- واحد تحقیقات صنعتی و معدنی]

واحدی است که انجام تحقیقات فنی، مهندسی در زمینه صنایع و معادن و کاربرد آنها را برای واحدهای تولیدی به عهده داشته و پایه انجام فعالیتهای تحقیقاتی تا قبل از تولید برای صنایع و معادن می‌پردازد. واحدهای مزبور می‌توانند دارای بخش‌های طراحی، آزمایشگاه و کارگاه باشند.

Civil partnership

[۳- مشارکت مدنی]

مشارکتی است بین دو یا چند شخص حقوقی که مطابق مقررات، منعقد شده است.

Registered partnership

[۳- مشارکت ثبتی]

مشارکتی است بین دو یا چند شخص حقوقی که در اداره کل ثبت شرکتها و مالکیتهای صنعتی به ثبت رسیده باشد.

Cooperation contract

[۱۷۷- قرارداد همکاری]

قرارداد همکاری عبارت است از توافقی که بین دو یا چند شرکت مشاور یا پیمانکار برای انجام یک طرح مشخص یا یک کار به عمل می‌آید. در این توافق، حدود وظایف و مسئولیت هر کدام از شرکتها مشخص شده است.

Individual expert

[۳- کارشناس حقیقی]

شخصی حقیقی ایرانی دارای تحصیلات دانشگاهی که طبق آئین‌نامه مربوط (تشخیص صلاحیت) واجد صلاحیت شناخته شود.

Consultant

[۳- مشاور]

منظور شخص حقیقی و یا حقوقی است که خدمات مشاوره را ارائه می‌کند.

Consult manager

[۳]-۷۱۰۱۲۰ سرگروه

کارشناسی که دارای شرایط لازم در یک تخصص بوده و سرپرستی فعالیتهای آن تخصص را در تشکیلات مشاور بر عهده داشته باشد.

Engineer

[۱۰۵ و ۱۴۴]-۷۱۰۱۲۱ مهندس

- یک فرد متخصص دارای گواهینامه در رشته مشخصی برای انجام خدمات طراحی (ساختمان، سیستم حمل و نقل، محیط زیست و ...)، نظارت و ساخت می‌باشد، توانایی تخصصی مهندس لازم است توسط نهاد قانونی مورد تأیید قرار گیرد.
- شخصی است که طراحی و یا نظارت اجرای کارهای مهندسی عمران، سازه‌های ساختمانی و خدمات بهره‌برداری و نگهداری آنها را به عهده دارد.

Project engineer

[۱۴۵]-۷۱۰۱۲۲ مهندس پژوهش

عنوانی است که معمولاً به فردی اطلاق می‌شود که مسئولیت رعایت ضوابط فنی داده شده به وسیله مدیر پژوهش را دارد. فردی است که در شرکت و برای طرح کار می‌کند.

Structural design engineer

[۱۷۷]-۷۱۰۱۲۳ مهندس محاسب

شخص حقیقی یا حقوقی متخصص و دارای تجربه لازم در محاسبات ایستایی و پایداری سازه‌ها است.

Consulting services

[۳]-۷۱۰۱۲۴ خدمات مشاوره

خدمات مشاوره عبارت است از:

- الف- مطالعات امکان‌سنجی طرح شامل شناسایی، توجیه فنی، اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی (امکان‌سنجی) و به طور کلی فعالیتهایی که منجر به پذیرش یا رد طرح (به معنای توجیه سرمایه‌گذاری یا عدم سرمایه‌گذاری در طرح) می‌شود.
- ب- مطالعات بنیادی، کاربردی و توسعه‌ای
- پ- مطالعات موضوعی، بخشی، جامع و میان بخشی
- ت- تهیه و تنظیم استانداردها، ضوابط و معیارهای فنی و اجرایی

- ج- طراحی مفهومی، پایه، تفصیلی و اجرایی
- ج- کنترل مهندسی
- ح- نظارت بر اجرای طرح، نصب و بهره‌برداری
- خ- برنامه‌ریزی و کنترل پروژه
- د- خدمات مهندسی ارزش
- ذ- طراحی و پیاده سازی نظامهای کیفیت
- ر- خدمات مدیریت و مدیریت طرح
- ز- خدمات برنامه‌ریزی آموزشی و توسعه منابع انسانی
- ژ- پایش و ارزشیابی طرحها
- س- خدمات مطالعات آماری
- ش- خدمات جنبی
- ص- مستندسازی

Field

[۳]-۷۱۰۱۲۵ تخصص

عبارت است از یک یا چند شاخه از علوم و فنون که به لحاظ علمی و اجرایی، در یک زمینه کاری قرار گرفته باشدند.

Discipline

[۳]-۷۱۰۱۲۶ گروه تخصصی

عبارت است از یک یا چند تخصص مرتبط با هم.

Rank

[۳]-۷۱۰۱۲۷ پایه

عددی است که توان مشاور را در هر تخصص تعیین می‌نماید و بر اساس آن مبلغ حداکثر برآورد کار یا حق‌الزحمه مناسب و تعداد کار مجاز مشاور، مشخص می‌گردد. پایه یک نشانگر بالاترین توان فنی در هر تخصص می‌باشد.

Highest rank

[۳]-۷۱۰۱۲۸ پایه نهایی

پایه نهایی نمایانگر توان فنی و حرفة‌ای مشاور، برای فعالیت در تمام تخصصهای یک گروه می‌باشد.

Point**[۱۷۷]-امتیاز [۱۲۹-۷۱۰]**

امتیاز نمراتی است که به هر یک از عوامل لازم برای تشخیص صلاحیت (اصطلاحاً به آنها ضوابط تشخیص صلاحیت می‌گویند) بر اساس مقررات تعلق می‌گیرد.

Number of allowable work load**[۳]-تعداد کار مجاز [۱۳۰-۷۱۰]**

حداکثر تعداد کارهایی که می‌توان به صورت همزمان به مشاور در یک پایه از هر تخصص ارجاع نمود.

Consultant's work load**[۱۷۷]-ظرفیت کار مشاور [۱۳۱-۷۱۰]**

حداکثر تعداد کاری است که یک مشاور برای انجام کار می‌تواند قرارداد منعقد نماید.

[۳]-۷۱۰-۱۳۲-حداکثر کار (یا حق الزحمه در مورد تخصصهایی که حق الزحمه در آنها ملاک است)**Maximum allowable work load**

حداکثر مبلغ برآورد (یا حق الزحمه در مورد تخصصهایی که حق الزحمه در آنها ملاک است) یک کار که می‌توان در یک پایه از هر تخصص به مشاور ارجاع نمود.

Technical assessment committee**[۱۷۷]-کمیته فنی تشخیص صلاحیت [۱۳۳-۷۱۰]**

کمیته‌ای است که برای بازنگری و اصلاح جداول (تشخیص صلاحیت مشاوران) و تغییر در شرح اعم خدمات و تخصصها و حداکثر ظرفیت یا کار مناسب و تصویب احراز صلاحیت مشاوران در پایه نهایی و رسیدگی به اعتراض مشاوران تعیین و متشکل از افراد زیر است:

- ۱- مدیر کل دفتر امور مشاوران و پیمانکاران به عنوان رئیس کمیته.
- ۲- یک نفر کارشناس خبره در گروه تخصصی مربوط به انتخاب معاون امور فنی سازمان.
- ۳- یک نفر کارشناس خبره با معرفی تشکل صنفی مربوط.
- ۴- نماینده دستگاه اجرایی ذی‌ربط.
- ۵- نماینده دفتر بخشی ذی‌ربط در سازمان.

Executive manager's assessment committee [۲۰] ۷۱۰۱۳۴
 انتخاب مجریان طرحها توسط کمیته‌ای مرکب از سه نفر با حکم بالاترین مقام دستگاه اجرایی انجام می‌شود. این کمیته با توجه به برآورد کار، نوع آن و جداول مربوط به همان رشته و ضوابط و آیین‌نامه مصوب، مجری طرح را انتخاب می‌کند.

Consultancy certificate [۲] ۷۱۰۱۳۵
 مدرکی است که بر اساس مقررات آیین‌نامه تشخیص صلاحیت، به منظور اعلام صلاحیت مشاور، از سوی سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور برای ارائه خدمات مشاوره صادر می‌شود.

Skilled ۷۱۰۱۳۶-ماهر [۱۷۷]
 به کسی اطلاق می‌شود که توانایی انجام یک یا چند قسمت از یک کار تخصصی را دارد.

Exportation of engineering and technical services ۷۱۰۱۳۷
 صادرات خدمات فنی مهندسی عبارت است از مجموعه فعالیتهای هدفدار مهندسی، تدارکات، اجرا، ساخت، تعمیر کالا و تجهیزات و ماشین‌آلات صنعتی، نصب، راهاندازی، نظارت و آموزش‌های مربوط، انتقال دانش فنی، فعالیتهای نرم‌افزاری (مدیریت، طراحی، مشاوره، خدمات انفورماتیک) و نظایر آنها به نحوی که صدور کالای صرف محسوب نشود.

Engineering and technical services exporter ۷۱۰۱۳۸
 عبارت است از اشخاص حقیقی یا حقوقی ایرانی که اقدام به صادرات خدمات فنی و مهندسی می‌نمایند.

۷۱۰۲۰۰ - تشخیص صلاحیت پیمانکاران

۷۱۰۲۰۱ - تشخیص صلاحیت پیمانکاران [۱۷۷]

Assessment of the contractor's qualification

فرایندی است که در آن توان مدیریتی، فنی و اجرایی پیمانکاران، طبق آیین نامه مربوط ارزیابی شده و گواهینامه صلاحیت پیمانکاری برای آنها صادر می گردد.

Contractor

۷۱۰۲۰۲ - پیمانکار [۴] و [۶]

- شخصی حقیقی یا حقوقی که برای انجام کار طبق مقررات و شرایط مندرج در آیین نامه مربوط، گواهینامه صلاحیت پیمانکاری دریافت کرده باشد.
- شخصیت حقوقی که برای اجرای پروژه های صنعتی به روش طرح و ساخت از سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور گواهی صلاحیت دریافت کرده است.

Registered(legal) contractor

۷۱۰۲۰۳ - پیمانکار حقوقی [۴]

پیمانکاری است که پس از ثبت در اداره ثبت شرکتها و مالکیتهای صنعتی و یا در اداره ثبت اسناد و املاک، با داشتن شرایط لازم، گواهینامه صلاحیت پیمانکاری دریافت کرده باشد.

Individual contractor

۷۱۰۲۰۴ - پیمانکار حقیقی [۴]

فردی است که با داشتن شرایط لازم، گواهینامه صلاحیت پیمانکاری دریافت کرده باشد.

Private contractors

۷۱۰۲۰۵ - پیمانکاران نوع اول (خصوصی) [۴]

پیمانکاران حقیقی و اشخاص حقوقی بخش خصوصی ایرانی که صد درصد (۱۰۰٪) سهام یا سهم الشرکه آنها متعلق به اشخاص حقیقی ایرانی باشد.

Public contractors

۷۱۰۲۰۶ - پیمانکاران نوع دوم (دولتی و عمومی) [۴]

پیمانکارانی که صد درصد (۱۰۰٪) مالکیت سهم الشرکه یا سهام آنها متعلق به دولت، شهرداریها، مؤسسات یا نهادها و ارگانهای انقلاب اسلامی یا دیگر مؤسسات عمومی و عام المنفعه باشد. تبصره - شرکتهای دولتی که با اجازه قانون تشکیل می شوند، نوع دوم محسوب می شوند.

Main contractor (M.C)

۷۱۰۲۰۷- پیمانکار اصلی [۱۴۰ و ۱۰۵]

- پیمانکار اصلی شخصی است حقیقی یا حقوقی که از طرف کارفرما به منظور انجام دادن فعالیتهای زیر منصوب می‌شود.

الف- سفارش به پیمانکاران فرعی برای طراحی مهندسی، تهیه مصالح و تجهیزات، ساختمان و نصب تجهیزات.

ب- مسئول صحت اجرای تمام کارها توسط پیمانکاران فرعی طبق مشخصات و برنامه زمانبندی.

ج- گواهی و تأیید مصالح و تجهیزات مصرفی.

د- نظارت بر راهاندازی و انتقال فناوری.

ه- مسئول تشکیل جلسات هماهنگی ماهانه و مدیریت آن و مشخص نمودن تغییرات و قیمت نهایی طرح و اعلام آن به کارفرما

و- در بعضی مواقع پیمانکاران فرعی را نیز انتخاب می‌کند.

- پیمانکاری است که مسئول آماده‌سازی، هماهنگی و تکمیل تمام کارهای یک پروژه می‌باشد.

General contractor (GC)

۷۱۰۲۰۸- پیمانکار عمومی [۱۴۰]

پیمانکار عمومی مشابه پیمانکار اصلی می‌باشد.

Managing contractor (M.C)

۷۱۰۲۰۹- پیمانکار مدیریت [۱۴۰ و ۱۰۵]

- پیمانکار مدیریت شخصی است حقیقی یا حقوقی که مسئولیت اداره کردن، هماهنگی و نظارت بر تمام بخش‌های یک طرح یا پروژه را از قبیل طراحی، ساختمان و نصب و راهاندازی بر عهده دارد. کنترل و آزمایش مصالح و تجهیزات و تطابق آنها با مشخصات فنی و کنترل پیشرفت کار طبق برنامه نیز به عهده وی می‌باشد و کارها را به نحوی هدایت و سرپرستی می‌نماید تا بهترین منافع را برای کارفرما تأمین نماید و ممکن است به منظور استفاده بهتر به عنوان نماینده کارفرما خریدها را نیز انجام دهد.

- شخصی حقیقی که در قبال دریافت دستمزد از طرف کارفرما مسئول هماهنگی همه طرفهای دست‌اندرکار تمام کارهای یک پروژه اجرایی می‌باشد.

Design and build contractor

[۷۱۰۲۱۰-پیمانکار طراحی و ساخت]

به شرکت یا مؤسسه‌ای اطلاق می‌شود که مسئولیت انجام خدمات طراحی تفصیلی و اجرایی (طراحی مهندسی یا مهندسی فرایند) تهیه و تأمین کالا و تجهیزات، عملیات اجرایی، نصب و راهاندازی و مدیریت این فعالیتها را در یک پروژه بر عهده دارد.

Qualified contractor

[۷۱۰۲۱۱-پیمانکار برتر و شایسته]

پیمانکارانی که به شرح مندرج در دستورالعمل ارزشیابی پیمانکاران، به عنوان پیمانکاران برتر و شایسته برگزیده و در فهرست‌هایی که سالانه از سوی سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور منتشر می‌شود با این عنوان معرفی می‌شوند.

Associate company

[۷۱۰۲۱۲-شرکت همکار]

واحد خدمات مشاوره یا پیمانکار ایرانی تشخیص صلاحیت شده یا شرکت معترض خارجی است که براساس ضوابط (آئین‌نامه تشخیص صلاحیت پیمانکاران اجرای پروژه‌های صنعتی به روش طرح و ساخت) جهت بخش‌های مختلف پروژه همزمان با درخواست صدور گواهی صلاحیت به وسیله شرکت مقاضی به سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور معرفی می‌شود.

Speciality of the company

[۷۱۰۲۱۳-موضوع شرکت]

فعالیتهایی که در اساسنامه شرکت تعیین و انجام خدمات پیمانکاری، منطبق با رشتۀ‌های درخواستی در آن لحاظ و شرکت بر اساس آن تشکیل شده است.

Iranian company

[۷۱۰۲۱۴-شرکت ایرانی]

هر شرکتی که در ایران ثبت و اقامتگاه آن در ایران باشد شرکت ایرانی محسوب می‌شود.

Foreign company

[۷۱۰۲۱۵-شرکت خارجی]

شرکتی است که اقامتگاه آن در خارج از کشور جمهوری اسلامی ایران بوده و برای این که بتواند به‌وسیله شعبه یا نماینده خود به امور تجاری یا صنعتی در ایران مبادرت نماید باید در مملکت اصلی خود شرکت قانونی شناخته شده باشد و شعبه یا نمایندگی آن در اداره ثبت شرکتها در تهران به ثبت رسیده باشد.

Joint venture

[۷۱۰۲۱۶ و ۱۴۴] مشارکت

- همکاری دو یا چند واحد برای انجام یک پروژه است. این همکاری ممکن است بین دو مشاور و یا پیمانکار و مشاور و یا دو پیمانکار باشد.

- شرکت دو یا چند پیمانکار که به صورت یک شخص حقوقی عمل می‌کند به نحوی که هر یک از آنها مسئول اقدامات سایرین خواهد بود.

Consortium

[۷۱۰۲۱۷ و ۱۴۶] کنسرسیوم

- گروهی از اشخاص حقیقی یا حقوقی که برای اجرای یک پروژه (غلب بزرگ) به یکدیگر می‌پیوندند.

- همکاری پیمانکاری یا اشتراک دو یا چند واحد معمولاً برای انجام یک طرح و یا یک سری از طرح می‌باشد. (در کنسرسیوم هر عضو در حد سهم خدماتی که انجام داده است مسئول می‌باشد.)

Capital

[۷۱۰۲۱۸] سرمایه شرکت

مجموع آورده نقدی و غیر نقدی شرکا که با عنوان سرمایه در اداره ثبت شرکتها و مالکیتهای صنعتی و اداره ثبت اسناد و املاک اطهار و ثبت شده باشد.

Turnover

[۷۱۰۲۱۹] گردش مالی

مجموعه درآمدها و هزینه‌های پیمانکار در یک سال مالی

Current asset

[۷۱۰۲۲۰] توان مالی جاری

رقمی است که بیانگر توانایی مالی پیمانکار برای سرمایه‌گذاری کوتاه‌مدت در طرحهای در دست اجرا می‌باشد و از رابطه زیر به دست می‌آید:

$$\text{بدهی‌های جاری} - \text{دارایی‌های جاری} = \text{توان مالی جاری}$$
Long term asset

[۷۱۰۲۲۱] توان مالی بلندمدت

رقمی است که بیانگر توانایی مالی پیمانکار برای انجام تعهدات و تضمین قراردادهایش می‌باشد و از رابطه زیر به دست می‌آید:

$$\text{بدهی‌های بلندمدت} - \text{دارایی‌های بلندمدت} = \text{توان مالی بلندمدت}$$
Long term debts

[۷۱۰۲۲۲] بدهی‌های بلندمدت

وامهای با وثیقه و بدون وثیقه و وامهای دریافتی از شرکتها وابسته یا عضو گروه

Current debts[۴]-**بدهی‌های جاری** [۷۱۰۲۲۳]

وامها و اضافه برداشتی‌های بانکی، حصه‌های بدهی‌های بلندمدت و پرداختنی (حسابها و اسناد پرداختنی تجاری، پرداختنی به مدیران، شرکتهای عضو یا شرکتهای وابسته، مالیات بر درآمد، سود سهام پرداختنی و ...).

Fixed asset[۴]-**دارایی ثابت** [۷۱۰۲۲۴]

سرمایه، اموال، ماشین‌آلات و تجهیزات، زمین و ساختمان، استهلاک انباشته، سرمایه‌گذاری‌های بلندمدت (در شرکتهای فرعی و وابسته) دریافت‌نی‌های بلندمدت (حسابها و اسناد دریافت‌نی و تجاری، دریافت‌نی از مدیران و شرکتهای وابسته عضو گروه و سایر دریافت‌نی‌ها)، سرقفلی، حق اختراع، علائم تجاری و مخارج انتقالی به دوره‌های آتی.

Current assets[۴]-**دارایی‌های جاری** [۷۱۰۲۲۵]

موجودی نقد، سرمایه‌گذاری در سهام و اوراق بهادر غیر از سرمایه‌گذاری‌های بلندمدت و دریافت‌نی‌ها و موجودی‌های مواد و کالا

Qualification point[۴]-**امتیاز صلاحیت** [۷۱۰۲۲۶]

عددی است که بیانگر تخصص، تجربه، توان مالی و نتایج ارزشیابی‌های دوره‌ای و تضمین حقوقی در انجام خدمات می‌باشد.

Rank[۱۷۷]-**پایه** [۷۱۰۲۲۷]

عددی است که توان فنی، تخصصی، سوابق کاری، ظرفیت تجهیزات و ماشین‌آلات پیمانکار را نشان می‌دهد. عدد پایه به ترتیب از توان فنی کمتر به بیشتر افزایش می‌یابد.

Contractor's work load[۴]-**ظرفیت** [۷۱۰۲۲۸]

تعیین کننده حداکثر تعداد و مبلغ کار مجاز در هر رشته و پایه پیمانکاری می‌باشد.

Obtaining qualification[۹]-**احراز صلاحیت** [۷۱۰۲۲۹]

احراز حداقل صلاحیت شرکت متقاضی، شامل توان شرکت (سازمان مدیریتی و نیروهای تخصصی و توان شرکت یا شرکتهای همکار وی) می‌باشد.

Completed works**۷۱۰۲۳۰ - کارهای انجام شده [۴]**

کارهای پایان یافته یا در دست اجرا در هر رشته که تحویل وقت یا صورت وضعیت شده باشد.

Contractor's certificate**۷۱۰۲۳۱ - گواهینامه صلاحیت پیمانکاری [۴]**

مدرکی که بر اساس مقررات و آیین نامه مربوط و به ازای احراز شرایط لازم، از سوی سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور برای فعالیت پیمانکاری در چارچوب کاربرد آیین نامه صادر، و طی ترتیبات مقرر در آیین نامه اصلاح و تمدید می‌گردد.

Technical assessment committee**۷۱۰۲۳۲ - کمیته فنی تشخیص صلاحیت [۱۷۷]**

کمیته‌ای است که برای تصویب جداول و تغییرات آنها و فرمها و رویه اجرایی آیین نامه طبقه‌بندی و تشخیص صلاحیت پیمانکاران و تصویب شرایط اختصاصی تعیین و مشکل از افراد زیر است:

- ۱- مدیر کل دفتر امور مشاوران و پیمانکاران سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور (رئیس کمیته)
- ۲- مدیر کل دفتر نظارت و ارزیابی طرحهای سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور
- ۳- یک نفر کارشناس مستقل واجد صلاحیتهای فنی و حقوقی به تشخیص و انتخاب معاون فنی سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور
- ۴- نماینده انجمن صنفی پیمانکاری ذی‌ربط
- ۵- نماینده دستگاه اجرایی ذی‌ربط

۷۲۰۰۰- ارجاع کار

Appointment

[۱۷۷- ارجاع کار ۱۰۱]

ارجاع کار عبارت است از فرایند انتخاب مشاور یا پیمانکار مناسب برای انجام خدمات یا اجرای طرح مورد نظر.

First request for proposal

[۸ و ۹- فراخوان نخست ۲۰۲]

فرایندی است که در آن از پیمانکاران (یا مشاوران) دارای گواهینامه صلاحیت برای ارزیابی توان اجرای کار دعوت به عمل می‌آید.

Request for proposal (RFP)

[۵- دعوت به ارائه پیشنهاد ۳۰۲]

سندی است که به منظور اخذ پیشنهاد از پیمانکاران توسط دستگاه اجرایی برای آنها ارسال می‌شود.

Bid

[۱۷۷- استعلام ۴۰۱]

استعلام عبارت است از درخواست اطلاعات یا گرفتن قیمت یا بررسی برای مشخص کردن یک موضوع.

Declaration of ability

[۹- اظهارنامه ارزیابی توان اجرای کار]

سندی است ضمیمه دعوتنامه ارزیابی توان اجرای کار که به وسیله پیمانکاران تکمیل و به دستگاه اجرایی تحويل می‌شود.

Request for qualification

[۹- دعوتنامه ارزیابی توان اجرای کار ۶۰۲]

استنادی است که به منظور ارزیابی توان اجرای کار پیمانکاران (یا مشاوران) برای آنها ارسال می‌شود.

Performance evaluation

[۹ و ۵- ارزیابی توان اجرای کار ۷۰۲]

الف- ارزیابی توان اجرای کار فرایندی است که طی آن توان (سازمان و نیروهای تخصصی) و سوابق کاری و امکانات شرکت متقاضی بررسی شده و حائزین شرایط برای دعوت به ارائه پیشنهاد تعیین می‌شوند.

- ب- فرایندی است که در آن از بین کسانی که به فراخوان نخست پاسخ داده و استاد ارزیابی توان اجرای کار را ارسال کرده‌اند فهرستی کوتاه برای انتخاب مشاوران (پیمانکاران) منتخب تهیه می‌شود.
- بخشی از فرایند ارجاع کار به پیمانکاران برای اجرای پروژه‌های صنعتی به روش طرح و ساخت است که در ارتباط با پروژه مورد نظر طی آن، توان اجرای کار پیمانکاران دارنده گواهی صلاحیت، براساس آیین‌نامه ارجاع کار به پیمانکاران طراحی و ساخت صنعتی، به وسیله دستگاه اجرایی بررسی شده و حائزان شرایط برای دعوت به ارائه پیشنهاد تعیین می‌شوند.
- بخشی از فرایند ارجاع کار به پیمانکاران است که طی آن توان شرکتهای دارنده گواهی صلاحیت برای اجرای پروژه مورد نظر بررسی شده و فهرستی کوتاه از آنها به منظور دعوت به ارائه پیشنهاد تهیه می‌شود.

۱۰۸-۷۲۰-بررسی توان اجرای کار و تهیه فهرست محدود [۸]

Performance evaluation and short list

فرایندی است که در آن از بین کسانی که به فراخوان نخست پاسخ داده و استاد ارزیابی توان اجرای کار را ارسال کرده‌اند، فهرستی محدود برای انتخاب پیمانکاران منتخب تهیه می‌گردد.

۷۳۰۰۰۴ - مناقصه**۱۰۱- مناقصه [۱۷۷ و ۱۴۴]**

- خرید کالا یا خدمت از عرضه کنندگان با مناسب‌ترین شرایط در مقایسه با دیگران از لحاظ قیمت، کیفیت و مدت اجرا از طریق ایجاد رقابت است.
- مناقصه عبارت است از حصول به قیمتی که خارج از اعتدال نبوده و از نظر فنی و مالی و سایر شرایط از جمله مشخصات مورد نظر مناسب‌ترین پیشنهاد باشد. در فرایند مناقصه ایجاد رقابت برای احراز قیمت مناسب و منطبق با شرایط مورد نظر است.

۱۴۰- مناقصه گزار [۷۳۰۲۰۱]

دستگاه اجرایی است که مسئولیت تهیه و اجرای طرح را بر عهده گرفته و در نظر دارد تا کارهای اجرایی طرح را از طریق مناقصه واگذار نماید.

۱۴۰- مناقصه گر [۷۳۰۳۰۱]

پیمانکار، سازنده یا فروشنده‌ای است که بر اساس ضوابط، برای شرکت در مناقصه دارای صلاحیت بوده و اسناد مناقصه را دریافت کرده باشد.

۲۷- اسناد مناقصه [۷۳۰۴۰۱]

اسناد مناقصه به معنای برگ پیشنهاد و همه مدارکی که پیمانکار همراه با برگ پیشنهاد مناقصه ارائه می‌دهد و قسمتی از پیمان است.

۹۶- آگهی [۷۳۰۵۰۱]

اعلان و نوشته‌ای که خبر تازه‌ای را به خوانندگان بدهد.

۱۴۴- آگهی مناقصه [۷۳۰۶۰۱]

اعلام رسمی عمومی در روزنامه‌ها و نشریات کثیرالانتشار برای دریافت پیشنهاد برای اجرای یک طرح یا خدمات که لازم است از طریق مناقصه عمومی انجام شود و هدف انتخاب پیمانکار در بازار رقابتی است.

[۱۴۴]- دعوت به مناقصه ۷۳۰۷۰۱

دعوتنامه‌ای که برای پیمانکاران ارسال می‌شود و در آن با ذکر شرح مختصری از کار، از پیمانکاران برای تسلیم پیشنهاد و قیمت برای اجرای کار و یا انجام خدمات دعوت می‌شود.

[۱۴۴]- پیشنهاد ۷۳۰۸۰۱

پیشنهاد برای اجرای کار یا انجام خدمات که معمولاً شامل قیمت و سایر شرایط مانند مدت، سطح اجرا، شرح کار و مشخصات محصول نهایی است. این واژه گاهی جایگزین مناقصه می‌شود جز اینکه مناقصه بر مبنای شرایط مشخص انجام می‌شود ولی پیشنهاد ممکن است با شرایط عمومی یا شرایط خصوصی باشد.

[۱۰۵]- پیشنهاد مناقصه ۷۳۰۹۰۱

پیشنهاد کتبی است، برای سفارش تهیه کالا یا انجام خدمات یا اجرای کارها با شرایط داده شده و براساس قیمت یا نرخ معین.

[۱۷۷]- پیشنهاد پیمانکار ۷۳۱۰۰۱

پیشنهاد کتبی که عموماً همراه یک ضمانتنامه می‌باشد و به موجب آن پیمانکار انجام کار معینی را در مقابل مبلغ معینی تعهد می‌کند. پیشنهاد باید پاسخگوی تمام شرایط درج شده در اسناد مناقصه باشد و پس از پذیرش از سوی مناقصه‌گزار، اجرای تمام شرایط یاد شده الزام‌آور می‌شود.

[۲۷]- پیشنهاد (فنی) پیمانکار ۷۳۱۱۰۱

به معنای اسنادی است که با همین عنوان، پیمانکار همراه با پیشنهاد مناقصه ارائه می‌دهد و قسمتی از پیمان است. چنین اسنادی ممکن است شامل طراحی اولیه پیمانکار نیز باشد.

[۱۴۹]- پیشنهاد تکمیلی ۷۳۱۲۰۱

درخواستی به حمایت کننده مالی پروژه به منظور افزایش بودجه پروژه در حال اجرا در مدت زمان اجرای تأیید شده، می‌باشد. پیشنهاد تکمیلی ممکن است در مورد افزایش هزینه طرح، اصلاح در طراحی و یا بالا بردن دقت اجرا برای فعالیتهای یک پروژه در حال اجرا باشد.

Request for quotations

[۱۴۹]- درخواست قیمت

یک درخواست رسمی برای اخذ قیمت، برای انجام یک کار مشخص.

Price analysis

[۱۴۳]- تحلیل قیمت

فرایند بررسی و ارزیابی قیمت پیشنهادی پیمانکار بدون ارزیابی قیمت تک‌تک اقلام و سود پیشنهادی پیمانکار.

Open bidding

[۱۷۷ و ۱۴۴]- مناقصه باز

- یک واژه بومی برای فرایند مناقصه بدون بررسی صلاحیت یا محدودیت.
- ایجاد رقابت عمومی برای اجرای یک پیمان یا به دست آوردن قیمت عادله به وسیله مظنه کردن دیگران با تسليم پیشنهاد.

One-stage tendering

[۱۴۰]- مناقصه یک مرحله‌ای

مناقصه‌ای است که کارهای گشايش پاکتها و ارزیابی پیشنهادها و تعیین برنده در یک مرحله انجام می‌شود. در این مناقصه‌ها الزامات فنی ساخت آنها مشخص بوده و نیاز به ارزیابی فنی نمی‌باشد.

Two-stage tendering

[۱۴۰]- مناقصه دو مرحله‌ای

مناقصه‌ای است که فرایند گشايش پاکتها و ارزیابی پیشنهادها و تعیین برنده در دو مرحله انجام می‌شود. در این مناقصه الزامات فنی ساخت مشخص نشده و نیاز به ارزیابی فنی می‌باشد. مناقصه‌هایی که در آنها ارائه پیشنهاد فنی جایگزین (واریانت) از طرف مناقصه‌گر مطرح باشد و همچنین مناقصه کارها به روش طرح و ساخت و مناقصه‌های بین‌المللی، جزو مناقصه دو مرحله‌ای می‌باشند.

Unlimited tendering

[۱۰۵]- مناقصه عمومی

مناقصه رقابتی است که هر شخص یا شرکت ذی‌صلاح می‌تواند پیشنهادی ارائه دهد.

Limited bid

[۱۰۵]- مناقصه محدود

مناقصه رقابتی است که تعداد محدودی از اشخاص یا شرکتها به منظور ارائه پیشنهاد دعوت می‌شوند.

Competition [۱۲۵-۷۳۱۳۰۸]

فرایندی است که از طریق آن فروشنده‌گان برای دستیابی به هدف مشابه، همچون فروش به مشتریان و یا در اختیار گرفتن سهمی از بازار به مسابقه و رقابت با یکدیگر می‌پردازند.

Competitive tendering [۱۰۵-۷۳۱۳۰۹]

روش مناقصه‌ای است که معمولاً به موجب آن موضوع پیمان به پیمانکاری واگذار می‌شود که پایین‌ترین قیمت پیشنهادی را می‌دهد.

Bid bond, bid guarantee [۱۴۰-۷۳۱۳۱۰]

ضمانت‌نامه‌ای که به منظور اطمینان از پیشنهاد دهنده برای امضای پیمان (در صورت قبول شدن پیشنهاد وی)، به ضمیمه پیشنهاد ارسال می‌شود.

Bid committee [۱۴۰-۷۳۱۳۱۱]

کمیسیون مناقصه وظیفه برگزاری مناقصه، بررسی پیشنهادها و انتخاب برنده مناقصه را دارد. کمیسیون مناقصه در مرکز، از سه نفر به شرح زیر تشکیل می‌شوند. (طبق آیین‌نامه معاملات دولتی)

- ۱- معاون وزارت‌خانه یا مؤسسه دولتی یا یک نفر به انتخاب وزیر یا رئیس مؤسسه مربوط
- ۲- ذی حساب وزارت‌خانه یا مؤسسه دولتی یا نماینده او
- ۳- رئیس قسمت تقاضا کننده، یا نماینده او

در شهرستانها کمیسیون مناقصه از سه نفر به شرح زیر تشکیل می‌شود:

- ۱- دستگاه مناقصه‌گزار
- ۲- ذی حساب شهرستان مربوط یا نماینده او
- ۳- مسئول امور تدارکات دستگاه مناقصه‌گزار یا نماینده او

Bid winner [۱۷۷-۷۳۱۳۱۲]

برنده مناقصه، شخص حقیقی یا حقوقی می‌باشد که پیشنهاد او در فرایند مناقصه مورد قبول واقع شده است.

۷۴۰۰۰- ارزشیابی تأمین‌کنندگان

Evaluation

۱۰۱- ارزشیابی [۱]

منظور از ارزشیابی، مجموعه فعالیتهایی است که به منظور سنجش عملکرد تهیه و اجرای طرحها و عوامل دست‌اندرکار مربوط به آن برای وصول به هدفهای تصریح شده در نظام فنی و اجرایی و طرحهای عمرانی کشور انجام می‌شود.

Evaluation of consultants

۱۴۰۲۰- ارزشیابی مشاوران [۱۴]

ارزشیابی، فرایندی است که در آن سطح کیفیت کارهای در حال انجام یا انجام شده و توان مدیریتی و تخصصی مشاوران در مقاطع یا دوره زمانی معینی طبق دستورالعمل مربوط تعیین می‌شود.

Evaluation of contractors

۱۵- ارزشیابی پیمانکاران [۱۵]

ارزشیابی، فرایندی است که در آن سطح کیفیت کارهای در حال انجام یا انجام شده و توان مدیریتی و تخصصی پیمانکاران در مقاطع یا دوره زمانی معینی طبق دستورالعمل مربوط تعیین می‌شود.

Evaluation index for consultants

۱۴۰۲۰۳- شاخص ارزشیابی مشاوران [۱۴]

عددی است که مرتبه هر یک از مشاوران را در مقایسه با دیگر مشاوران نشان می‌دهد و طبق دستورالعمل مربوط تعیین می‌شود.

Evaluation index for contractors

۱۵- شاخص ارزشیابی پیمانکاران [۱۵]

عددی است که مرتبه هر یک از پیمانکاران را در مقایسه با دیگر پیمانکاران نشان می‌دهد و طبق دستورالعمل مربوط تعیین می‌شود.

Evaluation factor

۱۷۷- ضریب ارزشیابی [۱۷۷]

ضریبی است که از فرایند ارزشیابی به دست آمده و در مجموع امتیازات مشاور (یا پیمانکار) ضرب می‌شود.

Evaluation review committee

[۱۷۷] ۷۴۰۲۰۶ - کمیته بازنگری ارزشیابی

کمیته‌ای است که به اعتراض مشاوران یا پیمانکاران رسیدگی کرده و نیز ارزیابی مجدد و موردنی کارها را به درخواست سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور انجام می‌دهد و از افراد زیر تشکیل می‌گردد:

- ۱ - مدیر کل دفتر امور مشاوران و پیمانکاران سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور (رئیس کمیته)
- ۲ - یک نفر از کارشناسان پیش‌کسوت در رشته مربوط به انتخاب معاونت امور فنی سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور
- ۳ - نماینده انجمن صنفی تخصصی مربوط

8

واژه‌های
نظرارت و ارزیابی طرح‌ها
(کد 800000)

۸۱۰۰۰ - نظارت طرحها

Projects supervision surveillance

[۹۸ ۸۱۰۱۰]

- به معنی وسیع کلمه، یعنی نظارت بر جریان انجام امور. از دیدگاه برنامه‌ریزی، نظارت از مراحل اساسی کنترل در انجام صحیح عملیات عمرانی است. در این مورد تعریف زیر ارائه می‌شود: «مجموع اقدامات و عملیات استاندارد شده به منظور روش ساختن کمی میزان انحرافات امور اجرایی مورد نظر از ضوابط برنامه‌های پیش‌بینی شده».

عملیاتی نظیر بازبینی و بازررسی و شیوه‌های دیگر کنترل از جنبه‌های مختلف نظارت است.

- بازدید و بازررسی از عملیات طرحها و فعالیتهای دستگاه اجرایی به منظور مطابقت عملیات و نتایج حاصله با هدفها و سیاستهای تعیین شده در قوانین برنامه عمرانی و قوانین بودجه کل کشور، دستورالعملها و مشخصات طرحها و مقایسهٔ پیشرفت کار با برنامه زمانی.

Planned supervision

[۱۴۰ ۸۱۰۲۰]

نظارتی است که از سوی سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور، به منظور بررسی عملیات عمرانی و فعالیت‌های جاری انجام شده و تطابق آنها با اهداف برنامه‌های عمرانی و قوانین بودجه کل کشور، انجام می‌شود.

Performance supervision

[۱۴۰ ۸۱۰۳۰]

نظارتی است کلان بر فعالیتهای مالی و اجرایی طرحهای عمرانی به منظور تطابق فعالیت‌های انجام شده با قوانین بودجه سالانه و شرح عملیات مندرج در موافقتنامه.

Technical supervision

[۱۷۷ ۸۱۰۴۰]

نظارتی است که بر اساس استناد و مدارک پیمان به منظور تطابق عملیات اجرایی با مشخصات فنی طرح، استانداردها، آیین‌نامه‌ها و دستورالعملها انجام می‌شود.

Cost index performance**۸۱۰۵۰۱-شاخص عملکرد هزینه [۱۷۷]**

این شاخص، نسبت مبالغ هزینه واقعی کارهای انجام شده طرح را به مبالغ پیش‌بینی شده در بودجه نشان می‌دهد.

Scheduled index performance**۸۱۰۶۰۱-شاخص عملکرد برنامه [۱۷۷]**

این شاخص عملکرد را به صورت درصد پیشرفت برنامه تا مقطع زمانی تهیه گزارش نشان می‌دهد. از تقسیم میزان کارهای انجام شده به میزان کارهایی که طبق برنامه زمانی باید انجام می‌شد، شاخص عملکرد برنامه به دست می‌آید. اگر این شاخص از ۱ بیشتر باشد، پیشی گرفتن عملکرد را نسبت به برنامه نشان می‌دهد و بالعکس.

Financial supervision**۸۱۰۷۰۱-ناظارت مالی [۱۴۰]**

ناظارتی است که به منظور بررسی مطابقت عملیات مالی طرح با بودجه طرح و قوانین و مقررات مالی انجام می‌شود. بررسی‌های مالی که با هدف کنترل پروژه یا برنامه‌ریزی تخصیص منابع و مدیریت بر تهیه و اجرای طرح و نظایر آن انجام می‌شود ناظارت مالی محسوب نمی‌شود.

Budgetary control**۸۱۰۸۰۱-کنترل بودجه‌ای [۱۲۲]**

نوعی کنترل سازمانی است که اقلام پیش‌بینی شده در بودجه را با عملکردهای مالی انجام شده برای هدفهای خاص مقایسه و تطبیق می‌کند.

Executive project**۸۱۰۹۰۱-پروژه اجرایی [۱۳۵]**

پروژه‌هایی که اجرای آنها منجر به ایجاد نتایج قابل بازدید می‌گردند. شامل پروژه‌های احداثی، توسعه، تعمیر، تجهیز و مطالعه و طراحی.

Constructive project**۸۱۱۰۰۱-پروژه احداثی [۱۳۵]**

پروژه‌هایی که بر اساس مطالعات توجیهی، فنی و اقتصادی با عملیاتی مشخص، در طی زمانی مشخص و با اعتباری معین به اجرا درمی‌آید. این گونه پروژه‌ها قبل از اجرا فاقد پیشرفت فیزیکی بوده و اعتباری برای آنها هزینه نشده است. پروژه‌های مطالعاتی مرحله دوم و سوم (طراحی تفصیلی و ناظارت)،

خرید ساختمان و بازسازی (تخريب بنا و ساخت مجدد آن) نيز در اين گروه قرار مي‌گيرد. بدويه‌ی است پروژه‌هایی که با مشخصات فوق در سالهای قبل آغاز گردیده نيز پروژه احداثی تلقی می‌شوند.

New projects

۸۱۱۱۰۱-پروژه‌های جدید [۱۳۵]

پروژه‌هایی که سال شروع آنها در سیستم مکانیزه بودجه کشور برابر با سال انتشار قانون بودجه همان سال باشد.

Projects to be Completed

۸۱۱۲۰۱-پروژه‌های خاتمه یافته [۱۳۵]

پروژه‌هایی که سال خاتمه آنها در سیستم مکانیزه نظارت برابر سال جاری قيد شده و مورد بازدید نظارتی واقع شده است.

Service's projects

۸۱۱۳۰۱-پروژه خدماتی [۱۳۵]

پروژه‌هایی که برای انجام فعالیتهايی نظير آموزش، امداد، ترويج، آمارگيري، هزينه انشعاب آب، برق، گاز، فاضلاب، خريد زمين و ... اجرا می‌شود.

Current year appropriation

۸۱۱۴۰۱-اعتبار سال جاري [۱۳۵]

آخرین اعتبار مصوب سال برای طرح یا پروژه که در سیستم مکانیزه بودجه کشور درج شده و حاصل جمع اعتبار از محل درآمد عمومی و سایر منابع می‌باشد.

Final estimated approporation

۸۱۱۵۰۱-برآوردهایی اعتبار [۱۳۵]

آخرین اعتبار کل منظور شده برای پروژه در هر سال که برابر با مجموع اعتبارات مصوب سال جاری، سالهای قبل و برآوردهای بعد اعم از محل درآمد عمومی و سایر منابع است.

Average of physical progress

۸۱۱۶۰۱-عملکرد پیشرفت فیزیکی [۱۳۵]

$$\sum_{i=1}^n a_i k_i / \sum_{i=1}^n a_i$$

برابر است با:

=ai = (پرداختی سالهای قبل) + (اعتبار مصوب سال مورد نظر) + (برآوردهای سالهای بعد)

=ki = پیشرفت فیزیکی مورد انتظار در زمان بازدید

=n = تعداد پروژه‌های نظارت شده.

Financial progress

۸۱۱۷۰۱- پیشرفت ریالی [۱۳۵]

پیشرفت ریالی پروژه برابر است با درصد اعتبار دریافت کرده (پرداختی سالهای قبل و اعتبار مصوب سال جاری) از کل اعتبار آن (پرداختی سالهای قبل، اعتبار مصوب سال جاری، و برآورد اعتبار سالهای بعد) اعم از درآمد عمومی و سایر منابع.

Equipping

۸۱۱۸۰۱- تجهیز [۱۳۵]

پروژهایی که با اجرای آنها وسایل و امکانات لازم برای استفاده از ظرفیتهای احداث شده فراهم می‌گردد. مانند خرید میز و نیمکت برای مدرسه و تجهیز درمانگاه به وسایل مورد نیاز، نصب تجهیزات خریداری شده نیز در این گروه قرار می‌گیرد.

Repair

۸۱۱۹۰۱- تعمیرات [۱۳۵]

پروژهای یک سالهای که برای حفظ و نگهداری ساختمانها و تأسیسات موجود اجرا می‌شود. تعمیرات برای اصلاح فضاهای موجود و انطباق آنها با نیازهای جدید و یا فراهم آوردن امکانات لازم جهت بهره‌برداری مناسب‌تر انجام گردیده و موجب افزایش ظرفیتهای موجود نمی‌شود. مانند تغییر در تقسیم‌بندی فضاهای، تعویض سنگ کف، آسفالت پشت بام و ... پروژهایی که ماهیت نوسازی دارند نیز در این گروه قرار می‌گیرد.

Undertakings

۸۱۲۰۰۱- تعهدات [۱۳۵]

پرداخت هزینه‌های عملیاتی پروژه‌های عمرانی که به استناد بند ۲ و ۳ ماده (۶۳) قانون محاسبات عمومی انجام می‌شود.

Development

۸۱۲۱۰۱- توسعه [۱۳۵]

پروژهایی که به منظور افزایش ظرفیت و کارآتر نمودن فضای موجود اجرا می‌شود. مانند توسعه سه کلاس در یک مدرسه چند کلاسه، ایجاد انبار یا سرایداری برای مدرسه موجود و ساختن بخش رادیولوژی در مرکز بهداشتی و درمانی.

Big project

۸۱۲۲۰۱- طرح بزرگ [۱۳۵]

طرح عمرانی که کل اعتبار آن بالای ۲۰۰ میلیارد ریال باشد.

Important project

[۱۳۵]- طرح مهم [۸۱۲۳۰۱]

طرح عمرانی که به علت اهمیت و تأثیرش در وضعیت اقتصادی و اجتماعی کشور توسط قانون‌گذار «مهم» تشخیص داده شده است و در پیوست شماره (۱) قانون بودجه از سایر طرحها متمایز شده است.

Study and research

[۱۳۵]- مطالعه و تحقیق [۸۱۲۴۰۱]

مطالعات و تحقیقاتی که برای ارتقای سطح دانش و یا تبیین روش‌های اجرایی در زمینه‌های اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی انجام می‌شود. مانند مطالعات برنامه‌ریزی (منطقه‌ای، اجتماعی، اقتصادی و ...)، مطالعات محیط زیست دریایی، تحقیقات مبارزه بیولوژیک، مطالعه صرفه‌جویی انرژی و ...

Financial weight

[۱۳۵]- وزن مالی [۸۱۲۵۰۱]

وزن مالی تعدادی پروژه مشخص از یک گروه از پروژه‌ها، برابر است با درصد کل اعتبار عمرانی آن تعداد پروژه، از کل اعتبار گروه پروژه‌های مربوط.

Percentage of completed projects

[۱۳۵]- درصد تحقق خاتمه پروژه‌ها [۸۱۲۶۰۱]

برابر است با: $\frac{\text{تعداد پروژه‌های خاتمه‌یافته}}{\text{تعداد پروژه‌های خاتمه‌یافته}} \times 100$

Achievement of annual goals

[۱۳۵]- دستیابی به اهداف یک ساله [۸۱۲۷۰۱]

$$\sum_{i=1}^n a_i k_i / \sum_{i=1}^n a_i p_i$$

برابر است با:

a_i = اعتبارات مصوب سال مورد نظر.

k_i = (پیشرفت فیزیکی در اول سال مورد نظر) - (پیشرفت فیزیکی گزارش شده در زمان بازدید)

p_i = پیشرفت فیزیکی پیش‌بینی شده طی سال مورد نظر.

n = تعداد پروژه‌ها.

۸۲۰۰۰- ارزیابی طرحها

Project appraisal system

۸۲۰۱۰- نظام ارزشیابی طرحها [۱۷۷]

نظام ارزشیابی عبارت است از مجموعه روش‌ها، دستورالعمل‌ها، شرح وظایف و گردش کار که برای ارزشیابی طرحها به کار گرفته می‌شود.

Assessment-evaluation of project

۸۲۰۲۰۱- ارزشیابی [۹۸]

عبارت است از سنجش و داوری عملکرد برنامه‌ها و طرحها با هدفها و ضوابط و استانداردهای پیش‌بینی شده از قبل و شناخت و تحلیل آثار اقتصادی و اجتماعی اجرای برنامه‌ها.
ارزشیابی وسیله‌ای است برای سنجش کارایی برنامه‌ها و فراهم کردن زمینه‌های عقلایی برای برنامه‌ریزی‌های آتی در سیستمهای برنامه‌ریزی پیشرفته. سه نوع ارزشیابی انجام می‌گیرد:

- ارزشیابی پیش از اجرا
- ارزشیابی ضمن اجرا
- ارزشیابی پس از اجرا

Ex-ante evaluation

۸۲۰۳۰۱- ارزشیابی پیش از اجرا [۹۸]

ارزشیابی پیش از اجرا، غالباً مطالعه امکان‌سنجی است، که ارزیابی پیشنهادهایی در زمینه برنامه توسعه است برای آنکه مزایای نسبی جریانهای مختلف اجرای کار را معلوم دارد. این ارزشیابی پایه‌ای برای سیاستگذاری در پرتو معیارهای تثبیت شده از قبیل ارتباط آن با هدفهای توسعه، امکان‌سنجی عملیاتی و مطالعات در زمینه هزینه - منفعت را فراهم می‌آورد.

On-course evaluation

۸۲۰۴۰۱- ارزشیابی ضمن اجرا [۹۸]

ارزشیابی ضمن اجرا عبارت است از بازنگری و بازبینی پیشرفت اجرای برنامه، از طریق هم‌سنجدی نتایج واقعی با هدفهای برنامه. این ارزشیابی برای نظارت عملیاتی و بازنگری و تعدیل تمام یا بخشی از هدفهای پیش‌بینی شده به کار می‌رود.

Ex-post evaluation

[۹۸]-۸۲۰۵۰۱ ارزشیابی پس از اجرا

ارزشیابی پس از اجرا، ارزشیابی اقدامات انجام شده است. این ارزشیابی معلوم می‌دارد که آیا برنامه‌ها، بر حسب تمام شاخصهای کمی و کیفی، به گونه‌ای هموار به سوی هدفها روان بوده است یا نه، امکانات بالقوه برای رشد آتی را کشف و از آنها بهره‌برداری می‌کند، هر نوع نارسانی را که در اصل در تهیه برنامه و اجرای آن وجود داشته، آشکار می‌سازد، کارایی و توانمندی دستگاههای برنامه‌ریزی را می‌سنجد و نتایج تجربه جدید را به عموم معرفی می‌کند و آنها را برای تهیه بهتر برنامه‌های آتی به کار می‌گیرد.

Project evaluation

[۱۵۱]-۸۲۰۶۰۱ ارزشیابی پروژه

یک بررسی مستند عملکرد پروژه، که در پایان اجرا انجام می‌شود و به ما اطمینان می‌دهد که اهداف طرح تا چه حد حاصل شده و تجربه به دست آمده از طرح باعث تعالی دیگر طرحها می‌گردد.

Technical evaluation

[۱۲۴]-۸۲۰۷۰۱ ارزشیابی فنی

بررسی و تحقیق برای تعیین مناسب بودن مواد، دستگاه، تجهیزات یا سیستم از لحاظ فنی.

Performance appraisal

[۱۴۰]-۸۲۰۸۰۱ ارزشیابی عملکرد

سنجدش و بررسی عملکرد یک طرح با اهداف تعیین شده، با توجه به استانداردهای مربوط می‌باشد.

Evaluation of completed projects

[۱۴۰]-۸۲۰۹۰۱ ارزشیابی طرحهای خاتمه یافته

ارزشیابی طرحهای خاتمه یافته فرایندی است که سنجدش و مقابله معیارهای طراحی در گزارش‌های توجیه طرح با آنچه که نهایتاً اجرا و به مرحله بهره‌برداری رسیده است و همچنین ارزشیابی عملکرد مدیریت کیفیت طرح را دنبال می‌کند (به منظور ارزشیابی سرمایه‌گذاری‌های عمرانی، ارتقا و بهبود نحوه تصمیم‌گیری و استفاده از نتایج و تجربیات گذشته برای طرحهای جدید).

9

واژه‌های
عمومی
(کد 900000)

۹۱۰۰۰ - برنامه و بودجه

۹۱۰۱۰ - برنامه

Plan

[۹۱۰۱۰] - برنامه

نمایش منظم و یا رعایت سلسله مراتب فعالیتهای مربوط به هم و مربوط به یک رشته تصمیمات منظم و مرتبط بر حسب دوره‌های زمانی مختلف است. به عبارت دیگر برنامه گاهنامه تصمیمات منظم بر اساس سلسله مراتب عملیات است.

National development plan

[۹۱۰۱۰] - برنامه عمرانی کشور

مجموعه‌ای از خطمشی‌ها، اهداف کمی و کیفی و سیاستهای اجرایی برای توسعه بخش‌های اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی در مقیاس ملی و منطقه‌ای که معمولاً برای یک دوره میان‌مدت (پنج ساله) و در چارچوب اهداف و راهبردهای برنامه توسعه بلندمدت تهیه می‌شود.

Perspective plan

[۹۸] - برنامه‌های دورنگر

معمولًاً برنامه‌های دورنگر، دوره‌ای ده تا سی ساله را دربر می‌گیرد. برنامه‌ریزی دورنگر، تحلیلی راهبردی از مسائلی است که ممکن است کشور در آینده با آن روبرو شود، همراه با پیشنهادهایی در زمینه جهتگیری‌های آینده. چشم‌انداز وسیع برنامه‌ریزی دورنگر، مخصوصاً برای تجدید نظر در خطمشی‌ها (یا سیاستها) تغییر دادن راهبردها و تجدید ساختار اقتصاد کشور، سودمند است.

[۷۶] - برنامه درازمدت

منظور برنامه‌ای است که ضمن آن توسعه اقتصادی و اجتماعی برای یک دوره ده‌ساله یا طولانی‌تر به عنوان راهنمای برنامه‌ریزی‌های پنج ساله پیش‌بینی می‌شود.

Long term plans

[۹۸] - برنامه‌های بلندمدت

طول برنامه بلندمدت که به نام برنامه آینده‌نگر نیز نامیده می‌شود، معمولاً بین ۱۵ تا ۲۵ سال و اکثر آن ۲۰ سال است. فلسفه دوگانه وجودی این برنامه آن است که بسیاری از تغییرات اقتصادی - اجتماعی

مورد نظر در یک برنامه میان‌مدت قابل اجرا نیستند، به برنامه‌های بلندمدت تر نیاز هست، دیگر آنکه این زمان تقریباً بلندمدت‌ترین زمانی است که در آن می‌توان ویژگی‌های عمدۀ رفتارهای اقتصادی - اجتماعی را ثابت فرض کرد و بر اساس آن برنامه‌ریزی نمود، در واقع برنامه بلندمدت مسیر نهایی برنامه میان‌مدت را معین می‌کند.

Medium term plans

[۹۸]- برنامه‌های میان‌مدت [۹۱۰۱۰۶]

این برنامه‌ها، معمولاً دوره‌ای سه تا هفت ساله را در بر می‌گیرند. این برنامه‌ها باید زمانی را در برگیرند که در چارچوب آن بتوان پیش‌بینی‌ها و برآوردهای دقیق به عمل آورد و با درجه معقولی از قطعیت نسبت به تداوم طرحهای سرمایه‌گذاری اطمینان کرد و از سوی دیگر مدت زمان کافی برای تجهیز منابع و پیشرفت به سوی تحقق هدفهای کلی اجتماعی در اختیار قرار دهد.

برنامه‌های میان‌مدت، علاوه بر متغیرهای کلی مربوط به سطح کلان اقتصاد که در برنامه‌ریزی بلندمدت دورنگر دخالت دارد، هدفهای طرحها و سیاستهای تفصیلی‌تر را نیز شامل می‌شوند و غالباً بر حسب طبقه‌بندی‌های بخشی، ناحیه‌ای و حتی کالایی، و با توجه به روابط متقابل این طبقه‌بندی‌ها تنظیم می‌شوند.

Short term plan

[۹۸]- برنامه کوتاه‌مدت [۹۱۰۱۰۷]

مدت این برنامه بین ۶ ماه تا ۲ سال به طول می‌انجامد و معمولاً یک ساله است. برنامه کوتاه‌مدت یک برنامه کاملاً اجرایی است و در آن اهداف، سیاستهای و دستورالعملها به عمل تبدیل می‌شود و به صورت طرح و پروژه و فعالیت مشخص می‌گردد.

[۷۶]- برنامه عمرانی پنج ساله [۹۱۰۱۰۸]

منظور برنامه جامعی است که برای مدت پنج سال تنظیم و به تصویب مجلس می‌رسد و ضمن آن هدفهای و سیاستهای توسعه اقتصادی و اجتماعی طی همان مدت مشخص می‌شود. در این برنامه کلیه منابع مالی دولت و همچنین منابعی که از طرف شرکتهای دولتی و بخش خصوصی صرف عملیات عمرانی می‌گردد از یک طرف و اعتبارات جاری و عمرانی دولت و هزینه‌های عمرانی شرکتهای دولتی و بخش خصوصی از طرف دیگر، جهت وصول به هدفهای مذکور پیش‌بینی می‌گردد.

[۷۶]- برنامه سالانه ۹۱۰۱۰۹

منظور برنامه عملیات اجرایی دولت است که سالانه تنظیم و همراه بودجه کل کشور تقدیم مجلس شورای اسلامی می‌گردد و ضمن آن در قالب هدفها و سیاستهای مندرج در برنامه عمرانی پنج ساله هدفهای مشخص و عملیات اجرایی سالانه هر دستگاه اجرایی با اعتبار مربوط تعیین می‌شود.

National development plan**[۹۸]- برنامه توسعه ملی ۹۱۰۱۱۰**

سندی است حاوی مجموعه‌ای از اهداف و بیان استراتژیها، سیاستها، دستورالعملها و سازماندهی لازم برای نیل به اهداف تعیین شده که مدیریت اقتصادی - اجتماعی کشور برای توسعه اقتصادی - اجتماعی تدوین می‌کند. منظور از تدوین برنامه توسعه، تشخیص و تعیین استراتژیها و سیاستهایی است که به بهترین وجه، راه دستیابی به هدفهای کلی اقتصادی و اجتماعی را هموار سازد. دو عنصر مهم در تهیه برنامه توسعه ملی عبارت است از انجام پذیری و سازگاری.

Economic plan**[۹۸]- برنامه اقتصادی ۹۱۰۱۱۱**

سند نوشته شده‌ای، حاوی جهتگیری‌ها و چارچوبهای چگونگی تخصیص منابع و تصمیم‌گیری بین فعالیتهای مختلف، جهت نیل به نرخ رشد اقتصادی تعیین شده طی دوره‌ای مشخص.

Program**[۹۸]- برنامه اجرایی، طرح ۹۱۰۱۱۲**

مجموعه‌ای از عملیات و خدمات مختلف در ارتباط با یکدیگر برای تحقق هدفهای مشخص برنامه (بخش) می‌باشد. هر برنامه اجرایی متشکل از طرحهای متعدد است. برنامه اجرایی معمولاً در چارچوب برنامه‌های بلندمدت‌تر تنظیم می‌گردد.

همان‌گونه که گفته شد هر برنامه اجرایی یا (پروگرام) حاوی هدفها، سیاستها، و خطمسی‌های اجرایی و طرحهای مشخص برای انجام عملیات است. به عنوان نمونه برنامه خدمات درمانی شامل هدفها، سیاستهای کلی و چندین طرح است که اجرای آنها هدفهای کلی برنامه را تحقق می‌بخشد.

برنامه‌ریزی [۹۸]-۹۱۰۱۱۳

برنامه‌ریزی فرایندی است هوشمندانه که طی آن مدیریت یک نظام، اهداف نظام را برای زمان مورد نظر تعیین و راهبردها و چارچوبهای تصمیم‌گیری برای نیل به اهداف تعیین شده را با توجه به محدودیتهای موجود و قابل پیش‌بینی در طی برنامه، مشخص می‌کند.

در این تعریف چند مفهوم مهم گنجانیده شده است که نیاز به توضیح بیشتر دارد:

۱- برنامه‌ریزی یک جریان است نه یک عمل مقطعي و یا یک سند تدوین شده، برنامه‌ریزی یک امر مستمر و مجموعه‌ای از فعل و انفعالات پیچیده در زمینه جمع‌آوری، انتخاب، بررسی و قضاؤت، تعیین اولویت‌ها و ابتکار راهبردها و شیوه‌های تصمیم‌گیری است که دستیابی به اهداف مورد نظر را میسر می‌سازد.

۲- برنامه‌ریزی یک امر آگاهانه و دارای عزم و قصد است. هر چند که تصادف، شанс و احتمالات ممکن است توسط برنامه‌ریزی در نظر گرفته شود، اما جریان برنامه‌ریزی انتخاب منطقی و اصولی شقوق مختلف کار و سیاستهای اقتصادی گوناگون به منظور تحقق اهداف تعیین شده می‌باشد.

۳- برنامه‌ریزی مشخص کردن و تنظیم یک سلسله فعالیتها و اقدامها است که قرار است برای تحقق اهداف برنامه در آینده صورت پذیرد. این سلسله فعالیتها باستی از یک طرف با یکدیگر هماهنگ باشند و از طرف دیگر متناسب با اهداف برنامه تنظیم شده باشند.

۴- برنامه‌ریزی در واقع بهینه‌سازی تابع هدف مدیران برنامه‌ریز، مشروط به محدودیتهای منابع، تکنولوژی و قوانین و مقررات موجود است.

برنامه‌ریزی جامع [۹۸]-۹۱۰۱۱۴

برنامه‌ریزی جامع، که به آن برنامه‌ریزی کلی (Aggregate planning) نیز می‌گویند، پیشرفته‌ترین شکل برنامه‌ریزی توسعه است. برنامه جامع حاصل جمع برنامه‌های جزئی یا بخشی است که در جهت سازگاری با چارچوب برنامه ملی به درستی هماهنگی و برنامه‌ریزی شده‌اند.

برنامه جامع، کل اقتصاد از جمله بخش خصوصی را دربر می‌گیرد و به هنگام تهیه آن باید با سرمایه‌گذاران بزرگ (Large-Scale) در بخش خصوصی، مشاوره پیوسته صورت گیرد.

Regional planning

[۹۸-برنامه‌ریزی منطقه‌ای]

فرایندی است در جهت تنظیم و هماهنگ کردن برنامه‌های مختلف اقتصادی و اجتماعی با توجه به ابعاد امکانات مناطق. مفهوم برنامه‌ریزی منطقه‌ای در برگیرنده دو مفهوم خاص به شرح زیر است: برنامه‌ریزی بین منطقه‌ای **Interregional planning** که در آن سازمان برنامه‌ریزی با یک دید منسجم از امکانات مناطق، سعی در بهره‌برداری بهینه از امکانات و فضای مناطق (فضای ملی) در پاسخگویی به نیازها و اهداف ملی را دارد.

برنامه‌ریزی درون منطقه‌ای **Interaregional planning** که در آن مسائل مکان‌یابی، طراحی‌های فیزیکی - کالبدی و معماری‌های محلی، شهری و روستایی سهم عمده را در بر می‌گیرد و به مسائل اجرایی نزدیک‌تر است.

اصولاً در نظام برنامه‌ریزی آنچه تحت عنوان عموی برنامه‌ریزی منطقه‌ای مورد نظر است، همان مفهوم اول (برنامه‌ریزی بین منطقه‌ای است) که هدف آن بهینه‌سازی اقتصادی اجتماعی، فضای ملی با توجه به امکانات منطقه‌ای است.

Regional plan

[۱۴۰-برنامه منطقه‌ای]

برنامه منطقه‌ای در معنای عام به هر برنامه جامع برای یک ناحیه جغرافیایی معین درون یک کشور گفته می‌شود و به معنای خاص برنامه جامع توسعه اقتصادی برای سطح میانی تقسیمات کشوری است.

Regional analysis

[۱۴۰ و ۱۲۶-تحلیل منطقه‌ای]

- مطالعه قابلیتهای توسعه اقتصادی اجتماعی و فرهنگی یک منطقه معین از طریق تجزیه و تحلیل منابع زیستمحیطی و انسانی آن با توجه به جایگاهی که در کل کشور دارد و پیوندی‌هایی که با سایر مناطق برقرار کرده است.

- بررسی تطبیقی رشد و توسعه در یک حوزه جغرافیایی با تأکید بر نقش آینده ناحیه در اقتصاد ملی.

Spatial regional planning**[۹۸-۹۱۰۱۱۸ آمایش سرزمین]**

در آمایش سرزمین، سیاست و خطمنشی کلی توزیع جغرافیایی فعالیتهای برنامه مشخص می‌شود. از جمله مسائل مهم مطرح در آمایش سرزمین، توزیع جغرافیایی جمعیت، سکونتگاهها و نحوه استفاده از اراضی کشور است.

برنامه‌ریزی آمایش سرزمین عبارتست از فرایند بهره‌برداری عقلایی، از امکانات، منابع و استعدادهای مناطق مختلفی (فضای ملی) که مجموعه سرزمین ملی را تشکیل می‌دهد.

Centralized planning**[۹۸-۹۱۰۱۱۹ برنامه‌ریزی مرکزی]**

نوعی از برنامه‌ریزی است که در آن میزان تولید، سرمایه‌گذاری و قیمتها در سطح بخش‌های اقتصادی و تا ریزترین حد ممکن برای بخش دولتی و بخش غیر دولتی از طرف دولت مرکزی تعیین می‌شود. در برنامه‌ریزی مرکزی، دولت تعیین می‌کند چه باید تولید شود، چه میزان تولید شود و چگونه عوامل تولیدی بین مصارف مختلف توزیع شوند.

Decentralized planning**[۹۸-۹۱۰۱۲۰ برنامه‌ریزی غیر مرکزی]**

برنامه‌ریزی ممکن است در زمینه‌های هدف‌گذاری، سیاست‌گذاری و اجرا، غیر مرکز باشد. یعنی مقامهای مسئول نواحی و یا استانها در تعیین اهداف، استراتژیها، سیاستها، تخصیص منابع و یا در اجرای برنامه به درجات مختلف و به طرق گوناگون مشارکت داشته باشند. عدم مرکز تا حدود زیادی متأثر از نظام حاکم، نظام برنامه‌ریزی، قانون اساسی و سایر قوانین هر کشور است و تا حدودی نیز به توان تخصصی و اجرایی نواحی و استانها بستگی دارد.

Sectoral planning**[۹۸-۹۱۰۱۲۱ برنامه‌ریزی بخشی]**

فرایند تصمیم‌گیری و پیش‌بینی فعالیتهای هماهنگ شده یک بخش اقتصادی یا اجتماعی و یا زیربنایی در قالب استراتژی توسعه ملی و هدفهای پیش‌بینی شده است. به عبارت دیگر فرایند تنظیم روند تغییرات حال و آینده یک بخش معین اقتصادی و اجتماعی در چارچوب هدفهای ملی است.

Intersectoral planning

[۹۸]- برنامه‌ریزی میان بخشی [۹۱۰۱۲۲]

فرایندی از برنامه‌ریزی به منظور هماهنگ کردن تصمیم‌گیری‌ها و پیش‌بینی عوامل مشترک و ذی ربط بین برنامه‌های بخشی، تعیین و حفظ منطقی ارتباطات بین بخشی زمینه برنامه‌ریزی میان بخشی را تشکیل می‌دهد.

Economic planning

[۹۸]- برنامه‌ریزی اقتصادی [۹۱۰۱۲۳]

تلاش آگاهانه یک سازمان مرکزی برای تحت تأثیر قرار دادن، جهت دادن یا در مواردی حتی کنترل تغییراتی که در متغیرهای اصلی اقتصادی (نظیر محصول داخلی، صرف، سرمایه‌گذاری، پس انداز و غیره) یک کشور یا یک منطقه معین در طول زمان و بر طبق مجموعه هدفهای از پیش تعیین شده صورت می‌گیرد. اساس برنامه‌ریزی اقتصادی در سه مفهوم تأثیر، جهت و کنترل خلاصه می‌شود.

Macro planning

[۹۱۰۱۲۴]- برنامه‌ریزی کلان [۱۷۷ و ۱۴۰]

الف- عبارت است از فرایند تحلیل و پیش‌بینی و تخصیص منابع و امکانات اساسی کشور و به عبارت دیگر کوشش‌هایی در زمینه تحقق اهداف اساسی کشور.
ب- مجموعه‌ای از اهداف و بیان استراتژیها، سیاستها و سازماندهی لازم برای نیل به اهداف تعیین شده.

- نوعی تصمیم‌گیری در سطح ملی است و کل جامعه و اهداف و استراتژیهای اساسی توسعه کشور را مورد توجه قرار می‌دهد و در مقابل برنامه‌ریزی بخشی و منطقه‌ای به کار می‌رود.

Macroeconomic planning

[۹۸]- برنامه‌ریزی اقتصاد کلان [۹۱۰۱۲۵]

فرایندی است برای تحلیل، پیش‌بینی و تعیین مقادیر متغیرهای اقتصادی، نظیر تولید ملی، درآمد ملی، صادرات و واردات و اشتغال، تعیین سهم بخش‌های مختلف اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، دفاعی در جهت نیل به هدفهای تعیین شده.

Development planning

[۱۲۱]- برنامه‌ریزی توسعه [۹۱۰۱۲۶]

برنامه‌ای شامل مجموعه وسیعی از اهداف مورد نظر برای توسعه اقتصادی و اجتماعی و فرهنگی کشور یا منطقه‌ای از یک کشور می‌باشد.

۹۱۰۱۲۷- برنامه‌ریزی راهبردی، برنامه‌ریزی جامع، برنامه‌ریزی استراتژیک [۱۲۲]

Strategic planning

برنامه‌ریزی در مورد هدفهای بلندمدت سازمان و انتخاب فعالیتهای لازم جهت تحقق آنها. در برنامه‌ریزی جامع، اولویتها و همچنین اقدامهای اصلی و کلیدی برای نیل به هدفهای سازمان، تعیین می‌شوند.

ویژگی‌های عمدۀ این برنامه‌ریزی جامع عبارتند از:

۱- منعکس کردن ارزشهای حاکم بر جامعه.

۲- توجه به سوالهای اصلی و اساسی سازمان، (مانند برنامه‌های فعلی و آتی سازمان، جهتگیری‌های آینده، امکانات موجود و آتی).

۳- تعیین چارچوبی برای برنامه‌ریزی و تصمیم‌گیری مدیریت.

۴- دید درازمدت و توجه به افقهای دورتر سازمان.

۵- ایجاد پیوستگی و انسجام در عملیات و اقدامهای سازمان در دوره‌های زمانی طولانی.

۶- فraigیری برنامه‌های عملیاتی سازمان و جهتبخشی به آنان.

Financial planning

۹۱۰۱۲۸- برنامه‌ریزی مالی [۹۸]

عبارت است از کوششهایی در جهت تنظیم و پیش‌بینی جریانهای ارزی و مالی کشور در چارچوب برنامه‌ریزی توسعه اقتصادی - اجتماعی.

Planning model

۹۱۰۱۲۹- مدل برنامه‌ریزی [۹۸]

مدلی ریاضی (نظیر مدل داده‌ها - ستاندها یا مدل برنامه‌ریزی کلان) که به منظور نشان دادن صوری و بیان کمی ویژگی‌های عمدۀ ساخت اقتصادی یک کشور خاص، طراحی می‌شود. مدل‌های برنامه‌ریزی، اساس کمی و تحلیلی اغلب برنامه‌های توسعه ملی و منطقه‌ای را فراهم می‌سازند.

Consolidation of plans

۹۱۰۱۳۰- تلفیق برنامه‌ها [۹۸]

تنظیم برقراری روابط بین عوامل مختلف برنامه‌های بخش و تنظیم و تدوین نهایی برنامه ملی را تلفیق برنامه گویند.

Guidelines

[۹۱۰۱۳۱] دستورالعملهای برنامه [۹۸]

کلیه خواص و ملاکهای مشخص شده از قبل برای تهیه و تنظیم و اجرای یک برنامه یا فعالیت

Scenario

[۹۱۰۱۳۲] سناریو (گزینه) [۹۸ و ۱۴۰]

- نمایش حوادث یا پدیده‌ها به صورت منظم (سلسله مراتب) و تحلیل روابط علت و معلولی آن پدیده‌ها به طوری که بتوان ویژگی‌ها و خصوصیات اجتماعی یک تحول معین را بر مبنای تعدادی فرضیات از پیش ساخته شده باز شناخت.

- یکی از شقوق ممکن عمل در برنامه‌ریزی معمول است که ابتدا شقوق مختلفی برای عمل پیشنهاد می‌شود و سپس این شقوق مورد ارزیابی و نقد قرار گرفته و یکی از آنها انتخاب می‌شود.

Decision making models - algorithms

[۹۱۰۱۳۳] الگوهای تصمیم‌گیری [۹۸]

فرایند قدم به قدم حل مسائل تصمیم‌گیری در مدیریت اداری، اقتصادی و اجتماعی.

Objective

[۹۱۰۱۳۴] هدف [۹۸]

در برنامه‌ریزی توسعه، هدف عبارت است از غایت خواسته‌های نهایی جامعه اعم از اقتصادی یا اجتماعی و یا فرهنگی که منبع از نظام ارزشهای حاکم بر جامعه است و برنامه‌ها برای دستیابی به آنها تدوین می‌شود. هدف ممکن است کیفی و یا کمی باشد ولی دارای این ویژگی است که در پایان زمان برنامه می‌توان درجه نسبی تحقق آن را تعیین کرد.

Goals

[۹۱۰۱۳۵] هدفهای برنامه [۹۸]

مجموعه مقاصد و منظورهایی که در جریان برنامه‌ریزی پیش‌بینی می‌گردد و عملیات اجرایی برنامه در جهت نیل به آن مقاصد تنظیم می‌شود، اهداف برنامه نامیده می‌شود.

Quantitative goals

[۹۱۰۱۳۶] هدفهای کمی برنامه [۹۸]

هدفهای کمی بر اساس شاخصهای کمی هدفگذاری و برای تحقق اهداف کیفی بخش تعیین می‌شوند و بر اساس آنها وضعیت مطلوب بخش و یا اجزا و سازمانهای مختلف آن در زمان مشخص در طول دوره برنامه‌ریزی مشخص می‌گردد. در تعیین اهداف باید توجه کرد که این اهداف با توجه به تحلیل دقیق عملکرد گذشته از یک سو و استراتژی کلی برنامه از سوی دیگر تدوین گردد. مثالهایی برای

هدفهای کمی برنامه عبارتند از: (۷٪) رشد تولید ناخالص داخلی، تنزل نرخ بیکاری به (۵٪) جمعیت فعال از نظر اقتصادی در سال پایانی برنامه، کنترل تورم در حد (۱۰٪) در طول برنامه.

Qualitative goals

[۹۸]-۹۱۰۱۳۷- هدفهای کیفی برنامه

هدفهایی که هر بخش در رابطه با زمینه‌های مختلف فعالیت خود را به طور کیفی وضع می‌کند به هدف کیفی نسبت داده می‌شود. اهدافی نظیر افزایش کارایی اقتصادی بخش، افزایش کیفیت محصولات و یا خدمات بخشی و ... که بر اساس اهداف کلی برنامه و توسعه و همچنین تحلیل عملکرد گذشته و موجود بخش تنظیم می‌شود. هدفهای کیفی برنامه باید به نحوی تعیین شود که در پایان دوره برنامه بتوان میزان نسبی تحقق اهداف را مشخص کرد.

Plan implementation

[۹۸]-۹۱۰۱۳۸- اجرای برنامه

انجام عملی اهداف مشخص شده در برنامه توسعه. بعضی از دشواری‌هایی که در راه تحقق یافتن اهداف برنامه وجود دارد، ناشی از کافی نبودن منابع اقتصادی، تأثیر متغیرهای خارج از کنترل دولت، آثار تورم و مهمتر از همه فقدان خواست سیاسی است.

Plan performance

[۱۷۷]-۹۱۰۱۳۹- عملکرد برنامه

نتایج حاصل از اجرای برنامه - بررسی این که اهداف برنامه تا چه حد برآورده شده است.

Affairs

[۱۰۲]-۹۱۰۱۴۰- امور

مجموعه‌ای از کوشش‌های سازمان یافته همگن است که بخش عمده و قابل ملاحظه‌ای از وظایف دولت را دربر می‌گیرد. مانند امور عمومی، امور دفاعی، امور اجتماعی، امور اقتصادی.

Sectoral affairs

[۱۷۷]-۹۱۰۱۴۱- امور بخشی

امور بخشی اموری هستند که بر فعالیتهای اقتصادی، اجتماعی یک بخش تأثیرگذار می‌باشند.

Inter sectoral affairs

[۹۸]-۹۱۰۱۴۲- امور فرابخشی

اموری که قابلیت تأثیرگذاری بر روی فعالیتهای اقتصادی و اجتماعی در بخش‌های مختلف را دارا می‌باشند و در ردیف موضوعات کلان و بین بخشی طبقه‌بندی می‌گردند.

Section

[۹۱۰۱۴۳- فصل [۱۰۲]

فصل مجموعه‌ای از کوشش‌های سازمان یافته است که خدمات معینی را برای جامعه انجام می‌دهد. فصل، زیرمجموعه امور است. مانند فصل بهداشت، درمان و تغذیه که زیرمجموعه امور اجتماعی است.

Policy

[۹۱۰۱۴۴- خطمشی]

خطمشی عبارت است از:

- الف - هدفها و اصلهایی که راهنمای تصمیم‌گیرندگان در سازمان است.
- ب - تصمیمات بلندمدت که مبتنی بر اطلاعات و تفکر و تعمق اتخاذ می‌گردد.
- ج - رهنمودهای عمومی و کلی به منظور رسیدن به هدفهای مشخص می‌باشد.

Strategy

[۹۱۰۱۴۵- راهبرد (استراتژی)]

چارچوبی است که مجموعه حرکات و اقدامهای اصلی را برای دستیابی به اهداف ترسیم کرده و چگونگی تخصیص کلی منابع را برای به دست آوردن موقعیت‌های مطلوب و خنثی کردن تهدیدها در حال و آینده بیان می‌دارد. تدوین استراتژی مستلزم برگزیدن یک جهت‌گیری کلی و تخصیص منابع از میان چارچوبهای جایگزین است و چارچوبی را در اختیار مدیریت خواهد گذاشت که توان اجرایی و امکان برخورد بهینه با تغییرات محیطی را فراهم می‌سازد.

Policy

[۹۱۰۱۴۶- سیاست]

دستور راهنمای تفکر و تصمیم‌گیری برای مدیران است. همان‌طور که راهبرد (استراتژی) جهت‌گیری کل و چارچوب تخصیص منابع یک برنامه را مشخص می‌کند، سیاستها، چارچوبها و خطوط راهنمای تصمیم‌گیری در انتخاب گزینه‌های مختلف اجرایی استراتژی برای تحقق هدف را فراهم می‌کند. سیاستها به صورت مجموعه‌ای از معیارها و تدابیر قانونی، فنی، اجرایی، پولی، مالی هستند که اتخاذ آنها موجبات و تسهیلات لازم جهت تحقق هدفهای برنامه را فراهم می‌سازد. مثلاً برای تشویق پس‌انداز و سرمایه‌گذاری که هدف رشد اقتصادی بالاتر را تعقیب می‌کند، سیاستهای پولی (سود بانکی و اعتبارات) و سیاست مالی (بخشودگی مالیاتی) و غیره ممکن است اتخاذ شود.

Priority

[۹۸-۹۱۰۱۴۷] اولویت

معیارها و ملاکهایی است که توسط آن هدفها و یا خطمسی‌ها و اجرای برنامه‌ها و پروژه‌ها را می‌سنجند و تقدم هر یک از مقولات یاد شده را نسبت به موارد مشابه مشخص می‌سازند.

Method

[۹۸-۹۱۰۱۴۸] روش

مجموعه ضوابط و الگوهای علمی که به منظور شناخت و تحلیل کمی و کیفی یک پدیده یا فعالیت به کار می‌رود.

Activity

[۹۸-۹۱۰۱۴۹] فعالیت

- عبارت است از مجموعه عملیات مشخص برای نیل به هدف معین که در چارچوب برنامه انجام می‌گیرد.

- منظور یک سلسله عملیات و خدمات مشخصی است که برای تحقق بخشیدن به هدفهای برنامه سالانه طی یک سال اجرا می‌شود و منابع مورد نیاز آن از محل اعتبارات مربوط به هزینه تأمین می‌گردد.

۹۱۰۲۰۰ - بودجه

۹۱۰۲۰۱ - بودجه [۱۲۲]

برنامه مالی که هزینه‌ها و درآمدهای مورد انتظار برای یک دوره آتی را مشخص می‌سازد. پیش‌بینی درآمدها و سایر منابع تأمین اعتبار و برآورد هزینه برنامه‌ها و عملیات معینی که باید در یک دوره زمانی خاص، مانند یک سال اجرا شود.

۹۱۰۲۰۲ - بودجه‌ریزی [۱۰۲]

الف - فرایند توسعه در برنامه کوتاه‌مدت است که شامل تهیه و تنظیم و پیشنهاد بودجه، تصویب، اجرا و نظارت بر بودجه در یک سال مالی است.

ب - بودجه‌ریزی یک تفکر منسجم از منابع مالی محدود در برابر نیازهای نامحدود است به طوری که ارتباطات نهادی و همه جانبه بین منابع مالی و غیر مالی لحاظ شده باشد.

ج - بودجه‌ریزی برآورد منطقی حجم عملیات در مقابل اعتبارات است و با توصل به بودجه‌ریزی، برنامه توسعه از قوه به فعل درمی‌آید.

۹۱۰۲۰۳ - بودجه بندی [۱۰۲]

برآورد حجم عملیات در وضع موجود و تبدیل آن به اعتبارات، فارغ از اولویت‌بندی در آنها می‌باشد.

۹۱۰۲۰۴ - بودجه کل کشور [۹۸ و ۷۸]

- برنامه مالی دولت است که برای یک سال مالی تهیه و حاوی پیش‌بینی درآمدها و سایر منابع تأمین اعتبار و برآورد هزینه‌ها برای انجام عملیاتی که منجر به نیل سیاستها و هدفهای قانونی می‌شود، بوده و از سه قسمت به شرح زیر تشکیل می‌شود:

۱ - بودجه عمومی دولت که شامل اجزای زیر است:

(الف) پیش‌بینی دریافتها و منابع تأمین اعتبار که به طور مستقیم و یا غیر مستقیم در سال مالی قانون بودجه به وسیله دستگاهها از طریق حسابهای خزانه‌داری کل اخذ می‌گردد.

(ب) پیش‌بینی پرداختهایی که از محل درآمد عمومی و یا اختصاصی برای اعتبارات جاری و عمرانی و اختصاصی دستگاههای اجرایی می‌تواند در سال مالی مربوط انجام دهد.

- بودجه شرکتهای دولتی و بانکها شامل پیش‌بینی درآمدها و سایر منابع تأمین اعتبار.

- بودجه مؤسسه‌تی که تحت عنوانی غیر از عنوانین فوق در بودجه کل کشور منظور می‌شود.

- برنامه مالی دولت است که برای یک سال مالی تهییه و حاوی پیش‌بینی درآمدها و سایر منابع تأمین اعتبار و برآورد هزینه‌ها برای انجام عملیاتی است که به تحقق سیاستها و هدفهای قانونی منجر می‌شود.

۹۱۰۲۰۵- بودجه عمومی دولت [۷۶]

منظور بودجه‌ای است که در آن برای اجرای برنامه سالانه، منابع مالی لازم پیش‌بینی و اعتبارات جاری و عمرانی دستگاههای اجرایی تعیین می‌شود.

۹۱۰۲۰۶- بودجه استانی [۱۷۷]

بودجه استانی عبارت است از اعتبارات، درآمدها و هزینه‌های دستگاههای مختلف یک استان.

۹۱۰۲۰۷- بودجه مصوب [۱۰۲]

اعتباراتی است که همراه با درآمدها و هزینه‌های دستگاههای اجرایی در قالبهای مختلف طبقه‌بندی و به تصویب مجلس شورای اسلامی می‌رسد.

۹۱۰۲۰۸- تفريغ بودجه [۱۷۷]

تفريغ بودجه عبارت است از صورت قطعی تمام اعتبارات، درآمدها و هزینه‌های سال مالی قبل و نتیجه قطعی آنها.

۹۱۰۲۰۹- متمم بودجه [۱۷۷]

چنانچه در طول سال مالی تغییراتی در دریافتها و یا پرداختهای بودجه عمومی دولت رخ دهد و این تغییرات در چارچوب قانون اصلاح بودجه سالانه کل کشور به تصویب مجلس شورای اسلامی برسد آن را متمم بودجه گویند. متمم بودجه معمولاً برای افزایش دریافتها و پرداختها بوده است.

[۷۸]-۹۱۰۲۱۰ درآمد عمومی

عبارت است از درآمدهای وزارت‌خانه‌ها و مؤسسات دولتی و مالیات و سود سهام شرکتهای دولتی و درآمد حاصل از انحصارات و مالکیت و سایر درآمدهایی که در قانون بودجه کل کشور تحت عنوان درآمد عمومی منظور می‌شود.

[۷۸]-۹۱۰۲۱۱ درآمد اختصاصی

عبارت است از درآمدهایی که به موجب قانون برای مصرف یا مصارف خاص در بودجه کل کشور تحت عنوان درآمد اختصاصی منظور می‌گردد.

[۷۸]-۹۱۰۲۱۲ درآمد شرکتهای دولتی

عبارت است از درآمدهایی که در قبال ارائه خدمت و یا فروش کالا و سایر فعالیتهايی که شرکتهای مذکور به موجب قوانین و مقررات مجاز به انجام آنها هستند، عاید آن شرکتها می‌گردد.

[۷۸]-۹۱۰۲۱۳ دریافت‌های دولت

عبارت است از کلیه وجوهی که تحت عنوان درآمد عمومی و درآمد اختصاصی و درآمد شرکتهای دولتی و سایر منابع تأمین اعتبار و سپرده‌ها و هدايا به استثنای هدایایی که برای مصارف خاصی اهدا می‌گردد و مانند اینها و سایر وجوهی که به موجب قانون باید در حسابهای خزانه‌داری کل متمرکز شود.

[۷۸]-۹۱۰۲۱۴ وجوده عمومی

عبارت است از نقدینه‌های مربوط به وزارت‌خانه‌ها و مؤسسات دولتی و شرکتهای دولتی و نهادها و مؤسسات عمومی غیر دولتی و مؤسسات وابسته به سازمانهای مذکور که متعلق حق افراد و مؤسسات خصوصی نیست و صرف‌نظر از نحوه و منشأ تحصیل آن منحصرآ برای مصارف عمومی به موجب قانون قابل دخل و تصرف می‌باشد.

تبصره ۱- وجوده نظیر سپرده، وجه‌الضمان و مانند آنها که به طور موقت در اختیار دستگاههای مذکور در این ماده قرار می‌گیرد و پس از انقضای مدت معین و یا حصول شرایط خاص قابل استرداد است. مدام که در اختیار دستگاههای مذبور می‌باشد تصرف در آنها بدون رضایت صاحب وجه یا احراز اعراض صاحب آن در حکم تصرف غیر قانونی در وجوده عمومی تلقی می‌گردد.

تبصره ۲- اسناد و اوراق بهادر متعلق به سازمانهای مذکور در این ماده نیز در حکم وجود عمومی است.

۹۱۰۲۱۵- سایر منابع تأمین اعتبار [۷۸]

عبارتند از: منابعی که تحت عنوان وام، انتشار اوراق قرضه، برگشتی از پرداختهای سالهای قبل و عنایین مشابه در قانون بودجه کل کشور پیش‌بینی می‌شود و ماهیت درآمد ندارند.

۹۱۰۲۱۶- اعتبار [۷۸]

عبارة از مبلغی است که برای مصرف یا مصارف معین به منظور نیل به اهداف و اجرای برنامه‌های دولت به تصویب مجلس شورای اسلامی می‌رسد.

۹۱۰۲۱۷- اعتبارات جاری [۷۶]

منظور اعتباراتی است که در برنامه عمرانی پنج‌ساله به صورت کلی و در بودجه عمومی دولت به تفکیک جهت تأمین هزینه‌های جاری دولت و همچنین هزینه نگهداری سطح فعالیتهای اقتصادی و اجتماعی دولت پیش‌بینی می‌شود.

۹۱۰۲۱۸- اعتبارات عمرانی [۷۶]

منظور اعتباراتی است که در برنامه عمرانی پنج‌ساله به صورت کلی و در بودجه عمومی دولت به تفکیک جهت اجرای طرحهای عمرانی (اعتبارات عمرانی ثابت) و همچنین توسعه هزینه‌های جاری مربوط به برنامه‌های اقتصادی و اجتماعی دولت (اعتبارات عمرانی غیر ثابت) پیش‌بینی می‌شود.

۹۱۰۲۱۹- تخصیص اعتبار [۷۸]

عبارة است از تعیین حجم اعتباری که برای یک سال یا دوره‌های معین در سال جهت هزینه اجرای برنامه‌ها و عملیات و سایر پرداختها مورد لزوم است.

۹۱۰۲۲۰- تخصیص منابع [۹۸]

مکانیزمی برای توزیع منابع اعم از مالی، انسانی، فنی، تجهیزاتی و غیره، بر اساس ضوابط مشخص بر حسب فعالیتهای اقتصادی و مناطق جغرافیایی.

[۷۶]-۹۱۰۲۲۱- فعالیت جاری

منظور یک سلسله عملیات و خدمات مشخصی است که برای تحقق بخشیدن به هدفهای برنامه سالانه طی یک سال اجرا می‌شود و هزینه آن از محل اعتبارات جاری تأمین می‌گردد.

[۷۶]-۹۱۰۲۲۲- عملیات اجرایی

منظور فعالیتهای جاری و طرحهای عمرانی دستگاههای اجرایی است که در برنامه سالانه مشخص می‌گردد.

[۱۰۰]-۹۱۰۲۲۳- اعتبار طرح تملک دارایی‌های سرمایه‌ای

منظور اعتبار مجموعه عملیات و خدمات مشخصی است که بر اساس مطالعات توجیهی، فنی و اقتصادی و اجتماعی که توسط دستگاه اجرایی انجام می‌شود، طی مدت معین و با اعتبار معین برای تحقق بخشیدن به هدفهای برنامه توسعه پنج ساله به صورت سرمایه‌گذاری ثابت یا مطالعه برای ایجاد دارایی سرمایه‌ای اجرا می‌گردد و منابع مورد نیاز اجرای آن از محل اعتبارات مربوط به تملک دارایی‌های سرمایه‌ای تأمین می‌شود و به دو نوع انتفاعی و غیر انتفاعی تقسیم می‌گردد.

[۱۰۰]-۹۱۰۲۲۴- اعتبار هزینه

منظور آن دسته از داد و ستدۀای بخش دولتی است که ارزش خالص را کاهش می‌دهد.

Cost [۱۴۰]-۹۱۰۲۲۵- هزینه

از دست دادن چیزی در قبال به دست آوردن چیز دیگر از طریق خرید و فروش، مبادله یا تولید.

[۷۸]-۹۱۰۲۲۶- مواد هزینه

نوع هزینه را در داخل بودجه و یا قسمتی از فعالیت یک وزارتخانه یا مؤسسه دولتی مشخص می‌کند.

Administrative expenditures [۹۸]-۹۱۰۲۲۷- هزینه‌های جاری

عبارتست از مجموع هزینه‌های پرسنلی و خدماتی و مدیریت به کار رفته برای اداره مؤسسه اقتصادی در طول یک سال.

[۱۷۷]- ۹۱۰۲۲۸- هزینه‌های تحقیقاتی

هزینه‌هایی که بستر تحقیقات را فراهم می‌آورند یا اداره امور تحقیقات را از نظر هزینه‌های نیروی انسانی، اداری، سرمایه‌ای تأمین می‌نمایند و همچنین هزینه‌هایی که منتهی به بهینه سازی ظرفیتها، نوآوری و فناوری جدید می‌شوند، نیز هزینه‌های تحقیقاتی گویند.

[۱۴۰]- ۹۱۰۲۲۹- موافقنامه فعالیتهای جاری و طرحهای عمرانی

سندی است که در اجرای برنامه و بر اساس شرح فعالیتهای جاری و عمرانی و به تفکیک پروژه‌های طرح و فضول و مواد هزینه در حدود اعتبارات مصوب تنظیم و بین مسئول دستگاه اجرایی و سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی پس از هماهنگی و توافق، مبادله می‌گردد و اجرای بودجه از نظر تخصیص اعتبارات، انجام عملیات، ثبت وقایع مالی و حسابداری پس از مبادله موافقنامه انجام می‌گیرد و دستگاه اجرایی، مسئول اجرای آن است.

[۷۶]- ۹۱۰۲۳۰- دستگاه اجرایی

منظور وزارت خانه، نیروها و سازمانهای تابعه ارتش، استانداری یا فرمانداری کل، شهرداری و مؤسسه وابسته به شهرداری، مؤسسه دولتی، مؤسسه وابسته به دولت، شرکت دولتی، مؤسسه عمومی عام المنفعه و مؤسسه اعتباری تخصصی است که عهده‌دار اجرای قسمتی از برنامه سالانه بشود.

[۷۶]- ۹۱۰۲۳۱- دستگاه مسئول بهره‌برداری

منظور دستگاهی است که پس از اجرا و تکمیل طرح عمرانی طبق قوانین و مقررات مربوط موظف به بهره‌برداری و نگهداری از آن می‌گردد. این دستگاه ممکن است همان دستگاه اجرا کننده طرح و یا دستگاه دیگری باشد.

[۷۸]- ۹۱۰۲۳۲- وزارت خانه

واحد سازمانی مشخصی است که به موجب قانون به این عنوان شناخته شده یا بشود.

[۷۸]- ۹۱۰۲۳۳- مؤسسه دولتی

واحد سازمانی مشخصی است که به موجب قانون ایجاد و زیر نظر یکی از قوای سه‌گانه اداره می‌شود و عنوان وزارت خانه ندارد.

تبصره - نهاد ریاست جمهوری که زیر نظر ریاست جمهوری اداره می‌گردد، از نظر این قانون مؤسسه دولتی شناخته می‌شود.

۹۱۰۲۳۴- مؤسسات و نهادهای عمومی غیر دولتی [۷۸]

(از نظر قانون محاسبات عمومی کشور) واحدهای سازمانی مشخصی هستند که با اجازه قانون به منظور انجام وظایف و خدماتی که جنبه عمومی دارد، تشکیل شده و یا می‌شود.

تبصره - فهرست این قبیل مؤسسات و نهادها با توجه به قوانین و مقررات مربوط از طرف دولت پیشنهاد و به تصویب مجلس شورای اسلامی خواهد رسید.

مؤسسات و نهادهای عمومی غیر دولتی عبارتند از: (قانون فهرست نهادها و مؤسسات عمومی غیر دولتی مورخ ۱۹/۵/۷۳)

۱- شهرداریها و شرکتهای تابعه آنها، مادام که بیش از (۵۰٪) سهام و سرمایه آنها متعلق به شهرداریها باشد.

۲- بنیاد مستضعفان و جانبازان انقلاب اسلامی.

۳- هلال احمر.

۴- کمیته امداد امام.

۵- بنیاد شهید انقلاب اسلامی.

۶- بنیاد مسکن انقلاب اسلامی.

۷- کمیته ملی المپیک ایران.

۸- بنیاد ۱۵ خرداد.

۹- سازمان تبلیغات اسلامی.

۱۰- سازمان تأمین اجتماعی.

۱۱- فدراسیونهای ورزشی آماتوری جمهوری اسلامی ایران.

۱۲- مؤسسه‌های جهاد نصر، جهاد استقلال و جهاد توسعه زیر نظر جهاد سازندگی.

Organization code**[۱۷۷-۹۱۰۲۳۵]**

عدد شش رقمی است که طبقه‌بندی و شکل حقوقی دستگاه را مشخص می‌کند و اولین رقم سمت چپ آن مشخص کننده شکل حقوقی دستگاه می‌باشد (عدد ۱ نشان دهنده دستگاه‌های حاکمیتی دولت مانند وزارت‌خانه‌ها، و مؤسسات دولتی، نهادها و مؤسسات عمومی غیر دولتی می‌باشد چنانچه اولین رقم سمت چپ آن عدد ۲ باشد نشان دهنده دستگاه‌های تحت تصدی دولت مانند شرکت‌های دولتی، بانک‌ها، بیمه‌ها، مؤسسات اعتباری و سازمانهایی که به صورت بازرگانی اداره می‌شوند، در صورتی که اولین رقم سمت چپ آن عدد ۳ باشد در زمرة مؤسسات انتفاعی و بازرگانی وابسته به دولت می‌باشد.

Public sector**[۹۸-۹۱۰۲۳۶]**

عنوان دیگری است برای بخش دولتی، و کلیه فعالیتها و وظایف بخش دولت و وابسته به آن را دربر می‌گیرد.

Private sector**[۹۸-۹۱۰۲۳۷]**

عنوان دیگری است برای بخش‌های خصوصی و تعاونی و به عبارت دیگر غیر دولتی.

Infrastructures**[۹۸-۹۱۰۲۳۸]**

مجموع بخش‌های اقتصادی که غیر مستقیم با فراهم کردن شالوده‌های ضروری موجبات افزایش تولیدات ملی می‌گردند، نظیر راهها، ارتباطات، مخابرات و ...

product parts**[۹۸-۹۱۰۲۳۹]**

مجموع بخش‌های اقتصادی که مستقیماً موجب افزایش تولید می‌گردند را بخش‌های تولیدی می‌گویند نظیر بخش‌های کشاورزی و صنعتی.

Social sectors**[۹۸-۹۱۰۲۴۰]**

مجموع بخش‌هایی که در افزایش سطح کیفیت زندگی اجتماعی جامعه اثر دارند و در بلندمدت دارای آثار اقتصادی می‌باشند، نظیر بخش‌های آموزش و پرورش و بهداشت و تأمین اجتماعی و ...

Exchange rate**[۹۸-۹۱۰۲۴۱]**

نرخی که بانکهای مرکزی، پول یک کشور را با پول سایر کشورها مبادله می‌کنند.

۹۱۰۳۰۰ - طرح

Project

[۹۱۰۳۰۱] - طرح

- الف - عبارت است از بیان یک سلسله فعالیتهای فنی اجرایی برای رسیدن به یک هدف مشخص.
- ب - طرح، مجموعه عملیات و خدمات مشخصی است که بر اساس مطالعات توجیهی فنی، اقتصادی و اجتماعی و زیستمحیطی، طی مدتی معین و با اعتباری مشخص برای تحقق بخشیدن به اهداف تعیین شده انجام می‌شود.

[۹۱۰۳۰۲] - طرح عمرانی

منظور، مجموعه عملیات و خدمات مشخصی است که بر اساس مطالعات توجیهی فنی و اقتصادی یا اجتماعی که توسط دستگاه اجرایی انجام می‌شود طی مدت معین و با اعتبار معین برای تحقق بخشیدن به هدفهای برنامه عمرانی پنج ساله به صورت سرمایه‌گذاری ثابت شامل هزینه‌های غیر ثابت وابسته در دوره مطالعه و اجرا و یا مطالعات، اجرا می‌گردد و تمام یا قسمتی از هزینه‌های اجرای آن از محل اعتبارات عمرانی تأمین می‌شود و به سه نوع انتفاعی و غیر انتفاعی و مطالعاتی تقسیم می‌گردد.

National projects

[۹۱۰۳۰۳] - طرحهای ملی

مجموعه طرحهایی که جنبه استراتژیک دارند و از لحاظ سرمایه‌گذاری، بزرگ و از نظر تکنولوژی پیچیده می‌باشند و آثار مترتب بر اجرای آنها نیز از یک منطقه بیشتر است، طرحهای ملی نامیده می‌شوند. نظیر طرحهای آموزش عالی، سدهای بزرگ، صنایع سنگین و ...

Regional (provincial) projects

[۹۱۰۳۰۴] - طرحهای استانی

مجموعه‌ای است از طرحهای خاص ناحیه‌ای و طرحهای منطقه‌ای که طرح‌بیزی آن در محل، و اجرای آن با استفاده از امکانات مشترک محلی و ملی در استان امکان‌پذیر باشد. علاوه بر این در درجه اول در پیشرفت آن استان مؤثر باشند و از جهت دیگر با اهداف و سیاستهای عمومی دولت (نظیر سیاستهای ارزی - دفاعی و ...) مغایرت نداشته باشند.

Continuation projects**[۹۱۰۳۰۵]**

طرحهایی هستند که در سال جاری یا سالهای قبل شروع شده، لیکن سال خاتمه آنها بیش از دو سال پس از پایان سال جاری باشد.

current projects**[۹۱۰۳۰۶]**

طرحهایی هستند که سال خاتمه آن سال جاری می‌باشد، لذا طرحهایی که از سالهای قبل شروع شده‌اند و خاتمه آن در پایان سال جاری باشد طرحهای یک ساله محسوب می‌شوند.

[۹۱۰۳۰۷] **طرح عمرانی انتفاعی** [۷۶ و ۴۶]

- منظور، طرحی است که در مدت معقولی پس از شروع به بهره‌برداری، علاوه بر تأمین هزینه‌های جاری و استهلاک سرمایه، سود متناسبی به تبعیت از سیاست دولت را نیز عاید نماید.

- با توجه به تعریف بالا، ویژگی‌های طرح عمرانی انتفاعی، به شرح زیر است.

۱- فعالیت طرح، باید در جهت تحقق یک یا چند هدف برنامه عمرانی پنج ساله باشد.

۲- مبنای انتخاب طرح، انجام مطالعات توجیهی فنی و اقتصادی است.

۳- طرح به صورت سرمایه‌گذاری ثابت است.

۴- مدت اجرای طرح، محدود و معین است.

۵- اعتبار مورد نیاز طرح، محدود و معین است.

۶- تمام یا قسمتی از اعتبارهای مورد نیاز طرح، از محل اعتبارهای عمرانی تأمین می‌شود.

۷- محصول طرح در بازار فروخته می‌شود.

۸- افزون بر سودآوری اقتصادی که ضابطه توجیه اقتصادی است، طرح باید مانند سرمایه‌گذاری بخش خصوصی، از سودآوری مالی نیز بهره‌مند باشد.

همچنین وجوهی که از محل اعتبارات عمرانی جهت اجرای طرحهای عمرانی انتفاعی به دستگاههای اجرایی مربوط پرداخت می‌شود به صورت وام خواهد بود.

۹۱۰۳۰۸- طرح عمرانی غیر انتفاعی [۷۶ و ۴۶]

- منظور، طرحی است که برای انجام برنامه‌های رفاه اجتماعی و عملیات زیربنایی و یا احداث ساختمان و تأسیسات جهت تسهیل کلیه وظایف دولت اجرا می‌گردد و هدف اصلی آن حصول درآمد نمی‌باشد.

- با توجه به تعریف یاد شده و تعریف کلی طرح عمرانی، ویژگی‌های طرح عمرانی غیر انتفاعی، به شرح زیر است:

۱- فعالیت طرح باید در جهت تحقق یک یا چند هدف برنامه عمرانی پنج ساله باشد.

۲- مبنای انتخاب طرح، انجام مطالعات توجیهی فنی و اقتصادی و یا اجتماعی است.

۳- طرح به صورت سرمایه‌گذاری ثابت است.

۴- مدت اجرای طرح، محدود و معین است.

۵- اعتبار مورد نیاز طرح، محدود و معین است.

۶- تمام یا قسمتی از اعتبارهای مورد نیاز، از محل اعتبارهای عمرانی تأمین می‌شود.

۷- هدف اصلی طرح کسب درآمد نیست.

۸- در مواردی، محصول طرح فروخته می‌شود و در موارد دیگر، به طور رایگان عرضه می‌گردد.

۹- ضابطه توجیه اقتصادی طرح، سودآوری اقتصادی آن و یا بر حسب مورد، حداقل هزینه اقتصادی آن است. همچنین وجوهی که برای اجرای طرحهای عمرانی غیر انتفاعی پرداخت می‌شود، به صورت بلاعوض است.

۹۱۰۳۰۹- طرح مطالعاتی [۷۶]

منظور طرحی است که بر اساس قرارداد بین سازمان و یا سایر دستگاههای اجرایی با مؤسسات علمی و یا مطالعاتی متخصص برای بررسی خاصی اجرا می‌گردد.

Self liquidating project

۹۱۰۳۱۰- طرحهای قابل برگشت [۱۱۹]

طرحهایی قابل برگشت نامیده می‌شوند که درآمدهای آنها در یک مدت زمان معقول و بعد از پرداخت بهره سرمایه برای پرداخت هزینه سرمایه‌ای، هزینه‌های نگهداری و بهره‌برداری کافی باشد، یا اینکه

استفاده کنندگان هزینه‌های استهلاک را در یک مدت زمان معین بپردازند، یا موافقت خود را برای پرداخت اعلام نمایند. بعد از اتمام پرداخت هزینه‌های سرمایه‌ای، استفاده کنندگان باستی خود، اداره و نگهداری طرح را به عهده بگیرند و یا هزینه‌های نگهداری و بهره‌برداری آن را بپردازند.

Directly productive projects

[۹۱۰۳۱۱- طرحهای تولیدی مستقیم]

آن گروه از طرحهای عمرانی که محصولشان در بازار، خرید و فروش می‌شود و می‌توان به طور مستقیم بر اساس تقاضای بازار، محصولشان را ارزش گذاری کرد، طرحهای تولیدی مستقیم خوانده می‌شوند. تمامی طرحهای انتفاعی عمرانی و بخشی از طرحهای غیر انتفاعی عمرانی، در این گروه قرار می‌گیرند.

Indirectly productive projects

[۹۱۰۳۱۲- طرحهای تولیدی غیر مستقیم]

آن گروه، از طرحهایی که محصولشان در بازار، خرید و فروش نمی‌شود و از این رو، قابل ارزش گذاری نیستند، طرحهای تولیدی غیر مستقیم خوانده می‌شوند. باید کوشید، آثار محصول این گونه طرحها را به طور غیر مستقیم و با توجه به تأثیر طرح بر ارزش کالاهایی که از محصول طرح به عنوان کالای واسطه استفاده می‌کنند، برآورد کرد تمام طرحهای غیر انتفاعی که محصول و یا پیامدهایشان به طور مستقیم قابل تقویم به پول نیست، در این گروه قرار می‌گیرند.

Project

[۹۱۰۳۱۲- پروژه]

در مفهوم بودجه‌ریزی، پروژه به مجموع عملیاتی اطلاق می‌گردد که در یک زمان مشخص با صرف منابع معین به منظور تولید (اجتماعی، اقتصادی - زیربنایی) انجام می‌شود. عموماً پروژه بخشی از عملیات یک طرح را تشکیل می‌دهد. به عبارت دیگر هر طرح می‌تواند شامل چند پروژه باشد.

Sub project

[۹۱۰۳۱۴- پروژه فرعی]

پروژه‌ای که در درون پروژه دیگری انجام می‌شود.

Geographic region

[۹۱۰۳۱۵- منطقه جغرافیایی]

یک فضای جغرافیایی که در درجه اول از لحاظ خصوصیات اقلیمی و اکولوژیکی و محیطی، همگن و دارای مشخصات یکسانی است.

۹۲۰۰۰ - اقتصادی

Economic system

[۹۲۰۱۰۱] - نظام اقتصادی

ساخت سازمانی و نهادی یک اقتصاد، شامل ماهیت مالکیت و کنترل منابع (یعنی مالکیت شخصی در مقابل مالکیت و کنترل دولتی). نظامهای عمدۀ اقتصادی عبارتند از: اقتصاد معیشتی، سرمایه‌داری خالص مبتنی بر بازار، سرمایه‌داری پیشرفته، سوسياليسم مبتنی بر بازار، سوسياليسم دستوری و نظامهای مختلط که از مشخصات بیشتر کشورهای در حال توسعه است.

Economic

[۹۲۰۱۰۲] - اقتصاد

هر عمل یا کاری که با ایجاد مطلوبیت یا خدمت جهت حوايج بشری سروکار داشته باشد.

Microeconomics

[۹۲۰۲۰۱] - اقتصاد خرد

- این اصطلاح برای توصیف بخش‌هایی از اقتصاد به کار می‌رود که بیشتر درباره رفتار واحدهای انفرادی به ویژه مصرف کنندگان و بنگاهها می‌پردازد.
- بخشی از علم اقتصاد است که رفتار اقتصادی واحدهای تشکیل دهنده یک اقتصاد مانند بنگاهها، صنایع و خانوارها را مورد بررسی قرار می‌دهد.

Macroeconomics

[۹۲۰۲۰۲] - اقتصاد کلان

- بررسی مقادیر کلی اقتصاد نظیر تولید ملی، مصرف ملی، درآمد ملی، هزینه ملی، پس‌انداز ملی، سرمایه‌گذاری ملی و مانند آنها. برای نمونه، بررسی الگوهای هزینه کل مصرف کنندگان یا کل بازده شرکتها در یک جامعه. در قلمرو اقتصاد کلان است. اقتصاد کلان، روابط متغیرهای کلی را در اقتصاد ملی مطالعه می‌کند.

- تحلیل نوین اقتصادی که با داده‌های کلی مانند هزینه کل، اشتغال کامل، درآمد کل، مصرف کل و سرمایه‌گذاری کل سروکار دارد.

Managerial economics

[۱۴۰-۹۲۰۲۰۳]

به کارگیری علم اقتصاد در تصمیم‌گیری‌های علمی یا بازرگانی که معمولاً توسط مدیریت اتخاذ می‌شود. همچنین علم اقتصاد در زمینه‌هایی نظیر پژوهش عملیاتی، حسابرسی مدیریت و بازاریابی مورد استفاده قرار می‌گیرد.

Engineering economics

[۱۷۷ و ۱۲۱-۹۲۰۲۰۴]

کاربرد اصول اقتصادی در مسائل مهندسی، مثلاً مقایسه هزینه‌های نسبی در طرحهای سرمایه‌گذاری.

- علم حداقل استفاده از امکانات و منابع.

Open economy

[۹۸-۹۲۰۲۰۵]

اقتصادی که داری تجارت خارجی و تماسهای مالی و غیر مالی با بقیه کشورهای جهان است.

Economic growth

[۹۸-۹۲۰۳۰۱]

فرایندی پایدار که در اثر آن ظرفیت تولیدی اقتصاد، طی زمان افزایش می‌یابد و سبب افزایش سطح درآمد ملی می‌شود.

Economic infra structure

[۹۸-۹۲۰۳۰۲]

میزان تمرکز سرمایه در حمل و نقل و ارتباطات، تأمین آب، برق، نهاده‌های مالی، خدمات عمومی مانند پهداشت و آموزش سطح توسعه زیربنایی در یک کشور عاملی قاطع در تعیین و تنوع بخشیدن به توسعه اقتصادی شناخته شده است.

Economic index

[۹۸-۹۲۰۳۰۳]

داده‌هایی کمی که بیانگر وضعیت خاصی در یک پدیده اقتصادی است. نظیر شاخص تولید ناخالص ملی، مصرف سرانه و میزان رشد.

Economic efficiency

[۹۸ و ۱۲۱-۹۲۰۳۰۴]

- وضعیتی که در آن تمام منابع تولید کاملاً و با حداقل کارایی خود به کار گرفته شده است و هیچ منبعی را نمی‌توان بدون کاهش در تولید به فعالیت دیگر منتقل کرد.

- کارایی اقتصادی به معنای عام عبارت است از حالتی که امکان بهبود وضعیت اقتصادی فردی از جامعه بدون وارد کردن آسیب اقتصادی بر فرد دیگر وجود نداشته باشد. برای ایجاد چنین حالتی سه نوع کارایی باید برقرار باشد: اول کارایی در تولید که در آن محصولات با حداقل هزینه تولید شود. دوم کارایی تخصیصی که در آن منابع در تولید کالاها و خدمات مورد نیاز جامعه تخصیص یابد و سوم کارایی توزیع که در آن کالاها و خدمات به نحوی توزیع یابند که با در نظر گرفتن درآمد و قیمت کالاها و خدمات، مصرف کنندگان تمایلی به مصرف درآمدهای خود به نحو دیگری نداشته باشند. تعریف ارائه شده در بالا را کارایی پارتون، نیز می‌گویند.

Productive efficiency

[۹۲۰۳۰۵]

تولید یک میزان معین محصول و یا تحقق یک مقصود اقتصادی مشخص، با استفاده از شیوه‌ای که ثمربخش‌ترین هزینه را دربردارد، کارایی تولیدی خوانده می‌شود. پیش‌نیاز تخصیص بهینه منابع بین مصرفهای گوناگون، کارایی تولیدی است.

Economic model

[۹۲۰۳۰۶]

مدل اقتصادی مجموعه روابط متشکلی است که فعالیت یک واحد مستقل اقتصادی (خانوار، بنگاه تولیدی، اقتصادی ملی یا اقتصاد جهانی) را تحت مجموعه‌ای از فرضیات ساده کننده، توصیف می‌کند.

Economic freedom

[۹۲۰۳۰۷]

- آزادی اقتصادی عبارت است از عدم حضور اضطراری یا اجباری دولت در امور تولید، توزیع یا مصرف کالا و خدمات.

- اصطلاحی که آلفرد مارشال برای واحد اقتصادی آزاد به کار برده است. آزادی تصمیم‌گیری در امر تولید و مصرف.

Productivity

[۹۲۰۴۰۱]

بهره‌وری عبارت است از نسبت ارزش ستاندها به ارزش داده‌ها، با این مفهوم بهره‌وری بالاتر معادل است با بالا بودن راندمان تولید، کارایی در کاربری منابع، پائین بودن خسارات و ...

هنگامی که بهرهوری برای یک عامل مطرح می‌شود، بهرهوری برابر است با سهم ارزش تولید ناشی از بهارگیری آن عامل در ارزش تولیدات. از آنجا که تعیین سهم متوسط بهرهوری هر عامل به دلایل فنی دشوار است، برای نشان دادن آن از نرخ بهرهوری (**Marginal productive**) برای عامل مورد نظر استفاده می‌شود که معرف اثر نهایی افزایش عامل مورد نظر در تولید می‌باشد.

Efficiency

[۱۰۷-۹۲۰۴۰۲]

رابطه بین نتیجه به دست آمده و منابع استفاده شده.

Competition

[۱۷۷ و ۹۲۰۴۰۳- رقابت]

- حضور تعداد زیادی از خریداران و فروشنده‌گان مستقل در بازار و آزادی خریداران و یا فروشنده‌گان به ورود یا خروج از بازار. وجود همگنی تولیدات و اطلاعات کامل در مورد کالاهای مورد خرید و فروش.
- تلاش دو یا چند سازمان برای ارائه کالا یا خدمات مطلوب، با بالاترین کیفیت و کمترین هزینه.

Cost index

[۱۰۵- ۹۲۰۴۰۴]

الف- رقمی است که ارزش یک کالا یا خدمت را در رابطه با ارزش آن در تاریخ مبنا بیان می‌کند.
ب- رقمی است که ارزش ترکیبی یک سری از عوامل اقتصادی را در رابطه با ارزش آن در تاریخ مبنا بیان می‌کند.

Development

[۹۸- ۹۲۰۵۰۱]

فرایند بهبود بخشیدن به کیفیت زندگی تمام مردم است. سه جنبه مهم توسعه عبارتند از:
ارتقای سطح زندگی مردم از طریق فرایندهای مناسب رشد اقتصادی.
ایجاد شرایطی که موجب رشد عزت نفس مردم شود، از طریق استقرار نظامها و نهادهای اجتماعی، سیاسی و اقتصادی که مشوق شان و احترام انسان باشد.
افزایش آزادیهای مردم در انتخاب، از طریق وسعت بخشیدن به حدود متغیرهای انتخاب آنها به عنوان مثال، افزایش در تنوع کالاهای خدمات مصرفی.

Sustainable development

۹۲۰۵۰۲ - توسعه پایدار [۱۷۷]

الف- توسعه پایدار عبارت است از بهره‌برداری صحیح و کارآمد از منابع موجود و با استفاده از الگوی مصرفی مطلوب همراه با به کارگیری امکانات فنی و ساختارهای تشکیلاتی مناسب به گونه‌ای که بتوان نیازهای نسل امروز و نسلهای آینده را به طور مستمر و رضایت‌بخشی برآورده نمود و بر سه اصل زیر استوار است:

۱- حفظ منابع طبیعی و نیروی انسانی.

۲- رشد کمی و کیفی تولیدات صنعتی، کشاورزی و خدماتی.

۳- بهبود و ارتقای شرایط فرهنگی و رفاه اجتماعی.

ب- توسعه‌ای که نیازهای نسل حاضر را بدون لطمہ زدن به توانایی‌های نسل آینده در تأمین نیازهای خود، برآورده کند.

Economic development

۹۲۰۵۰۳ - توسعه اقتصادی [۹۸]

تغییرات و دگرگونی‌های ساختی در اقتصاد کشور، در چارچوب نظام ارزش‌های سیاسی و اجتماعی حاکم بر جامعه است. توسعه اقتصادی بدون رشد مستمر تولید ناخالص داخلی و تغییرات ساختاری از نظر سهم بخش‌های عمدۀ اقتصادی در تولید ملی تحقق پیدا نمی‌کند.

Economic equilibrium

۹۲۰۶۰۱ - تعادل اقتصادی [۱۰۲]

تعادل بین عرضه کل در جامعه (محصول ملی) و تقاضای کل در جامعه (مجموع مخارج) می‌باشد. دانشمندان علوم اقتصادی تعادل اقتصادی را از یک طرف با تعادل بودجه و از طرف دیگر با تعادل تراز پرداختها در کوتاه‌مدت و بلندمدت مرتبط می‌دانند.

Social equilibrium

۹۲۰۶۰۲ - تعادل اجتماعی [۱۰۲]

هماهنگی توانایی مالی بین طبقات مختلف جامعه است که به صورت پرداختهای انتقالی اجتماعی و اقتصادی در بودجه ظاهر می‌شود. تأمین حداقل نیازها برای محروم‌ترین اقسام جامعه به تعادل اجتماعی موسوم است.

Optimization

[۱۲۲- بهینه‌سازی - مطلوب‌سازی]

ترکیب عاملها به صورتی متعادل و متوازن به نحوی که تحقق حداکثر سود و نتیجه را امکان‌پذیر سازد.

Net worth

[۱۲۱- ارزش خالص]

- منظور ارزش کل دارایی‌ها منهای ارزش کل بدھی‌های بخش دولتی است.
- کل دارایی‌ها منهای بدھی‌های بنگاه یا فرد، ادعاهای صاحبان بنگاه از دارایی‌های کل آن.

Value added

[۹۸- ارزش افزوده]

ارزش افزوده در هر فعالیت اقتصادی عبارتست از تفاوت بین ارزش کالاها و خدمات تولید شده و ارزش کالاها و خدمات به کار رفته در جریان تولید. ارزش افزوده در هر فعالیت اقتصادی از جمع درآمد عوامل تولید در آن فعالیت نیز به دست می‌آید.

Marketing

[۱۲۶- بازاریابی]

- بازاریابی شامل فعالیتهای بنگاهها در ارتباط با فروش و توزیع کالاها می‌شود. این فعالیتها شامل فروش، تبلیغات، تحقیقات بازار و امور دیگری است که فروش کالاها را به مشتری دربر می‌گیرد.
- اصطلاحی است برای پوشش فعالیتهای بنگاه در زمینه فروش و توزیع محصولات به طور کلی.

Productio

[۱۲۴- تولید]

- مواد خروجی، مانند واحدهای ساخته شده در یک کارخانه، نفت استخراج شده از چاه یا مواد شیمیایی حاصل از یک واحد فراوری.
- فعالیتهایی که به عرضه کالا یا خدمت مفید منتج گردد. عمل افزودن ظرفیت اموال جهت برآوردن خواهشها و احتیاجات انسانی و یا انجام دادن خدمات بدین منظور. یا به دیگر سخن عملی است که بر مطلوبیت یا قدرت تهیه اموال مادی به جهت تأمین خواهش‌های انسانی می‌افزاید.

Net domestic product

[۱۴۰- تولید خالص داخلی]

- درآمد ناخالص داخلی منهای بخشی از تولیدات برای جبران استهلاک نهاده‌های سرمایه‌ای که در تولید لازم است.

- تولید ناخالص داخلی منهای استهلاک سرمایه.

Gross domestic product (GDP)

[۹۲۰۹۰۳]

تولید ناخالص داخلی عبارت است از مجموع ارزش کالاهای خدمات تولید شده نهایی توسط افراد ساکن یک کشور در طول یک سال. این رقم ناخالص است، زیرا شامل ارقام مربوط به استهلاک ماشین‌آلات و سایر دارایی‌های سرمایه‌ای به کار رفته در جریان تولید نیز می‌باشد. با کسر نمودن رقم استهلاک، تولید خالص داخلی به دست می‌آید.

Net national product

[۹۲۰۹۰۴]

- تولید ناخالص ملی منهای استهلاک اموال سرمایه‌ای.

- ارزش بازار تولید خالص کالاهای خدمات در اقتصاد یک ملت در یک دوره معین (معمولًاً یک سال) می‌باشد.

- ارزش کل همه کالاهای خدماتی که اقتصاد یک ملت در دوره معین (معمولًاً یک سال) بر اساس قیمت جاری بازار، تولید کرده است، منهای استهلاک سرمایه‌ای. به دیگر سخن محصول کل ملی منهای استهلاک اموال سرمایه‌ای.

(Gross) National product

[۹۲۰۹۰۵]

مجموع کالاهای خدمات نهایی تولید شده توسط عوامل تولیدی کشور طی یک سال.

Income

[۹۲۱۰۰۱]

- منظور آن دسته از داد و ستدۀای بخش دولتی است که ارزش خالص را افزایش می‌دهد.

- جریان پول یا کالا که در دوره زمانی معینی به یک فرد، گروهی از افراد یک بنگاه یا یک اقتصاد تعلق می‌گیرد.

National income

[۹۲۱۰۰۲]

کل ارزش پولی تمامی کالاهای خدمات نهایی تولید شده در اقتصاد ملی، طی یک دوره زمانی مشخص، معمولًاً یک سال، می‌باشد. درآمد ملی پس از اضافه کردن سهم عوامل تولید ملی یک کشور در سایر کشورها به تولید داخلی و کم کردن سهم عوامل تولید خارجی از تولید داخلی به دست می‌آید.

Per capita income

[۹۲۱۰۰۳- درآمد سرانه]

درآمد سرانه نشان دهنده متوسط تولید و یا درآمدی است که به افراد جامعه تعلق می‌گیرد. درآمد سرانه به عنوان یک شاخص اقتصادی پایه، میان سطح زندگی و وضعیت رفاهی جامعه است لیکن نحوه توزیع درآمد در بین افراد جامعه را نشان نمی‌دهد.

Quality life

[۹۲۱۱۰۱- سطح زندگی]

کیفیتی اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی که فرد می‌تواند مایحتاج زندگی خود را بر پایه نظام ارزشهای حاکم جامعه برآورده سازد.

Requirements of society

[۹۲۱۱۰۲- نیازمندیهای جامعه]

الزامهای ناشی از قوانین، ضوابط، مقررات، آینین‌نامه‌ها، مصوبات و سایر ملاحظات.
 یادآوری ۱- سایر ملاحظات قابل ذکر عبارتند از حفاظت محیط زیست، بهداشت، ایمنی، امنیت، حفظ و صرفه‌جویی انرژی و منابع طبیعی
 یادآوری ۲- هنگام بیان نیازمندیهای کیفیت، تمامی نیازمندیهای جامعه باستثنی منظور شود.
 یادآوری ۳- نیازمندیهای جامعه شامل نیازمندیهای مربوط به حوزه قضایی و مقرراتی می‌باشد که ممکن است از یک حوزه به حوزه دیگر تفاوت داشته باشد.

Inflation

[۹۲۱۱۰۳- تورم]

- افزایش عمومی سطح قیمتها، کاهش ارزش پول در طول زمان، وضعیتی که برای خرید همان مقدار کالا و خدمات باید پول بیشتری پرداخت شود.
 - افزایش سطح قیمتها که موجب کاهش قدرت خرید یک واحد پولی می‌شود. ترقی شدید و نسبتاً آنی سطح عمومی قیمتها. حالتی که به علت فزونی تقاضای مؤثر نسبت به عرضه واقعی کالاها و خدمات و یا به سبب افزایش هزینه‌ها به وجود می‌آید.

Net financial rate of return

[۹۲۱۲۰۱- نرخ بازدهی خالص]

درآمد خالصی که نسبت به هزینه کل به دست آمده باشد (به صورت درصد بیان می‌شود) و یا حصول آن بعد از دوران توسعه برآورد شود.

Current price

۹۲۱۲۰۲ - قیمت جاری [۴۶ و ۹۸]

- در صورتی که برای تعیین ارزش کالاها و خدمات، قیمت متدالو روز انتخاب شود، ارزش کالاها و خدمات به قیمت جاری به دست می‌آید.
- پیش‌بینی قیمت‌های آینده با ملحوظ داشتن تورم عمومی قیمت‌ها را، محاسبه بر اساس قیمت‌های جاری گویند.

Constant price

۹۲۱۲۰۳ - قیمت ثابت [۴۶ و ۹۸]

- با حذف نوسان قیمت‌ها در طول زمان، ارزش کالاها و خدمات به قیمت‌های ثابت (سال پایه) محاسبه می‌شود.
- پیش‌بینی قیمت‌های آینده بر اساس حذف نرخ تورم منتظره را، محاسبه بر اساس قیمت‌های ثابت می‌نمند.

Real prices

۹۲۱۲۰۴ - قیمت‌های واقعی [۴۶]

این اصطلاح را گاه به جای اصطلاح قیمت‌های ثابت به کار می‌برند.

World price

۹۲۱۲۰۵ - قیمت جهانی [۴۶]

قیمتی که بر پایه آن کالاها و خدمات مورد نیاز در بازار بین‌المللی قابل خریداری است، قیمت جهانی خوانده می‌شود. قیمت جهانی واردات، قیمت سیف کالا بر حسب ارز، در مبادی ورودی است. قیمت جهانی صادرات، قیمت فوب کالا بر حسب ارز، در مبادی خروجی است.

Normal prices

۹۲۱۲۰۶ - قیمت‌های اسمی [۴۶]

قیمت‌های اسمی، اصطلاح دیگری است که در مورد قیمت‌های جاری به کار برده می‌شود (نگاه کنید به قیمت جاری).

Border price

۹۲۱۲۰۷ - قیمت مرزی [۴۶]

قیمت کالای مبادلاتی در مرز ورودی کشور را، قیمت مرزی می‌گویند. در مورد کالاهای صادراتی قیمت تحويل در مبادی خروجی که در عرف بین‌المللی آن را قیمت فوب می‌خوانند و در مورد کالاهای

وارداتی مجموع قیمت و هزینه بیمه و هزینه حمل و نقل (قیمت سیف) در مبادی ورودی، نشان دهنده قیمت مرزی کالاست.

Transactions costs

[۹۲۱۳۰۱] - هزینه‌های داد و ستد

هزینه‌هایی که در روند خرید و فروش کالاها و خدمات (به استثنای قیمت خود آنها) باید متحمل شد، هزینه‌های داد و ستد خوانده می‌شوند. این هزینه‌ها، شامل هزینه مذاکره‌ها و انعقاد قرارداد، و هزینه وصول مطالبات مربوط به فروش کالا و خدمات می‌گردد. هزینه اقتصادی و مالی داد و ستد، بر ساختار بازار کالا یا محصول، تأثیر می‌گذارد.

Fixed costs

[۹۲۱۳۰۲] - هزینه‌های ثابت

- هزینه‌هایی که با تغییر میزان تولید، تغییری در آنها حاصل نمی‌شود، مثل اجاره زمین. هزینه‌های ثابت در ارتباط با زمان مطرح‌اند. به این معنی که در بلندمدت کلیه هزینه‌های تولید متغیر هستند.
- هزینه‌ای که در کوتاه‌مدت همراه تغییرات تولید، تغییر نپذیرد. هزینه‌های ثابت تولید یا سربار حتی اگر تولیدی هم در کار نباشد باقی می‌ماند.

Standard conversion factor

[۹۲۱۳۰۳] - ضریب تبدیل استاندارد

نسبت حاصل از تقسیم ارزش اقتصادی تمام کالاهای موجود در اقتصاد بر پایه قیمت‌های معادل مرز، بر ارزش بازار داخلی متناظر آن، تعیین کننده ضریب تبدیل استاندارد است. این ضریب، به طور کلی نشان می‌دهد که ارزش معادل مرز کالاهای، چه میزان کمتر از ارزش متناظر همان کالاهای، بر حسب قیمت‌های داخلی است.

Willingness to pay

[۹۲۱۳۰۴] - میل به پرداخت

حداکثر مبلغی که مصرف کنندگان حاضرند بابت یک کالا یا خدمت پردازنده، میل به پرداخت خوانده می‌شود.

Producer surplus

[۹۲۱۳۰۵] - مازاد تولید کننده

- مازاد بر حداقل میل به دریافت تولید کننده، در مقایسه با آنچه در عمل عاید او می‌شود، در اصطلاح اقتصادی، مازاد تولید کننده خوانده می‌شود.

- تفاوت میان قیمت بازار مورد عمل تولید کننده به قیمت‌های عرضهٔ پایین‌تر که تولید کننده مایل است مقادیر کمتری از کالاهای معین را عرضه بدارد.

Consumer surplus

[۹۲۱۳۰۶- مازاد مصرف کننده]

- تفاوت میان قیمتی که از مصرف کننده وصول می‌شود، با قیمتی که مصرف کننده مایل به پرداخت آن است، در اصطلاح اقتصادی، مازاد مصرف کننده نام دارد. معمولاً افزایش تولیدی که باعث کاهش قیمت می‌شود، و یا تثبیت قیمت محصولی کمتر از قیمت تقاضای آن، سبب پیدایش مازاد مصرف کننده است.

- تفاوت قیمتی که مصرف کننده عملاً می‌پردازد یا حداکثر قیمتی که خریدار ممکن است برای همان کالا پردازد. رجحان و برتری یکنواختی قیمت‌ها برای مصرف کننده.

Market failure

[۹۲۱۳۰۷- کاستی بازار]

- ناتوانی نظام بازار برای فراهم آوردن برخی کالاهای خاص به دلیل وجود نقص در مکانیسم بازار، و یا به دلیل عدم امکان منظور کردن تمام هزینه‌های تولید در قیمت محصول، کاستی بازار را به وجود می‌آورد. از یک سو، کاستی بازار موجب اضافه تولید کالاها و خدماتی می‌شود که دارای پیامدهای بیرونی منفی است، و از سوی دیگر، باعث عرضه کمتر کالاها و خدماتی می‌گردد که دارای پیامدهای مثبت قابل توجهی است. دلایل متعددی، از قبیل: اطلاعات ناکافی، ظرفیت تولیدی ناکافی، تنظیم مقررات درباره نیروی کار و سرمایه، و سود حاصل از انحصارها، موجب کاستی بازار است.

- ناتوانی دستگاه بازارهای خصوصی برای تهیهٔ برخی از کالاهای یا کاملاً به میزان دلخواه و یا در سطح بهینه است.

Excludability

[۹۲۱۴۰۱- منع پذیری]

توانایی عرضه کننده محصول برای جلوگیری و مانع شدن مصرف کسانی که قادر به پرداخت بهای محصول نیستند (از طریق عرضه نکردن محصول)، امکان منع پذیری خوانده می‌شود. عرضه کنندگان کالاها و خدمات خصوصی، همیشه می‌توانند از طریق عرضه نکردن محصول، مانع مصرف کسانی شوند که بهای آن را نمی‌پردازن.

Depreciation

[۱۷۷]- استهلاک [۹۲۱۴۰۲]

کاهش ارزش طرح یا تأسیسات و تجهیزات به دلیل فرسودگی و کهنه شدن می‌باشد. استهلاک برو دو نوع است. استهلاک فیزیکی که در نتیجه کار کردن حاصل می‌شود و استهلاکی که در اثر ابداع تجهیزات و فنون جدیدتر و بهتر ناشی می‌شود، و تجهیزات پیشین را از رده خارج می‌شوند.

Lucrum cessans

[۱۷۸]- عدم النفع [۹۲۱۴۰۳]

ممانعت از وجود پیدا کردن نفعی که مقتضای وجود آن حاصل شده است. مانند توقيف غیر قانونی شاغل به کار که موجب محرومیت او از گرفتن مزد می‌باشد و یا عدم بهره‌برداری از طرح به علت تأخیر در اتمام اجرای طرح، عدم النفع را می‌توان منشاً خسارت دانست.

۹۳۰۰۰ - حقوقی

۹۳۰۱۰۰ - قانون تجارت

Commerce

[۱۲۷ و ۱۲۲] - تجارت - بازرگانی

- فعالیتهای مربوط به خرید و فروش کالاهای خدمات در مقیاس وسیع.
- عبارت است از خرید، توزیع و فروش کالا بدون ایجاد ارزش افزوده قابل توجه در آن.

۹۳۰۱۰۲ - شرکت سهامی [۷۹]

شرکت سهامی، شرکتی است که سرمایه آن به سهام تقسیم شده و مسئولیت صاحبان سهام، محدود به مبلغ اسمی سهام آنها است. شرکت سهامی شرکت بازرگانی محسوب می‌شود ولو این که موضوع عملیات آن امور بازرگانی نباشد در شرکت سهامی تعداد شرکا باید از سه نفر کمتر باشد.

۹۳۰۱۰۳ - شرکت سهامی خاص [۷۹]

شرکتهایی که تمام سرمایه آنها در موقع تأسیس، منحصرًا توسط مؤسسین تأمین گردیده است.

۹۳۰۱۰۴ - شرکت سهامی عام [۷۹]

شرکتهایی که مؤسسین آنها قسمتی از سرمایه شرکت را از طریق فروش سهام به مردم تأمین می‌کنند.

۹۳۰۱۰۵ - شرکت با مسئولیت محدود [۷۹]

شرکت با مسئولیت محدود، شرکتی است که بین دو یا چند نفر برای امور تجاری تشکیل شده و هر یک از شرکا بدون این که سرمایه به سهام یا قطعات سهام تقسیم شده باشد فقط تا میزان سرمایه خود در شرکت مسئول قروض و تعهدات شرکت است.

[۷۹] - ۹۳۰۱۰۶ شرکت تضامنی

شرکت تضامنی شرکتی است که تحت اسم مخصوص برای امور تجاری بین دو یا چند نفر با مسئولیت تضامنی تشکیل می‌شود؛ اگر دارایی شرکت برای تأديه تمام قروض کافی نباشد هر یک از شرکا مسئول پرداخت تمام قروض شرکت است.

[۷۹] - ۹۳۰۱۰۷ شرکت مختلط غیر سهامی

شرکت مختلط غیر سهامی شرکتی است که برای امور تجاری تحت اسم مخصوصی بین یک یا چند نفر شریک خامن و یک یا چند نفر شریک با مسئولیت محدود بدون انتشار سهام تشکیل می‌شود. شریک خامن مسئول کلیه قروضی است که ممکن است علاوه بر دارایی شرکت پیدا شود، شریک با مسئولیت محدود کسی است که مسئولیت او فقط تا میزان سرمایه‌ای است که در شرکت گذارد و یا بایستی بگذارد. در اسم شرکت باید عبارت (شرکت مختلط) و لاقل اسم یکی از شرکای خامن قید شود.

[۷۹] - ۹۳۰۱۰۸ شرکت مختلط سهامی

شرکت مختلط سهامی شرکتی است که تحت اسم مخصوصی بین یک عدد شرکای سهامی و یک یا چند نفر شریک خامن تشکیل می‌شود. شرکای سهامی کسانی هستند که سرمایه آنها به صورت سهام یا قطعات سهام متساوی القيمه درآمده و مسئولیت آنها تا میزان همان سرمایه است که در شرکت دارند. شریک خامن کسی است که سرمایه او به صورت سهام درنیامده و مسئول کلیه قروضی است که ممکن است علاوه بر دارایی شرکت پیدا شود. در صورت تعدد شریک خامن مسئولیت آنها در مقابل طلبکاران و روابط آنها با یکدیگر تابع مقررات شرکت تضامنی خواهد بود.

[۷۹] - ۹۳۰۱۰۹ شرکت نسبی

شرکت نسبی شرکتی است که برای امور تجاری تحت اسم مخصوص بین دو یا چند نفر تشکیل و مسئولیت هر یک از شرکا به نسبت سرمایه‌ای است که در شرکت گذاشته.

[۷۸] - ۹۳۰۱۱۰ شرکت دولتی

واحد سازمانی مشخصی است که با اجازه قانون به صورت شرکت ایجاد شود و یا به حکم قانون و یا دادگاه صالح، ملی شده و یا مصادره شده و به عنوان شرکت دولتی شناخته شده باشد و بیش از (۵۰٪)

سرمایه آن متعلق به دولت باشد. هر شرکت تجاری که از طریق سرمایه‌گذاری شرکتهای دولتی ایجاد شود، مادام که بیش از (۵۰٪) سهام آن متعلق به شرکتهای دولتی است، شرکت دولتی تلقی می‌شود. تبصره - شرکتهایی که از طریق مضاربه و مزارعه و امثال اینها به منظور به کار انداختن سپرده‌های اشخاص نزد بانکها و مؤسسات اعتباری و شرکتهای بیمه ایجاد شده یا می‌شوند از نظر این قانون شرکت دولتی شناخته نمی‌شوند.

۹۳۰۱۱۱- شرکتهای تعاونی تولید و مصرف [۷۹]

شرکت تعاونی تولید شرکتی است که بین عده‌ای از ارباب حرف تشکیل می‌شود و شرکا، مشاغل خود را برای تولید و فروش اشیا یا اجناس، به کار می‌برند.

۹۳۰۱۱۲- شرکت تعاونی [۱۲۱]

یک شرکت داوطلبانه اقتصادی که برای رفع نیازهای مشترک بین تعدادی افراد تشکیل می‌شود و اعضاء، آن را اداره و کنترل می‌کنند. تفاوت اصلی آن با شرکتهای سهامی آن است که در شرکتهای تعاونی هر عضو یک رأی دارد در صورتی که در شرکتهای سهامی تعداد آرای هر فرد متناسب با تعداد سهام اوست.

۹۳۰۱۱۳- مؤسسه [۸۱]

عبارةت است از هر شخص حقیقی و یا حقوقی که دارای دفاتر قانونی باشد.

۹۳۰۱۱۴- مؤسسه تجاری [۱۲۵]

واحد اقتصادی که اقدام به انجام معاملات تجاری می‌نماید به منظور اهداف و مقاصد حسابداری، فعالیتهای این واحد اقتصادی مجرزا و مستقل از فعالیتهای مالک یا مالکان آن در نظر گرفته می‌شود.

۹۳۰۱۱۵- سهام [۷۹]

سهم قسمتی از سرمایه شرکت سهامی که مشخص کننده میزان مشارکت و تعهدات و منافع صاحب آن در شرکت سهامی می‌باشد. ورقه سهم، سند قابل معامله‌ای است که نماینده تعداد سهامی است که صاحب آن در شرکت سهامی دارد. سهم ممکن است با نام و یا بی‌نام باشد.

[۷۹]-۹۳۰۱۱۶ سود خالص شرکت

سود خالص شرکت در هر سال مالی عبارت است از درآمد حاصل در همان سال مالی منهای کلیه هزینه‌ها و استهلاکها و ذخیره‌ها.

[۷۹]-۹۳۰۱۱۷ ورقه قرضه

ورقه قابل معامله‌ای است که معرف مبلغی وام است با بهره معین که تمامی آن یا اجزای آن در موعد یا مواعده معینی باید مسترد گردد. برای ورقه قرضه ممکن است علاوه بر بهره، حقوق دیگری نیز شناخته شود.

[۷۹]-۹۳۰۱۱۸ مجمع عمومی

مجمع عمومی شرکت سهامی از اجتماع صاحبان سهام تشکیل می‌شود. مقررات مربوط به حضور عده‌ی لازم برای تشکیل مجمع عمومی و آرای لازم جهت اتخاذ تصمیمات در اساسنامه معین خواهد شد، مگر در مواردی که به موجب قانون تکلیف خاص برای آن مقرر شده باشد.

[۷۹]-۹۳۰۱۱۹ هیئت مدیره

شرکت سهامی به وسیله هیئت مدیره‌ای که از بین صاحبان سهام انتخاب شده و کلاً یا بعضًا قابل عزل می‌باشند، اداره خواهد شد. عده اعضای هیئت مدیره در شرکتهای سهامی عمومی نباید از پنج نفر کمتر باشد.

[۷۹]-۹۳۰۱۲۰ مدیر عامل

هیئت مدیره باید اقلًا یک نفر شخص حقیقی را به مدیریت عامل شرکت برگزیند و حدود اختیارات و مدت تصدی و حق‌الزحمه او را تعیین کند. در صورتی که مدیر عامل عضو هیئت مدیره باشد دوره مدیریت عامل او از مدت عضویت او در هیئت مدیره بیشتر نخواهد بود. مدیر عامل شرکت نمی‌تواند در عین حال رئیس هیئت مدیره همان شرکت باشد، مگر با تصویب سه چهارم آرای حاضر در مجمع عمومی.

[۷۹] - ۹۳۰۱۲۱ - معاملات تجاری

خرید یا تحصیل هر نوع مال منقول به قصد فروش یا اجاره اعم از این که تصرفاتی در آن شده باشد یا نشده باشد. تصدی به حمل و نقل از راه خشکی یا آب یا هوا به هر نحوی که باشد. هر قسم عملیات دلالی یا حق العمل کاری (کمیسیون) و یا عاملی و همچنین تصدی به هر نوع تأسیسات که برای انجام بعضی امور ایجاد می‌شود، از قبیل تسهیل معاملات ملکی یا پیدا کردن خدمه یا تهیه و رسانیدن ملزومات وغیره.

[۷۹] - ۹۳۰۱۲۲ - چک

نوشته‌ای است که به موجب آن صادر کننده وجوهی را که در نزد محل علیه دارد کلاً یا بعضاً مسترد یا به دیگری واگذار می‌نماید.

[۷۹] - ۹۳۰۱۲۳ - چک عادی

چکی است که اشخاص، عهده بانکها به حساب جاری خود صادر و دارنده آن تضمینی جز اعتبار صادرکننده آن ندارد.

[۷۹] - ۹۳۰۱۲۴ - چک تأیید شده

چکی است که اشخاص، عهده بانکها به حساب جاری خود صادر و توسط بانک محل علیه، پرداخت وجه آن تأیید می‌شود.

[۷۹] - ۹۳۰۱۲۵ - فتئه طلب (سفته)

فتئه طلب سندی است که به موجب آن امضا کننده تعهد می‌کند مبلغی در موعد معین یا عندالمطالبه در وجه حامل یا شخص معین و یا به حواله کرد آن شخص کارسازی نماید.

۹۳۰۲۰۰ – قانون کار

[۸۲] ۹۳۰۲۰۱ – کارگر

کارگر از لحاظ این قانون کسی است که به هر عنوان در مقابل دریافت حقالسعی اعم از مzd حقوق، سهم سود و سایر مزايا به درخواست کارفرما کار می‌کند.

[۸۲] ۹۳۰۲۰۲ – کارفرما

کارفرما شخصی است حقیقی یا حقوقی که کارگر به درخواست و به حساب او در مقابل دریافت حقالسعی کار می‌کند. مدیران و مسئولان و به طور عموم کلیه کسانی که عهدهدار اداره کارگاه هستند نماینده کارفرما محسوب می‌شوند و کارفرما مسئول کلیه تعهداتی است که نمایندگان مذکور در قبال کارگر به عهده می‌گیرند. در صورتی که نماینده کارفرما خارج از اختیارات خود تعهدی بنماید و کارفرما آن را نذیرد در مقابل کارفرما خاصمن است.

[۸۲] ۹۳۰۲۰۳ – کارگاه

کارگاه محلی است که کارگر به درخواست کارفرما یا نماینده او در آن جا کار می‌کند، از قبیل مؤسسات صنعتی، کشاورزی، معدنی، ساختمانی، ترابری، مسافربری، خدماتی، تجاری، تولیدی، اماكن عمومی و امثال آنها، کلیه تأسیساتی که به اقتضای کار متعلق به کارگاه‌اند، از قبیل نمازخانه، ناهارخوری، تعاونی‌ها، شیرخوارگاه، مهد کودک، درمانگاه، حمام، آموزشگاه حرفه‌ای، قرائت‌خانه، کلاس‌های سوادآموزی و سایر مراکز آموزشی و اماكن مربوط به شورا و انجمن اسلامی و بسیج کارگران، ورزشگاه و وسائل ایاب و ذهاب و نظایر آنها جزء کارگاه می‌باشند.

[۸۲] ۹۳۰۲۰۴ – قرارداد کار

قرارداد کار عبارتست از قرارداد کتبی یا شفاهی که به موجب آن کارگر در قبال دریافت حقالسعی، کاری را برای مدت موقت یا مدت غیر موقت برای کارفرما انجام می‌دهد.

تبصره ۱ - حداقل مدت موقت برای کارهایی که طبیعت آنها جنبه غیر مستمر دارد توسط وزارت کار و امور اجتماعی تهیه و به تصویب هیئت وزیران خواهد رسید.

تبصره ۲- در کارهایی که طبیعت آنها جنبه مستمر دارد، در صورتی که مدتی در قرارداد ذکر نشود، قرارداد دائمی تلقی می‌شود.

[۸۲] - ۹۳۰۲۰۵ حقالسعی

کلیه دریافتهای قانونی که کارگر به اعتبار قرارداد کار، اعم از مزد یا حقوق، کمک عائله‌مندی، هزینه‌های مسکن، خواربار، ایاب و ذهاب، مزایای غیر نقدی، پاداش افزایش تولید، سود سالانه و نظایر آنها دریافت می‌نماید را حقالسعی می‌نامند.

[۸۲] - ۹۳۰۲۰۶ مزد

مزد عبارتست از وجود نقدی یا غیر نقدی و یا مجموعه آنها که در مقابل انجام کار به کارگر پرداخت می‌شود.

[۸۲] - ۹۳۰۲۰۷ مزد ثابت

مزد ثابت، عبارت است از مجموع مزد شغل و مزایای ثابت پرداختی به تبع شغل.

تبصره ۱- در کارگاههایی که دارای طبقه‌بندی و ارزیابی مشاغل نیستند منظور از مزایای ثابت پرداختی به تبع شغل، مزایایی است که بر حسب ماهیت شغل یا محیط کار و برای ترمیم مزد در ساعت عادی کار پرداخت می‌گردد، از قبیل مزایای سختی کار، مزایای سرپرستی، فوق العاده شغل و غیره.

تبصره ۲- در کارگاههایی که طرح طبقه‌بندی مشاغل به مرحله اجرا درآمده است، مزد گروه و پایه، مزد مینا را تشکیل می‌دهد.

تبصره ۳- مزایای رفاهی و انگیزهای از قبیل کمک هزینه مسکن، خواربار و کمک عایله‌مندی، پاداش افزایش تولید و سود سالانه جزء مزد ثابت و مزد مینا محسوب نمی‌شود.

[۸۲] - ۹۳۰۲۰۸ مزد ساعتی

چنانچه مزد با ساعت کار مرتبط باشد مزد ساعتی نامیده می‌شود.

[۸۲] - ۹۳۰۲۰۹ کارمزد

چنانچه مزد بر اساس میزان انجام کار و یا محصول تولید شده باشد، کارمزد نامیده می‌شود.

[۸۲]-۹۳۰۲۱۰ حقوق

در صورتی که بر اساس قرارداد یا عرف کارگاه، پرداخت مزد به صورت ماهانه باشد، این پرداخت باید در آخر ماه صورت گیرد، در این حالت مزد مذکور حقوق نامیده می‌شود.

تبصره - در ماههای ۳۱ روزه مزايا و حقوق باید بر اساس ۳۱ روز محاسبه و به کارگر پرداخت شود.

[۸۲]-۹۳۰۲۱۱ مزايا پایان کار

در صورت خاتمه قرارداد کار، کار معین یا مدت موقت، کارفرما مکلف است به کارگری که مطابق قرارداد، یک سال یا بیشتر، به کار اشتغال داشته است برای هر سال سابقه، اعم از متوالی یا متناوب براساس آخرین حقوق مبلغی معادل یک ماه حقوق به عنوان مزايا پایان کار به وی پرداخت نماید.

[۸۲]-۹۳۰۲۱۲ مأموریت

مأموریت به موردی اطلاق می‌شود که کارگر برای انجام کار حداقل ۵۰ کیلومتر از محل کارگاه اصلی دور شود و یا ناگزیر باشد حداقل یک شب در محل مأموریت توقف نماید.

[۸۲]-۹۳۰۲۱۳ ساعت کار (مدت)

ساعت کار در این قانون مدت زمانی است که کارگر نیرو و یا وقت خود را به منظور انجام کار در اختیار کارفرما قرار می‌دهد. به غیر از مواردی که در این قانون مستثنی شده است، ساعت کار کارگران در شبانه روز نباید از ۸ ساعت تجاوز نماید.

تبصره ۱ - کارفرما با توافق کارگران، نماینده یا نمایندگان قانونی آنان می‌تواند ساعت کار را در بعضی از روزهای هفته کمتر از میزان مقرر و در دیگر روزها اضافه بر این میزان تعیین کند به شرط آنکه مجموع ساعت کار هر هفته از ۴۴ ساعت تجاوز نکند.

تبصره ۲ - در کارهای کشاورزی کارفرما می‌تواند با توافق کارگران، نماینده یا نمایندگان قانونی آنان ساعت کار را در شبانه روز با توجه به کار، عرف و فصول مختلف تنظیم نماید.

[۸۲]-۹۳۰۲۱۴ کار روز

کار روز کارهایی است که زمان انجام آن از ساعت ۶ بامداد تا ۲۲ می‌باشد.

[۸۲]-۹۳۰۲۱۵ کار شب

کارهایی است که زمان انجام آن بین ۲۲ تا ۶ صبح قرار دارد.

[۸۲]-۹۳۰۲۱۶ کار مختلط

کار مختلط کارهایی است که بخشی از ساعت انجام آن در روز و قسمتی از آن در شب واقع می‌شود. در کارهای مختلط ساعتی که جزء کار شب محسوب می‌شود، کارگر از فوق العاده موضوع ماده (۵۸) قانون کار استفاده می‌نماید.

[۸۲]-۹۳۰۲۱۷ کار متناوب

کار متناوب کاری است که نوعاً در ساعت متوالی انجام نمی‌یابد، بلکه در ساعت معینی از شبانه روز صورت می‌گیرد.

تبصره - فواصل تناوب کار در اختیار کارگر است و حضور او در کارگاه الزامی نیست. در کارهای متناوب، ساعت کار و فواصل تناوب و نیز کار اضافه نباید از هنگام شروع تا خاتمه جمماً از ۱۵ ساعت در شبانه روز بیشتر باشد. ساعت شروع و خاتمه کار و فواصل تناوب با توافق طرفین و نوع کار و عرف کارگاه تعیین می‌گردد.

[۸۲]-۹۳۰۲۱۸ کار نوبتی

کار نوبتی عبارت است از کاری که در طول ماه گردش دارد، به نحوی که نوبتهای آن در صبح یا عصر یا شب واقع می‌شود. در کار نوبتی ممکن است ساعت کار از ۸ ساعت در شبانه روز و ۴۴ ساعت در هفته تجاوز نماید، لکن جمع ساعت کار در ۴ هفته متوالی نباید از ۱۷۶ ساعت تجاوز کند.

[۸۲]-۹۳۰۲۱۹ کارآموز

- ۱- کسانی که فقط برای فرا گرفتن حرفة خاص، بازآموزی یا ارتقای مهارت برای مدت معین در مراکز کارآموزی و یا آموزشگاه‌های آزاد آموزش می‌بینند.
- ۲- افرادی که به موجب قرارداد کارآموزی به منظور فراگرفتن حرفة‌ای خاص برای مدت معین که زاید بر سه سال نباشد، در کارگاهی معین به کارآموزی تأمین با کار اشتغال دارند، مشروط بر آن که سن آنها از ۱۵ سال کمتر نبوده و از ۱۸ سال تمام بیشتر نباشد.

تبصره ۱- کار آموزان بند ۱ ممکن است کارگرانی باشند که مطابق توافق کتبی منعقده با کارفرما به مراکز کارآموزی معرفی می‌شوند و یا داوطلبانی باشند که شاغل نیستند و رأساً به مراکز کارآموزی مراجعه می‌نمایند.

تبصره ۲- دستورالعملهای مربوط به شرایط پذیرش، حقوق و تکالیف دوره کارآموزی داوطلبان مذکور در بند ۲ با پیشنهاد شورای عالی کار، به تصویب وزیر کار و امور اجتماعی می‌رسد.

[۸۲]-**اضافه کار** [۹۳۰۲۲۰]

ساعت اضافه کار شامل اضافه کار در روزهای عادی و روزهای جمعه یا تعطیل هفتگی و سایر روزهای تعطیل می‌باشد.

[۸۲]-**نفر ساعت** [۹۳۰۲۲۱]

نفر ساعت کارگاه برابر است با تعداد کارکنان مشمول قرارداد ضرب در تعداد روزهای کار کارگاه ضرب در، ساعت کار روزانه.

[۸۲]-**تولید نفر ساعت** [۹۳۰۲۲۲]

مقدار تولید یک نفر کارگر در یک ساعت کار و یا به عبارت دیگر کل تولید سال و یا دوره تنابع کارگاه تقسیم بر حاصل ضرب ساعت کار کارگاه در تعداد کارگر (کل نفر ساعت کار کارگاه در مدت مربوطه) می‌باشد.

[۸۲]- **نقطه سو به سر** [۹۳۰۲۲۳]

وضعیتی است که فروش حاصل از مقدار تولید در آن وضعیت (درآمد) و هزینه‌ها معادل یکدیگرند.

[۸۲]-**تجربه** [۹۳۰۲۲۴]

تجربه عبارت است از مدت زمانی که جهت آشنایی با روشهای کار، از طریق انجام امور مربوط به وظایف هر شغل به دست می‌آید. ملاک تخصیص امتیاز و تعیین درجات این عامل بستگی به مدت زمانی که تجربیات عاید می‌شود دارد.

[۸۲]-۹۳۰۲۲۵ سرپرستی

عبارت است از نظارت و رسیدگی، کمک و ارشاد، تعلیم، هماهنگی و تقسیم کار افراد تحت سرپرستی به منظور انجام صحیح کار.

[۸۲]-۹۳۰۲۲۶ اینمی دیگران

عبارت است از جلوگیری از بروز حوادث و مخاطرات جسمی برای دیگران در حین انجام کار.

[۸۲]-۹۳۰۲۲۷ عرف

عبارت است از رویه‌هایی که در اثر تکرار، به صورت یک عادت و رویه ثابت درآمده است. در مورد امتیازاتی که به کارگران داده می‌شود هم عرف کارگاه می‌تواند ملاک قرار گیرد و هم عرف منطقه.

[۸۲]-۹۳۰۲۲۸ انجمنهای صنفی

انجمنهای صنفی، تشکل‌هایی هستند که به منظور حفظ حقوق و منافع مشروع و قانونی و بهبود وضع اقتصادی کارگران و کارفرمایان، تشکیل می‌شوند. به عبارت دیگر انجمنهای صنفی جایگزین همان (سنديکا) سابق هستند.

[۸۲]-۹۳۰۲۲۹ کوشش فکری

عبارت است از میزان تلاش فکری، دقت، درجه تمرکز ذهنی، میزان قدرت تصمیم‌گیری، تجزیه و تحلیل مسائل، طراحی و برنامه‌ریزی، تجسم و قضاؤت، سرعت انتقال و ابتکار و تدوین خطمنشی و مقررات.

[۸۲]-۹۳۰۲۳۰ کوشش جسمانی

عبارت است از نوع، میزان و تکرار کوششهای جسمانی و حد سختی و صعوبت حرکات مورد نیاز برای انجام وظایف.

[۸۲]-۹۳۰۲۳۱ شرایط نامساعد محیط کار

عبارت است از میزان نامطبوع بودن محیط کار به دلیل وجود عوامل ناراحت کننده‌ای نظیر دود، بخار، گاز، بو، نور، گرد و غبار، رطوبت، سروصدای گرما و سرمای زیاد، کارهای شیمیایی و نظایر آنها.

[۸۲] - ۹۳۰۲۳۲ خطرات ناشی از کار

عبارت است از خدمات جسمی ناشی از وقوع حوادث اجتناب ناپذیر در حین انجام کار، نظیر جراحات سطحی، نقص عضو و از کار افتادگی.

[۸۲] - ۹۳۰۲۳۳ مسئولیت مالی و دارایی‌ها

عبارت است از حدود مسئولیت در مورد نگاهداری، کنترل، دریافت، پرداخت و استفاده از وجوده نقد و اوراق بهادر و انجام و کنترل عملیات مالی و اختیارات تصویب هزینه‌های جاری و سرمایه‌ای، سفارشها و نگاهداری اموال و دارایی‌ها.

۹۳۰۳۰۰ - قانون تأمین اجتماعی

[۸۳] - بیمه شده [۹۳۰۳۰۱]

بیمه شده شخصی است که رأساً مشمول مقررات تأمین اجتماعی بوده و با پرداخت مبلغی به عنوان حق بیمه حق استفاده از مزایای مقرر در این قانون را دارد.

[۸۳] - حق بیمه [۹۳۰۳۰۲]

حق بیمه عبارت از وجودی است که به حکم این قانون و برای استفاده از مزایای موضوع آن به سازمان پرداخت می‌گردد.

[۸۳] - کارگاه [۹۳۰۳۰۳]

کارگاه محلی است که بیمه شده به دستور کارفرما یا نماینده او در آنجا کار می‌کند.

[۸۳] - کارفرما [۹۳۰۳۰۴]

کارفرما شخص حقیقی یا حقوقی است که بیمه شده به دستور یا به حساب او کار می‌کند، کلیه کسانی که به عنوان مدیر یا مسئول عهدهدار اداره کارگاه هستند، نماینده کارفرما محسوب می‌شوند و کارفرما مسئول انجام کلیه تعهداتی است که نمایندگان مجبور در قبال بیمه شده به عهده می‌گیرند.

[۸۳] - حادثه [۹۳۰۳۰۵]

حادثه اتفاقی است پیش‌بینی نشده، که تحت تأثیر عامل یا عوامل خارجی در اثر عمل یا اتفاق ناگهانی رخ می‌دهد و موجب صدماتی بر جسم یا روان بیمه شده می‌گردد.

[۸۳] - حادث ناشی از کار [۹۳۰۳۰۶]

حوادث ناشی از کار حادثی است که در حین انجام وظیفه و به سبب آن برای بیمه شده اتفاق می‌افتد.

[۸۳]-۹۳۰۳۰۷-غرامت دستمزد

غرامت دستمزد به وجودی اطلاق می‌شود که در ایام بارداری، بیماری و عدم توانایی موقت، اشتغال به کار و عدم دریافت مزد یا حقوق به حکم این قانون به جای مزد یا حقوق به بیمه شده پرداخت می‌شود.

[۸۳]-۹۳۰۳۰۸-مزد

مزد یا حقوق یا کارمزد در این قانون شامل هر گونه وجود و مزایای نقدی یا غیر نقدی مستمر است که در مقابل کار به بیمه شده داده می‌شود.

[۸۳]-۹۳۰۳۰۹-کمک عائله‌مندی

کمک عائله‌مندی مبلغی است که طبق شرایط خاص در مقابل عائله‌مندی توسط کارفرما به بیمه شده پرداخت می‌شود.

[۸۳]-۹۳۰۳۱۰-از کار افتادگی کلی

عبارت از کاهش قدرت کار بیمه شده به نحوی که نتواند با اشتغال به کار سابق یا کار دیگر بیش از یک سوم از درآمد قبلی خود را به دست آورد.

[۸۳]-۹۳۰۳۱۱-از کار افتادگی جزئی

عبارت از کاهش قدرت کار بیمه شده به نحوی که با اشتغال به کار سابق یا کار دیگر فقط قسمتی از درآمد خود را به دست آورد.

[۸۳]-۹۳۰۳۱۲-بازنشستگی

بازنشستگی عبارت از عدم اشتغال بیمه شده به کار به سبب رسیدن به سن بازنشستگی مقرر در این قانون.

[۸۳]-۹۳۰۳۱۳-مستمری

مستمری عبارت از وجهی است که طبق شرایط مقرر در این قانون به منظور جبران قطع تمام یا قسمتی از درآمد به بیمه شده و در صورت فوت او برای تأمین معیشت بازماندگان وی به آنان پرداخت می‌شود.

[۸۳]- غرامت مقطوع نقص عضو [۹۳۰۳۱۴]

غرامت مقطوع نقص عضو، مبلغی است که به طور یکجا برای جبران نقص عضو یا جبران تقلیل درآمد بیمه شده به شخص او داده می‌شود.

[۱۴۰]- تأمین اجتماعی [۹۳۰۳۱۵]

حمایتی است که در قبال پریشانی‌های اجتماعی و اقتصادی که منجر به قطع یا کاهش درآمد افراد جامعه می‌شود به آنها ارائه می‌گردد.

۹۳۰۴۰۰ - قانون مدنی

[۸۰] ۹۳۰۴۰۱ - حريم

حریم، مقداری از راضی اطراف ملک و قنات و نهر و امثال آن است که برای کمال انتفاع از آن ضرورت دارد.

[۸۰] ۹۳۰۴۰۲ - عقد

عقد عبارت است از اینکه یک یا چند نفر در مقابل یک یا چند نفر دیگر تعهد بر امری نمایند و مورد قبول آنها باشد.

[۸۰] ۹۳۰۴۰۳ - عقد لازم

عقد لازم آن است که هیچ یک از طرفین معامله حق فسخ آن را نداشته باشد مگر در موارد معینه.

[۸۰] ۹۳۰۴۰۴ - عقد جایز

عقد جایز آن است که هر یک از طرفین بتواند هر وقتی بخواهد فسخ کند.

[۸۰] ۹۳۰۴۰۵ و اقاله

- اقاله به هر لفظ یا فعلی واقع می‌شود که دلالت بر به هم زدن معامله کند. بعد از معامله طرفین می‌توانند به تراضی، آن را اقاله و تفاسخ کنند. موضوع اقاله ممکن است تمام معامله واقع شود یا فقط مقداری از مورد آن باشد.

- به هم زدن عقد، لازم به تراضی یکدیگر و آن را تفاسخ و تقابل نیز می‌نامند.

[۸۰] ۹۳۰۴۰۶ - ایقاع

عملی است قضایی و یک طرفی که به صرف قصد انشاء و رضای یک طرف منشأ اثر حقوقی شود، بدون این که تأثیر یک طرفی قصد و رضای مذکور ضرری به غیر داشته باشد (مگر در موارد مصريح در قانون مانند طلاق)، ابراء و اعراض و فسخ از مصاديق ایقاعات است.

[۸۰] ۹۳۰۴۰۷ - بیع

بیع عبارت است از تملک عین به عوض معلوم.

[۱۲۷] - معامله ۹۳۰۴۰۸

معامله مترادف است با عقد، با این تفاوت که معامله اخص از عقد یا قرارداد است که بیشتر آثار مالی و تجاری را دربر می‌گیرد مانند مضاربه، سلف، بیع، اجاره ... (معاملات تجاری) طرفین معامله را «معاملین» نامند.

[۸۰] - معاوضه ۹۳۰۴۰۹

معاوضه عقدی است که به موجب آن یکی از طرفین، مالی می‌دهد به عوض مال دیگر که از طرف دیگر اخذ می‌کند بدون ملاحظه اینکه یکی از عوضین مبیع و دیگری ثمن باشد.

[۸۰] - اجاره ۹۳۰۴۱۰

اجاره عقدی است که به موجب آن مستأجر مالک منافع عین مستأجره می‌شود، اجاره دهنده را موجز و اجاره کننده را مستأجر و مورد اجاره را عین مستأجره گویند.

[۸۰] - مضاربه ۹۳۰۴۱۱

- مضاربه عقدی است که به موجب آن احد متعاملین سرمایه می‌دهد با قید اینکه طرف دیگر با آن تجارت کرده و در سود آن شریک باشند صاحب سرمایه مالک و عامل مضارب نامیده می‌شود.
- سرمایه باید وجه نقد باشد.
- مضاربه عقدی است جائز.

[۸۰] - شرکت ۹۳۰۴۱۲

شرکت عبارتست از اجتماع حقوق مالکین متعدد در شیئی واحد به نحو اشاعه.

[۸۰] - وکالت ۹۳۰۴۱۳

وکالت عقدی است که به موجب آن یکی از طرفین طرف دیگر را برای انجام امری، نایب خود می‌نماید.

[۸۰] - عقد ضمان ۹۳۰۴۱۴

عقد ضمان عبارت است از اینکه شخصی مالی را که بر ذمہ دیگری است به عهده بگیرد. متعهد را ضامن، طرف دیگر را مضمون له و شخصی ثالث را مضمون عنه یا مديون اصلی می‌گویند.

[۸۰] - ۹۳۰۴۱۵ رهن

رهن عقدی است که به موجب آن مديون، مالی را برای وثيقه به داین می‌دهد. رهن دهنده را راهن و طرف دیگر را مرتضی می‌گويند.

[۸۰] - ۹۳۰۴۱۶ هبه

هبه عقدی است که به موجب آن یک نفر مالی را مجاناً به کس دیگری تملیک می‌کند. تملیک کننده، واهب، طرف دیگر را متهدب، مالی را که مورد هبه است عین موهوبه می‌گويند.

[۱۲۷] - ۹۳۰۴۱۷ صلح

صلح، عقدی است که در آن طرفین، توافق بر امری از امور کنند بدون اينکه توافق آنها عنوان يكى از عناوين معروف عقود (مانند رهن، بيع، اجاره و ...) را داشته باشد. عمل صلح را مصالحة، پيشنهاد دهنده را مصالح و قبول کننده را متصالح و طرفين عقد را متصالحين نامند.

[۸۰] - ۹۳۰۴۱۸ اقامتگاه

اقامتگاه هر شخصی عبارت از محلی است که شخص در آنجا سکونت داشته و مرکز مهم امور او نیز در آنجا باشد. اگر محل سکونت شخصی غیر از مرکز مهم امور او باشد مرکز امور او اقامتگاه محسوب است. اقامتگاه اشخاص حقوقی مرکز عملیات آنها خواهد بود.

[۸۰] - ۹۳۰۴۱۹ اقرار

اقرار عبارت از اخبار به حقی است برای غیر، بر ضرر خود.

[۸۰] - ۹۳۰۴۲۰ سند

سند، عبارت است از هر نوشته که در مقام دعوی یا دفاع، قابل استناد باشد.

[۸۰] - ۹۳۰۴۲۱ سند رسمي

اسنادی که در اداره ثبت استناد و املاک و یا دفاتر استناد رسمي یا در نزد سایر مأمورین رسمي در حدود صلاحیت آنها بر طبق مقررات قانونی تنظیم شده باشند سند رسمي است.

۹۴۰۰۰ - مالی

[۸۰] ۹۴۰۱۰۱ - اموال منقول

اشیایی که نقل آن از محلی به محل دیگر ممکن باشد بدون اینکه به خود یا محل آن خرابی وارد آید منقول است.

[۸۰] ۹۴۰۱۰۲ - اموال غیر منقول

مال غیر منقول آن است که از محلی به محل دیگر نتوان نقل نمود، اعم از اینکه استقرار آن ذاتی باشد یا به واسطه عمل انسان به نحوی که نقل آن مستلزم خرابی یا نقص خود مال یا محل آن شود.

[۸۴] ۹۴۰۱۰۳ - اموال منقول مصرفی

اموالی هستند که بر اثر استفاده، به صورت جزئی یا کلی از بین می‌رود.

[۸۴] ۹۴۰۱۰۴ - اموال منقول غیر مصرفی

اموالی هستند که بدون تغییر محسوس و از دست دادن مشخصات اصلی بتوان به طور مکرر آنها را مورد استفاده قرار داد.

Assets

[۱۷۷ و ۱۲۵] ۹۴۰۲۰۱ - دارایی

- هر منبع تحت تملکی که دارای ارزش اقتصادی باشد و انتظار رود که در آینده باعث ایجاد منافعی برای واحد تجاری گردد.

- اموال، مطالبات و سایر منابع متعلق به شخصی (حقیقی یا حقوقی) یا در تسلط مالکانه وی که در نتیجه معاملات، عملیات مالی یا سایر رویدادها ایجاد شده و قابل تقویم به پول است و منافع آتی دارد.

Fixed assets

[۱۰۰ و ۱۲۵] ۹۴۰۲۰۲ - دارایی‌های ثابت

- منظور دارایی‌های تولید شده‌ای است که طی مدت بیش از یک سال به طور مکرر و مستمر در فرایند تولید به کار برده می‌شود.

- دارایی‌های مشهودی که دارای عمر مفیدی بیشتر از یک سال هستند. واحدهای تجاری این گونه دارایی‌ها را جهت استفاده در خلال فرایند تولید کالا و یا ارائه خدمات نگهداری می‌کنند و هدف از نگهداری آن فروش مجدد به مشتریان نمی‌باشد. مانند ساختمان، ماشین‌آلات، اتومبیل و زمین.

۹۴۰۲۰۳- دارایی‌های جاری [۱۲۵]

دارایی‌های محدود نشده‌ای که دارای عمری معادل یک سال یا معادل عمر چرخه عملیاتی یک واحد تجاری هستند. به طور مثال اگر چرخه عملیاتی یک شرکت ساختمانی سه سال باشد، از آنجا که این واحد تجاری در حال انجام یک چرخه عمرانی بلندمدت می‌باشد، مجاز است تا اقلامی را که در طول این چرخه مصرف می‌شوند به عنوان «دارایی جاری» ارائه نمایند به هر حال این نمونه استثنابوده و بیشتر، همان دوره یک ساله مد نظر است. وجود نقد، اوراق بهادر قابل انتقال، موجودی کالا و پیش‌پرداخت هزینه، نمونه‌ای از دارایی‌های جاری می‌باشدند.

۹۴۰۲۰۴- دارایی‌های سرمایه‌ای [۱۰۰ و ۱۲۵]

- منظور، دارایی‌های تولید شده یا تولید نشده‌ای است که طی مدت بیش از یک سال در فرایند تولید کالا و خدمات به کار می‌رود.

- دارایی‌های خریداری شده‌ای که معمولاً هدف از نگهداری آنها استفاده در فرایند تولید در طول یک دوره زمانی طولانی نامعین است، و نه فروش مجدد آنها. این دارایی‌ها شامل:

- الف) زمین، ساختمان، زمین و تجهیزات، ذخایر معدنی و جنگلی.
- ب) حق اختراع، سرفلی عالیم تجاری و اجاره‌ای.
- ج) سرمایه‌گذاری در شرکتهای وابسته.

۹۴۰۲۰۵- دارایی‌های تولید شده [۱۰۰]

منظور دارایی‌هایی است که در فرایند تولید حاصل گردیده است. دارایی تولید شده به سه گروه عمده دارایی‌های ثابت، موجودی انبار و اقلام گرانبهای تقسیم می‌شود.

۹۴۰۲۰۶- دارایی‌های تولید نشده [۱۰۰]

منظور دارایی‌های مورد نیاز تولید است که خودشان تولید نشده‌اند (مانند زمین و ذخایر معدنی).

Long term assets

[۱۲۵] ۹۴۰۳۰۷ - دارایی‌های بلندمدت

دارایی‌هایی که انتظار می‌رود مزایای آن بیشتر از یک سال باشد مانند ساختمان، تجهیزات، دارایی‌های نامشهود.

Capital

[۱۲۶] ۹۴۰۳۰۱ - سرمایه

مبلغی است که به صورت نقدي یا غیر نقدي برای تشکیل مؤسسه یا شرکت در نظر گرفته می‌شود. در بازرگانی مبلغی است که برای خرید کالاهای، تجهیزات، ساختمان، سهام و مانند آنها، سرمایه‌گذاری می‌شود. این مبلغ از سهم‌الشرکه سهامداران تأمین می‌شود. از این واژه برای دارایی‌های مالی هم استفاده می‌شود.

[۷۸] ۹۴۰۳۰۲ - سرمایه در گردش

منظور مازاد دارایی‌های جاری بر بدھی‌های جاری است.

Foreign capital

[۹۶] ۹۴۰۳۰۳ - سرمایه خارجی

عبارةت است از:

الف- ارزی که از مجرای بانکها مجاز به ایران وارد شده باشد.
 ب- ماشینآلات و لوازم و ابزار کار، قطعات یدکی ماشین و مواد اولیه و لوازم دیگری از این نوع، مشروط بر اینکه کارخانه‌ها و ماشینآلات باب روز بوده و مورد قبول هیئت رسیدگی باشد.
 ج- وسائط حمل و نقل زمینی، دریایی، هوایی مربوط به بهره‌برداری از کاری که برای آن سرمایه وارد شده است.

د- حق اختراع، مشروط بر اینکه مربوط و توأم با عمل تولیدی که به آن منظور تقاضای ورود سرمایه خارجی شده است باشد و به تشخیص هیئت رسیدگی ارزیابی شود.

ه- حقوق ارزی متخصصین که به منظور ایجاد کارهای تولیدی مذکور در این آیین‌نامه قبل از شروع بهره‌برداری پرداخته شده باشد.

و- تمام و یا قسمتی از سود ویژه حاصله در ایران که بر سرمایه اصلی اضافه شده و یا در سازمان دیگری که مشمول مقررات قانون جلب و حمایت سرمایه‌های خارجی می‌باشد به کار انداخته شود.

Foreign investment**[۱۲۱]- سرمایه‌گذاری خارجی**

این واژه معمولاً به هر نوع سرمایه‌گذاری اطلاق می‌شود که فرد یا بنگاه خصوصی در کشوری دیگر انجام می‌دهد (در مقایسه با کمکهای خارجی که دولت در یک کشور دیگر انجام می‌دهد).

Investment**[۱۴۰ و ۹۸]- سرمایه‌گذاری**

- بخشی از درآمد ملی یا هزینه ملی که به امر تولید کالاهای سرمایه‌ای طی یک دوره مشخص، اختصاص می‌یابد. سرمایه‌گذاری ناخالص اشاره به کل هزینه برای کالاهای سرمایه‌ای جدید دارد. در حالی که سرمایه‌گذاری خالص مربوط است به تولید کالاهای سرمایه‌ای اضافی، افزون بر سرمایه‌های مستهلک شده که باید جایگزین گردد.
- تخصیص اعتبار و مصرف آن برای هدفهای معین و مخصوص.

Petty cash**[۱۰۲]- تنخواه گردان**

تنخواه گردان، وجودی است که از محل اعتبار معین برای رفع احتیاجات نقدی از طرف اعتبار دهنده در اختیار اعتبار گیرنده قرار می‌گیرد و حداکثر تا پایان سال مالی مورد عمل باید واریز گردد.

[۷۸]- تنخواه گردان خزانه

عبارت است از اعتبار بانکی در حساب درآمد عمومی نزد بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران که به موجب قانون اجازه استفاده از آن به میزان معین در هر سال مالی برای رفع احتیاجات نقدی خزانه در همان سال به وزارت امور اقتصادی و دارایی داده می‌شود و منتهها تا پایان سال واریز می‌گردد.

[۷۸]- علی‌الحساب

عبارت است از پرداختی که به منظور ادائی قسمتی از تعهد با رعایت مقررات صورت می‌گیرد.

[۷۸]- درخواست وجه

سندی است که ذی‌حساب برای دریافت وجه به منظور پرداخت حواله‌های صادر شده موضوع ماده ۲۱ این قانون ”قانون محاسبات عمومی“ و سایر پرداختهایی که به موجب قانون از محل وجوده متتمرکز شده در خزانه مجاز می‌باشد، حسب مورد از محل اعتبارات و یا وجوده مربوط عهده خزانه در مرکز و یا عهده نمایندگی خزانه در استان در وجه حساب بانکی پرداخت دستگاه اجرایی ذی‌ربط صادر می‌کند.

[۷۸] - ۹۴۰۴۰۵ حواله

اجازه‌ای است که کتاباً وسیله مقامات مجاز وزارت‌خانه یا مؤسسه دولتی و یا شرکت دولتی و یا دستگاه اجرایی محلی و یا نهادهای عمومی غیر دولتی و یا سایر دستگاههای اجرایی برای تأديه تعهدات و بدهی‌های قابل پرداخت از محل اعتبارات مربوط عهده ذی‌حساب در وجه ذی‌نفع صادر می‌شود.

[۷۸] - ۹۴۰۵۰۱ اعتبار

عبارت از مبلغی است که برای مصرف یا مصارف معین به منظور نیل به اهداف و اجرای برنامه‌های دولت به تصویب مجلس شورای اسلامی می‌رسد.

[۷۸] - ۹۴۰۵۰۲ تأمین اعتبار

عبارت است از اختصاص دادن تمام یا قسمتی از اعتبار مصوب برای هزینه معین.

[۷۸] - ۹۴۰۶۰۱ تشخیص

عبارت است از تعیین و انتخاب کالا و خدمات و سایر پرداختهایی که تحصیل یا انجام آنها برای نیل به اجرای برنامه‌های دستگاههای اجرایی ضروری است.

[۷۸] - ۹۴۰۶۰۲ تسجیل

عبارت است از تعیین میزان بدهی قابل پرداخت به موجب اسناد و مدارک اثبات کننده بدهی.

[۷۸] - ۹۴۰۶۰۳ تعهد [۱۲۷]

- از نظر این قانون "قانون محاسبات عمومی" عبارت است از ایجاد دین بر ذمہ دولت ناشی از:

  - الف- تحویل کالا یا انجام دادن خدمت.
  - ب- اجرای قراردادهایی که با رعایت مقررات منعقد شده باشد.
  - ج- احکام صادر شده از مراجع قانونی و ذی‌صلاح.
  - د- پیوستن به قراردادهای بین‌المللی و عضویت در سازمانها یا مجامع بین‌المللی با اجازه قانون.
  - تعهد، رابطه حقوقی است که به موجب آن، شخص یا اشخاصی ملتزم به دادن چیزی یا متعهد به انجام فعل یا ترک فعل معینی به نفع شخص یا اشخاص معینی می‌شوند. تعهد کننده را متعهد و تعهد شونده (ذی‌نفع) را متعهدله می‌نامند. تعهد مترادف با التزام می‌باشد.

[۷۸]- پیش پرداخت [۹۴۰۷۰۱]

عبارت است از محل اعتبارات مربوط، بر اساس احکام و قراردادها طبق مقررات پیش از انجام تعهد صورت می‌گیرد.

[۹۴۰۷۰۲]- اعتبار اسنادی [۱۴۳ و ۱۷۷]

- تعهد برای مبلغ معین که به وسیله یک نهاد رسمی تأیید شده باشد. دوره اعتبار این تعهد نیز ممکن است مشخص باشد.

- اعتباری است که برای خرید کالا از خارج باید در بانک کارگزار باز نمود و پس از حمل و تحويل کالا در بنادر کشور خریدار (طبق قرارداد)، وجود کالا به مبلغ ارزی درج شده در قرارداد برداشت می‌شود.

[۹۴۰۷۰۳]- کارت اعتباری [۱۲۲]

کارتی که یک سازمان صادر می‌کند و دارنده آن می‌تواند با مراجعه به شعبه‌های آن سازمان یا سازمانهای مجاز، از امکانات اعتباری آن بهره‌مند شود.

[۹۴۰۸۰۱]- مؤسسه اعتباری [۱۲۲]

مؤسسه‌ای که تخصص آن تعیین اعتبار افراد یا سازمانها است و عموماً اطلاعات لازم را در اختیار اعتبار دهنده قرار می‌دهد.

[۹۴۰۹۰۱]- اوراق قرضه دولتی، حواله دولتی [۱۲۷ و ۱۲۲]

- عبارت است از اسنادی که دولت، شهرداری‌ها یا مؤسسات تابعه دولت برای تأمین هزینه‌های مشخص مانند هزینه‌های جاری، عمرانی یا دفاعی صادر، و برای فروش عرضه می‌کنند و غالباً برای اینکه نقل و انتقال آنها به آسانی صورت پذیرد، به صورت سند در وجه حامل صادر گردیده و در بازار سهام اوراق بهادر خرید و فروش می‌شود و برای استرداد اصل و یا پرداخت بهره آنها عموماً کوپنهایی به آنها ملحق می‌شود که در تاریخهای مشخصی به تعهد کننده داده و وجه دریافت می‌شود.

الف- نوعی اوراق قرضه است که بهره آن معادل درصدی از ارزش اسمی آن است و پرداخت بهره توسط مؤسسه صادر کننده سند ضمانت می‌شود.

ب- در بازارهای بینالمللی به اوراق قرضه‌ای احلاق می‌شود که پرداخت آنها با دارایی‌های آزاد مؤسسه تضمین می‌شود.

ج- سند تعهدی است که معمولاً مهر شده و طبق آن مبلغ مشخص که (ارزش اسمی) نامیده می‌شود در موعد معین باید پرداخت گردد و بهره‌های آن نیز به نرخ مقطوع در موعد مقرر قابل پرداخت است.

Cash [۹۴۱۰۰۱ - وجه نقد]

وجه نقد از لحاظ حسابداری عبارت است از آنچه که اگر به بانک ارائه شود معادل ارزش اسمی آن، بدون قید و شرط و فوراً توسط بانک پرداخت گردد و یا آن را به عنوان سپرده بپذیرد. مانند اسکناس، مسکوک، چک، حواله‌های بانکی، بروات دیداری، حسابهای پسانداز و دیداری.

[۷۸] - هزینه [۹۴۱۰۰۲]

عبارة از پرداختهایی است که به طور قطعی به ذی نفع در قبال تعهد یا تحت عنوان کمک یا عنایون مشابه با رعایت قوانین و مقررات مربوط صورت می‌گیرد.

[۸۱] - هزینه‌های قابل قبول [۹۴۱۰۰۳]

هزینه‌های قابل قبول برای تشخیص درآمد مشمول مالیات به شرحی که ضمن مقررات این قانون "قانون مالیات‌های مستقیم" مقرر می‌گردد عبارت است از هزینه‌هایی که در حدود متعارف متکی به مدارک بوده و منحصراً مربوط به تحصیل درآمد مؤسسه در دوره مالی مربوط با رعایت حد نصابهای مقرر باشد. در مواردی که هزینه‌ای در این قانون پیش‌بینی نشده یا بیش از نصابهای مقرر در این قانون بوده ولی پرداخت آن به موجب قانون و یا مصوبه هیئت وزیران صورت گرفته باشد قابل قبول خواهد بود. تبصره - از لحاظ مقررات این فصل مؤسسه عبارت است از هر شخص حقیقی یا حقوقی که دارای دفاتر قانونی باشد.

۹۴۱۰۰۴- برگشت هزینه [۴۶]

جبران هزینه کالاها و خدمات و از جمله هزینه سرمایه، از طریق تعریف تعیین شده، نشان دهنده برگشت هزینه است. از این اصطلاح هم در مورد برگشت هزینه‌های اقتصادی و هم در مورد برگشت هزینه‌های مالی استفاده می‌شود.

[۱۰۲]- دیون [۹۴۱۱۰۱]

عبارت است از بدهی‌های قابل پرداخت سال‌ها گذشته که ناشی از تعهد دستگاه اجرایی می‌باشد.

[۷۸]- دیون بلا محل [۹۴۱۱۰۲]

عبارةست از بدهی‌های قابل پرداخت سال‌ها گذشته که در بودجه مربوط اعتباری برای آنها منظور نشده و یا زاید بر اعتبار مصوب و در هر دو صورت به یکی از طرق زیر بدون اختیار دستگاه ایجاد شده باشد.

الف- احکام قطعی صادره از طرف مراجع صالحه.

ب- انواع بدهی به وزارت‌خانه‌ها و مؤسسات دولتی و شرکتهای دولتی، ناشی از خدمات انجام شده مانند حق اشتراک برق، آب، هزینه‌های مخابراتی، پست و هزینه‌های مشابه که خارج از اختیار دستگاه اجرایی ایجاد شده باشد.

ج- سایر بدهی‌هایی که خارج از اختیار دستگاه ایجاد شده باشد. انواع دیون بلا محل موضوع این بند از طرف وزارت امور اقتصادی و دارایی تعیین و اعلام خواهد شد.

Long-term debt**[۱۲۵]- بدهی بلندمدت**

وجوهی که برای دوره‌ای بیشتر از یک سال استقراض شده باشد، مانند اوراق قرضه پرداختی و اسناد پرداختی بلندمدت، تعهد پرداختی در قالب پول یا کالا برای دوره‌ای بیشتر از یک سال.

Short-term debt**[۱۲۵]- بدهی کوتاه‌مدت**

نوعی بدهی که ظرف یک سال از جانب بدھکار به بستانکار قابل پرداخت باشد. این نوع بدهی‌ها در زمرة «بدهی‌های جاری» طبقه‌بندی می‌شوند.

بدھی کوتاھمدت ممکن است شامل بخشی از یک بدھی بلندمدت باشد که قسمتی از آن در سال جاری قابل پرداخت است.

۹۴۱۳۰۱ - سال مالی [۷۸]

یک سال هجری شمسی است که از اول فروردین ماه آغاز و به پایان اسفند ماه ختم می‌شود.

Finance

۹۴۱۳۰۲ - تأمین مالی [۱۷۷ و ۱۲۱]

الف - عبارت است از تأمین سرمایه لازم توسط یک مؤسسه سرمایه‌گذار جهت اجرای یک کار که در آن امکان درآمد کافی برای بازپرداخت هزینه‌های انجام شده و بهره آن وجود دارد.

ب - تهییه تسهیلات مالی برای اجرای کارهای تجاری و اقتصادی، رشته‌ای از علوم اقتصادی که موضوع آن تجهیز منابع مالی است.

- تأمین پول در زمان و مکان لازم، تأمین پول ممکن است برای مصرف و یا سرمایه‌گذاری لازم باشد. تأمین مالی ممکن است برای کوتاھمدت، میان‌مدت و یا بلندمدت باشد. تقریباً مفهوم آن سرمایه در شکل پول است یعنی به صورت وجوده وام داده شده و یا وام گرفته شده.

ممکن‌باً به عمل تهییه سرمایه از بازارهای مالی یا نهادهای مربوط اطلاق می‌شود، ولی در اصطلاح عمومی آن به معنی وجود حاصل از هر منبع که برای هر نوع مخارجی مصرف می‌شود اطلاق می‌گردد.

Governmental transactions

۹۴۱۴۰۱ - معاملات دولتی [۱۴۰]

عبارة از داد و ستدی است که حداقل یک طرف آن وزارتاخانه‌ها، سازمانها، مؤسسات دولتی، شرکتهای دولتی یا وابسته به دولت، بانکها، شهیداریها و یا نهادهای عمومی باشد. این معاملات درصورتی که تمام یا قسمتی از اعتبارات آن از بودجه عمومی باشد یا از تسهیلات دولتی استفاده کند مشمول این تعریف هستند.

price bid

۹۴۱۴۰۲ - استعلام بهای [۱۴۰]

مدرکی است که در آن نوع کار یا کالای مورد معامله و مشخصات آن به طور کامل و معین و مشخصات فروشنده‌گان یا انجام دهنده‌گان آن و بهای پیشنهادی با قيد مدت اعتبار اعلام شده است.

Auction

[۹۴۱۴۰۳-مزایده ۱۲۱ و ۱۴۰]

- روش فروش کالا که در آن کالاهای حراجی به خریدارانی که بیشترین قیمت را پیشنهاد کنند فروخته می‌شود.
- عبارت است از احراز بیشترین بهای ممکن برای فروش یا به اجاره دادن اموال منقول و غیر منقول و کالا و خدمات.

Acquisition

[۹۴۱۴۰۴-تملک ۱۲۱]

تملک، صاحب شدن مال، ملک، حقوق یا خدمتی برخلاف خرید که همیشه با پرداخت قیمت عملی می‌شود، تملک ممکن است در نتیجه ارث، الحق، هدیه، یا پاداش و یا جمع‌آوری و کسب مال، عتیقه و غیره باشد.

Balance of payment

[۹۴۱۵۰۱-تراز پرداختها ۱۲۲]

صورتی از مطالبات و بدهی‌های یک کشور در رابطه تجارتی با سایر کشورها طی یک دوره زمانی است، انواع مختلفی از مطالبات و بدهی‌ها مانند صادرات و واردات مرئی و نامرئی، پرداختهای جاری یا سرمایه‌ای، در تراز پرداختها منعکس هستند که جمع کل آنها باید با هم بخواند و متوازن باشد. اگر ستون مطالبات بیش از بدهی‌ها باشد، حالت مازاد تراز پرداخت و در حالت عکس، کسری تراز پرداخت وجود خواهد داشت.

Transfer payment

[۹۴۱۵۰۲-پرداخت انتقالی ۴۶]

هر پرداختی که در قبال آن خدمت یا کالاهایی دریافت نشود، پرداخت انتقالی خوانده می‌شود. پرداختهای انتقالی در واقع حق استفاده منابع را از یک طرف به طرف دیگر منتقل می‌کنند، بدون آنکه هیچ کاهش یا افزایشی را در منابع یاد شده به وجود آورد. مالیات عوارض و یا یارانه از جمله اقلامی است که در برخی از شرایط، به عنوان پرداخت انتقالی تلقی می‌شود.

Balance of trade

[۱۷۷] - تراز بازرگانی [۹۴۱۵۰۳]

تفاوت بین ارزش صادرات و واردات یک کشور را تراز بازرگانی گویند. این اصطلاح معمولاً به تراز تجاری مرئی مربوط می‌شود. وقتی صادرات کالا بیشتر از واردات باشد، موازنۀ بازرگانی (تجاری) مثبت است و بر عکس این حالت تراز یا موازنۀ بازرگانی منفی است.

Trade balance

[۹۸] - موازنۀ بازرگانی [۹۴۱۵۰۴]

عبارت است از تفاوت خالص در ارزش صادرات واردات کشور در یک دوره حسابداری (معمولاً یکسال).

Financial equilibrium

[۱۰۲] - تعادل مالی [۹۴۱۵۰۵]

هماهنگی بین دریافت‌ها و پرداخت‌های کشور شامل ریالی و ارزی است. تعادل بین دریافت‌ها و پرداخت‌های ریالی را تعادل بودجه می‌گویند و تعادل بین دریافت‌ها و پرداخت‌های ارزی به تراز پرداختها موسوم است.

Public partnership

[۱۷۷] - مشارکت مردمی [۹۴۱۵۰۶]

همکاری و مشارکت مردم در انجام کارهای دولتی (غیر از کارهایی که جنبه حکومتی دارد) چه به صورت سرمایه‌گذاری یا انجام کارها یا همکاری فکری و مشورتی.

[۷۸] - ذی‌حساب [۹۴۱۶۰۱]

مأموری است که به موجب حکم وزارت امور اقتصادی و دارایی از بین مستخدمین رسمی و اجد صلاحیت به منظور اعمال نظارت و تأمین هماهنگی لازم در اجرای مقررات مالی و محاسباتی در وزارت‌خانه‌ها و مؤسسات و شرکتهای دولتی و دستگاههای اجرایی محلی و مؤسسات و نهادهای عمومی غیر دولتی به این سمت منصوب می‌شود و انجام سایر وظایف مشرووحه زیر را به عهده خواهد داشت:

- ۱- نظارت بر امور مالی و محاسباتی و نگاهداری و تنظیم حسابها بر طبق قانون و ضوابط و مقررات مربوط و صحت و سلامت آنها.

- ۲- نظارت بر حفظ اسناد و دفاتر مالی.

- ۳- نگاهداری و تحويل و تحول وجهه و نقدینه‌ها و سپرده‌ها و اوراق بهادر.

۴- نگاهداری حساب اموال دولتی و نظارت بر اموال مذکور.

تبصره ۱- ذیحساب زیر نظر رئیس دستگاه اجرایی وظایف خود را انجام می‌دهد.

تبصره ۲- ذیحساب مؤسسات و نهادهای عمومی غیر دولتی موضوع ماده (۵) این قانون "قانون محاسبات عمومی" در مورد وجودی که از محل درآمد عمومی دریافت می‌دارند، با حکم وزارت امور اقتصادی و دارایی و با موافقت آن دستگاه منصوب خواهد شد.

[۷۸]- عامل ذیحساب [۹۴۱۶۰۲]

مأموری است که با موافقت ذیحساب و به موجب حکم دستگاه اجرایی مربوط از بین مستخدمین رسمی واجد صلاحیت در مواردی که به موجب آیین‌نامه اجرایی این ماده معین خواهد شد به این سمت منصوب و انجام قسمتی از وظایف و مسئولیتهای موضوع ماده (۳۱) این قانون "قانون محاسبات عمومی" توسط ذیحساب به او محول می‌شود. کارپردازان و واحدهای تدارکاتی و سایر مأموران و واحدهای دولتی، مدام که به اقتضای طبع و ماهیت وظایف قانونی خود و یا مأموریتهای محوله مجاز به دریافت تنخواه گردان پرداخت از ذیحساب می‌باشند، از لحاظ مقررات مربوط به واریز تنخواه گردان دریافتی در حکم عامل ذیحساب محسوب می‌شوند.

[۷۸]- کارپرداز [۹۴۱۶۰۲]

مأموری است که از بین مستخدمین رسمی واجد صلاحیت دستگاه ذی‌ربط به این سمت منصوب می‌شود و نسبت به خرید و تدارک کالاها و خدمات مورد نیاز طبق دستور مقامات مجاز با رعایت مقررات اقدام می‌نماید.

Accountant

[۱۲۵]- حسابدار - حسابرس [۹۴۱۶۰۴]

شخصی است که مسئولیت انجام عملیات حسابداری را بر عهده دارد. حسابداران، مسئولیت تهیه مالی، اظهارنامه مالیاتی، حسابرسی مدارک و سوابق مالی و ایجاد و تهیه برنامه‌های مالی را بر عهده دارند.

[۸۱]- سند حسابداری [۹۴۱۷۰۱]

برگه یا مدارک حساب یا سند حسابداری عبارت از نوشتہ‌ای است که در آن یک یا چند مورد از عملیات مالی و پولی و محاسباتی انجام شده به حسابهایی که حسب مورد بدھکار یا بستانکار گردید،

تجزیه می‌شود و چنین مدرکی پس از امضای مرجع ذی‌صلاح و صدور آن قابل ثبت در دفاتر معین و روزنامه کل است.

Accounting system

[۱۲۵] - سیستم حسابداری ۹۴۱۷۰۲

سیستم حسابداری جزئی از یک سیستم اطلاعات مدیریت است که مسئولیت جمع‌آوری و پردازش داده‌ها را بر عهده دارد تا با استفاده از آن بتوان اطلاعات مفیدی را در مورد برنامه‌ریزی و کنترل عملیات یک سازمان در اختیار تصمیم‌گیران قرار داد.

Accounts receivable

[۱۲۵] - حسابهای دریافتی ۹۴۱۷۰۳

مطالبات شرکت از مشتریان خود بابت کالاهای فروخته شده و یا ارائه خدمات به آنها به طور نسبیه در ترازنامه، حسابهای دریافتی را به عنوان نوعی دارایی جاری ارائه می‌دهند.

Accounts payable

[۱۲۵] - حسابهای پرداختی ۹۴۱۷۰۴

تعهد پرداخت بابت تحصیل یا خرید کالا و خدماتی که به طور نسبیه و اعتباری از فروشنده‌گان یا عرضه کننده‌گان آن دریافت شده است. در ترازنامه، حسابهای پرداختی را به عنوان نوعی بدھی جاری نشان می‌دهند.

Cost accounting

[۱۲۵] - حسابداری صنعتی ۹۴۱۷۰۵

حسابداری صنعتی زیرمجموعه‌ای از حسابداری است که اساساً به منظور ارزیابی موجودی‌ها (هزینه‌یابی محصول) جهت تهیه صورتهای مالی، کنترل و تصمیم‌گیری، اطلاعات جامع و مفصلی را در مورد هزینه‌هایی که در ارتباط با واحدهای تولید و دوایر هستند، جمع‌آوری می‌نماید. این سیستم شامل طبقه‌بندی، ثبت، تحلیل و گزارشگری و تفسیر هزینه‌های واقعی و همچنین مقایسه آنها با هزینه‌های استاندارد است.

Assessed value

[۱۲۵] - ارزش ارزیابی شده ۹۴۱۸۰۱

ارزشی که دولت برای املاک و مستغلات و سایر دارایی‌ها وضع نموده است تا از آن به عنوان مبانی جهت محاسبه مالیات استفاده شود.

[۱۲۵]- ارزش دفتری [۹۴۱۸۰۲]

مبلغ خالص یک دارایی صرفنظر از ارزش ذاتی یا بازار آن که در حسابها و ترازنامه ارائه می‌گردد.
ارزش خالص دفتری عبارتست از ارزش دفتری ناخالص (بهای تمام شده اولیه) منهای حسابهای ارزیابی مرتبط (مانند استهلاک انباشه و ...).

[۷۸]- سپرده [۹۴۱۸۰۳]

طبق قانون محاسبات عمومی، سپرده عبارت است از:
الف- وجودی که طبق قوانین و مقررات به منظور تأمین و یا جلوگیری از تضییع حقوق دولت دریافت می‌گردد و استرداد و یا ضبط آن تابع شرایط مقرر در قوانین و مقررات و قراردادهای مربوط است.
ب- وجودی که به موجب قرارها و یا احکام صادره از طرف مراجع قضائی از اشخاص حقیقی و یا حقوقی دریافت می‌گردد و به موجب قرارها و احکام مراجع مذکور کلاً یا بعضاً قابل استرداد می‌باشد.
ج- وجودی که بر اساس مقررات قانونی توسط اشخاص نزد دستگاههای دولتی به نفع اشخاص ثالث تبدیل می‌گردد تا با رعایت مقررات مربوط به ذی نفع پرداخت شود.

تبصره - وجودی که توسط دستگاههای دولتی به موجب مقررات تحت عنوان ودیعه و یا حق اشتراک آب و برق، تلفن، تلکس، گاز و نظایر آنها از اشخاص دریافت می‌شود از نظر این قانون سپرده تلقی نمی‌گردد و از هر نظر مشمول مقررات مربوط به خود می‌باشد.

[۱۲۱ و ۱۲۵]- وثیقه [۹۴۱۹۰۱]

- اقلامی که وام گیرنده به عنوان ضمانت وام اعطایی از طرف وام دهنده، نزد وی به امانت می‌سپارد. در صورت عدم ایفای شرط وام توسط وام گیرنده، شخص وام دهنده می‌تواند از دارایی‌ها جهت بازیافت وجود خود استفاده کند.

- دارایی‌هایی که جهت تضمین بازپرداخت وام، نزد وام دهنده (مؤسسه اعتباری) به رهن گذارده شود.

- دارایی و مایملکی که وام گیرنده نزد وام دهنده برای تضمین بازپرداخت آن می‌گذارد.

Demand deposits

[۹۴۱۹۰۲- سپرده‌های دیداری]

سپرده‌هایی که به محض درخواست دارنده سپرده، به میزان مورد تقاضا، از طرف بانک در اختیار وی قرار می‌گیرد و یا به وسیله چک به شخص دیگری پرداخت می‌شود.

Guarantee

[۹۴۱۹۰۳- ضمانت]

- تضمینی برای کیفیت کار یا ارزش خدمات، برای یک دوره معین که محمول قانونی نیز دارد. بیشتر قراردادهای ساختمانی شامل یک دوره ضمانت یک ساله پس از تکمیل ساختمان می‌باشند. وسائل و تجهیزات ساختمان نیز ممکن است دوره تضمین طولانی تر را داشته باشند.

[۹۴۲۰۰۱- حساب منابع داخلی]

حسابهایی که ناشی از ذخیره منابع مالی و یا سود حاصل از فعالیتهای بنگاه اقتصادی بوده و مدیریت آن تحت کنترل کامل مدیریت شرکت است.

[۹۴۲۱۰۱- درآمد مشمول مالیات حقوق]

درآمد مشمول مالیات حقوق عبارت است از حقوق (مقرری یا مزد، یا حقوق اصلی) و مزایای مربوط به شغل اعم از مستمر و یا غیر مستمر قبل از وضع کسور و پس از کسر معافیتهای مقرر در این قانون ”قانون مالیاتهای مستقیم“.

Tax

[۹۴۲۱۰۲- مالیات]

مالیات عبارتست از قسمتی از دارایی یا درآمد افراد که به منظور پرداخت هزینه‌های عمومی و یا حفظ منافع اقتصادی و اجتماعی و سیاسی کشور (اجراهای سیاست مالی) به موجب قانون و به وسیله دولت وصول می‌شود. مالیات را می‌توان به دو نوع عمده تقسیم‌بندی کرد:

الف- مالیات مستقیم

ب- مالیات غیر مستقیم

Consumption tax

[۹۴۲۱۰۳- مالیات بر مصرف]

مالیات وضع شده بر مصرف کالاهای خدمات را مالیات بر مصرف می‌نامند، عوارض، مالیات کلی فروشی و خردهفروشی، مالیات ارزش افزوده، و یا هر نوع مالیاتی که بر داد و ستدۀای کالاهای و

خدمات تعلق گیرد، به عنوان مالیات بر مصرف تلقی می‌شود. در واقع، تفاوت قیمت پرداخت شده توسط خریدار و قیمت دریافت شده توسط عرضه کننده، مالیات بر مصرف را تشکیل می‌دهد. قیمت بازار کالا یا خدمت به علاوه مالیات بر مصرف و منهای یارانه، تعیین کننده قیمت تقاضای کالا یا خدمت است.

Precious items

۱- اقلام گرانبها [۱۰۰]

منظور، اقلام با ارزش قابل ملاحظه‌ای است که نه به منظور تولید و مصرف، بلکه به دلیل ارزشی که دارند نگهداری می‌شوند، مانند تابلو، کتب خطی، فلزهای گرانبها.

۲- موجودی اثمار [۱۰۰]

منظور کالاهای و خدماتی است که توسط تولید کنندگان به منظور فروش، استفاده در تولید و یا سایر مقاصد در آینده نگهداری می‌شوند.

۳- دفتر معین [۸۱]

دفتر معین دفتری است که برای تفکیک و مجزا ساختن هر یک از حسابهای دفتر کل بر حسب مقتضیات و شرایط حساب ممکن است نگاهداری شود. کارتھای حساب در حکم دفاتر معین است.

۹۵۰۰۰۰ - بیمه**[۱۲۱ و ۱۲۲] - بیمه ۹۵۰۱۰۱**

- نوعی حمایت و حفاظت در مقابل مخاطرات و حوادث در ازای دریافت حق بیمه می‌باشد. رابطه قراردادی بین دو طرف بیمه‌گر و بیمه‌گذار به نحوی است که بیمه‌گر در ازای دریافت مبلغ حق بیمه تعهد می‌کند در صورت وقوع حادثه، خسارت بیمه‌گذار را جبران کند.

- بیمه، عقدی است که بر حسب آن یک طرف تعهد می‌کند در ازای پرداخت وجه یا وجوهی از طرف دیگر در صورت وقوع حادثه، خسارت وارد را جبران کند. بیمه کردن اجازه می‌دهد که افراد ریسک خسارت زیاد را با ضرر حتمی کم مبادله کنند. خسارتهای عمده که در مقابل آنها بیمه انجام می‌شوند عبارتند از:

خسارت مالی، عمر و درآمد.

طرف متعهد را بیمه‌گر و طرف تعهد را بیمه‌گذار و وجهی را که بیمه‌گذار باید به بیمه‌گر پردازد حق بیمه می‌گویند.

Policy**[۱۳۴ و ۱۲۱] - بیمه‌نامه ۹۵۰۱۰۲**

- سند عقد بیمه (اعم از رسمی یا غیر رسمی) را بیمه‌نامه می‌گویند، و آن قراردادی است که طبق آن بیمه‌گر در قبال دریافت حق بیمه متعهد می‌شود که در صورت وقوع حادثه معینی مبلغی را برای جبران آن پردازد.

- قرارداد بیمه است که بین بیمه‌گزار و بیمه‌گر با رعایت قوانین، ضوابط و مقررات مربوط مبادله می‌شود.

Underwriter-insurer**[۱۳۴ و ۱۲۱] - بیمه‌گر ۹۵۰۱۰۳**

- شخصی است که به ازای دریافت حق بیمه از بیمه‌گذار، جبران خسارت وارد به موضوع بیمه را تعهد می‌کند.

- شرکتهای بیمه که طبق «قانون بیمه مصوب سال ۱۳۱۶ و قانون تأسیس بیمه مرکزی ایران و بیمه‌گری مصوب سال ۱۳۵۰» تأسیس شده و تحت ناظارت بیمه مرکزی ایران فعالیت دارند و مشخصات آنها در بیمه‌نامه قید می‌گردد.

Insured

[۱۳۴ و ۱۷۷- بیمه‌گذار ۹۵۰ ۱۰۴]

- بیمه‌گذار شخص حقیقی یا حقوقی است که بیمه‌گر به نفع او تعهد می‌نماید که خسارت احتمالی وی را جبران کند.

- کارفرما یا پیمانکار و در مواردی مشاور است که بر حسب وظایف و مسئولیت‌های خویش نسبت به تهیه و خریداری پوشش‌های لازم بیمه‌ای اقدام می‌نماید.

Insurance services

[۱۳۴- نوع بیمه ۹۵۰ ۱۰۵]

هر یک از انواع پوشش‌های بیمه که به صورت اجباری یا اختیاری خریداری می‌شود.

Subject matter of insured

[۱۳۴- موضوع بیمه ۹۵۰ ۱۰۶]

احتمال وقوع خطرهایی است که در طول اعتیار مدت بیمه‌نامه تحت پوشش قرار می‌گیرد.

Duration

[۱۳۴- مدت بیمه ۹۵۰ ۱۰۷]

زمانی است که بیمه‌گر و بیمه‌گذار در مقابل یکدیگر متعهد هستند. بیمه‌گر متعهد جبران خسارت مشمول بیمه و بیمه‌گزار متعهد پرداخت حق بیمه است. بر حسب انواع بیمه، مدت بیمه ممکن است کمتر یا بیشتر از یک سال باشد. در بیمه‌های مهندسی مورد بیمه به تناسب دوره انجام کار و مراحل آن از شروع کار تا بهره‌برداری آزمایشی تحت پوشش قرار می‌گیرد.

Insured

[۱۳۴- مورد بیمه ۹۵۰ ۱۰۸]

تمام یا قسمتی از موضوع پروژه است که طبق تشخیص کارفرما یا بر حسب قوانین و مقررات جاری باید برای آنها پوشش بیمه‌ای تأمین گردد.

Sum insured

[۱۳۴- ارزش مورد بیمه ۹۵۰ ۱۰۹]

ارزش کامل اموال و دارایی‌هایی که باید بر حسب مبلغ پیمان تحت پوشش بیمه قرار گیرند.

Premium

[۱۳۴]- حق بیمه [۹۵۰۲۰۱]

ارزش احتمال وقوع خطرات بیمه شده‌ای است که قبل از شروع کار در وجه بیمه‌گر پرداخت شود یا بیمه‌گذار متعهد به پرداخت آن در طول مدت بیمه باشد.

Extra premium

[۱۳۴]- حق بیمه اضافی [۹۵۰۲۰۲]

مبلغی است که به علت پرمخاطره بودن (ریسک) یا تشدید خطر تحت پوشش مازاد بر حق بیمه معمول دریافت می‌شود.

Insurance declaration

[۱۳۴]- اظهارنامه بیمه [۹۵۰۲۰۳]

اظهاراتی است که بیمه‌گذار در زمان خرید بیمه به صورت کتبی یا شفاهی بیان داشته و از طریق آن اطلاعات لازم در اختیار بیمه‌گر قرار گرفته و بر اساس آن بیمه‌نامه صادر می‌شود.

Application form

[۱۳۴]- پرسشنامه ارزیابی خطر [۹۵۰۲۰۴]

فرم ارزیابی خطرهاست که از سوی بیمه‌گر در اختیار بیمه‌گذار قرار می‌گیرد.

Insurance law

[۱۳۴]- اساس قرارداد بیمه [۹۵۰۲۰۵]

قوانين و مقرراتی نظیر قانون بیمه مصوب سال ۱۳۱۶ است که بیمه‌نامه به موجب مفاد آنها صادر می‌شود.

Insurable interest

[۱۳۴]- اصل نفع بیمه‌ای [۹۵۰۲۰۶]

یکی از اصول اساسی بیمه «نفع بیمه‌پذیر» است که به موجب آن بیمه‌گذار باید در موضوعی که حق بیمه می‌دهد دارای منافع مالی باشد. در غیر این صورت بیمه باطل و آثار آن نافذ نخواهد بود.

Subrogation

[۱۳۴]- اصل جانشینی [۹۵۰۲۰۷]

به موجب این اصل در صورت پرداخت خسارت به زیان دیده، تعقیب عامل زیان (مقصر به جن بیمه‌گذار) تا میزان خسارتنی که به ذی نفع پرداخت شده است و حقوق زیان دیده، به بیمه‌گر منتقل می‌شود.

Utmost good faith [۱۳۴-۹۵۰۲۰۸] رعایت اصل حسن نیت بیمه‌گر

بیمه‌گر متعهد می‌شود که در کمال حسن نیت مواردی را که موجب اسقاط حقوق بیمه‌گزار از دریافت خسارت می‌گردد به طور شفاف در بیمه‌نامه بگنجاند.

Liability insurance [۱۷۷-۹۵۰۳۰۱] بیمه شخص ثالث

این نوع بیمه، بیمه‌گذار را در مقابل ادعای شخص سوم به هنگام وارد شدن صدمات شخصی و یا خسارت مالی به وسیله خود بیمه‌گذار حفاظت می‌کند.

Property insurance [۱۲۱-۹۵۰۳۰۲] بیمه اموال

بیمه اموال عبارت است از مبادله پرداخت مبلغی معین و اندک در مقابل زیان محتمل و سنگین. بیمه اموال، شرکت یا مؤسسه تولیدی را در مقابل خسارت‌های واردہ به ساختمانها، ماشین‌آلات و دامها در اثر آتش‌سوزی، رعد و برق و مخاطرات دیگر بیمه می‌کند.

Credit insurance [۱۲۲-۹۵۰۳۰۳] بیمه اعتباری

ضمانتنامه‌ای که شرکت بیمه برای صاحبان صنایع، عمدۀ فروشان و سازمانهای خدماتی صادر می‌کند و استمرار خدمات ارائه شده به آنان را، تعهد می‌نماید.

Reassurance [۱۷۷ و ۱۲۵-۹۵۰۳۰۴] بیمه اتکایی

- قراردادی است که طبق مفاد آن یک بیمه‌گر تمام و یا بخشی از ریسک (خطرپذیری) قرارداد بیمه صادر شده توسط یک بیمه‌گر دیگر را تقلیل می‌کند.

- روشی است در بیمه که طبق آن بیمه‌گر برای تضمین قرارداد بیمه از شرکت بیمه دیگری می‌خواهد تا یک بخش یا تمام خسارت‌های احتمالی بیمه‌گذاران را جبران کند.

Comprehensive insurance [۱۳۴-۹۵۰۳۰۵] بیمه جامع

بیمه‌نامه‌ای است که مجموعه‌ای از خطرهای مشخص را تحت پوشش می‌گیرد.

Mortgage insurance policy

[۱۳۴]-۹۵۰۳۰۶-بیمه وثیقه

نوعی بیمه است که به عنوان تضمین طلب یا وثیقه طلب یا سپرده برای اطمینان از وصول طلب، مورد استفاده قرار می‌گیرد و بدھکار می‌تواند در برخی موارد به جای وثیقه ملکی بیمه‌نامه‌ای تهیه کند و به طلبکار خود بدهد. از این رو بیمه، خود نوعی وثیقه محسوب می‌شود.

Professional indemnity insurance [۱۳۴]-۹۵۰۳۰۷-بیمه‌نامه جبران خسارت حرفه‌ای

این بیمه‌نامه، متخصصان رشته‌های مختلف را در قبال خسارت‌های ناشی از اشتباها و غفلتها هنگام کار تخصصی مربوط تحت پوشش قرار می‌دهد.

Policy conditions

[۱۳۴]-۹۵۰۴۰۱-شرایط بیمه‌نامه

شرایطی است که منطبق با مواد (۲) و (۳) قانون بیمه در ایران تنظیم می‌شود. این شرایط شامل شرایط عمومی و خصوصی است. شرایط عمومی غیر قابل تغییر است و شرایط خصوصی به تناسب ویژگی پروژه تنظیم و ضمیمه بیمه‌نامه می‌شود.

Double insurance

[۱۳۴]-۹۵۰۴۰۲-بیمه مضاعف

در صورتی که مورد بیمه در مدت زمانی مشابه نزد دو شرکت بیمه شود، به اعتبار اصل حسن نیت هر یک از بیمه‌گران به نسبت در جبران خسارت سهیم خواهد شد. بیمه کردن یک مورد پروژه در مدت مشابه نزد دو بیمه‌گر مجاز نیست.

Cancelation

[۱۳۴]-۹۵۰۴۰۳-فسخ و بطلان بیمه‌نامه

شرایط فسخ و بطلان بیمه‌نامه منطبق با قوانین و مقررات بیمه‌ای کشور است مگر آنکه خلاف آن و بنابر ضرورت در قرارداد قید شده باشد.

[۸۱]-۹۵۰۴۰۴-ذخیره ریاضی بیمه‌های زندگی

عبارت است از تفاوت بین ارزش فعلی تعهدات بیمه‌گر (اعم از سرمایه و مستمری) و ارزش فعلی تعهدات بیمه‌گذاران با رعایت مبانی فنی مورد استفاده در محاسبه حق بیمه که نسبت به سهم نگهداری مؤسسه بیمه محاسبه می‌شود.

Arbitration

[۱۳۴]-۹۵۰۴۰۵ حل اختلاف

مراجعه به کارشناس منتخب یا محاکم حقوقی یا مرجعی که در بیمه‌نامه برای حل اختلاف تعیین شده است.

Full coverage

[۱۳۴]-۹۵۰۵۰۱ پوشش کامل

در اصطلاح بیمه تمام خطر نیز گفته می‌شود و مفهوم آن بیمه‌نامه‌ای است که کلیه خطرات متصوره با ریسک (خطربذیری) مورد نظر را پوشش می‌دهد.

Endorsement

[۱۳۴]-۹۵۰۵۰۲ پوشش‌های تکمیلی (تبعی)

هرگاه پوشش بیمه، بعضی از خطرها را به تنها یی پوشش ندهد، بر اساس نیاز بیمه‌گذار آن خطرها به عنوان خدمات تکمیلی در بیمه‌نامه تحت پوشش قرار می‌گیرد.

Extended coverage

[۱۳۴]-۹۵۰۵۰۳ بسط حدود پوشش

پوشش‌های جدیدی است که حسب نیازهای اجرایی قرارداد و بر اساس نظر کارفرما به بیمه‌نامه‌ها اضافه می‌شود.

Limit

[۱۳۴]-۹۵۰۵۰۴ حد

حداکثر میزانی که در بیمه‌نامه برای تحت پوشش قرار دادن خطر تعهد شده است.

Contractual Liability

[۱۳۴]-۹۵۰۵۰۵ مسئولیت قراردادی

قانون جاری نوعی از مسئولیت قابل بیمه می‌باشد که به موجب نگردیده بلکه به دلیل توافق قراردادی بین دو طرف قرارداد جاری می‌باشد.

Exclusion

[۱۳۴]-۹۵۰۵۰۶ استثنایات عمومی

تمامی خطرهایی که خسارت ناشی از وقوع آنها تحت پوشش بیمه نیست.

Act of god

[۱۳۴]-۹۵۰۵۰۷ حوادث قهری

شامل: سیل، زلزله، طغیان آب، انفجار، صاعقه، و بر حسب تعاریف مشخص شده در شرایط عمومی بیمه‌نامه‌ها.

Catastrophe

[۱۳۴]-۹۵۰۵۰۸

بلا و مصیبتهای خسارات غیر قابل محتملی را به همراه داشته باشد.

Public liability

[۱۳۴]-۹۵۰۶۰۱

تمامی مسئولیت‌های قانونی و حقوقی اعم از قراردادی و غیر قراردادی.

Risk

[۱۷۷ و ۱۳۴]-۹۵۰۶۰۲

- نااطمینانی از احتمال وقوع خطراتی است که منجر به خسارت می‌شود.
- احتمال وقوع رویدادی که در صورت رخداد آن خطرات و آثار زیانباری حاصل خواهد شد.

Risk management

[۱۳۴]-۹۵۰۶۰۳

مدیریت ریسک شامل فرایندی است که طی آن با انتخاب تکنیکهای مناسب برای برخورد با ریسکهای خالص که شامل بیمه نیز می‌شود درگیر است و شامل ارزیابی ریسک، کنترل ریسک، تأمین مالی ریسک، اجرا و مراقبت از آن می‌باشد.

Included loss

[۱۳۴]-۹۵۰۶۰۴

خطرهایی مشمول بیمه است که به صورت پوششهای اصلی یا الحاقی تأمین می‌شوند.

Uninsurable risks

[۱۳۴]-۹۵۰۶۰۵

واقعی که از نظر فنی و قانونی نمی‌توان آنها را بیمه کرد و در جایی که وقوع آنها اجتناب ناپذیر است، مانند جنایت، خسارت عمدی و جریمه‌ها.

Hazard

[۱۳۴]-۹۵۰۶۰۶

در بیمه به وضعیتی اطلاق می‌گردد که احتمال زیان ناشی از تحقق حادثه را افزایش داده و یا در تحقق و توسعه آن مؤثر باشد.

Incurred loss

[۱۷۷]-۹۵۰۷۰۱

یکی از اصطلاحات بیمه اتکایی می‌باشد و مفهوم آن زیانهایی می‌باشد که در دوره قرارداد اتکایی متوجه بیمه‌گر اتکایی گردیده است خواه پرداخت شده و یا معوق باشد.

Loss	[۱۳۴]- خسارت مادی [۹۵۰۷۰۲]
	میزان زیان واردہ در اثر وقوع خطرهای بیمه شده.
Replacement value	[۱۳۴]- خسارت تعمیر [۹۵۰۷۰۳]
	میزان خسارتی است که توسط بیمه‌گر پس از کسر ارزش باقیمانده مورد بیمه برای به حال اول برگرداندن مورد بیمه به بیمه‌گزار پرداخت می‌شود.
Bodily injury	[۱۳۴]- خسارت بدنی [۹۵۰۷۰۴]
	زیانهای وارد به سلامتی یا حیات انسان مانند جرح، نقص عضو و از کار افتادگی دائم یا موقت، فوت بر اثر حادثه یا بیماری.
Maximum probable loss (MPL)	[۱۳۴]- حداقل خسارت احتمالی [۹۵۰۷۰۵]
	بالاترین خسارت احتمالی که در اثر وقوع بزرگترین خطر بیمه شده به بار آمده باشد.
Claims amount	[۱۳۴]- خسارت قابل پرداخت [۹۵۰۷۰۶]
	میزان ضرر و زیانی است که در اثر وقوع خطر بیمه شده توسط بیمه‌گر جبران می‌شود.
Indemnity	[۱۳۴]- غرامت [۹۵۰۸۰۱]
	به مفهوم قرار دادن بیمه‌گزار در شرایط قبل از تحقق خطر از نظر مالی است. این تعریف در حقیقت مفهوم عملی بیمه و علت وجودی قراردادهای بیمه است.
Fatal and non fatal	[۱۳۴]- غرامت فوت و نقص عضو [۹۵۰۸۰۲]
	خسارتی است که طبق تعریف معمول در بیمه بهداشت و درمان کشور برای نقص عضو و فوت پرداخت می‌شود.
Limit of indemnity	[۱۳۴]- غرامت مورد درخواست [۹۵۰۸۰۳]
	میزان زیان مورد انتظار بیمه‌گذار در چارچوب قرارداد بیمه.
Excluded loss	[۱۳۴]- زیانهای استثنای شده [۹۵۰۸۰۴]
	زیانهایی که به موجب قرارداد بیمه از شمول تعهدات بیمه‌گر خارج است.

Beneficiary

[۱۳۴]- ذی نفع [۹۵۰۹۰۱]

هر شخص حقیقی یا حقوقی است که بیمه‌نامه به نفع او صادر شده باشد و در تمام یا قسمتی از مورد بیمه نفع داشته باشد.

Rate

[۱۳۴]- تعریفه [۹۵۰۹۰۲]

مبنای محاسبه حق بیمه در ایران، تعرفه‌های مصوب شورای عالی بیمه است که مبنای محاسبه حق بیمه در ایران است.

Franchise

[۱۳۴]- فرانشیز [۹۵۰۹۰۳]

- درصد یا مبلغی از هر خسارت است که به منظور رعایت اصل نفع بیمه‌ای و جلوگیری از بی‌مبالاتی بیمه‌گذار در رعایت نکات ایمنی و انجام اقدامهای پیشگیرانه، بر عهده بیمه‌گذار است و میزان آن براساس توافق بیمه‌گذار و بیمه‌گر تعیین می‌شود.

Health insurance rate

[۱۳۴]- هزینه‌های پزشکی [۹۵۱۰۰۱]

جبان هزینه‌های پزشکی برابر با تعرفه‌های خدمات بیمه بهداشت و درمان کشور.

Deductible

[۱۳۴]- کسورات (ارائه حسن نیت کامل بیمه‌گر) [۹۵۱۰۰۲]

واگذاری درصدی از مسئولیت‌های بیمه‌گر به بیمه‌گذار فقط برای خساراتی که مبالغ آن از حد مشخصی بیشتر نیست. بیمه‌گذار در این موارد از جانب بیمه‌گر وکیل است که خود خسارات را ترمیم کرده و به حساب بیمه‌گر منظور کند. این واگذاری فقط برای بیمه‌گذاران معابر امکان‌پذیر است و معمولاً از (۱۰٪) مبلغ بیمه تجاوز نمی‌کند.

Deductible clause

[۱۳۴]- تعدیل کسورات حق بیمه [۹۵۱۰۰۳]

به منظور ترغیب و تشویق بیمه‌گذار به مراقبت و انجام کارهای احتیاطی که نتیجه آن پیشگیری از بروز خسارت خواهد بود، بیمه‌گر شرط کسورات یا موافقت بیمه‌گذار در مورد تقبل بخشی از خسارت را در بیمه‌نامه می‌گنجاند. نتیجه این توافق آن است که بیمه‌گر درگیر خسارت‌های کوچک و پرعدد نمی‌شود. معمولاً خسارت‌های جزئی بارها در طول عملیات اجرایی اتفاق می‌افتد که هزینه اداری بررسی آنها از بار مالی خسارت نیز بیشتر می‌شود.

Maintenance visit cover**[۱۳۴]-نگهداری ساده**

به موجب این پوشش، مسئولیت بیمه‌گر طی دوره نگهداری محدود است به زیان یا خسارتی که بیمه‌گذار در اجرای وظایف خود تحت مقررات دوره نگهداری، به مورد بیمه وارد می‌سازد.

Extended maintenance cover**[۱۳۴]-نگهداری گسترده**

علاوه بر تأمینی که در پوشش نگهداری ساده پیش‌بینی می‌گردد، زیان یا خسارتی هم که علت آن به دوره عملیات ساختمانی مربوط باشد، مشمول بیمه قرار می‌گیرد.

۹۸۰۰۰ - سازمانها و مراجع رسمی

۹۸۰۱۰۱ - نظام مهندسی و کنترل ساختمان [۸۸]

عبارت است از مجموعه قانون، آیین‌نامه‌ها، استانداردها و تشکلهای مهندسی، حرفه‌ای و صنعتی که در جهت رسیدن به اهداف منظور در این قانون، تدوین و به مورد اجرا گذاشته می‌شود.

Supreme technical council

۹۸۰۱۰۲ - شورای عالی فنی [۱۷۷]

شورای عالی فنی مشکل از سه نفر متخصص، با تجربه و ذی‌صلاح می‌باشد که به پیشنهاد سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور و تأیید هیئت وزیران انتخاب می‌شوند. وظیفه آنها بررسی و تصویب قیمت‌های پایه و دستورالعمل‌های مربوط به آن، بررسی و تصویب قیمت کارهای خاص و تجدید نظر در نرخ پیمانها می‌باشد.

Trade union

۹۸۰۲۰۱ - اتحادیه‌های صنفی [۱۷۷]

الف - سازمانی که تمام کارگران یا کارکنان یک صنف را (صرف نظر از نوع کاری که انجام می‌دهند) با هم مشکل می‌سازد. و درباره شرایط کار و احراق حقوق آنها تلاش می‌کنند.
ب - تشکیلات صنفی برای حمایت از منافع شغل و حرفه مشخص.

Professional organizations

۹۸۰۲۰۲ - سازمانهای حرفه‌ای [۱۷۷]

سازمانهای حرفه‌ای سازمانهایی هستند که بر اساس قانون تشکیل شده‌اند و وظیفه آنها تقویت و توسعه و سامان دادن به امور آن حرفه است، نظیر سازمان نظام مهندسی و کنترل ساختمان، سازمان نظام مهندسی معدن، سازمان نظام مهندسی کشاورزی و نظایر آن.

Society

۹۸۰۲۰۳ - انجمن [۹۶]

جمعیتی است که به طور مستمر و با شخصیت حقوقی برای وصول به غرض معین گرد آمده باشد و مقاصد غیر بازرگانی (از قبیل علمی - ادبی - امور خیریه و مانند اینها) داشته باشد خواه مؤسسین آن قصد انتفاع هم داشته باشند (مانند کانونهای فنی و حقوقی) یا نه.

Syndicate

۹۸۰۲۰۴- سندیکا [۹۶ و ۱۴۰]

- اجتماع عده‌ای از افراد که دارای شغل واحد یا مشابه یا مرتبط هستند به منظور دفاع از منافع مربوط به حرفه خود. سندیکا شخصیت حقوقی دارد.
- سازمانی است که برای تأمین یا اصلاح وضع اجتماعی و اقتصادی اعضای خود از طریق اقدامهای جمیع تأسیس می‌شود.

۹۸۰۳۰۱- سازمان فرهنگی، علمی و آموزشی ملل متحد [۱۲۲]

United nations educational, scientific and cultural organization (UNESCO)
 سازمان فرهنگی، علمی و آموزشی ملل متحد سازمانی است که به منظور کمک به صلح و امنیت جهانی از راه همکاری‌های فرهنگی، علمی و آموزشی بین کشورهای مختلف جهان در سال ۱۹۴۶ تأسیس شد. این سازمان همچنین مسئولیت توسعه عدالت، احترام به قانون و حقوق بشر و آزادی‌های اساسی مندرج در منشور ملل متحد را دارد.

۹۸۰۳۰۲- سازمان خواربار و کشاورزی [۱۲۱]

Food and agricultural organization (F A O)

یکی از شاخه‌های تخصصی سازمان ملل است و به طور عمده در جهت اعطای کمکهای فنی به کشورهای جهان سوم فعالیت می‌کند و هدف آن بهبود تولید و توزیع خواربار و محصولات کشاورزی است. سازمان خواربار و کشاورزی در سال ۱۹۴۵ تأسیس شد و مرکز آن در رم پایتخت ایتالیا است.

۹۸۰۳۰۳- سازمان توسعه صنعتی ملل متحد [۱۲۳]

United nations industrial development organization (UNIDO)

سازمانی که هدف آن شتاب بخشیدن به فرایند صنعتی شدن کشورهای در حال توسعه است. این سازمان که در سال ۱۹۶۶ تأسیس شد، تا سال ۱۹۸۵ از ارگانهای (نهادهای) واپسیه به مجمع عمومی بود، ولی از آن سال به بعد به عنوان یک سازمان مستقل در چارچوب سازمان ملل فعالیت دارد.

۹۸۰۳۰۴- سازمان بهداشت جهانی [۹۶]

World health organization (WHO)

ازدوایر تابع سازمان ملل متحد (قسمت شورای اقتصادی اجتماعی) که وظیفه آن مطالعه در روابط بهداشت کشورهای عضو سازمان و اقدامهای مناسب در این زمینه است. این سازمان در سال ۱۹۴۸ تأسیس و به وسیله مؤسسات محلی کار می‌کند. (مرکز آن در ژنو است).

۹۸۰۳۰۵- سازمان بین‌المللی استاندارد [۱۷۷]

International standard organization (ISO)

این مؤسسه در سال ۱۹۴۷ با شرکت ۲۵ کشور به طور رسمی تشکیل گردید و در تمام رشته‌های فنی به جز در زمینه الکتریک و الکترونیک، تهییه استانداردهای بین‌المللی را به عهده دارد و در حال حاضر حدود ۱۱۰ کشور عضو آن هستند و مرکز آن در ژنو می‌باشد.

۹۸۰۳۰۶- بانک جهانی [۱۲۲ و ۱۲۵]

World bank (International bank of reconstruction and development)

یکی از ارگانهای (نهادهای) وابسته به سازمان ملل که در سال ۱۹۴۶ میلادی تأسیس شد. هدف این ارگان (نهاد) کمک به توسعه اقتصادی اعضای فقیرتر جامعه ملل از راه (پرداخت وام) یا ارائه کمکهای مالی و فنی به آنهاست.
- سازمانی که به تقویت بهینه اقتصادی کشورهای عقب مانده کمک می‌کند.

۹۸۰۳۰۷- صندوق بین‌المللی پول [۱۲۲]

سازمانی که به منظور اصلاح و بهبود معاملات ارزی، ثبات مبادلات بین‌المللی و تأمین و توسعه بازرگانی متوازن در سال ۱۹۴۷ تأسیس شد. کشورهای عضو، می‌توانند در شرایط خاصی، ارزهای خارجی را از این صندوق وام بگیرند. عضویت در بانک جهانی عمران و توسعه، منوط به عضویت در صندوق بین‌المللی پول است.

۹۸۰۳۰۸- سازمان بین‌المللی کار [۱۲۲]

سازمانی جهانی است که از نمایندگان کارگران، کارفرمایان و دولتها، به طور سه‌جانبه در سال ۱۹۱۹ تشکیل شده است و مقر آن در ژنو است. هدف از تشکیل این سازمان، حمایت از حقوق کارگران و ایجاد

شرایط مساعد کار و امکانات کافی برای اشتغال و سطح زندگی مناسب برای کارگران سراسر دنیا بوده است. این سازمان از بدء تأسیس برای تنظیم و تدوین مقررات مربوط به کار تلاش کرده و در زمینه های آموزشی نیز فعالیتهای چشمگیری داشته است. این سازمان برای نیل به هدفهای خود، سیاستهای برنامه هایی را تنظیم و مقاوله نامه ها و توصیه نامه هایی را تدوین می کند که مجموعه آنها، قانون بین المللی کار را به وجود آورده است.

۹۸۰۳۰۹- سازمان تجارت بین المللی [۱۲۲]

از سازمانهای وابسته به سازمان ملل متعدد است که در سال ۱۹۴۷ به منظور تنظیم سیاستهای توسعه و معیارهای بازارگانی بین المللی به وجود آمده است.

۹۸۰۴۰۱- بازار بورس، بازار سهام [۱۲۲]

سازمانی که برای معامله اوراق بهادار و سهام، بازار به وجود می آورد. مؤسسه ای که برای اعضای خود امکان معامله سهام و اوراق بهادار را فراهم می آورد. نظر به اهمیت این معاملات، در اغلب موارد، دلالها و کارگزاران بورس، به نیابت از طرف دیگران معاملات را انجام می دهند. این مؤسسه ها معمولاً در شهرهای بزرگ دنیا ایجاد می شوند.

۹۸۰۴۰۲- موافقتنامه عمومی تعرفه و تجارت (گات) [۱۲۲]

General agreement on tariffs and trade (GATT)

موافقتنامه بین المللی که چارچوبی برای تجارت جهانی است. در این موافقتنامه به ویژه، بر حقوق و عوارض واردات و مقررات مبادلات بازارگانی تأکید شده است. در نشستهای گات توافقنامه های دو جانبه ای میان کشورها صورت می گیرد.

۹۸۰۴۰۳- اتاق تجارت [۱۲۲]

انجمنی که برای پیشبرد و توسعه امور تجاری در یک منطقه تشکیل می شود. اتاقهای تجارت، سازمانهای داوطلبانه ای هستند که عضویت در آنها در انحصار بازارگانان و تجار محلی است.

۹۸۰۴۰۴- اتاق بازرگانی بینالمللی [۱۲۲]

International chamber of commerce

یک سازمان بینالمللی که سال ۱۹۲۰ در فرانسه تشکیل شده است و فعالیتهای اتاقهای بازرگانی در کشورهای مختلف را هماهنگ می‌کند.

۹۸۰۵۰۱- انجمن آزمون و مواد آمریکا [۱۷۷]

American society for testing and materials (ASTM)

سازمانی است غیر انتفاعی که مشخصات فنی و آزمایشها را استاندارد را برای مصالح مختلف تدوین می‌کند.

۹۸۰۵۰۲- مؤسسه استاندارد ملی آمریکا [۱۷۷]

American national standard institute (ANSI)

مؤسسه استاندارد ملی آمریکا یک مرکز هماهنگ کننده استانداردهای بخش خصوصی است که فعالیتهای تشخیص استانداردهای مورد نیاز صنعت و تشویق مؤسسات به تدوین و یا تجدید نظر در آنها، هماهنگ نمودن استانداردهای تدوین شده، ارائه خدمات فنی به مؤسسات بینالمللی را انجام می‌دهد.

۹۸۰۶۰۱- مؤسسه استاندارد آلمان [۱۷۷]

مؤسسه استاندارد آلمان در سال ۱۹۱۷ تأسیس شده و مرکز آن در برلن و شعبه آن در کلن واقع می‌باشد. این مؤسسه غیر انتفاعی بوده و هدف آن تدوین استاندارد و ارتقای نقش کاربردی آن است. این مؤسسه دارای ۱۲۰ کمیته استاندارد و حدود ۳۸۰۰ گروه کاری می‌باشد.

۹۸۰۷۰۱- مؤسسه استاندارد انگلستان [۱۷۷]

مؤسسه استاندارد انگلستان تشکیلاتی است که متولی تهیه استانداردهای ملی برای استفاده در صنایع و فناوری در کشور انگلستان می‌باشد. این مؤسسه غیر انتفاعی، و از سال ۱۹۰۱ تشکیل شده و اولین مؤسسه استاندارد در جهان است و تا کنون بالغ بر ۱۰,۰۰۰ استاندارد تهیه نموده است.

Profit organization

[۱۲۷]- مؤسسه انتفاعی [۹۸۰۸۰۱]

مؤسسه انتفاعی، مؤسسه‌ای است که مقصود از تشکیل آن ممکن است جلب منافع مادی و تقسیم منافع مزبور بین اعضای خود یا غیر باشد، مانند کانونهای فنی و حقوقی و مؤسسات حسابرسی، مؤسسات فنی، مؤسسات آموزشی.

Nonprofit organization

[۱۲۷]- مؤسسه غیر انتفاعی [۹۸۰۸۰۲]

مؤسسه غیر انتفاعی، مؤسسه‌ای است که بدون قصد انتفاع توسط شخص یا گروهی از اشخاص حقیقی یا حقوقی در جهت پیشبرد هدفهایی در راستای منافع جامعه تشکیل می‌شود و به فعالیت می‌پردازد. یک مؤسسه غیر انتفاعی تنها برای تأمین هزینه فعالیتهای مؤسسه به طرق مختلف، درآمد تحصیل می‌کند و درآمد حاصله را فقط برای نیل به هدفهای مؤسسه به مصرف می‌رساند. درآمد خالص و سود در این گونه مؤسسات معنی ندارد.

[۱۷۷]- فیدیک [۹۸۰۹۰۱]

Federation international des ingeniers conseil (FIDIC)**International federation of consulting engineers**

اتحادیه بین‌المللی مهندسان مشاور می‌باشد که از اتحادیه‌های مهندسان مشاور کشورهای مختلف تشکیل شده و با گروه بین‌المللی پیمانکاران نیز همکاری دارد و در جهت اعتلای کار مهندسان مشاور فعالیت دارد و برای کارهای خدمات مشاوره دستورالعمل و راهنمایی‌های مختلفی تهییه و منتشر می‌کند و مرکز آن در لوزان سوئیس واقع است.

۹۹۰۰۰۰ - سایر

Technical and executive system

۹۹۰۱۰۱ - نظام فنی و اجرایی [۱]

عبارت است از مجموعه اصول، روشها، مقررات و ضوابط فنی، حقوقی و مالی حاکم بر تهیه، اجرا و ارزشیابی طرحهای عمرانی کشور و چگونگی انتخاب و به کارگیری عوامل دست‌اندرکار مربوط به آن و نیز تعیین مشخصات عوامل یاد شده و نحوه ارتباط بین آنها.

Standard

۹۹۰۲۰۱ - استاندارد [۱۴۰ و ۱۴۳]

- استاندارد به مشخصات فنی یا مدرک قابل دسترسی گفته می‌شود که بر نتایج جا افتاده علم، فن و تجربه مبتنی بوده و با هدف ارتقای سطح بهینه بهره‌وری جامعه و با همکاری و توافق ضمنی و یا تأیید کلی همه افراد ذی نفع تهیه شده و توسط نهادی معتبر به تصویب رسیده باشد.
- یک مدرک تهیه شده در مورد، محدودیتهای مهندسی و فنی و موارد کاربردی، مواد، فرایندها، روشها، طراحی و کارهای مهندسی می‌باشد و شامل ملاک‌هایی برای حصول بالاترین درجه کاربردی و یکنواختی در مواد و محصولات یا تعویض قطعات می‌باشد.

Standard

۹۹۰۲۰۲ - استاندارد اجرایی [۷۷]

منظور از تعیین استانداردهای اجرایی طرحهای عمرانی ایجاد یک نظام فنی و اجرایی برای این طرحها است. به نحوی که هدفهای زیر تأمین گردد:

الف- بالابردن کیفیت اجرایی طرحها

ب- دقیق‌تر و گویاتر نمودن اسناد و مدارک و مشخصات و نقشه‌های اجرایی

پ- کاهش هزینه‌های اجرایی

ت- جلوگیری از صرف هزینه‌های زاید

ث- استفاده بهتر و مؤثرتر از نیروی انسانی موجود

ج- سریع‌تر کردن گردش انجام مطالعات و تهیه نقشه‌ها و مشخصات

ج- احتراز از تهیه مکرر نقشه‌ها و مشخصات و جزئیاتی که ممکن است به صورت تیپ قابل تهیه باشد.

ح- یکنواخت نمودن رویه‌های اجرایی

خ- فراهم نمودن زمینه و شرایط لازم برای تولید انبوه **Mass production** ملزمات و مصالح و اجزای ساختمانی مورد نیاز طرحها.

Code

[۱۲۹]- آینه نامه [۹۹۰۳۰۱]

مجموعه مقررات و روشهای اجرایی است که به استناد موازین قانونی تهیه و عموماً لازمالاجرا می‌گردد و می‌تواند دربرگیرنده استانداردهای فنی نیز باشد.

Instruction

[۱۲۹]- دستورالعمل [۹۹۰۳۰۲]

مجموعه روشهای دستوراتی است که برای انجام یک موضوع یا یک کار مشخص تدوین می‌گردد و عموماً رعایت آن الزامی است.

[۷۷]- دستورالعمل گروه اول [۹۹۰۳۰۳]

دستورالعملهایی که رعایت کامل مفاد آن از طرف دستگاههای اجرایی و مهندسان مشاور و پیمانکاران و عوامل دیگر ضروری است (نظیر فرم ضمانتنامه‌ها، فرم پیمانها، استانداردهای فنی، تجزیه واحد بها و غیره).

[۷۷]- دستورالعمل گروه دوم [۹۹۰۳۰۴]

دستورالعملهایی که به طور کلی و برای موارد عادی تهیه می‌گردد و بر حسب مورد، دستگاههای اجرایی و مهندسان مشاور، پیمانکاران و عوامل دیگر می‌توانند به تشخیص خود مفاد دستورالعمل و یا ضوابط و معیارهای آن را با توجه به کار مورد نظر و در حدود قابل قبولی که در دستورالعمل تعیین شده تغییر داده و آن را با شرایط خاص کار مورد نظر تطبیق دهند (نظیر حق الزحمه مهندسان مشاور و شرایط عمومی پیمان و مشخصات عمومی و غیره).

[۷۷]- دستورالعمل گروه سوم [۹۹۰۳۰۵]

دستورالعملهایی است که به عنوان راهنمایی و ارشاد دستگاههای اجرایی و مؤسسات مشاور و پیمانکاران و سایر عوامل تهیه می‌شود و رعایت مفاد آن در صورتی که دستگاههای اجرایی و مؤسسات مشاور روشهای بهتری داشته باشند اجباری نیست.

Code of Practice**[۱۲۹]- آیین کاربرد [۹۹۰۳۰۶]**

تل斐قی از تجارب مفید و تحقیقات علمی است که روشهای عملی توصیه شده برای طراحی، ساخت، احداث، بهره‌برداری یا نگهداری از تجهیزات، تأسیسات، سازه‌ها و ... را تشریح می‌کند به طوری که استفاده کننده قادر باشد بی‌درنگ آخرین تجارب و پیشرفت‌ها را در بخش مربوط به کار گیرد.

Guideline**[۱۲۹]- راهنمای [۹۹۰۴۰۱]**

به مجموعه اطلاعاتی اطلاق می‌شود که برای تسهیل در کاربرد روش یا روشهای خاصی تدوین شده باشد.

Specification**[۱۰۷]- مشخصات [۹۹۰۵۰۱]**

مدرکی که الزامات و یا خواسته‌ها را بیان می‌کند.

یادآوری - مشخصات می‌تواند مربوط به فعالیتها (مانند مدرک روش اجرایی، مشخصات فرایند و مشخصات آزمون) یا برای محصولات (مانند مشخصات محصول، مشخصات عملکرد و نقشه) باشد.

Technical characteristics**[۱۲۴]- مشخصه‌های فنی [۹۹۰۵۰۲]**

آن دسته از مشخصه‌های تجهیزات که عمدتاً به اصول مهندسی دخیل در ساخت تجهیزات واجد مشخصه‌های مورد نظر مربوط می‌شوند. مثلاً در تجهیزات الکترونیکی، مشخصه‌های فنی شامل مداربندی و انواع آرایش‌های اجزای الکترونیکی است.

Regulation**[۹۶]- مقررات [۹۹۰۶۰۱]**

الف - به معنی عام شامل قانون، تصویب‌نامه، آیین‌نامه، بخشنامه و هر چه که ضمانت اجرا داشته باشد.

ب - به معنی خاص در مقابل قانون (به معنی اخص) استعمال شود.

۹۹۰۷۰۱- استاندارد بین‌المللی تضمین کیفیت ایزو [۹۰۰۰-۱۴۰]

International standard organization 9000

استاندارد بین‌المللی است که در ارتباط با تضمین کیفیت است. اعتبارنامه ایزو ۹۰۰۰ یک سند مثبت و با ارزش است که اعطای آن به یک شرکت موجب می‌شود که این باور به وجود آید که آن شرکت به خوبی سازماندهی شده است.

ISO 9001

[۹۰۰۷۰۲- ایزو ۹۰۰۱]

سیستمهای کیفیت و الگو برای تضمین کیفیت در طراحی، توسعه، تولید، نصب و ارائه خدمات. این استاندارد هنگامی که عرضه کننده باید مطابقت با نیازمندیهای تعیین شده را در مراحل طراحی، توسعه، تولید، نصب و ارائه خدمات تضمین نماید به کار می‌رود.

ISO 9002

[۹۰۰۷۰۳- ایزو ۹۰۰۲]

سیستمهای کیفیت و الگو برای تضمین کیفیت در تولید، نصب و ارائه خدمات. این استاندارد هنگامی که عرضه کننده باید مطابقت با نیازمندیهای تعیین شده را در مراحل تولید، نصب و ارائه خدمات تضمین نماید به کار می‌رود.

ISO 9003

[۹۰۰۷۰۴- ایزو ۹۰۰۳]

- سیستمهای کیفیت و الگو برای تضمین کیفیت در بازری و آزمون نهایی. این استاندارد هنگامی که عرضه کننده باید مطابقت با نیازمندیهای تعیین شده را فقط در بازری و آزمون نهایی تنظیم نماید، به کار می‌رود.

ISO 9004

[۹۰۰۷۰۵- ایزو ۹۰۰۴]

- استاندارد راهنمای منظور تشخیص کامل نیازمندیهای سیستم کیفیت و با هدف مدیریت کیفیت داخلی و طراحی سیستم (ارکان ساختمنی).

- استانداردهای مدیریت کیفیت و تضمین کیفیت، راهنمایی برای اطمینان از دستور کار مدیریت.
- عناصر مدیریت کیفیت و سیستم کیفیت، راهنمایی برای خدمات، مواد اولیه فرایند شده، بهبود کیفیت، برنامه‌های کیفیت، هزینه‌های کیفیت، مدیریت ترکیب یا ساخت، مدیریت پروژه.

ISO 14000

[۱۴۰] ۱۴۰۰۰-۹۹۰۷۰۶

استاندارد بین‌المللی مدیریت محیط زیست که به منظور تدوین عوامل سیستم مؤثر مدیریت محیط زیست ایجاد شده و هدف کلی این استاندارد ایجاد پشتوانه حفاظت محیط زیست و پیشگیری از آلودگی آن، متناسب با نیازهای اجتماعی و اقتصادی است.

Documentation

[۱۷۷] ۹۹۰۸۰۱

مستندسازی عبارت است از، بررسی سیر تکوین و تحقق طرح از زمان پیدایش تا مرحله مطالعه و اجرا و بهره‌برداری و نگهداری، ثبت وقایع و رویدادها، ابتکارات، خلاقيتها، تنگناها و مشكلات فني و حقوقی و اجرائي و مالي، تحليل و ارائه راه حلها به صورت مستند از طريق گزارش، تصوير، فيلم، ديسكت و سى دى تنظيم و ثبت مى شود و از آن برای اطلاعات و حل مشكلات بعدى طرح مورد استفاده قرار مى گيرد و همچنین مى تواند برای طرحهای بعد نيز کاربرد داشته باشد.

Algorithm

[۱۷۷ و ۱۲۱] ۹۹۰۹۰۱

- يك روال ثابت گام به گام برای حل يك مسئله پيچيده که برای حصول نتایج، معمولاً به روال ساده شده‌ای تقسیم و مورد استفاده قرار مى گيرد.
- مجموعه‌ای از قواعد و دستور کارهایی که باید به طور قانونمند برای حل مسئله‌ای انجام داد.

Model

[۱۷۷ و ۱۴۰] ۹۹۰۹۰۲

قالب تحليلي که در آن سعى شده است از پيچيدگی‌های موضوع مورد نظر و ويژگی‌هایی که برای درک روابط رفتاري، نهادي، و فني آن موضوع لازم است نشان داده شود.
- الگويی که از واقعيتها گرفته شده و روابط بين متغيرها را نشان مى دهد. در واقع برداشت و شمایي از واقعيتها است نه عين واقعيت، منظور آن است که توضيح پدیده‌های مورد نظر و اقدام به پيش‌بينی آن آسان شود.

Pattern

[۱۴۰] ۹۹۰۹۰۳

الف- شکل يا نمونه ساخته شده که به عنوان راهنما برای ساختن اشيای مختلف در نظر گرفته و مورد استفاده قرار مى گيرد.

ب- نمونه یا ملاکهای مشخص شده برای مصارف مختلف.

Schematic

[۹۹۰۹۰۴-شماتیک]

رسم تصویر درست که نشان دهنده تمام اعضای یک جسم است و به صورت نمایش هندسی با اطلاعات بیشتر شامل مواد، اندازه، رنگ و زیبایی آن ارائه می‌شود. ممکن است به صورت رنگی بوده یا با مدل و مشخصات و برآورد اولیه نیز ارائه شود.

Technique

[۹۹۰۹۰۵-فن - تکنیک]

روش یا مهارتی که در یک کار فنی یا عملی به کار می‌رود. روش انجام یا اجرای کار.

Statistic

[۹۹۱۰۰۱-آمار]

- داده‌های عددی مربوط به عده‌ای از افراد یا داده‌های کمی را که توسط تعداد زیادی از علل به‌وقوع می‌پیوندد، آمار گویند. علم جمع‌آوری تجزیه و تحلیل و تفسیر چنین داده‌ها را علم آمار نامند.
 - گردآوری و طبقه‌بندی واقعیاتی که برای تسهیل و تفسیر داده‌های عددی به کار می‌رود و از گروه افراد یا از گروه مشاهدات یک فرد تنها به دست آمده است.
 - آمار عبارت است از اطلاعات، آگهی‌ها و مشاهدات به صورت عدد و رقم.

Statistical inference

[۹۹۱۰۰۲-قضاوی آماری یا استنباط آماری]

روشهای آماری که برای نتیجه‌گیری یا اتخاذ تصمیم درباره جامعه بر اساس نمونه به کار می‌رود.

Free on board (FOB)

[۹۹۱۱۰۱-تحویل روی عرشه کشتی (فوب)]

اصطلاحی است که به تحویل کالا توسط ارسال کننده تا عرشه کشتی یا وسیله حمل و نقل و بدون تقبل سایر هزینه‌ها و خسارت بعدی احتمالی اشاره دارد. معمولاً پس از این عبارت نام مقصد یا محلی که محموله باید در آنجا تحویل گردد ذکر می‌شود. قیمت سیاهه خرید بر مبنای FOB شامل کلیه هزینه‌ها تا زمان تحویل محموله در محل تعیین شده است. معمولاً در این مکان مالکیت کالا از فروشنده به خریدار انتقال می‌یابد

- اصطلاحی است در تجارت بین‌المللی و حاکی از آن است که بهای کالا شامل هزینه حمل و تحویل آن در کشتی در بندر مبدأ است. بقیه هزینه حمل و بیمه محمولات به عهده خریدار است.

Accessory

[۹۹۱۲۰۱ - لوازم جانبی]

قطعه زیرمجموعه یا مجموعه‌ای که در کارایی دستگاهی تأثیر می‌گذارد بدون آن که کارکرد اصلی آن را تغییر دهد، برای آزمودن، تنظیم، درجه‌بندی، ثبت یا مقاصد دیگر به کار می‌رود.

Copy right

[۹۹۱۳۰۱ - حق کپی]

روشی قانونی برای محافظت حقوق ایجاد کننده یک کار خلاق مانند: مقاله، کتاب، نقاشی یا یک برنامه کامپیوتری است. کپی یا توزیع غیر مجاز از این موارد مشمول قانون حق کپی و جریمه‌های سنگین را به دنبال دارد.

Patent

[۹۹۱۳۰۲ - حق اختراع]

- حق انحصاری که از طرف دولت جهت استفاده، تولید یا فروش یک محصول یا فرایند خاصی به یک شرکت اعطا می‌شود.
- حق انحصاری استفاده از یک اختراع است که دولت (یا سازمان) به مخترع در مقابل افشا اختراع برای مدت معین اعطا می‌نماید.

Historical relics

[۹۹۱۴۰۱ - آثار تاریخی]

اشیا و اینهایی که به علت گذشتن زمان طولانی بر آنها، یک قوم به آنها علاقه تاریخی پیدا کرده‌اند.

Seminar

[۹۹۱۵۰۱ - سمینار یا همایش]

هر نوع گردهمایی برای بحث آموزشی.

Conference

[۹۹۱۵۰۲ - کنفرانس]

یک گردهمایی رسمی وسیع که معمولاً در چند روز برگزار می‌شود و اشخاص علاقه‌مند برای بحث پیرامون آن موضوع مشخص و برای ارائه نظرات خود در آن شرکت می‌کنند و ممکن است همراه با نمایشگاه هم باشد.

Symposium

[۹۹۱۵۰۳ - سمپوزیوم - جلسه بحث و تبادل نظر]

جلسه‌ای که به منظور بحث و تبادل نظر درباره موضوعی مشخص که مورد علاقه شرکت کنندگان منتخب است، ترتیب داده می‌شود.

Work shop**[۱۷۷ و ۱۲۲] - کارگاه آموزشی ۹۹۱۵۰۴**

- جلسه آموزشی که در آن شرکت کنندگان درباره مسائل خاصی به طور گروهی به بحث می‌پردازنند.
- بحث آموزشی با کار عملی در مورد یک موضوع خاص که یک گروه از افراد در آن شرکت کنند.

پیوست‌ها

سال انتشار	ناشر	عنوان	نحوه پژوهش	جذب
۱۳۷۵	سازمان برنامه و بودجه	نظام فی و اجرایی طرحهای عمرانی کشور	۱	۱
۱۳۸۳	سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور	آینین نامه تشخیص صلاحیت مشاوران	۳	۲
۱۳۸۱	سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور	آینین نامه طبقه‌بندی و تشخیص صلاحیت پیمانکاران	۴	۳
۱۳۸۱	سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور	آینین نامه تشخیص صلاحیت پیمانکاران طرح و ساخت صنعتی	۵	۴
۱۳۷۷	سازمان برنامه و بودجه	دستورالعمل تشخیص صلاحیت واحدهای تحقیقات صنعتی و معدنی	۶	۵
۱۳۸۳	سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور	آینین نامه نحوه انتخاب و ارجاع کار به مشاوران	۷	۶
۱۳۸۱	سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور	آینین نامه ارجاع کار به پیمانکاران	۸	۷
۱۳۸۱	سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور	آینین نامه ارجاع به پیمانکاران طرح و ساخت صنعتی	۹	۸
۱۳۸۰	سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور	دستورالعمل ارزشیابی مشاوران	۱۴	۹
۱۳۸۱	سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور	دستورالعمل ارزشیابی پیمانکاران	۱۵	۱۰
۱۳۸۱	سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور	دستورالعمل تهیه اطلاعات و مدارک طرح و ساخت در پروژه‌های صنعتی	۱۸	۱۱
۱۳۸۰	سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور	آینین نامه انتخاب مجریان طرحهای عمرانی	۲۰	۱۲
۱۳۷۹	سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور	موافقنامه و شرایط عمومی همسان قراردادهای خدمات مشاوره	۲۲	۱۳
۱۳۷۹	سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور	موافقنامه و شرایط عمومی همسان قراردادهای خدمات مشاوره پژوهشی	۲۳	۱۴
۱۳۸۰	سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور	موافقنامه و شرایط عمومی همسان قراردادهای خدمات مدیریت طرح	۲۴	۱۵
۱۳۷۸	سازمان برنامه و بودجه	موافقنامه، شرایط عمومی و شرایط خصوصی پیمان	۲۵	۱۶
۱۳۸۱	سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور	موافقنامه، پیوستها، شرایط عمومی و شرایط خصوصی پیمان E.P.C	۲۶	۱۷
	سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور	شرایط عمومی پیمان کارهای طرح و ساخت غیر صنعتی (پیش‌نویس)	۲۷	۱۸
۱۳۷۹	سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور	دستورالعمل ارجاع کار و انعقاد قرارداد با واحدهای خدمات مهندسی ارزش	۳۱	۱۹
۱۳۷۶	سازمان برنامه و بودجه	تهیه طرح توسعه و عمران(جامع) ناحیه - قرارداد همسان	۳۴	۲۰
۱۳۷۰	سازمان برنامه و بودجه	ضوابط عمومی و مشترک کارهای خدمات مشاوره که حق الزحمه آنها به روش درصدی تعیین می‌شود.	۳۶	۲۱
۱۳۸۲	سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور	دستورالعمل نحوه تغییر آزاد بهای پیمانها	۳۷	۲۲

سال انتشار	ناشر	عنوان	ج	ن	م
۱۳۸۰	سازمان برنامه و بودجه	دستورالعمل تعیین حق الزحمه خدمات نظارت کارگاهی	۳۸	۲۳	
۱۳۸۱	سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور	راهنمای تهیه گزارش توجیه طرح - جلد دوم	۴۶	۲۴	
۱۳۸۰	سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور	فهرست بهای واحدهای پایه رشتہ ابینه	۵۱	۲۵	
۱۳۸۰	سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور	فهرست بهای واحدهای پایه رشتہ خطوط انتقال آب	۵۲	۲۶	
۱۳۸۰	وزارت نفت	فهرست بهای رشته خطوط لوله بن شهری انتقال نفت و گاز	۵۳	۲۷	
۱۳۷۸	سازمان برنامه و بودجه	شرح عمومی خدمات مدیریت طرح	۵۶	۲۸	
۱۳۷۹	سازمان برنامه و بودجه	شرح خدمات مشاوره در دوره ساخت و تحويل برای طرحهای غیر صنعتی	۵۷	۲۹	
۱۳۸۰	سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور	شرح خدمات تهیه طرحهای بزرگ صنعتی	۵۸	۳۰	
۱۳۷۸	سازمان برنامه و بودجه	فهرست خدمات مطالعات مرحله توجیهی طرحهای مهندسی رودخانه	۶۱	۳۱	
۱۳۷۹	سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور	مستندسازی طرحهای آب	۶۳	۳۲	
۱۳۷۹	سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور	آینین نامه بن ایران (آبا)	۶۶	۳۳	
۱۳۷۵	سازمان برنامه و بودجه	آینین نامه طرح مهندسی راهها	۶۷	۳۴	
۱۳۵۸	سازمان برنامه و بودجه	مشخصات فنی و مهندسی راههای روستایی	۶۸	۳۵	
۱۳۷۹	سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور	نظام جامع برنامه‌ریزی و کنترل پروژه	۷۰	۳۶	
۱۳۷۹	سازمان برنامه و بودجه	مشخصات فنی عمومی کارهای ساختمانی	۷۲	۳۷	
۱۳۶۸	سازمان برنامه و بودجه	ضوابط و معیارهای فنی شیوه‌های آبیاری و زهکشی - مشخصات فنی عمومی	۷۳	۳۸	
		قانون برنامه و بودجه کشور	۷۶	۳۹	
		آینین نامه استانداردهای اجرایی طرحهای عمرانی	۷۷	۴۰	
		قانون محاسبات عمومی کشور	۷۸	۴۱	
		قانون تجارت	۷۹	۴۲	
		قانون مدنی	۸۰	۴۳	
		قانون مالیاتهای مستقیم	۸۱	۴۴	
		قانون کار	۸۲	۴۵	
		قانون تأمین اجتماعی	۸۳	۴۶	
		آینین نامه اموال دولتی	۸۴	۴۷	
		قانون معادن	۸۵	۴۸	

سال انتشار	ناشر	عنوان	نحوه	جذب
		مجموعه قوانین و مقررات سرمایه‌گذاری خارجی در ایران و صادرات خدمات فنی و مهندسی	۸۷	۴۹
۱۳۷۶	وزارت مسکن و شهرسازی	قانون نظام مهندسی و کنترل ساختمان	۸۸	۵۰
۱۳۷۸	وزارت مسکن و شهرسازی	قانون تغییر نام وزارت آبادانی و مسکن به وزارت مسکن و شهرسازی و آینین‌نامه‌های آن	۸۹	۵۱
۱۳۷۶	محمد جعفر لنگرودی	ترمینولوژی حقوق	۹۶	۵۲
۱۳۷۷	سازمان برنامه و بودجه	مستندات برنامه سوم - جلد دوم	۹۸	۵۳
۱۳۸۱		قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت	۱۰۰	۵۴
۱۳۷۹	مرکز آموزش مدیریت دولتی	بودجه‌بریزی دولتی در ایران	۱۰۲	۵۵
۱۳۷۵	سازمان برنامه و بودجه	ایزو ۶۷۰۷ بخش اول - اصطلاحات کلی	۱۰۴	۵۶
۱۳۷۵	سازمان برنامه و بودجه	ایزو ۶۷۰۷ بخش دوم - اصطلاحات پیمان	۱۰۵	۵۷
۱۳۷۴	مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی	استاندارد ایران - ایزو ۸۴۰۲	۱۰۶	۵۸
۱۳۷۴	مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی	استاندارد ایران - ایزو ۹۰۰ - ۲۰۰۰	۱۰۷	۵۹
۱۳۸۱	مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی	استاندارد ایران ایزو ۹۰۰۱	۱۰۸	۶۰
۱۳۷۷	مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی	استاندارد ایران - ایزو ۱۴۰۰۱	۱۰۹	۶۱
۱۳۷۷	دانشگاه آزاد اسلامی	راهنمای ممیزی نظامهای تضمین کیفیت	۱۱۴	۶۲
۱۳۶۹	وزارت نیرو - استاندارد مهندسی آب	فرهنگ بین‌المللی هیدرولوژی	۱۱۶	۶۳
۱۳۷۷	وزارت نیرو - استاندارد مهندسی آب	فرهنگ مهندسی رودخانه	۱۱۷	۶۴
۱۳۷۴	وزارت نیرو - استاندارد مهندسی آب	فرهنگ فنی سدها	۱۱۸	۶۵
۱۳۷۶	وزارت نیرو - کمیته ملی آبیاری و زهکشی	فرهنگ فنی آبیاری و زهکشی	۱۱۹	۶۶
۱۳۷۸	فرهنگستان علوم - دانشگاه تهران	فرهنگ کشاورزی و منابع طبیعی - آبیاری	۱۲۰	۶۷
۱۳۷۹	فرهنگستان علوم - دانشگاه تهران	فرهنگ کشاورزی و منابع طبیعی - اقتصاد کشاورزی	۱۲۱	۶۸
۱۳۷۹	دانشگاه علامه طباطبائی	فرهنگ جامع مدیریت	۱۲۲	۶۹
۱۳۷۸	حمدید آladپوش	فرهنگ مدیریت پروژه	۱۲۳	۷۰
۱۳۷۹	مک گروهیل	فرهنگ تشریحی علوم مهندسی	۱۲۴	۷۱
۱۳۷۹	نو روشن	فرهنگ حسابداری	۱۲۵	۷۲
۱۳۷۹	دکتر فرنگ	فرهنگ علوم اقتصادی	۱۲۶	۷۳
۱۳۸۰	مؤسسه عالی بانکداری ایران	عملیات بانکی داخلی	۱۲۷	۷۴

سال انتشار	ناشر	عنوان	ج	ج
۱۳۷۰	وزارت نیرو - استاندارد مهندسی آب	تعاریف و دامنه کار مراحل مختلف خدمات مهندسی طرحهای آب	۱۲۹	۷۵
۱۳۷۸		فصلنامه صنایع - شماره ۱۸	۱۳۲	۷۶
۱۳۸۳	سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور	دستورالعمل بیمه پروژه‌ها در قراردادهای پیمانکاری	۱۳۴	۷۷
۱۳۸۱	سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور	گزارش نظارتی پروژه‌های عمرانی ملی	۱۳۵	۷۸
		متفرقه	۱۴۰	۷۹
		فرهنگ نظام فنی و اجرایی (متن حاضر)	۱۷۷	۱۰۳

Number	Reference	Title	Publisher	Year
81	142	Value engineering	Thomas R.King	2000
82	143	Glossary dictionary of project management	Project manger	1996
83	144	Glossary of Project delivery system		
84	145	Procurement glossary	NASA	2001
85	146	Project management for the Process industries	Gillian Lawson	
86	147	A glossary of terms used in range management	Donald L HUSS	1974
87	148	Glossary contract/contracting	Webmaster	
88	149	Glossary of administrating terms	Webmaster	2002
89	150	Glossary	CICA	1994
90	151	Project management glossary	W.S.T Corporate	1999
91	152	Glossary		
92	153	Glossary of acquisition and contract terms	Department of veterans affair	1992
93	154	General requirements and Covenants		
94	155	Contract administration Plan	CEHNC	1998
95	156	Conditions of contract for plant and design-build	FIDIC	1987
96	157	Sub-Consultancy agreement	FIDIC	1992
97	158	Standard pre-qualification form for contractors	FIDIC	1982
98	159	Standard form of agreement between owner and design / builder	P/C, ASE	1995
99	160	Standard general condition of the contract between design/builder	P/E ,ASCE	1995
100	161	General Conditions	ENAA	1992
101	162	Agreement	ENAA	1992
102	163	Dictionary of architecture construction	Mc Graw Hill	1975